



USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ



Маріуполь

Маріуполь Стратегія 2030

 **XIO**
ПЕРЕЗАВАНТАЖЕННЯ

CXIO
МОЖЛИВОСТЕЙ



Зміст

1. Вступ	4
2. Громадська позиція	6
3. Профіль громади	10
4. Рейтинги міста	38
5. SWOT загальний	44
6. Сценарна матриця розвитку міста	48
7. Візія та Місія	52
8. Стратегічні цілі	56
9. Напрямки розвитку міста	58
9.1. Трансформація економіки	58
9.2. Комунальні послуги	88
9.3. Дизайн міста та дорожньо-транспортна інфраструктура	106
9.4. Охорона здоров'я	126
9.5. Освіта	140
9.6. Публічні послуги	152
9.7. Спорт	168
9.8. Культура	180
9.9. Молодь	194
9.10. Екологія	210
9.11. Технології та цифрова трансформація	228
9.12. Безпека міста	242
9.13. Імідж та бренд міста	254
9.14. Туризм	272
10. Ключові стратегічні проєкти	290
11. Каталог чинних програм і документів	294
12. Секторальні Стратегії розвитку	297
13. Методологія розробки Стратегії	298
14. Моніторинг Стратегії	302
15. Список учасників розробки Стратегії	310





Шановні маріупольці!

У 2017 році ми прийняли першу в історії нашого міста справжню Стратегію розвитку до 2021 року. Вона стала стартовою точкою змін, які відбулися протягом останніх п'яти років. Основні вектори, які ми заклали у цей документ, – комунальні послуги та муніципальні сервіси. Це фундамент, який формує комфорт життя. Ми повернули ключ і відчинили двері у комфортне майбутнє для кожного мешканця Маріуполя.

Зараз настав час поставити нові цілі. Еволюційно ми дійшли до того моменту, коли можемо почати нову дискусію про можливості. Разом ми розробили дорожню карту вже на 10 років. Перед нами стоять ще більш амбітні виклики та велика місія – стати містом українського дива.

У нас були надії та мрії, а тепер кожен побачив насправді, як вони стають реальністю, і тепер у нас є впевненість – місту під силу найсучасніші та найамбітніші проекти. Нова стратегія – це 14 напрямків, в яких заши́то понад 100 цільових показників. Це об'ємний документ із глибокими смислами. Центральний фокус Стратегії залишається незмінним – люди. Важливо, щоб кожен мав можливість реалізувати себе у рідному місті. Щоб у кожного були можливості для розвитку, комфортного життя та відпочинку.

Цей документ протягом 1,5 року ми розробляли разом з громадою. Студенти, громадськість, експерти, фахівці у різних галузях – кожен зробив свій внесок у формування візії міста. Нас об'єднала одна мета – разом сформувати те, яким ми бачимо Маріуполь у майбутньому. Разом ми визначили ключові точки росту, які дозволять нам стати флагманом розвитку. У цей документ закладено

не лише цифри – у ньому частинки серця та душі маріупольців, у ньому відображається наша любов до рідного міста та наша спільна гордість, цілеспрямованість і віра у власні сили.

Море – наш символ та найбільший туристичний магніт. Разом з міжнародними експертами ми формуємо візію нашого майбутнього узбережжя. Повністю модернізуємо Лівобережну, Центральну набережні та Піщаний пляж. Це стане точкою перезавантаження Маріуполя. Місто має дивитися на море – наповнюватися його енергією та бачити новий горизонт щодня. Продовжимо створювати комфортне середовище – з оновленими парками, пляжами та доступним житлом. Підтримуємо побудову нових вишів, які дають європейську якість навчання. Розвинемо ІТ-сектор, в якому все більше молоді реалізує себе. Активуємо нові точки економічного зростання. Продовжимо системно підвищувати комфорт та якість життя.

Ми відкриті для співпраці з дружніми партнерами і дякуємо всім, хто приєднався до нас та допомагає реалізовувати стратегічно важливі для міста проекти. Також будемо раді новим друзям та партнерам.

Впевнений, Стратегія – 2030 стане реальністю. Усіх нас об'єднує одне бажання – зробити Маріуполь комфортним для життя. Перетворити наше місто на джерело натхнення для всієї України. Адже Маріуполь – це місто біля моря з океаном можливостей.

**З повагою,
міський голова
Вадим Бойченко**



ГРОМАДСЬКА ПОЗИЦІЯ

Сергій Орлов

Заступник міського голови Маріуполя

Ще п'ять років назад Маріуполь був зовсім іншим. Сьогодні – це економічна міць регіону. Металургійні гіганти Ілліча та Азовсталь. Маріупольський торговельний порт. Понад 20% ВВП в економіку України. Рекордний бюджет розвитку – понад 1 млрд грн. А інвестиційний портфель – 200 млн євро за три роки. За ним – нові можливості.

Маріуполь – місто відродження галузі інформаційних технологій. Два IT-хаби, які поєднали в собі крутих, креативних і завзятих фахівців. Але на досягнутому не зупиняємося. І вже зараз будуємо першу в Україні IT-школу. Її випускники прославлятимуть Маріуполь і Україну.

Дякуємо всім, хто разом із нами створює новий Маріуполь – сильний, розумний і надихаючий. Ще декілька років наші проекти були лише мрією. А вже зараз – це реальність.

Тому #ТутВарто інвестувати!



Єва Бельченко

Проектна директорка Центру стартапів 1991

Маріуполь став відродженням розвитку сфери інформаційних технологій Сходу України. Ми змогли зібрати IT-спільноту з усіх кутків області. Стали прикладом для створення ком'юніті в інших містах Донецької та Луганської областей.

Маріуполь – місто сталевих волі, теплого моря та талановитих жителів. Тут є потужна взаємодія муніципалітету, бізнесу та громадськості. Це потужний рушій для майбутніх проектів. Завдяки цьому, за короткий час, створили два сучасні IT-хаби. Перші провели масштабну конференцію. До нас приїхали відомі фахівці України та інших країн.

Ми, IT-спільнота Маріуполя, впевнені, що це місто стане другою Кремнієвою долиною. Для цього є всі можливості!



Антон Тельбізов

Режисер народного театру
«Театроманія»

Впевнений, що за цим містом – розвиток. У цьому впевнені мої друзі, знайомі та родина. Я тут народився, зміг реалізувати мрію всього життя – керую аматорським театром, який отримав статус народного.

За Маріуполем майбутнє. Тут є, де навчатися, працювати та відпочивати. Я впевнений, що завтра буде ще краще, ніж сьогодні.

Я вірю в моє рідне місто та готовий розвивати його. Робити осередком сучасної культури, талановитої молоді та нових можливостей.

**Микола Трофименко**

Ректор Маріупольського державного університету

Маріуполь системно та цілеспрямовано інвестує сотні мільйонів гривень в освіту та молодь, створюючи нові можливості та перспективи для наших школярів і студентів. Капітальні ремонти закладів дошкільної, шкільної, позашкільної освіти створюють гідні умови навчання, особистісного росту для наших маріупольців усіх вікових категорій. Заклади вищої освіти пропонують широкий перелік освітніх програм, серед яких молодь може обрати будь-яку професію, не виїжджаючи за межі нашого міста.

У Маріуполі створюються нові робочі місця. На молодих фахівців чекають у медичних установах, школах і дитячих садках, правоохоронних органах, комунальних підприємствах і муніципалітеті, компаніях великого, середнього та малого бізнесу.

У Маріуполі можна впевнено досягати висот. Мріяти та реалізовувати ці мрії. #ТутВарто навчатися, надихатися та досягати мети.

**Лариса Мамаєва**

директорка Маріупольської міської лікарні № 1

Ремонти лікарень, центрів первинної медико-санітарної допомоги, створення сімейних амбулаторій у віддалених районах міста. Маріуполь зробив медицину новою. Це не просто відремонтовані стіни. Це сервіс, який орієнтований на потреби маріупольців.

Поява Кардіоцентру, який зараз рятує пацієнтів з серцево-судинними захворюваннями. Оновлені відділення для екстреної допомоги у лікарнях № 1 та 4. Створення Дитячого регіонального інфекційного центру. Там лікують наших дітей, а зараз – рятують від COVID-19.

Впевнена, що медицина Маріуполя стане ще сильнішою. Наприклад, завдяки створенню медкампуса. Це дозволить створити заклад за кращими європейськими стандартами сучасної великої клініки та медичного хабу. Він поєднає в собі надання медичної допомоги, навчальний процес і кампус, де будуть проживати ті, хто працюватиме там.





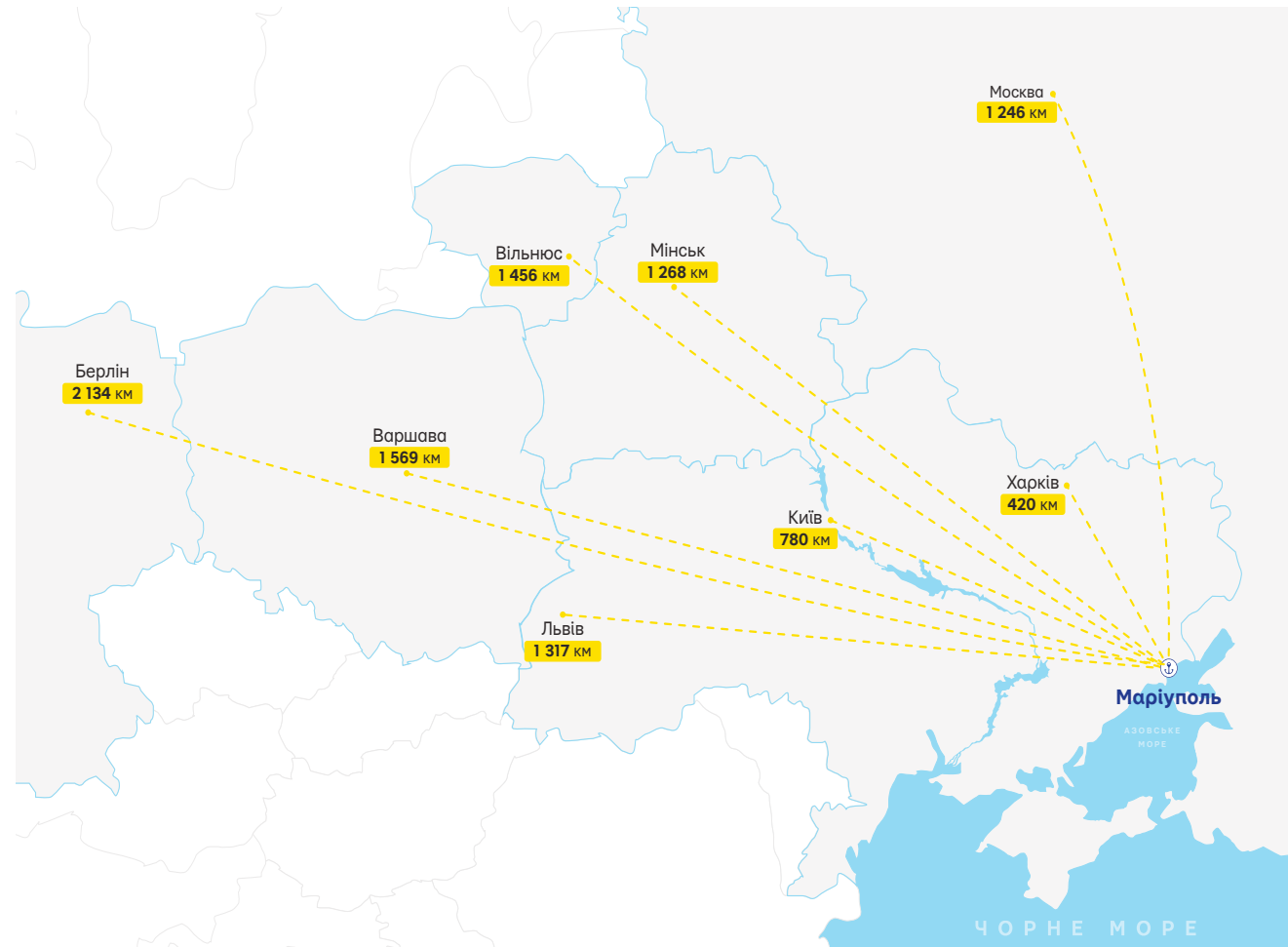
Розділ 1

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА МІСТА МАРІУПОЛЬ



Географічне розташування

Маріуполь – потужний промисловий і торговельний центр на південному сході України, найбільший порт на Азовському морі, серце металургійної промисловості.



Загальна площа Маріупольської територіальної громади складає 375,3 км². До складу Маріупольської ТГ належать 14 населених пунктів з адміністративним центром в місті Маріуполі. А саме:

- місто Маріуполь;
- 1 селище міського типу – Старий Крим;
- 1 селище – Рибакське;
- 11 сіл – Виноградне, Піонерське, Приморське, Покровське, Червоне, Широка Балка, Бердянське, Агробаза, Приазовське, Приміське, Шевченко.

Місто Маріуполь розділене на чотири адміністративні райони: Центральний, Лівобережний, Кальміуський та Приморський. Систему міського самоврядування представляє Маріупольська міська рада на чолі з міським головою та 4 районні адміністрації.

Маріуполь засновано у 1778 році з назвою Павловськ як центр Павловського повіту Азовської губернії.

Сучасну назву поселення отримало у 1779 році, у 1948 році його перейменовано у Жданов. Історичну назву Маріуполь було повернуто нашому місту у 1989 році. У XVI столітті на території, яку сьогодні займає місто, існувало поселення Домаха.

Маріуполь знаходиться на перехресті транспортних шляхів, внутрішніх і зовнішньо-економічних вантажних потоків. Автошляхи М14, Е58, Н20 і Т0803 зв'язують місто не тільки з близько розташованими населеними пунктами, а й з великими містами України й країн зарубіжжя.

375,3 км²

Площа м. Маріуполя

100

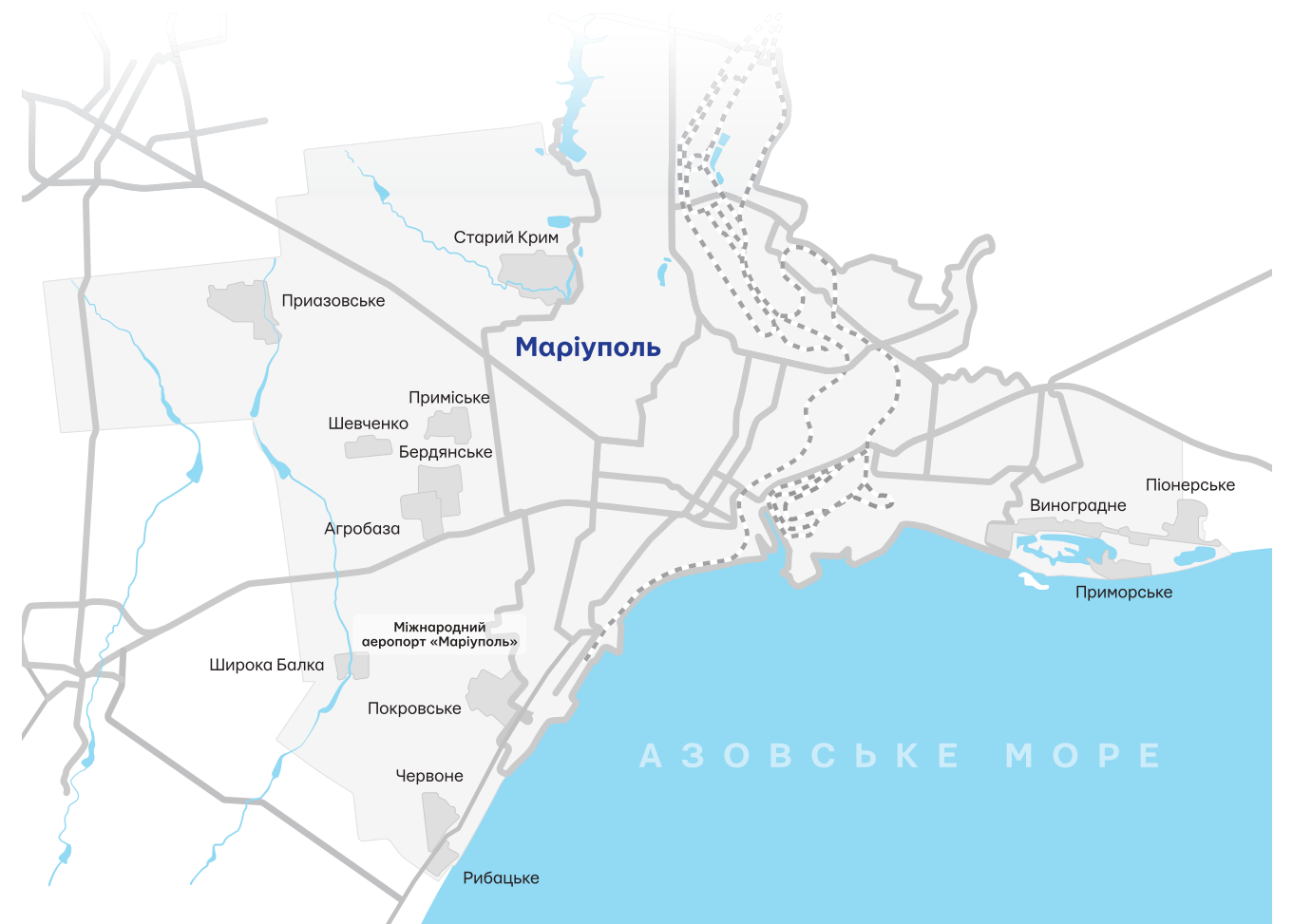
Національностей

14

Населених пунктів

Із залізничної станції «Маріуполь» відходять потяги у північному та західно-південному напрямках. Станція «Маріуполь – Сортувальний» виконує єдину функцію між морським портом і мережею магістральних шляхів.

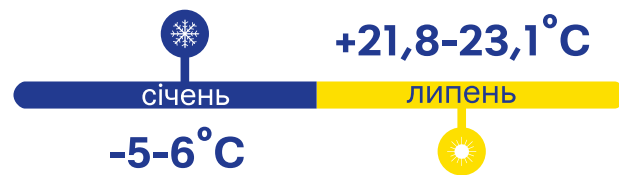
Маріупольський морський торговельний порт забезпечує торгівлю із 130 країнами світу й входить в четвірку провідних портів. У місті функціонує оновлене автобусне, трамвайне і тролейбусне сполучення, на маршрути виведено електробуси з динамічною підзарядкою. У місті мешкають представники понад 100 національностей.



Кліматичні умови

Природні умови міста Маріуполь є дуже сприятливими для життя й господарської діяльності людини. Завдяки помірно континентальному клімату і значній перевазі кількості сонячних днів впродовж року у порівнянні з іншими регіонами його територія поєднує переваги туристичного, аграрного й промислового спрямування.

Середня температура повітря



Континентальний клімат пом'якшується впливом Азовського моря з переходом влітку у морський.

Територія Донецького Приазов'я – це степова ландшафтна зона, формування якої відбувалося протягом останнього мільйона років. У цій зоні домінує різнотрав'яний степ, який у первозданному виді зберігся у заповіднику «Хомутовський степ». Окрім цього на кам'янистих породах сформувалася петрофітна (заповідник «Кам'яні Могили»), а на пісках – степова рослинність.

Колискою степового лісонасадження вважається Великоанадольський ліс, закладений у 1843 р. Пізніше були насаджені Володарський і Федоровський ліси, а також інші лісові масиви й лісопосадки.



Природні і рекреаційні ресурси



графіт й алмаз. Відбувалася промислова розробка графіту (Старокримське родовище), вермікуліту (район заповідника «Кам'яні Могили»). Серед гірських порід домінуючими є граніти (8 родовищ). Наряду з ним виявлені сієніти й граносієніти (4 родовища). Край має значні запаси доломітів (2 родовища), а також родовище флюсових вапняків. Видобуваються базальти й діабазы, порфірити, амфіболіти, вапняки, каоліни, будівельні глини. Маріупольське родовище залізних руд простягнулося на 25 км, площею до 150 км, має міцність пластів до 100 м. Прогнозні ресурси до 1 млрд. тонн руди.

Маріуполь – культурний і рекреаційний центр Приазов'я. Тут зосереджений значний туристичний потенціал: це пам'ятки історії, архітектури й визначні місця, пов'язані з життям і діяльністю видатних діячів минулого, Обласний академічний драматичний театр, філармонія, 2 сучасних кінотеатри, 8 виставкових залів і музеїв тощо.

Територіально в межах міста Маріуполя налічується три великі пляжні локації: Центральний, Лівобережний і пляж «Піщаний». Крім традиційного відпочинку на морському узбережжі, існує ще ряд привабливих для туристів місць, таких як: Міський сад, Приморський парк, парк «Веселка», площа Свободи, Театральний сквер, Ювілейний парк ім. Гурова та «Екстрим-парк»; торгово-розважальний центр «Порт-Сіті» та ін. У місті функціонують організації та установи управління міського та обласного значення, фінансово-кредитні, інформаційно-обчислювальні та інші організації.

Провідне місце серед ґрунтів на територіях поблизу Маріуполя займають чорноземи. По території краю протікає 11 річок, найбільша з них – Кальміус, яка має довжину 209 км.

Поблизу Маріуполя виявлено родовища мінеральної води, зокрема джерело радонової води (аналог «Хмільнику»), та йодо-бромисті води на узбережжі Азовського моря.

У Донецькій області виявлено більш ніж 200 мінеральних видів, а також усі типи гірських порід. Із простих речовин у Донецькому Приазов'ї зафіксовано мідь, золото, цинк,

Розвинена мережа підприємств і установ сфери послуг різного рівня дозволяє здійснювати обслуговування як жителів, так і гостей міста, області.

У місті існують великі спортивно-видовищні установи: критий стадіон, басейни, льодова арена, виставкові зали, центри дозвілля для молоді й дітей.

Історично-культурна спадщина

Маріуполь – місто з давніми традиціями та історією, унікально розташоване на перехресті економічних, соціальних і геополітичних меридіанів України.

Маріуполь – місто з характером і багатогранною спадщиною, яке об'єднало в собі історію різних національностей на одній землі. У Маріуполі поєднані гастрономічна, лінгвістична, культурна й спортивна унікальність.



Місце, на якому розташований Маріуполь, з найдавніших часів приваблювало людей.

Тут було знайдено та досліджено:

- стоянку доби давньокам'яного віку (40-10 тис. років тому);
- Маріупольський могильник і поселення Кальміус новокам'яного віку (7 тис. років тому);
- кургани племен доби міді-бронзи (5-4 тис. років тому), скіфо-сарматських племен (2,5-2 тис. років тому) і кочовиків середньовіччя (1,5-1 тис. років тому);
- поселення землеробів (1,2-1 тис. років тому).

З XIII століття територія Приазов'я увійшла до складу держави Золота Орда, а з XV ст. до Кримського Ханства.

Для захисту від нападів кримських татар запорізькі козаки поставили в середині XVII ст. у гирлі Кальміусу сторожовий пост Кальміус, який став місцем перебування старшини Кальміуської паланки. У 1769 р. кримські татари знищили сторожовий пост. Після російсько-турецької війни 1768-1774 рр. згідно Кючук-Кайнарджийському мирному договору, Північне Приазов'я відійшло до Російської імперії, а після ліквідування Запорозької Січі – увійшло до складу Азовської губернії.

Після громадянської війни маріупольці почали відродження промисловості, залізничного транспорту й портового господарства. У 1920 р. було націоналізовано і об'єднано два металургійні заводи – Нікополь-Маріупольський і “Російський Провіданс” – в одне підприємство, що з 1924 р. відоме як завод ім. Ілліча. Після реконструкції він став одним із найпотужніших у галузі важкої промисловості. З початку 30-х років XX ст. розпочалося будівництво металургійного заводу “Азовсталь”. За 10 років було побудовано потужний доменний цех із 4 печами, мартенівський цех із 6 печами, декілька допоміжних цехів. У 1936 р. було відокремлено зі складу заводу ім. Ілліча трубопрокатний завод ім. Куйбишева. В той же час у Маріуполі стали до ладу коксохімічний, металоконструкцій, радіаторний, судноремонтний, рибоконсервний заводи, споруджено холодильник, потужний елеватор, реконструйовано морський порт (1935-38).

Населення Маріуполя напередодні 1941 р. складало 241,1 тис. чол. До того часу в місті вже побудували багато нових житлових будинків, шкіл (тільки у 1936 р. – 8), піонерських таборів, санаторіїв і будинків відпочинку, Палац піонерів, прокладено трамвайні колії, відкрито металургійний інститут, 4 технікуми, краєзнавчий музей. Виходили міська газета “Приазовський пролетарій” (з 1937 р.

«Приазовський робочий»), шість багатотиражних газет підприємств міста, видання грецькою мовою (до 1937 р.). Чорною сторінкою в історії м. Маріуполя, як і всієї країни, стали Голодомор 1932-1933 рр. і політичні репресії тридцятих років. Тисячі маріупольців стали жертвами Великого голоду, багато робочих, партійних і господарських керівників, представників міської інтелігенції, було заарештовано, відправлено на Північ, частину з яких розстріляно.

Коли почалася Друга світова війна, на фронт пішли тисячі жителів міста. Підприємства перебудовували виробництво на потреби фронту. Завод ім. Ілліча виробляв броньову сталь для танка Т-34 та суден Азовської воєнної флотилії; завод “Азовсталь” – корпуси авіабомб, стволи батальйонних мінометів; завод металевих конструкцій – протитанкові іжаки, понтонні мости, броньовані майданчики для дотів та інше. 8 жовтня 1941 р. Маріуполь захопили німецькі війська.

Під час німецької окупації було дозволене функціонування малого і мікробізнесу. Окупанти частково відновили усі заводи (виробництво сталі так і не було налагоджено) у місті та електропостачання. Потужності місцевих підприємств, так само, як і більшовики, німці використовували переважно для військових потреб.



10 вересня 1943 р.

Маріуполь було звільнено

Після визволення міста почалось його відродження. На підприємствах ремонтували бойову техніку, виготовляли автодеталі, запасні частини, видавали сталь і прокат.

У 50-80 роках Маріуполь продовжував розвиватися як великий промисловий центр і портове місто. На комбінатах ім. Ілліча та «Азовсталь» було споруджено нові доменні печі, мартенівські, киснево-конвертерні, потужні прокатні цехи, аглофабрики. У 1958 р. було створено завод важкого машинобудування, який через декілька років став одним з потужних підприємств галузі – виробничим об'єднанням «Ждановважмаш», пізніше – «Азовмаш».

У 1953 р. в Маріуполі було створено Азовське районне управління Чорноморського пароплавства, яке у 1967 р. стало Азовським морським пароплавством. Судна його відвідували близько 400 портів більше 70 країн світу (ліквідовано у 2002 р.). На середину 80-х рр. у місті працювало 8 технікумів, 14 професійно-технічних училищ, 66 середніх шкіл, 5 шкіл робітничої молоді й заочних, 8 дитячих музичних шкіл, 16 дитячих спортивних шкіл, дитяча художня школа, станція юних техніків, флотилія юних моряків, три районних будинки піонерів і школярів, міський дім піонерів, новий корпус якого став до ладу у 1987 році.

Мережа дошкільних закладів становила 167 дитячих садків і садків-ясел. Центр міста прикрасив будинок Донецького обласного російського драматичного театру. Було відкрито музичне училище і виставковий зал ім. А.І. Куїнджі, отримала нове приміщення міська бібліотека ім. В.Г. Короленка. Споруджено декілька палаців культури й спорту, стадіонів, плавальних басейнів. Медичну допомогу населенню надавали 32 лікарні й поліклініки, 7 санепідстанцій, 44 аптеки та інші медичні установи. На великих підприємствах діяли профілакторії і нічні санаторії.

На узбережжі моря розташувалися багато-профільний санаторій «Металург», дитячий кістково-туберкульозний санаторій, будинок відпочинку «Мир», табори відпочинку піонерів і школярів.

У 1989 році у Маріуполі був створений ансамбль старовинної музики, який з часом виріс у Маріупольський муніципальний камерний оркестр «Ренесанс». Його незмінним керівником є Заслужений діяч мистецтв України Василь Крячок.

У 1996 році вперше у Маріуполі проводився міжнародний музичний конкурс ім. С. Прокоф'єва. У 1998 році місто знову приймає учасників цього престижного музичного конкурсу, в якому брали участь більше 100 студентів, аспірантів, учнів навчальних музичних закладів, артистів філармоній, оперних театрів зі всіх куточків країни. У 2000 році учасники вже IV конкурсу знову приїхали до Маріуполя.



У 1997 році з'явився в місті і власний ляльковий театр, створений на базі колишнього кінотеатру імені Жданова (пізніше «Маріуполь»). У цьому ж році з ініціативи ректора ПДТУ І.В. Жежеленка в університеті організували театр-студію, який успішно працює і на початку XXI століття.

До 2000 років Маріупольське відділення Національної спілки художників України вже налічує 37 осіб. У Маріупольській організації працюють і заслужені художники України М. Ковальчук і В. Пономарьов. У ці ж роки зросла кількість музеїв: крім краєзнавчого музею і двох його філій, у місті з'явилися Центр сучасного мистецтва й культури ім. А.І. Куїнджі й музей медальєрного мистецтва Ю.В. Харабета, а також приватний музей – галерея дерев'яної скульптури Г. Короткова. Понад 400 творів залишив місту художник-медальєр, заслужений діяч мистецтв України Юхим Вікторович Харабет. Він є автором не тільки двох гербів

міста Маріуполя і решти його символіки, а й першої державної нагороди незалежної України – «Почесної Відзнаки Президента України». Згодом цей знак взяли за основу ордена «За заслуги» 3-го ступеня. Деякий час у місті існувала художня галерея «ХарБарБонд».

На початку 2000-х років у Маріуполі діють різноманітні державні й відомчі культурно-освітні установи:

- 6 палаців культури з 48 народними й зразковими колективами;
- 1 міський будинок культури;
- 3 клуби;
- 8 кінотеатрів;
- 25 державних бібліотек, об'єднаних у дві системи, – дорослу й дитячу, міська історична бібліотека ім. Грушевського;
- 134 бібліотеки профспілкових, технічних, навчальних закладів, спеціальних і 1 громадська бібліотека;
- 1 школа мистецтв;
- 5 музичних шкіл і 1 спеціальна музична школа для обдарованих дітей;
- 1 художня школа, краєзнавчий музей і три його філії;
- 6 парків культури й відпочинку.

Маріуполь неодноразово ставав місцем проведення Міжнародного музичного конкурсу ім. С. Прокоф'єва, конкурсу бальних танців «Кришталева тфелька», регіонального фестивалю «Театральний Донбас».

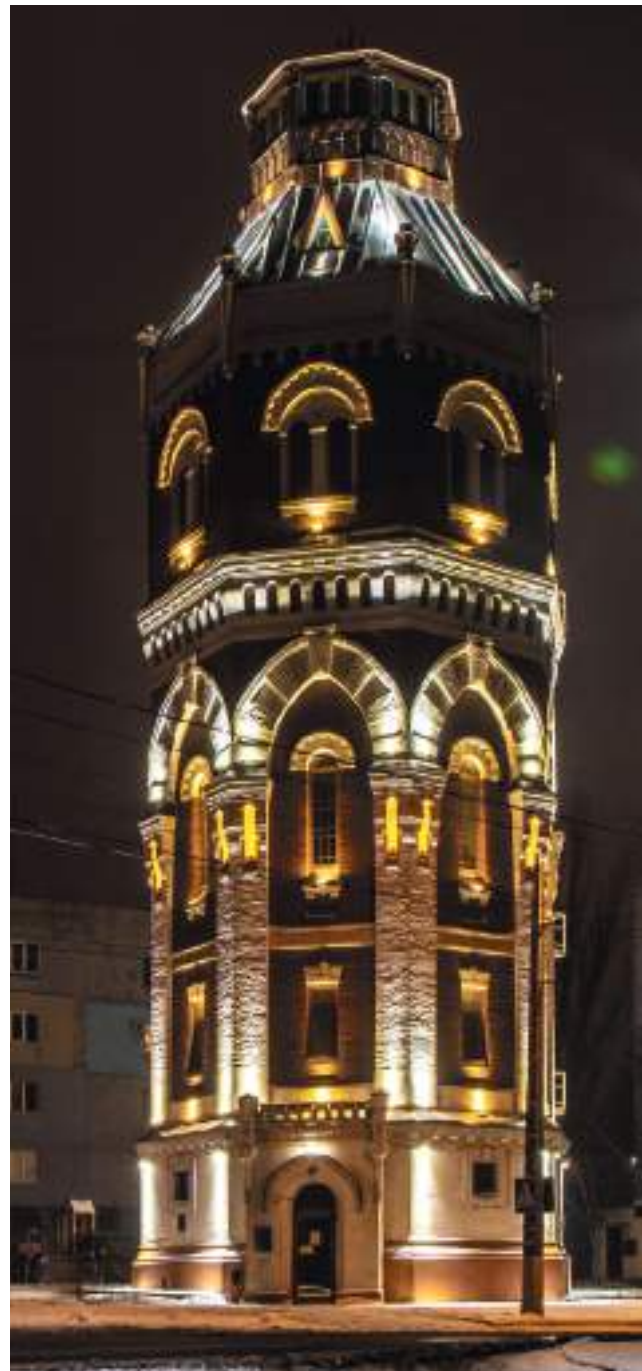
Маріуполь сьогодні

Маріуполь – місто, яке відходить від свого стереотипу «індустріальної зони» й вже активно розвиває місцеву культурну сферу. Разом з тим, маріупольці усвідомлюють, що на позитивні зміни впливає кожен, а місто здатні рухати вперед навіть маленькі ініціативи. Два найбільших фестивалі Сходу вже 4 роки проводяться у межах міста Марії – MRPL city fest та Startup Гогольфест. За останні роки Маріуполь отримав декілька сучасних мистецьких осередків: Центр сучасного мистецтва «Готель Континенталь», першу в Україні камерну філармонію, культурно-туристичний центр «Вежа», платформу «ТЮ» та ін.

Місто є привабливим для туристів. Основними чинниками, що впливають на формування привабливого іміджу міста, є:

1. Туристична привабливість самого міста й найближчої до нього місцевості.
2. Правове забезпечення галузі й політична стабільність у місті.
3. Комфортність створення та ведення бізнесу.
4. Зацікавленість й участь муніципалітету у розвитку туристичної галузі.
5. Інформаційний супровід міста, промоційна кампанія з просування міста за його межами.
6. Безпека в місті та найближчій місцевості, на яку поширюється дія туристичних послуг і продуктів.

У **2019 році** Маріуполь взяв участь у конкурсі від Українського культурного фонду «Культурні столиці» та отримав статус **«Велика культурна столиця України 2021»**. Завдяки цьому **2021 рік** у Маріуполі відзначився великою кількістю культурно-мистецьких ініціатив і фестивалів.



Крім того, місто приділяє особливу увагу питанням безпеки. Найбільше містян турбують такі питання безпеки, як: підвищений ризик техногенної або екологічної катастрофи через значну кількість промислових об'єктів; близьке розташування територіальної громади до лінії бойових дій; трудова міграція, виїзд працездатного населення.

З метою формування безпечного простору на території міста діє ряд програм, включаючи програму «Безпечне місто». Забезпечення безпеки на основних магістралях, перехрестях, у місцях проведення масових заходів реалізується через систематичне встановлення камер відеоспостереження, яких у 2021 році вже налічується понад 1 300 одиниць.

Важливе місце у розвитку міста займає робота комунальних служб щодо благоустрою. Так, задоволеність роботою комунальних

підприємств м. Маріуполя є найвищою серед 24 міст країни у 2020 р. – 58% респондентів схвалюють їхню роботу.

Сучасні способи управління багатоквартирними будинками, пов'язані зі зміною форми власності містян на своє житло, дають широкі можливості мешканцям отримувати більш якісні комунальні послуги та ефективніше управляти майном – як приватним, так і спільного користування. Житловий фонд комунальної форми власності налічує 2 283 будинки, загальною площею 4 490,3 тис. м², 1 758 будинків, в яких розташовано три і більше квартири.

За формою власності усі будівлі поділяються на 2 типи: ті, які знаходяться у приватній власності, та багатоквартирні будинки. У приватному секторі – 48 413 будинків. У багатоквартирних будинках проживає 48% усіх жителів міста, а в приватному секторі – 52%.





Розділ 2

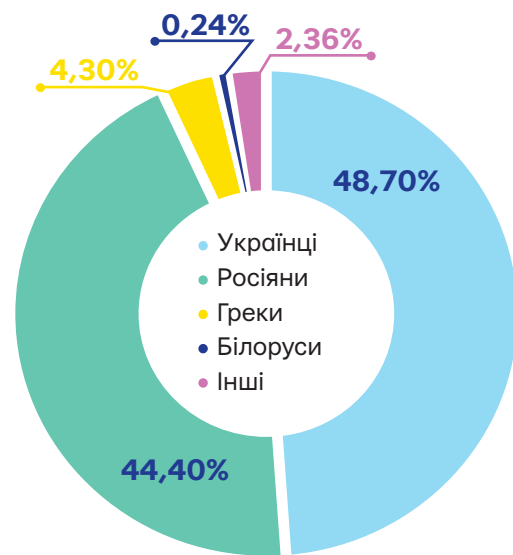
ХАРАКТЕРИСТИКА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ТА ЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ МІСТА МАРІУПОЛЬ



Загальна демографічна характеристика міста

Маріуполь - багатонаціональне місто, в якому проживають близько 100 національностей.

Розподіл населення Маріуполя (за національною ознакою, 2020 рік)



541,3 тис. осіб

Загальне населення міста, з урахуванням внутрішньо переміщених осіб

Найчисельніші етнічні спільноти:

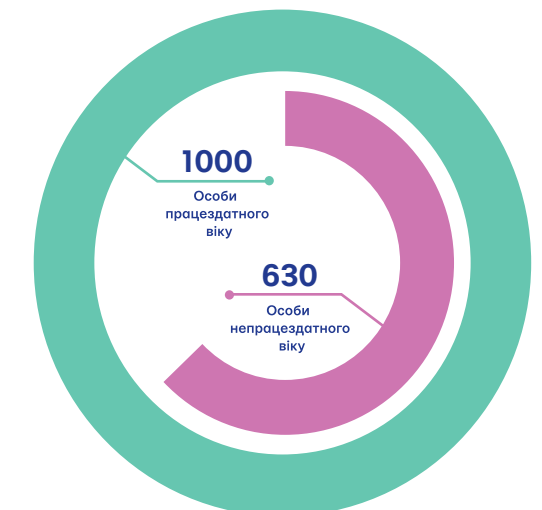
- українці - 48,70%;
- росіяни - 44,40%;
- греки - 4,36%;
- білоруси - 0,76%;
- вірмени - 0,24%;
- євреї - 0,23%;
- болгары - 0,22%;
- татари - 0,13%;
- молдавани - 0,13%;
- грузини - 0,12%;
- роми - 0,12%;
- азербайджанці - 0,11%;
- німці та поляки по 0,10%.



Аналізуючи населення регіону, вкрай важливо визначити демографічне навантаження, що складає 630 осіб, які є молодше і старше працездатного віку, на 1000 осіб працездатного віку (279 247 осіб), у тому числі 211 за рахунок молодшого та 419 – за рахунок старшого покоління. Демографічне навантаження є визначальним індикатором спроможності населення регіону забезпечувати достатній для розширеного відтворення обсяг виробництва, тому можна зазначити, що високий рівень демографічного навантаження є негативним показником для регіону.

За показником демографічного навантаження Маріуполь посідає перше місце (максимальне навантаження) серед усіх міст України з населенням більше 100 тис. осіб.

Демографічне навантаження на тисячу працюючих у Маріуполі



Джерело: Вікіпедія

Не менш важливим для аналізу демографічної ситуації є дослідження міграційних процесів. Міграційні процеси у Маріуполі характеризуються помірними тенденціями до зростання. Цьому сприяє наявність робочих місць у місті, розвиток сфери послуг і туристичної галузі, а також – підтримка розвитку Маріуполя з боку закордонних донорських організацій.

З точки зору розподілу населення Маріуполя за віком, кількість людей працездатного й молодшого за працездатний вік становить близько 70 відсотків з невеликою тенденцією до зменшення.

Зайнятість населення

200 тис. осіб

Чисельність населення, зайнятого в усіх сферах економічної діяльності (близько 40% від загальної кількості населення міста)

93 тис. осіб

Кількість найманих працівників у м. Маріуполь (за структурою зайнятості у 2019 році)

3 962 осіб

Чисельність зареєстрованих безробітних у 2020 році

Основною галуззю господарського комплексу є промисловість (близько 26% усіх зайнятих), котра в поєднанні з організаціями будівельної індустрії та транспорту створює виробничий каркас міста (в індустрії будівництва зайнято близько 6% працюючого населення міста, в галузі транспорту - 3%).



Молодь, освіта й культура



Станом на 2020 р. чисельність молодих людей віком 14-35 років становить 101 567 (22%).

На сьогоднішній день у місті працює консультативно-дорадчий орган Молодіжна рада Маріуполя. Організація Молодіжної ради зроблена за рекомендаціями Міністерства молоді та спорту України, що надає можливість співпрацювати з іншими радами на території України.

Маріуполь став одним із 9 міст України, де був визначений Індекс благополуччя молоді. Молодь Маріуполя проходила опитування на спеціальній платформі, де після завершення опитування молоді люди мали змогу отримати знижку на товари й послуги підприємств міста. Загалом в опитуванні взяло участь 716 осіб. IBM дозволив комплексно оцінити рівень благополуччя молоді в місті. І за результатами підрахунків цей індекс становить – 0,63 (де мінімально – 0, максимально – 1).

Система освіти міста представлена навчальними закладами різного рівня та спеціалізації

Навчальні заклади	Донецька обл.	Маріуполь	Питома вага, %
Заклади дошкільної освіти	564	78	13,8
Заклади загальної середньої освіти	507	68	13,4
Заклади професійної (професійно-технічної) освіти	43	9	20,9
Заклади вищої та фахової передвищої освіти	21	6	28,6

Мережа закладів культури Маріуполя представлена:

- 6 палаців культури (та 4 філії);
- 7 мистецьких шкіл;
- централізована бібліотечна система з 15 філіями;
- 1 філармонія;
- 1 драматичний театр;
- 1 краєзнавчий музей із двома філіями;
- 1 виставковий центр.



Активний розвиток сфери культури представлено фестивальною культурою, яка стала вже традиційною для Маріуполя

Музичний фестиваль **MRPL City Festival** - масштабний музичний фестиваль на узбережжі Азовського моря. Неймовірна атмосфера, драйв, найкращі групи та виконавці! Сцени, що працюють одночасно і незалежно одна від одної, дарують максимальний заряд емоціями у режимі нон-стоп! Отже, MRPL City Festival - це яскраве музичне свято на Сході, яке об'єднує людей з усієї країни.



Фестиваль класичної музики **«Mariupol Classic»** - головний майданчик презентації класичної музики на Сході України. Фестивальна програма щоразу радує гучними іменами солістів, провідними майстрами класичного музичного мистецтва з усієї Європи.

Відкриття **культурно-туристичного центру «Вежа»**, основна мета якого - інформування про туристичні об'єкти та маршрути Маріуполя - перлини Приазов'я. Послугами Центру можуть скористатися як гості Маріуполя, так і мешканці міста.



Маріуполь - це місто, яке відходить від свого стереотипу «індустріальної зони» та вже активно розвиває місцеву культурну сферу. Значним досягненням міста є перемога в конкурсі **«Культурні столиці України»** з проектом культурно-мистецьких ініціатив «Діалог мовою мистецтва». Важливо, що статус української культурної столиці - це назавжди. Отже, Маріуполь назавжди залишається Українською культурною столицею-2020. Це рік, яка вже стала історією.

Реорганізація бібліотечних систем міста в одну установу - комунальна установа «Міська централізована бібліотечна система» (КУ «МЦБС»), сприяє досягненню пріоритетних напрямків діяльності, а саме:

- консолідації громадськості;
- дотриманню європейських цінностей, інтеграції у європейське співтовариство;
- підвищенню якості життя;
- рівному доступу до інформації, знань і культурного надбання.



Охорона здоров'я та спорт

5

Центрів первинної медико-санітарної допомоги

238

Сімейних лікарів, терапевтів і педіатрів

1 млн.

Прийомів пацієнтів щороку



З метою підтримки здоров'я населення у місті активно розвивається спортивна інфраструктура. Спорт – це, в першу чергу, задоволення і позитивні емоції, а не жертви й надзусилля. Зниження пасивного способу життя – прийнято за ключову ціль для міста, а інструментом є підвищення фізичної активності населення Маріуполя за допомогою розвитку масового спорту.

У місті працюють 65 тренерів, які мають можливість використовувати будь-яку з 32 спортивних локацій. У місті офіційно діє 65 спортивних клубів і ряд спортивних секцій. Для розвитку спорту у місті створена розвинена інфраструктура, зокрема налічується 8 футбольних стадіонів, 4 плавальних басейни.



Екологія міста



Екологія для міста є одним із пріоритетних напрямків, якому приділяється значна увага, зокрема у місті здійснюється безперервний екологічний моніторинг. Організовано стабільну роботу пересувної лабораторії «Атмосфера» та оперативне інформування населення про результати моніторингу стану забруднення навколишнього природного середовища. Придбано автоматизований стаціонарний пост спостереження за станом атмосферного повітря за показниками CO, Nox, NO₂, NO, H₂S, SO₂, пил 2,5 мкм і 10 мкм.

Проводиться підтримка природоохоронних органів шляхом закупівлі й передачі спеціалізованого обладнання (наприклад, для Держекоінспекції). Промисловими підприємствами виконуються природоохоронні заходи, спрямовані на зниження техногенного навантаження на довкілля. Муніципалітетом закуповується енергоефективний транспорт.

У той же час серед основних екологічних проблем міста залишаються:

1. Промислове й побутове забруднення довкілля (поводження з твердими побутовими відходами, промисловими відходами, стан систем водопостачання та водовідведення, ливневих систем, забруднення повітря викидами й шумом від транспорту)

2. Повільна екологізація промисловості (несвоєчасне встановлення та реконструкція систем аспірації, недостатнє очищення стоків, поведження з промисловими відходами не в повній мірі відповідає Національній стратегії управління відходами в Україні до 2030 року).

3. Низький рівень екологічної обізнаності населення. Як показує практика, перш ніж впроваджувати роздільний збір ТПВ на місцях, необхідно навчити населення, як це правильно робити. Теж стосується раціонального поведження з природними ресурсами (вода, ґрунти, відходи тощо).



Розділ 3 ЕКОНОМІКА МІСТА Й ПІДПРИЄМНИЦТВО



Бюджет міста

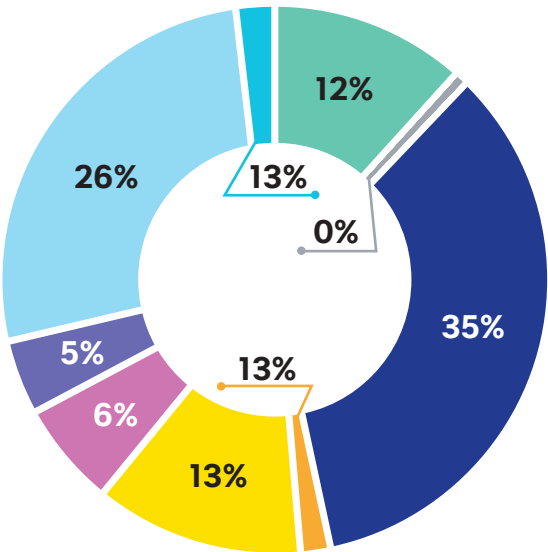


Однією з базових передумов ефективного функціонування будь-якої території є збалансованість бюджету, тобто доходи повинні абсолютно відповідати видаткам. Бюджет можна розподілити на різні частини, зокрема на загальний та спеціальний фонди, від чого залежить, як плануються і розподіляються доходи і видатки.

4,86 млрд. грн

Бюджет міста Маріуполь за 2020 рік у частині доходів

Структура видатків бюджету Маріуполя у 2020 р.



- Напрямки:
- Економічна діяльність - 35%
 - Освіта - 26%
 - Житлово-комунальне господарство - 13%
 - Загальнодержавні функції - 12%
 - Охорона здоров'я - 6%
 - Духовний та фізичний розвиток - 5%
 - Соціальний захист і соціальне забезпечення - 2%
 - Охорона навколишнього природного середовища - 1%
 - Громадський порядок, безпека й судова влада - 0%

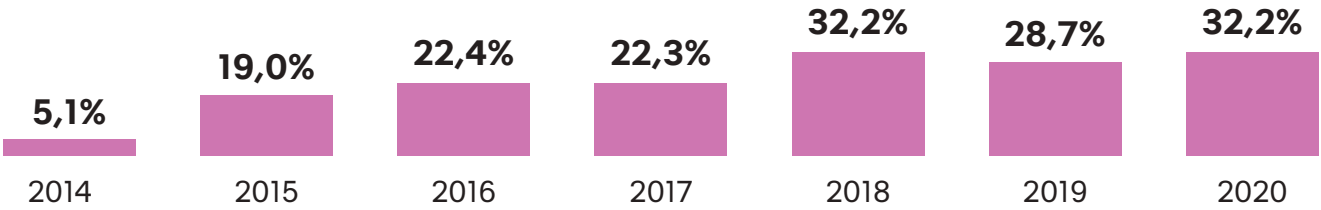
Протягом останніх років спостерігається стала тенденція до зростання податкових надходжень до бюджету міста. Вони займають найбільш питому вагу у структурі надходжень і складають понад 70%.

За результатом реалізації Стратегії міста до 2021 року у напрямку оптимізації операційних видатків, значних змін зазнала структура розподілу видаткової частини між бюджетом розвитку, з якого фінансується ціла низка інфраструктурних проектів розвитку міста, та операційним бюджетом утримання міських служб і комунальних закладів.

Нині досягнуто оптимальне співвідношення 32/68 між бюджетом розвитку й бюджетом утримання, що довело свою ефективність з точки зору збалансованості у розвитку й відновленні міста з поступовим поліпшенням якості та обсягів надання муніципальних послуг.

Станом на 2020 рік місто Маріуполь за співвідношенням видатків бюджету розвитку до доходів займало 6 місце серед обласних центрів України, таких як Харків, Львів, Київ, Вінниця, Тернопіль тощо.

Динаміка зростання бюджету розвитку без урахування трансфертів



Економіка міста



Місто є одним із найважливіших центрів української металургії та великим морським портом. Маріуполь входить до першої десятки найбільших міст України й відіграє роль найважливішого промислового центру держави та одного з великих економічних центрів України, що стрімко розвивається та стає потенційною локацією для реалізації інвестиційних проектів на Сході України. Маріуполь є не тільки найбільшим містом Донецької області, але й крупним промисловим містом регіону, об'єм реалізації промислової продукції міста складає понад 50% від регіонального показника. В період двохтисячних років реалізована промислова продукція міста складала до 7% ВВП України.

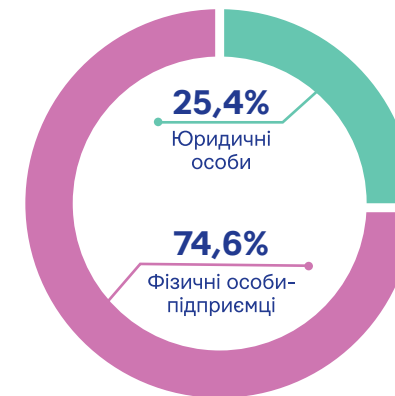
Взагалі, Маріуполь, до часів глобальної монополізації, був досить багатогалузевим містом і мав у структурі підприємств представників усіх галузей виробництва. Тобто, всі галузі, що були представлені в місті і з часом зникли, – є потенційними нішами для інвестування та розвитку.

Переваги економіки Маріуполя – у потужних успішно діючих підприємствах металургійної галузі, наявності виходу до моря та розвинутої портової інфраструктури, наявності профільних вищих навчальних закладів із значним науковим потенціалом, сприятливими умовами для диверсифікації економіки й розвитку малого й середнього бізнесу.

Промисловість міста багатогалузева з переважанням важкої індустрії. Маріуполь є центром металургії України, найважливішим для економіки регіону, одним з основних донорів, джерелом валютних надходжень до бюджету країни. Маріуполь також входить до групи міст із найбільшими морськими торговельними портами країни.

Промисловий комплекс міста представлений більш ніж 50 великими підприємствами, в числі яких металургійні комбінати Групи Метінвест – ММК імені Ілліча і МК «Азовсталь». Вони виробляють широкий спектр промислової продукції.

Суб'єкти господарювання різних форм власності, 2021 р.



Станом на 01.01.2021 в місті зареєстровано та провадять господарську діяльність 22 392 суб'єкти господарювання різних форм власності, з них 5 685 – юридичні особи та 16 707 – фізичні особи-підприємці.

За останні роки спостерігається позитивна динаміка зростання кількості суб'єктів господарювання. Так, за період з 2018 до 2020 року кількість підприємств зросла на 21,4%.



РЕЙТИНГИ МІСТА

В рамках роботи над Стратегією Маріуполь - 2030 було розглянуто зовнішні оцінки щодо реалізації стратегії Маріуполя попереднього періоду. Дані оцінки рейтингу використані для формування пропозицій робочих груп, а також розроблені проекти досягнення відповідних показників, які проводились в рамках стратегії. Більш того, ці рейтинги є основою для оцінки зовнішнього сприйняття та орієнтирами для робочих груп при імплементації проектів.

1 місце у рейтингу прозорості 100 найбільших міст в Україні

Місце	Місто	Бали	Місце	Місто	Бали
1	Маріуполь	86,6	11	Біла Церква	70,1
2	Львів	85,2	12	Дубно	68,9
3	Дрогобич	78,1	13	Київ	68,2
4	Вінниця	76,6	14	Хмельницький	68,0
5	Тернопіль	75,1	15	Коломия	66,4
6	Кам'янське	74,9	16	Мукачево	65,9
7	Покров	74,8	17	Одеса	61,5
8	Бахмут	73,1	18	Покровськ	61,1
9	Дніпро	71,9	19	Луцьк	60,8
10	Володимир-Волинський	71,6	20	Кременчук	60,2

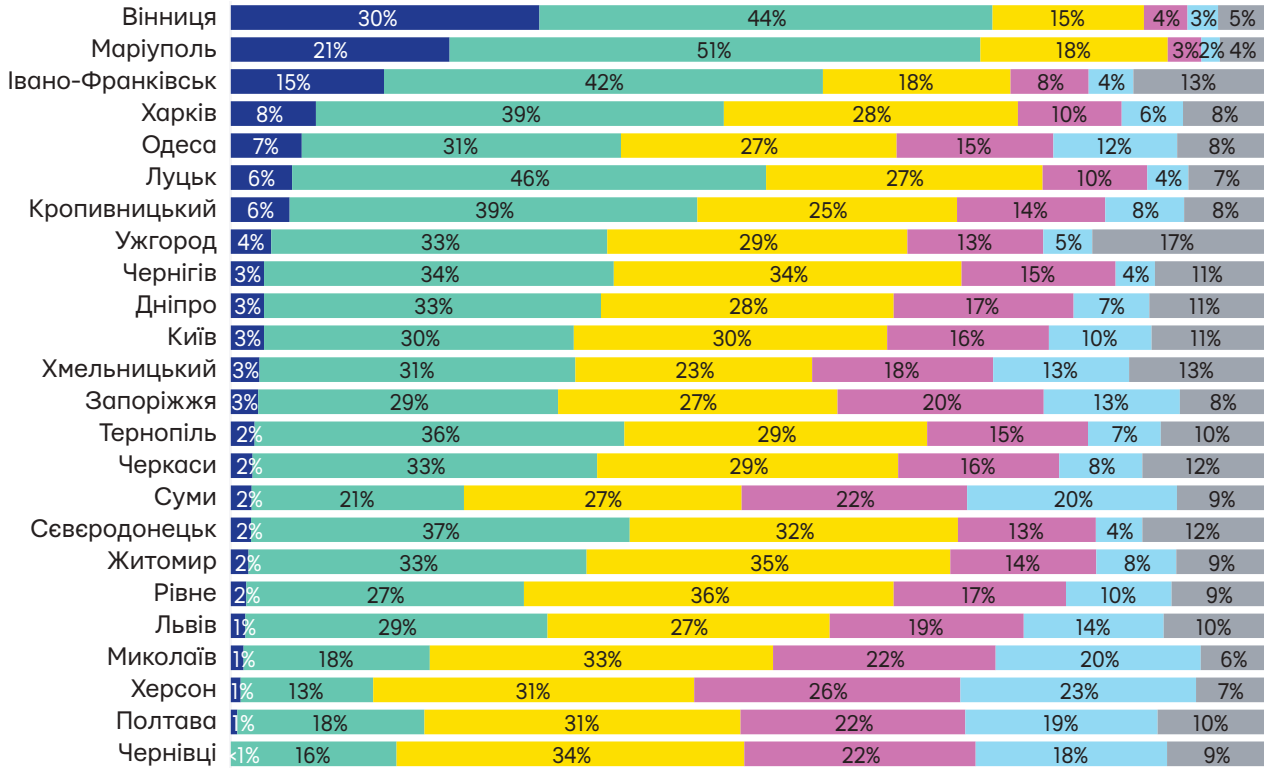
Джерело: <https://transparentcities.in.ua/transparency-rating>

1 місце у рейтингу підзвітності з 50 міст в Україні

Місце	Місто	Бали	Місце	Місто	Бали
1	Маріуполь	32	8	Вінниця	16
2	Покров	22	8	Мелітополь	16
2	Львів	22	9	Черкаси	15
3	Біла Церква	21	9	Хмельницький	15
4	Чернівці	20	10	Миколаїв	14
5	Мукачево	19	10	Дрогобич	14
5	Тернопіль	19	10	Рівне	14
5	Київ	19	11	Нікополь	13
6	Ужгород	18	11	Харків	13
7	Луцьк	17	11	Кременчук	13

Джерело: <https://transparentcities.in.ua/accountability-rating>

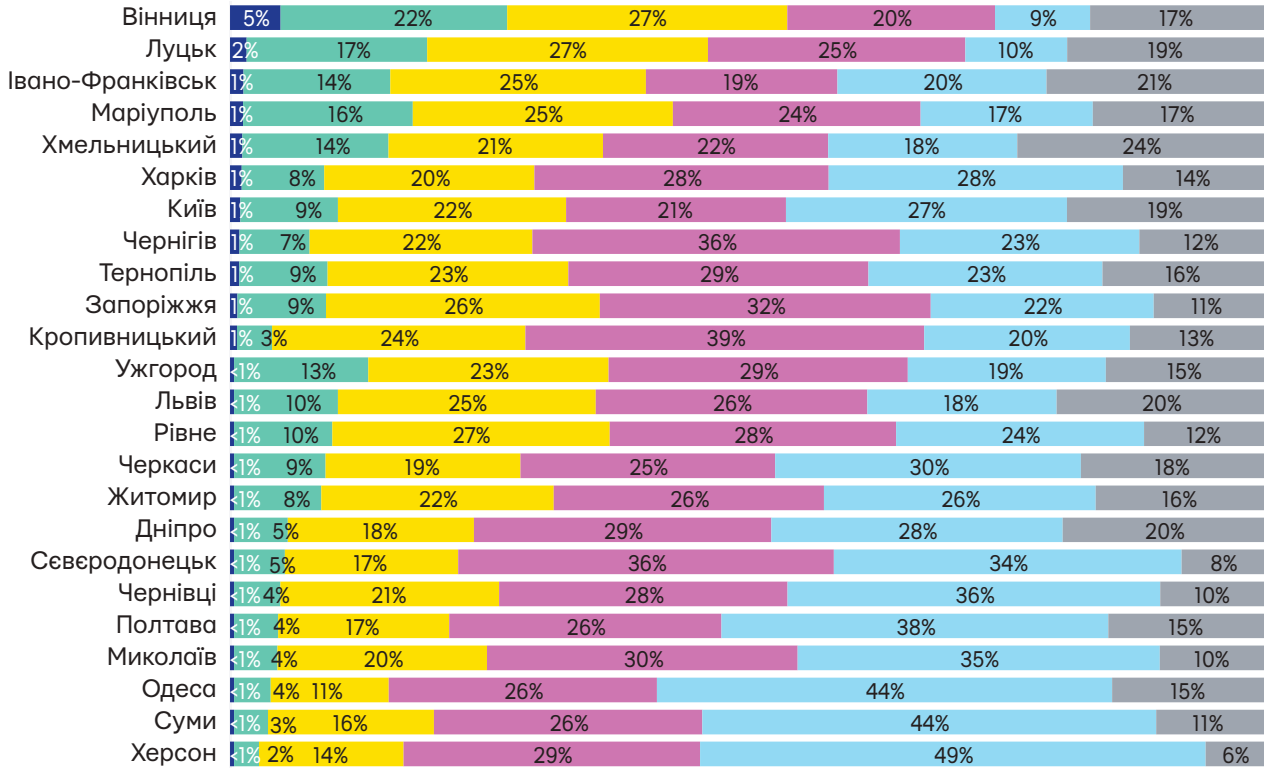
2 місце за рівнем якості транспортної інфраструктури



Джерело: <https://www.iri.org.ua/sites/default/files/editor-files/IRI%20Survey%202021.pdf>, с. 37

- Відмінно
- Добре
- Середньо
- Погано
- Жахливо
- Важко відповісти/Немає відповіді

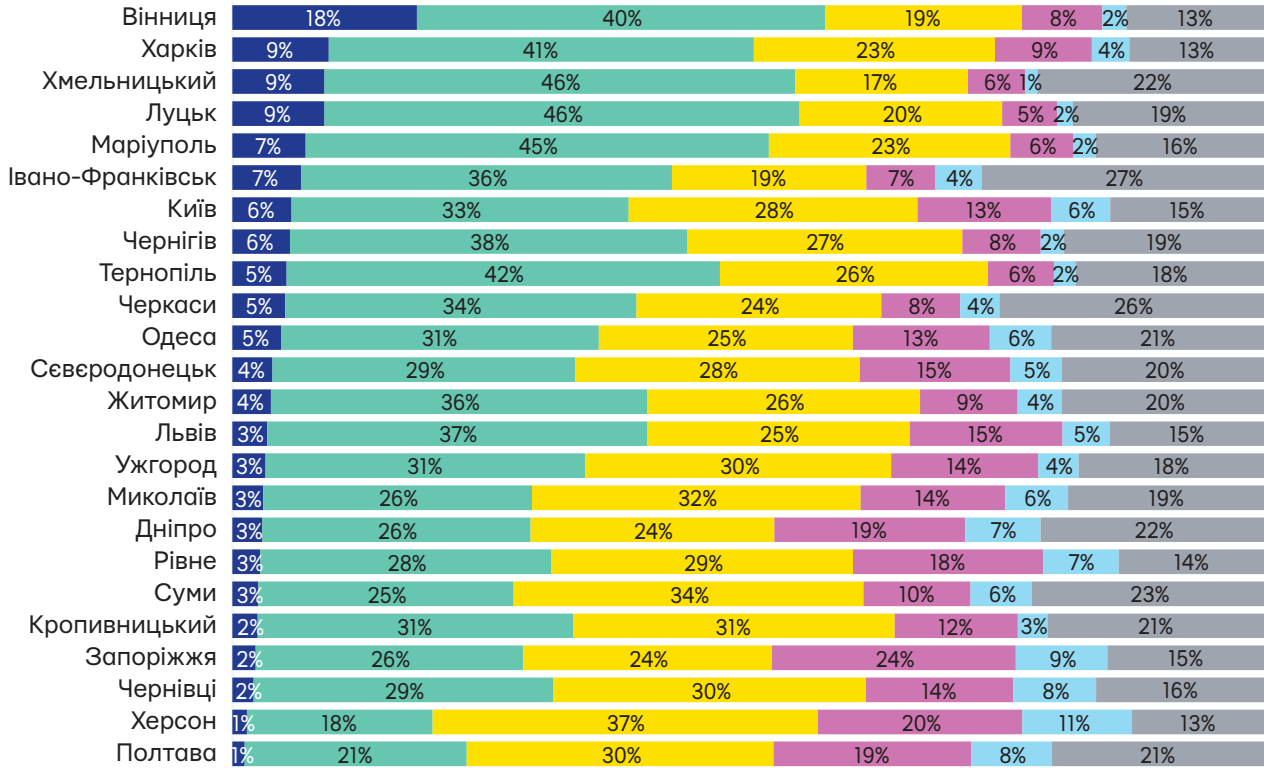
4 місце за рівнем розвитку промисловості



Джерело: <https://www.iri.org.ua/sites/default/files/editor-files/IRI%20Survey%202021.pdf>, с. 43

- Відмінно
- Добре
- Середньо
- Погано
- Жахливо
- Важко відповісти/Немає відповіді

5 місце за рівнем якості спортивних закладів



Джерело: <https://www.iri.org.ua/sites/default/files/editor-files/IRI%20Survey%202021.pdf>, с. 45

- Відмінно
- Добре
- Середньо
- Погано
- Жахливо
- Важко відповісти/Немає відповіді

6 місце за зведеним індексом задоволеності якістю 22 сфер та послуг



Динаміка зміни Індексу (2020-2021)
задоволеності якістю сфер та послуг



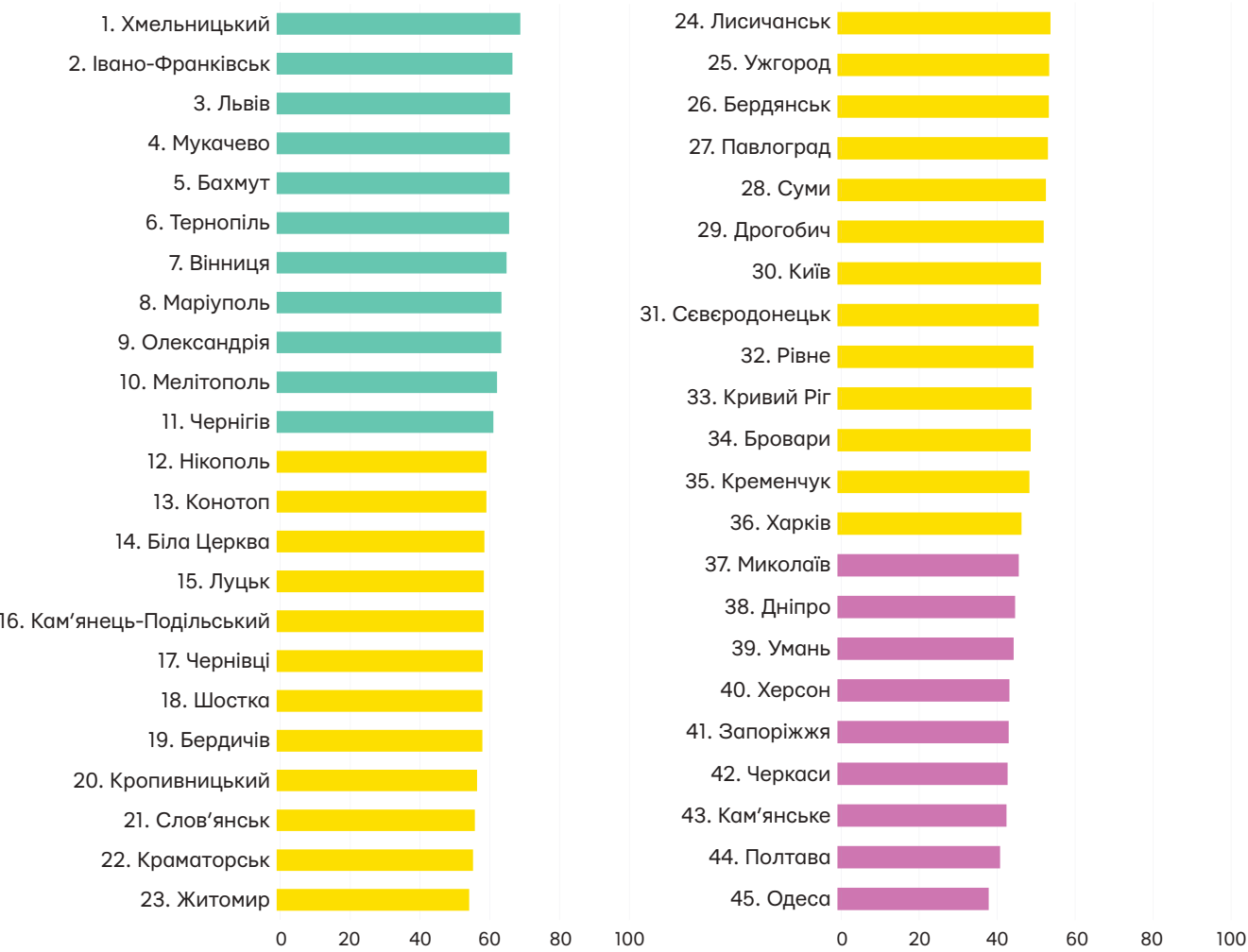
Джерело: <https://www.iri.org.ua/sites/default/files/editor-files/Rating%20of%20Ukrainian%20cities%202021.pdf>, с. 4

7 місце Емоційне сприйняття міста: Економічний розвиток



Джерело: <https://www.iri.org.ua/sites/default/files/editor-files/Rating%20of%20Ukrainian%20cities%202021.pdf>, с. 22

8 місце з 45 за індексом конкурентоспроможності міст України у 2021 році



Джерело: <http://www.ier.com.ua/files/Projects/2021/IKM/%D0%86%D0%9A%D0%9C%202021%D0%A3%D0%9A%D0%A0.pdf>, с. 14

За оцінкою міжнародного рейтингового агентства «Fitch Ratings» місту Маріуполю було присвоєно наступні довгострокові кредитні рейтинги:

- за національною шкалою (травень 2021 р.) – рейтинг «Стабільний» (AA-);
- за міжнародною шкалою (серпень 2021 р.) – рейтинг «Позитивний» (B).

Джерело: <https://www.fitchratings.com/entity/mariupol-city-96921529>

01 Ratings

RATING	ACTION	DATE	TYPE
B	Review - No Action	19-Nov-2021	LTR
B	Review - No Action	19-Nov-2021	STR
b+	Review - No Action	19-Nov-2021	Standalone Credit Profile
B	Review - No Action	19-Nov-2021	Local Currency Long Term Issuer Default Rating
AA-(ukr)	Review - No Action	19-Nov-2021	National Long Term Rating

RATINGS KEY

POSITIVE

NEGATIVE

EVOLVING

STABLE

OUTLOOK

WATCH

* Long Term/Short Term Issuer Default Rating displayed in orange denotes EU or UK Unsubordinated and Non-Participatory Ratings

Where there was a review with no rating action (Review - No Action), please refer to the "Latest Rating Action Commentary" for an explanation of key rating drivers

*Premium content is displayed in Fitch Red



SWOT ЗАГАЛЬНИЙ

За результатами опрацювання 13 стратегічними робочими групами загальної інформації відповідно до сфер життєдіяльності міста, дослідження громадської думки, зовнішніх аналітичних матеріалів було сформовано секторальні SWOT матриці за кожною робочою групою. На основі рейтингування і узгодження секторальних матеріалів було підготовлено загальну SWOT матрицю, що відображає ключові фактори впливу на стратегічний розвиток міста Маріуполя в цілому.

S

Сильні сторони

- Динамічний розвиток інфраструктури міста.
- Розвинена й конкурентоздатна на світовому ринку галузь виробництва металу й прокату.
- Маріуполь – великий регіональний центр.
- Історична забудова міста, збережена культурна спадщина.
- Будівництво нових спортивних майданчиків.
- Швидкі темпи зростання інклюзивної освіти (створені інклюзивно-ресурсні центри).
- Достатньо велика кількість проліцензованих професій у системі професійної освіти, які можуть забезпечити потреби міста Маріуполя та прилеглих районів у робочих кадрах.
- Географічне положення, ресурси території, зокрема наявність берегової лінії моря; наявність рік Кальчик, Кальміус; рекреаційні зони й ландшафт.
- Співпраця міста з міжнародними організаціями й фондами.
- Наявність творчих просторів для розвитку молоді й молодіжних ініціатив (хаби, молодіжні центри).
- Створення ефективного власника житла (ОСББ) – Програми підтримки ОСББ і «Затишний двір».
- Функціонування у місті системи інтелектуального відеоспостереження з підключенням до Єдиного аналітичного сервісного центру (UASC).
- Розпочато курс на цифровізацію роботи муніципалітету.

W

Слабкі сторони

- Екологічне навантаження, пов'язане з діяльністю металургійних підприємств й автотранспорту.
- Високий відтік молоді з міста, негативні демографічні показники.
- Велика залежність від надходжень податків великих підприємств, монополізація економіки.
- Складність для частини мешканців повністю користуватись здобутками технологічних інновацій.
- Дефіцит медичного персоналу.
- Відсутність комплексної та постійної системи управління якості надання адміністративних і соціальних послуг. Відсутність міського аналітичного центру подій.
- Незадовільний технічний стан багатоквартирних житлових будинків, значний рівень їх зносу.
- Занедбана історична забудова міста (причина: знаходження історичних будинків у приватній власності).
- Недостатньо розвинуте транспортно-логістичне сполучення з містом.
- Застаріла система ДЮСШ і відсутність клубної системи в її класичному розумінні.
- Монопрофільність економіки міста, що впливає на неможливість подальшого працевлаштування випускників ВНЗ.
- Відсутність чіткого плану дій в окремих закладах освіти у педагогічних працівників щодо створення комфортних умов для здобувачів освіти й підтримки позитивного іміджу установи – усе це негативно впливає на імідж освітньої галузі міста в цілому.

O

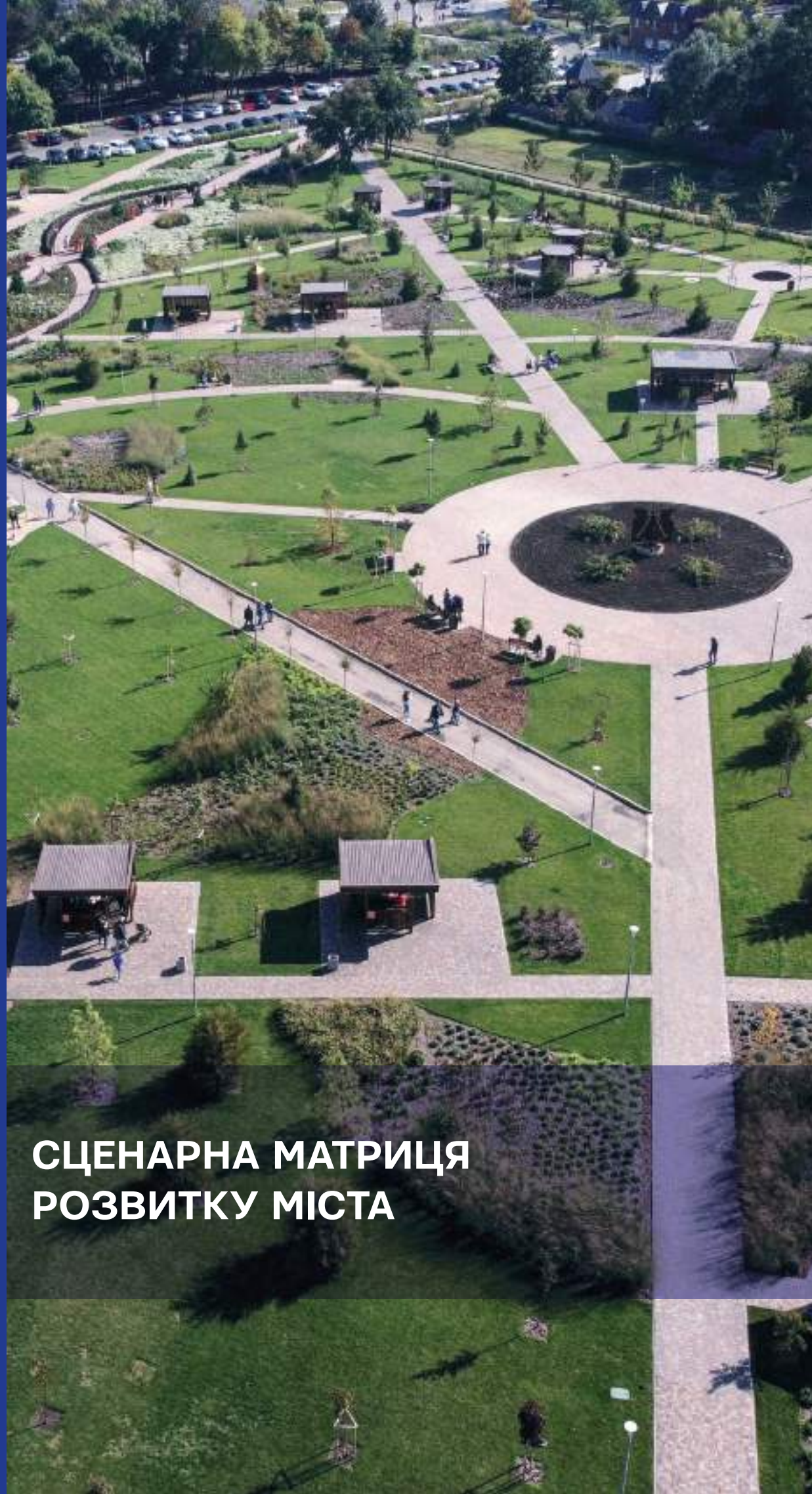
Можливості

- Потужний національний інвестор (Група SCM, METINBEST).
- Великі міські та інфраструктурні інвестиції, в т. ч. за рахунок залучених кредитних ресурсів.
- Розвиток освітніх центрів (університетів, технопарків), розвиток професійної освіти, комерціалізація.
- Відкриття нових культурно-мистецьких закладів, популяризація коворкінгів і вільних просторів (наприклад, бібліотек), особливо у віддалених районах міста.
- Підсилення кадрового складу спортивних клубів й приведення їх роботи до загальноприйнятих світових та європейських стандартів.
- Інтернаціоналізація вищої освіти й науки, у т.ч. активне залучення до навчання іноземних студентів.
- Формування нового просторового образу міста.
- Збільшення ролі електротранспорту в логістичні мапи міста.
- Перезавантаження культури – приклад культурних реформ для всієї країни.
- Впровадження сучасних технологій в сфері надання ЖКГ.
- Створення нової автономної медичної мережі, яка відповідає потребам великого індустріального міста. Розвиток медичного туризму.
- Подальша підтримка міста у створенні сучасної системи ЦНАПів європейського зразка.

T

Загрози

- Невирішеність проблеми війни в регіоні.
- Обмеженість логістики із іншими регіонами країни й світу.
- Погіршення кон'юнктури на внутрішньому й міжнародному ринках металопродукції.
- Виклики для цифрової безпеки й збереженості даних муніципалітету.
- Відтік кваліфікованого персоналу.
- Високий відсоток медичного персоналу пенсійного та предпенсійного віку.
- Низька інвестиційна привабливість галузі ЖКГ.
- Виїзд молоді з міста через економічні виклики.
- Велика мережа закладів професійної освіти, яка не відповідає кількості потенційних абітурієнтів.



СЦЕНАРНА МАТРИЦЯ РОЗВИТКУ МІСТА

При розробці сценаріїв розвитку міста Мариуполь важливо враховувати світові тренди та глобальні цілі. Зокрема при розробці сценаріїв враховані сімнадцять цілей сталого розвитку і 169 завдань, визначених ПРООН до 2030 року та, які зосереджується на основних сферах, таких як боротьба проти бідності, демократичне управління та розбудова миру, кліматичні зміни та ризики стихійних лих, економічна рівність. Сценарії – це орієнтовні загальні прогностні версії розвитку громади з урахування світових трендів. Враховано чотири ключових напрямки розвитку суспільства, що найбільше впливають на зміни та об'єднують системи факторів впливу на зміни з використанням методологічних інструментів.



Економічний тренд

Економічні війни та інші чинники, які можуть виникати в найближчому майбутньому, будуть впливати на економіку міста, оскільки значна частина бюджету залежить від зовнішнього експорту та цінової кон'юнктури міжнародного ринку на руду та залізо. За прогнозами, у найближче десятиліття буде зростання попиту на метали та руду до 100%.

Також надзвичайно великий вплив на економіку має військовий конфлікт на Сході, який безпосередньо впливає як на інвестиційну спроможність, інвестиційну привабливість, так і на можливість запуску окремих інструментів стимулювання інвестицій. Глобальні конфлікти будуть впливати як позитивно, так і негативно на визначену територію, і економіка буде залежати від того, як швидко місто трансформує економіку, диверсифікується від моноекономіки до поліекономіки та сформує додаткові можливості для власного розвитку. Важливим фактором розвитку міста буде ефективність функціонування транспортної системи, а також інтеграція у світові системи транспортних мереж.

Соціальний тренд

Головними глобальними світовими викликами є те, що до 2030 року населення світу у віці старше 65 років подвоїться і досягне 1 мільярда, збільшуючи питому вагу людей у віці 65 років та старше. Крім того, згідно з прогнозами, в 2030 році міське населення складатиме вже 60% від усього населення світу, а до 2050 року – 68%.

Соціальна тенденція розвитку Мариуполя буде формуватися під впливом таких тенденцій як: загальне зменшення чисельності населення України: як за рахунок від'ємного природного приросту, так і за рахунок зовнішньої міграції, орієнтованої на Захід. Також впливатиме і потенційна міграція з країн близького Сходу та Центральної Азії, що формує певні виклики пов'язані із зайнятістю та якістю людського капіталу.

Розвиток міста також залежить від таких категорій, як комфорт міста, відчуття розвитку та наявність і збільшення ролі молоді у розвитку міста, забезпечення якісною медициною та готовність приймати і пропонувати молоді України альтернативи.

Екологічний (кліматичний тренд)

З урахуванням нинішнього рівня концентрації парникових газів в атмосфері і продовження викидів до 2050 року приріст світової температури, ймовірно, перевищить відмітку в 1,5°C.

Важливими є кроки щодо розвитку «зеленої економіки» та зменшення карбонових викидів, враховуючи зобов'язання України в рамках НОВ2. Окрім промислових викидів, є потреба зменшення забруднення транспортом.

Виходячи із загальних викликів, пов'язаних із функціонуванням економіки міста та розміщення, існує потреба в зміні рівня кліматичного впливу на територію, що є передумовою підвищення якості життя та залучення нових мешканців на територію та розвитку інших сфер економіки, зокрема туризму. Питання якості води, якості повітря і забезпечення локальними продуктами і максимальна здатність бути автономним є ключовими для міста.



Технологічний тренд

Прогнозується, що у найближче десятиліття попит на «розумні міста» зросте майже на 19%, уряди збільшують інвестиції в міські технології. До 2030 року існує можливість створити понад мільйон робочих місць у виробництві транспортних засобів, розповсюдженні зарядної інфраструктури та поставках акумуляторів. Технологічність має перейти від наявності технологічних рішень до системи цифрової економіки та змінитися: від сировинної до трансформованої економіки: економіки послуг, креативних підходів, освіти та медицини. Простір міста має бути високо інтегрований в технологічні інструменти, а також системи управління територією: від безпекових до системи прогнозування та формування точок технологічного росту.

Сценарна матриця розвитку Маріуполя

Тренди	Сценарії розвитку м. Маріуполь до 2030 року (на основі національних та локальних аспектів)		
	Негативний	Нейтральний/ інертний	Позитивний
Економічний	- загальна економічна стагнація; - зміна динаміки зовнішніх ринків; - загострення конфлікту, що призводить до виводу капіталу; - закриття морського сполучення; - зниження ВВП регіону.	Ситуація помірно негативна: - зниження попиту на продукцію металопрокату на зовнішніх ринках; зміна цінової кон'юнктури; - ВВП незначно зростає (0,5-1%).	- трансформація економіки; - завершення збройного конфлікту; - повне відновлення економіки регіону; - диверсифікація економіки; - зелена металургія – статус для електрометалургійних підприємств, які використовують відновлювану енергетику; - кластеризація економіки.
Соціальний	- війна; - відтік людського капіталу; - зниження якості людського капіталу; - ускладнений доступ до освітніх послуг; - швидке зменшення населення працездатного віку; - міграція.	- стабілізація демографічного балансу; - незначне скорочення чисельності постійного населення; - доступність освіти.	- завершення військового конфлікту; - позитивна зміна демографічної ситуації; - достатній рівень забезпеченості кваліфікованими кадрами виробництв.
Екологічний/ Кліматичний	- зміна клімату та зростання температури; - забруднення моря; - зміна структури екосистеми за рахунок викачування води з акваторії; - зростання забруднення атмосферного повітря; - дефіцит водних ресурсів.	- збереження поточної екологічної ситуації; - обмежене використання альтернативних джерел енергії; - обмеженість водних ресурсів.	- розвиток зеленої металургії; - значне збільшення частки відновлюваної енергетики у загальній структурі енергоспоживання; - зменшення викидів та ступеня забруднення атмосферного повітря; - зменшення забрудненості водних ресурсів; - зростання якості води в регіоні.
Технологічний	- використання чинних технологій та технологічних рішень з високим рівнем енергоспоживання; - зростання рівня зношеності обладнання та комунальних сервісів; - використання застарілих організаційно-економічних моделей управління інституціями.	- впровадження концепції «Smart City»; - помірне оновлення основних фондів та основних виробничих потужностей металургійних підприємств; - часткове впровадження оновлених організаційно-економічних моделей управління інституціями.	- впровадження концепції «Smart Citizen»; - удосконалення технологій нішевих виробництв; - удосконалення технологій зеленої металургії.

Висновок: З урахуванням трьох сценаріїв розвитку Стратегічний план «Маріуполь 2030» розроблено та запропоновано головним напрямком від «нейтрального» до «позитивного» сценарію. Використання сильних сторін, тенденцій та можливостей спрямовано на посилення регіональної та національної конкуренції, лідерства на Сході України та Азово-Чорноморському регіоні, подолання загроз і викликів. Забезпечення сталості та розвитку громади пов'язане з балансом 4х напрямків та зростанням різних типів капіталів, в центрі яких є громадянин міста.



ВІЗІЯ ТА МІСІЯ



Візія Маріуполя

МІСТО БІЛЯ МОРЯ З ОКЕАНОМ МОЖЛИВОСТЕЙ.
SEA CITY WITH AN OCEAN OF OPPORTUNITIES.

Маріуполь – це місто міцної сталі та лагідного моря, сучасних технологій та зелених просторів, холодного багаторічного досвіду та гарячого молодого натхнення. **Море та промисловість – це невід’ємні частини унікальної ідентичності Маріуполя.** Ми пишаємося найтеплішим та несхожим на інші водойми морем, нашим портом і потужними металургійними комбінатами, з якими Маріуполь виріс з маленького містечка до великого промислового центру. Тому море та можливості – це головні складові бачення Стратегії.

Маріуполь «розгортається» у бік моря. Ми зберігаємо та модернізуємо промисловість, але посилюємо логістичну привабливість та потужності місцевого порту. Будемо туристичну інфраструктуру та нову економіку біля моря – набережні та пляжі, індустріальний парк та нові економічні кластери. Реконструйовані вулиці та проспекти, парки та бульвари, сучасний транспорт та канатна дорога – будуть вести людей до моря. Будуть створювати нові можливості для розвитку міста та всієї країни – через лідерство, розбудову інфраструктури, високу якість та комфорт життя.

Вже до 2030 року для всієї України Маріуполь – це морське **місто з океаном можливостей для розвитку, навчання, кар’єри, відпочинку, дітей, молоді.** Розвиток промовисто каже всім: тут варто створювати сім’ю та будувати своє майбутнє, приїздити за якісною освітою, медициною та на найтепліше у світі море.



Місія Маріуполя

БУТИ ВІТРИНОЮ ВІДНОВЛЕНОГО УКРАЇНСЬКОГО ДОНБАСУ.
СТАТИ МІСТОМ УКРАЇНСЬКОГО ДИВА.

За п’ять років **Маріуполь став яскравим маяком для окупованих територій.** Уособленням великих можливостей розвитку, які мають українські міста. Ми не забуваємо про вищу мету – бути вітриною відновленого українського Донбасу. Тільки за умови деокупації ми можемо вважати свою місію завершеною.

Але також ми прагнемо бути ще краще та ще яскравіше. **Маріуполь має можливості та амбіцію стати містом українського дива,** демонструючи, як швидко та комплексно може розвиватися кожне місто держави, якщо йти шляхом прозорості та кращих практик. Насправді, вже сьогодні Маріуполь – це дива міста Марії, які починають набувати реальних обрисів. Ми створюємо нові можливості для городян та всієї України. Будемо Європу в Маріуполі. І якщо можемо ми, зможе і Україна. Успіх Маріуполя – це нові можливості та успіх всієї країни.

Місто, з якого бере приклад вся Україна. Місто-ментор. Місто-магніт. Місто-успіх. Така першооснова, з якої ми сформулювали місію Маріуполя. За цими тезами стоїть складний виклик небаченого прискорення розвитку та досягнення високих стандартів комфорту життя містян. Але ми впевнено кажемо всьому світу: до 2030 року Маріуполь стане містом українського дива.

**MARIUPOL – UKRAINIAN
MIRACLE CITY.
DESTINATION POINT AND
SKILLS-HUB OF UKRAINE.**

Стратегічні цілі

Візія	Місто біля моря з океаном можливостей.															
Місія	Бути вітриною відновленого українського Донбасу. Стати містом українського дива.															
	Економіка			Комфорт та сервіс							Емоції					
Стратегічні напрямки	Трансформація економіки	Технології та цифрова трансформація	Безпека міста		Комунальні послуги	Публічні послуги	Екологія	Охорона здоров'я		Освіта	Дизайн міста та дорожньо-транспортна інфраструктура	Спорт	Культура	Молодь	Імідж та бренд міста	Туризм
Стратегічні цілі	Сталий розвиток базових галузей економіки.	Пошук перспективних технологій-активаторів зростання економіки.	Безпечне дитинство.		Забезпечення належною якістю та безперерійністю отримання послуг водопостачання, водовідведення, теплопостачання.	Розвиток публічних послуг як максимально зрозумілих, зручних та доступних для всіх мешканців міста.	Розвиток та підтримка урбаністичної екології.	Покращення якості та тривалості життя населення міста.		Дружнє, безпечне, розвивальне дошкілля.	Комфортне місто, обернене до моря.	Розбудова і підтримка просторової інфраструктури у сфері рекреаційного спорту та фізичної активності.	Розбудова розгалуженої сучасної культурної інфраструктури, яка спроможна охопити 100% населення міста, бути потужними майданчиками для культурних експериментів та розвивати навички рефлексії.	Забезпечення ефективної участі молоді у процесах прийняття рішень на всіх рівнях через механізми демократичного залучення.	Підвищення туристичної привабливості міста. Збільшення кількості туристів, що відвідують Маріуполь через розширення спектру напрямків туризму та туристичних атракцій.	МОРЕ. Розвиток морського узбережжя.
	Формування нових стратегічних галузей екноміки.	Цифрова трансформація міста. Впровадження концепції Smart City.	Безпека усіх і кожного.			Зменшення власного екологічного сліду кожним мешканцем, підвищення рівня екологічної свідомості населення.		Забезпечення потреби міста у медичних працівниках.		Нова українська школа і розвиток STEAM-освіти.	Місто зберігає унікальну природу та історію.	Забезпечення фінансової сталості спортивної сфери міста для її рівномірного та ефективного розвитку.	Підвищення потреби містян у регулярному споживанні якісного культурного продукту.	Створення умов, у яких молодь буде відчувати себе захищеною для створення сім'ї.	ІСТОРІЯ. Розвиток історичної та культурної спадщини.	
	Розвиток малого та середнього бізнесу.	Створення екосистеми інновацій.	Безпечний будинок.		Належне управління вторинною сировиною та сміттям.	Забезпечення сучасних соціальних сервісів (послуг та інфраструктури).		Вдосконалення управління у сфері охорони здоров'я Маріуполя.		Цифровізація освіти.	Місто сталої мобільності.	Виховання відповідальних громадян, плекання творчого потенціалу.	Виховання спортивного менеджменту.	Розвиток малого та середнього бізнесу	Розваги та дозвілля.	
	Економічне лідерство Маріуполя у Східній Україні.	Технологічне лідерство Маріуполя в Східній Україні.	Безпечна вилиця та безпечний відпочинок.		Забезпечення комфортного і затишного житла і двору.	Забезпечення залучення у співуправління містом його громадян та громадян, фундаментом чого є відкритість та прозорість.							Зміна соціальної норми: підвищення ролі спорту та фізичної активності в житті мешканців Маріуполя.	Підвищення безпеки туристичних атракцій.	Спортивний туризм.	
					Цифрова трансформація сфери комунального господарства та управління житловим фондом.	Впровадження заходів із підвищення рівня енергоефективності міста.							Виховання спортивного менеджменту.	Створення умови для розвитку професіоналів у сфері мистецтва, культури та культурного менеджменту.	Активна промоція міста. Більша частина жителів різних регіонів України асоціюють Маріуполь з прогресом, позитивними перетвореннями, туристичним та економічним потенціалом.	ПРИРОДА. Унікальний ландшафт.



ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІКИ



Загальні передумови трансформації економіки



Сучасне визначення економіки міста охоплює не тільки виробничу, торговельну, споживчу й фінансову діяльність суб'єктів господарювання, до яких в тому числі відносяться комунальні підприємства, а також систему й механізми ефективного управління бюджетом міста, створенням сприятливого інвестиційного клімату. Окремою, та не менш важливою, сферою економічної діяльності міста можна зазначити стимулювання та активізацію економічного розвитку, особливо за тими напрямками, які визначені в якості стратегічно пріоритетних.

Реформа децентралізації, зокрема фінансова децентралізація, справила значний вплив на процеси муніципального управління, можливості соціального та економічного розвитку громади. Але, крім цих можливостей, міська влада взяла на себе у повному обсязі обов'язки перетворення міста у сучасне й комфортне місце. До прямого функціоналу міської влади включається як обслуговування технічного характеру (громадський

пасажирський транспорт і дорожня мережа міста, система його водо-, електро-, тепло-, газопостачання, очисні системи), так і адміністративні, соціальні й культурні муніципальні послуги.

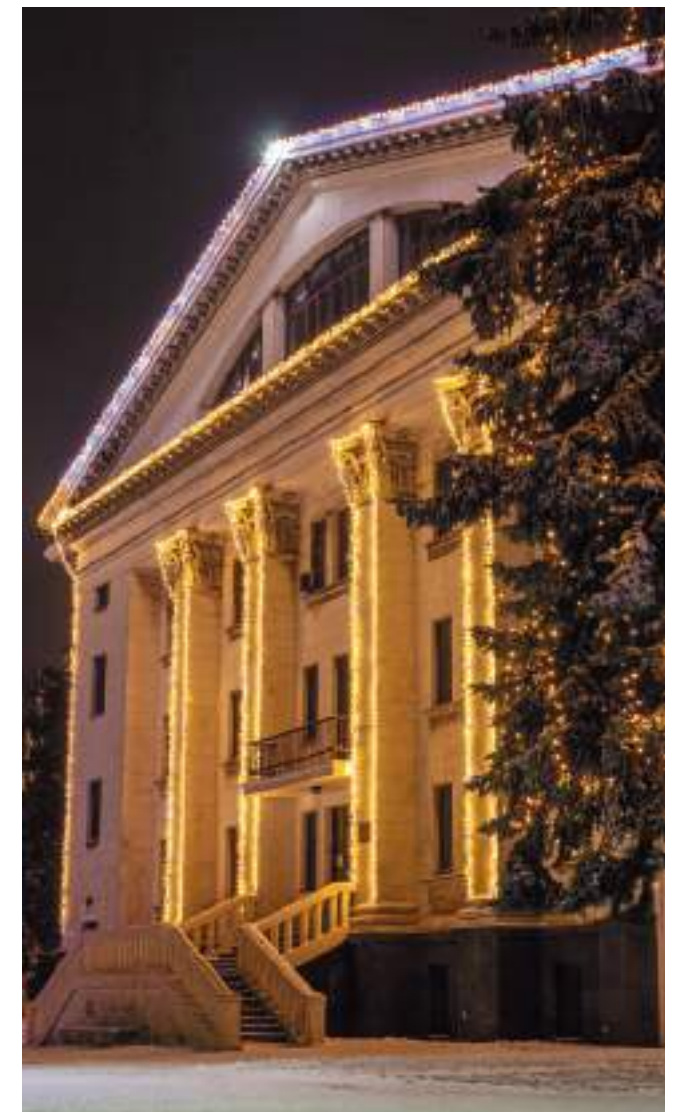
Не слід також забувати, що економіка міста є складовою частиною загальнодержавної економіко-соціальної системи, та повинна відповідати векторам державної стратегії розвитку. Україна, як і інші країни-члени ООН, приєдналася до глобального процесу забезпечення сталого розвитку країн. У вересні 2015 року у Нью-Йорку відбувся Саміт ООН зі сталого розвитку. Підсумковим документом Саміту було затверджено 17 Цілей сталого розвитку. 30 вересня 2019 року Президент України видав Указ "Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року", в якому підтримав забезпечення досягнення глобальних цілей сталого розвитку й результатів їх адаптації з урахуванням специфіки розвитку України, в результаті викладених у Національній доповіді

«Цілі сталого розвитку: Україна». Такі цілі як «подолання бідності» та «сприяння поступальному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх» мають стати наріжним каменем міської стратегії економічного розвитку. Але слід відзначити й більш вузькі й специфічні цілі, затверджені в рамках 17 цілей сталого розвитку, а саме: створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям; забезпечення доступності й сталого управління водними ресурсами й санітарією; забезпечення доступу до недорогих, надійних, стійких і сучасних джерел енергії для всіх; забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва.

Історично склалось, що місто Маріуполь відіграє роль промислового центру регіону. З початком військового конфлікту на Сході України місто стає де-факто економічним і виробничим центром Донецької області й найбільшим за чисельністю населення містом. Але сучасні світові тенденції технологічного розвитку та досягнення міст-лідерів у сфері комфортності життя диктують свої умови міського розвитку, згідно з якими можна спостерігати, що міста, які не трансформуються, не прагнуть зайняти лідируючі позиції, рано чи пізно стають аутсайдерами, втрачають молодь і висококваліфікований людський капітал. Вивчаючи досвід низки міст, які мали в історичній ретроспективі схожі з містом Маріуполем економічні, логістичні й демографічні умови, а сьогодні зайняли загальноновизнані на світовому рівні високі соціально-економічні позиції, ми визначили ключові напрямки розвитку, які сприяли високим досягненням цих міст на світовій арені. Зокрема, були проаналізовані історії успіху таких міст: Дортмунд (Німеччина), Острава (Чехія), Кошіце (Словаччина), Клайпеда (Литва), Пітсбург (США), Турін (Італія). Всі ці міста, попри ряд індивідуальних особливостей, об'єднує значне посилення та розвиток наступних галузей: освітнього кластеру, IT-індустрії, створення технологічних та інноваційних центрів. Саме акцент у розвитку міст на галузях,

що найбільш динамічно розвиваються, мають потребу у висококваліфікованих кадрах і потужному науковому базисі, дозволили їм набути лідируючі позиції на регіональному й державному рівні (а в деяких випадках, і світовому).

В сучасних умовах наростання міжнародного поділу праці, глобалізація виробничих процесів призводить до різкого посилення територіальної конкуренції, в якій міста виступають як своєрідні «супер-бренди». Відповідно, виникає необхідність в позиціонуванні міста, в створенні його індивідуальної ролі, або, можна так висловитися, «бренду» міста. То яку ж конкуренцію у якості «міста-бренду» зі сформованими візією та місією може скласти Маріуполь у регіоні? А в масштабі держави? Для відповідей на ці питання проаналізуємо поточний стан економіки міста, її ключові можливості й прогнози розвитку у майбутньому.



Галузева структура економіки

Станом на 01.01.2021 в місті зареєстровано й провадять господарську діяльність 22 392 суб’єкти господарювання різних форм власності, з них 5 685 (25,4%) - юридичні особи та 16 707 (74,6%) – фізичні особи-підприємці. Зазначені підприємства ведуть господарську діяльність у наступних галузях економіки.

Структура галузей економіки міста
в залежності від кількості суб’єктів господарської діяльності

Галузь	СГД, всього			Питома вага галузі, %	Приріст 2020 до 2018 рр.		СГД, з них:			
							ФОП (2020 р.)		Юр. особи (2020 р.)	
	2018	2019	2020		абс., суб.	відносн., %	Кіл-ть	Питома вага,%	Кіл-ть	Питома вага,%
Оптова й роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	8 579	9 332	10 441	46,6	1 862	21,7	8 727	83,6	1 714	16,4
Надання інших видів послуг	1 643	1 906	2 041	9,1	398	24,2	1 789	87,7	252	12,3
Діяльність у сфері адміністративного й допоміжного обслуговування	1 199	1 228	1 368	6,1	169	14,1	367	26,8	1 001	73,2
Операції з нерухомим майном	1 166	1 187	1 274	5,7	108	9,3	770	60,4	504	39,6
Професійна, наукова й технічна діяльність	1 039	1 122	1 255	5,6	216	20,8	963	76,7	292	23,3
Інформація та телекомунікації	909	1 075	1 248	5,6	339	37,3	1 122	89,9	126	10,1
Переробна промисловість	775	829	933	4,2	158	20,4	544	58,3	389	41,7
Транспорт, складське господарство, поштова й кур'єрська діяльність	812	887	998	4,5	186	22,9	728	72,9	270	27,1
Тимчасове розміщення й організація харчування	620	699	751	3,4	131	21,1	660	87,9	91	12,1
Будівництво	502	532	677	3,0	175	34,9	265	39,1	412	60,9
Охорона здоров'я й надання соціальної допомоги	365	369	425	1,9	60	16,4	294	69,2	131	30,8
Фінансова та страхова діяльність	162	161	163	0,7	1	0,6	51	31,3	112	68,7
Інші	670	720	818	3,7	148	22,1	427	52,2	391	47,8
Всього	18 441	20 047	22 392	100	3 951	21,4	16 707	-	5 685	-



Виходячи з кількісного аналізу суб’єктів підприємницької діяльності, що провадять власну господарську діяльність у місті та сплачують податки, найбільша кількість СПД, а саме станом на 01.01.2021 – 10 441 суб’єктів (47%) задіяно в оптовій та роздрібній торгівлі. Якщо розглянути зазначену цифру більш детально, то побачимо, що 83,6% цих СПД формують фізичні особи-підприємці (8 727 осіб), і це говорить про декілька речей. По-перше, про те, що містяни, які приймають рішення про власну справу, обирають торгівлю. По-друге, про те, що позиція місцевої влади щодо легалізації економіки змушує власників локальних роздрібних торговельних мереж різного розміру приймати рішення про легалізацію через відкриття СПД.

Друге місце у кількісному складі СПД міста займає галузь надання послуг, що на 87,70% складається з фізичних осіб – підприємців. У той же час галузь переробної промисловості, що є основою податкових надходжень міста, знаходиться лише на сьомому місці за кількістю СПД і майже на 41,7% складається з юридичних осіб, більшість з яких є бюджетотворюючими підприємствами.

Розглядаючи галузеве зростання, можна зробити висновок про найбільше зростання кількості підприємств, яке спостерігається в галузі інформаційних технологій (37,3%), і це позитивний показник, оскільки розвиток ІТ – це мета одного з обраних містом шляхів стратегічного розвитку, оскільки розмір доходу, що генерується одним підприємцем в цій галузі, є еквівалентом п’яти працівників в інших галузях, та у галузі будівництва (34.9%), що є показником перспективності міста й зацікавленості потенційних інвесторів, які розглядають місто як майданчик для майбутньої реалізації своїх проєктів.

Якщо говорити про якісну складову економіки міста, тобто про структуру податкових надходжень міста у розрізі галузей, то саме з цих даних ми бачимо, що Маріуполь є промисловим містом, адже 32 % податкових надходжень міста формуються саме представниками галузі переробної промисловості, найбільшими з яких є підприємства групи Метінвест (ПАО «ММК ім. Ілліча» та ПАО «МК Азовсталь»).

Структура галузей економіки міста
в залежності від податкових надходжень

Галузь	Всього надходжень за період 2018-2020 рр, млн. грн.	Питома вага галузі, %	в т.ч. 2020 р., млн. грн.	Приріст 2020 до 2018 рр.	
				абс, млн. грн.	відн., %
Переробна промисловість	3 271,40	33,46	1 131,69	108,60	10,62
Професійна, наукова й технічна діяльність	1 283,73	13,13	471,57	172,75	57,81
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	1 002,65	10,26	399,30	107,81	36,99
Оптова й роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	799,22	8,17	306,63	78,77	34,57
Транспорт, складське господарство, поштова й кур'єрська діяльність	662,30	6,77	242,99	57,09	30,71
Мистецтво, спорт, розваги й відпочинок	647,54	6,62	221,37	-2,48	-1,11
Інформація та телекомунікації	353,67	3,62	143,19	62,95	78,45
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	327,77	3,35	115,33	12,91	12,60
Будівництво	235,62	2,41	83,84	13,21	18,70
Діяльність у сфері адміністративного й допоміжного обслуговування	223,54	2,29	76,49	11,77	18,19
Постачання електроенергії, газу, пари й кондиційованого повітря	213,78	2,19	85,55	26,67	45,30
Операції з нерухомим майном	220,22	2,25	77,34	9,86	14,61
Інші	535,35	5,48	193,41	35,88	22,79
Всього	9 776,79	100	3 548,70	695,79	24,39

Аналізуючи загальні показники податкових надходжень міста, приходимо до висновку, що основним платником у місті, як і раніше, є підприємства групи «СКМ» (ПРАТ «МК «Азовсталь», ПРАТ «ММК ім. Ілліча», футбольний клуб «Шахтар»).

Незважаючи на наявність більше 800 промислових підприємств різної форми власності, в місті основними під-

приємствами за об'ємами податкових надходжень є металургійні підприємства - ПРАТ «МК «Азовсталь», ПРАТ «ММК ім. Ілліча», ТОВ «МЕТІНВЕСТ-ПРОМСЕРВІС».

У рамках галузі переробної промисловості податкові надходження від ПРАТ «ММК ім. Ілліча» становлять 40,53% питомої ваги галузі, штатна чисельність – 14 346 співробітників (38,57 % питомої ваги галузі).

Податкові надходження від ПРАТ «МК «Азовсталь» становлять 32,7% питомої ваги галузі, штатна чисельність – 10 978 співробітників (29,5 % питомої ваги галузі).

Податкові надходження від ТОВ «МЕТІНВЕСТ-ПРОМСЕРВІС» становлять 8,3% питомої ваги галузі, штатна чисельність – 2 060 співробітників (5,5% питомої ваги галузі).

Значне зростання податкових надходжень за промисловими підприємствами та підприємствами, що провадять професійну, наукову й технічну діяльність, викликано перереєстрацією до Маріуполя керуючих компаній МІХ, СКМ, 3 вищих навчальних закладів та інших великих компаній сфери.

Аналізуючи дані щодо структури податкових надходжень, можна побачити, які саме галузі, крім промисловості, формують та мають найбільший вплив на економіку міста, а саме, з показниками 13,13% та 10,26% податкових надходжень, ми бачимо комунальний та силовий і військові сектори, тобто муніципалітет сам, через підприємства та установи муніципального сектору, впливає на економіку міста, а переміщення у місто значної кількості силових органів і військових частин сформувало нову групу установ, що значно впливає на економіку міста і не лише за рахунок прямих платежів до бюджету, а й через формування працівниками цих галузей додаткового попиту на побутові та інші особисті послуги, що, без сумніву, позитивно впливає на розвиток підприємництва у місті, і на це вказує динаміка приросту платежів до бюджету галузі інших послуг.

Стан і тенденції розвитку інших впливових галузей міста



ІТ-галузь. Жодна трансформація економіки, за практикою світових міст-лідерів, не обходиться без розвитку ІТ сфери. Маріуполь теж нарощує темпи розвитку за цим напрямком. За три роки кількість СПД, які працюють в ІТ-галузі, зросла на 175 одиниць і становила 1 248 СПД. Цей сектор також нарощує і штатну чисельність, яка зросла на 1196 високооплачуваних фахівців. Річний ФОП підприємств сфери зріс на 36,6 млн. грн.

Харчова промисловість: місто мало декілька переробників м'яса, були представлені виробники кондитерських виробництв, переробка риби, виробники безалкогольних й алкогольних напоїв та інші. Але сьогодні більше 90% продуктів харчування, що продаються в місті, - це продукція, яка імпортується з інших міст, регіонів України й зарубіжжя.





Поблизу міста розташовано багато селищ, в яких є приватні фермерські господарства, що вирощують зернові, бобові та олійні культури, та у зв'язку з відсутністю місцевих переробників, вимушені здавати власну продукцію оптовим покупцям, втрачаючи значну частину можливих прибутків і можливість інвестувати у власний розвиток. Зважаючи на наведене, перспективною та ще незаповненою нішею для потенційних інвесторів – є харчова переробка, оскільки створені підприємства, з одного боку, будуть мати доступ до ринку постачальників сировини, а з другого – півмільйонне місто й регіон в цілому надають великий обсяг ринку збуту.

Галузь підприємств HoReCa. Ця галузь також недостатньо представлена в місті, і про це кажуть статистичні дані. А саме, показник наявності підприємств галузі на 1 тисячу осіб. Якщо, в середньому по країні він на рівні від п'яти закладів на тисячу осіб, в Європі цей показник від 2 закладів, то в Маріуполі він складає 2,5 заклади на 1000 осіб, і це говорить про наявність достатньо вільної ніші. Крім того, як показує практика, якщо це заклад громадського харчування іноземної національної кухні, то він має значний успіх і попит серед населення. Фактичні дані та статистика також свідчать про недостатність у місті готелів. Показник наявності готелів на 100 тис. населення дорівнює в місті – 0,61, при середньому показнику по країні 1,5. Наразі місто дуже активно розвивається і стає домівкою проведення для багатьох фестивалів і спортивних змагань. Ця тенденція забезпечить попит збудованим готелям і ресторанам, адже вже зараз відчувається значний дефіцит у цій сфері.



Будівельна галузь. Початок значної реконструкції міста та ефективне використання муніципалітетом власного бюджету розвитку значною мірою вплинуло на розвиток будівельної галузі, про що каже показник зростання платежів до бюджету представників саме цього напрямку економіки. Зростання платежів на майже 18,7 % в 2020 р. відносно 2018 р. свідчить про те, що, інвестуючи у власний інфраструктурний розвиток, муніципалітет інвестує у власну економіку та підтримує більш ніж 600 СПД, що провадять діяльність у місті й надають офіційну роботу жителям міста. Щорічне формування бюджету розвитку міста в сумі понад 50-60 млн. дол. США має значний вплив на підприємства будівельної галузі, які показують стабільне зростання частки формування доходів бюджету з 70,1 млн. грн. у 2018 р. до 84,0 млн. грн. у 2020 р. і формування більш 2% доходу бюджету міста.

Машинобудівна промисловість: раніше галузь у місті була представлена великим підприємством «Азовзагальмаш», що забезпечувало працею майже 19 тисяч фахівців. У зв'язку з тим, що підприємство було здебільшого орієнтовано на ринок Росії та мало великий кредитний портфель, з початком збройного конфлікту на Сході України підприємство збанкрутіло. Наразі в місті функціонує лише одне велике підприємство машинобудування. Але потреба в продукції машинобудування перевищує обсяги пропозиції як в місті, так і в регіоні.



Стосовно орієнтовної структури збуту продукції, робіт і послуг у географічних зонах, то найбільше підприємства продають свої послуги у межах своєї області й в межах України, менше – в країнах СНД та Європі. Так, у межах області обсяг збуту продукції складає 68,6%, в інших областях – 20,1%, в країнах СНД – 4,3%, та в країнах Європи – 7%.



Транспорт

Маріуполь був і залишається розвинутим транспортним хабом, що представлений всіма видами транспорту. В місті є морський, залізничний, автомобільний транспорт та в перспективі чинний аеропорт.

Динаміка збільшення обсягів перевезення

Перевезення	2016	2017	2018	2019*	Відносний приріст 2019 до 2016, %
Вантажні перевезення					
Перевезено вантажів, тис. т.	636,3	610	805,3	925,2	45,5
Вантажообіг, млн. т. км.	67,4	75,7	88,1	104	54,3
Пасажирські перевезення					
Перевезено пасажирів, тис. од.	17 785,5	31 300,8	37 201,7	38 310,84	115,4
Пасажирообіг, млн. пас. км.	280,2	324,9	358	368,5	31,5

*З червня 2019 року показники вантажного й пасажирського перевезення не обчислюються управлінням статистики у розрізі міст області

За 2016-2021 роки місто значно поліпшило якість автомобільних шляхів, що, без сумніву, мало та має вплив на розвиток підприємництва в місті. Зазначений вплив можна спостерігати з приросту обсягу перевезення у 2020 році відносно до 2016 року, а саме: обсягу перевезення вантажів на 45,5%, приріст вантажообігу на 54,3%, обсягу перевезення пасажирів на 115,4 %, приріст пасажирообігу на 31,5%.

Щораз більші потреби бізнесу у пропускній здатності логістичної системи міста та її взаємозв'язку з іншими регіонами ставлять перед міською владою нові завдання. Визначені на близьку перспективу ключові напрямки розвитку, а саме: забезпечення початку функціонування аеропорту, можливе подовження швидкісних потягів Інтерсіті до міста, реалізація проєкту «Транспортного коридору», який забезпечить швидке пересування містом вантажного транспорту від місць виробництва до місць подальшого експорту.

Маріупольський порт є одним з найбільших портів України. Через ведення бойових дій та блокаду Азовського моря порівняно з 2012 роком він втратив половину обсягу переробки вантажів, але залишається підприємством з великим потенціалом до розвитку.

За останні три роки порт наростив обсяги вантажів майже на 20% (1,137.57 тис. тонн), серед яких найбільший приріст спостерігається у наливних вантажах, а саме олія – 481,8%. Майже 70% вантажів порту складають тарно-штучні вантажі. Приріст за цією групою становить 17,1%.

Так, у розвиток інфраструктури Маріупольського порту планується залучити понад 1,3 млрд. грн інвестицій за підсумками підписання Меморандуму про співпрацю між ДП «Адміністрація морських портів України», ДП «Маріупольський морський торговельний порт», ТОВ «КОФКО АГРІ РЕСОРСІЗ УКРАЇНА» та ТОВ «СТТ». Реалізація проєкту збільшить вантажопотоки на 2,3 млн. тонн

і сприятиме розвитку агропромислового комплексу Азовського регіону, оскільки значно здешевлюється логістика для агровиробників.

Із урахуванням плану розвитку порту Меморандум також передбачає співпрацю сторін щодо реконструкції причалів №2 і №3, будівництва другої черги зернового терміналу й створення єдиного перевантажувального комплексу (харчових і наливних продовольчих вантажів).

На короткострокову перспективу порт планує продовжити свій розвиток за такими напрямками:

- розвиток перевантаження зернових і масляних вантажів шляхом будівництва зернового терміналу й створення єдиного перевантажувального комплексу (харчових і наливних продовольчих вантажів) на причалах 2-4, в тому числі з залученням інвесторів;
- будівництво терміналу для перевантаження генеральних і контейнерних вантажів на 3-му вантажному районі з розширенням складських можливостей.

Загальні обсяги переробки вантажів морськими терміналами 2018-2020 рр.

Показник	Обсяг вантажів, тис. тонн			Абс. приріст, тис.тонн	Відносний приріст, %
	2018	2019	2020		
ВСЬОГО ВАНТАЖІВ	5 887,86	6 483,75	7 025,43	1 137,57	19,3
НАЛИВНІ	28,50	144,10	165,80	137,30	481,8
Олія	28,50	144,10	165,80	137,30	481,8
СУХОВАНТАЖНІ СИПУЧІ	1 708,73	2 512,10	2 000,79	292,06	17,1
Вугілля	535,60	805,10	200,72	-334,88	-62,5
Кокс	2,73	10,80		-2,73	-100,0
Руда всяка	52,80	21,30	12,82	-39,98	-75,7
Будівельні	505,80	471,40	521,76	15,96	3,2
Хлібні - всього	552,23	1 134,35	1 225,25	673,02	121,9
з них зерно	449,73	966,45	1 024,56	574,83	127,8
Інші сипучі вантажі	62,30	69,15	40,24	-22,06	-35,4
ТАРНО-ШТУЧНІ ВАНТАЖІ	4 150,63	3 827,55	4 858,84	708,21	17,1
Чорні метали - всього	4 132,43	3 793,95	4 767,93	635,50	15,4
з них - чавун	496,48	381,1	335,15	-161,33	-32,5
- металопрокат	1 090,10	577,95	1 039,55	-50,55	-4,6
- інші вантажі чорних металів	2 542,20	2 834,90	3 393,23	851,03	33,5
Хім.та мін. добрива		3,22	30,82	30,82	100,0
Цемент у тарі		7,85	53,09	53,09	100,0
Пром.товари в ящиках і кіпах	11,30	18,13	6,8	-4,50	-39,8
Інші тарно-штучні вантажі	6,90	4,30	0,20	-6,70	-97,1

Бюджет

У Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» зазначено, що місцеві бюджети мають бути достатніми щодо здійснення органами місцевого самоврядування наданих їм законом повноважень для забезпечення мешканців відповідних громад якісними публічними послугами. Підвищення ролі місцевих податків і зборів та збільшення їх частки у власних доходах місцевих бюджетів є одним із головних завдань фінансово-бюджетної політики держави.

Враховуючи внесені зміни до податкового та бюджетного законодавства, зацікавленість і безпосередній вплив органів місцевого самоврядування на запровадження та мобілізацію надходжень від місцевих податків і зборів, можна чітко прослідкувати динаміку зростання їх питомої ваги в доходах місцевих бюджетів, в тому числі і міста Маріуполь. Бюджет міста Маріуполь за 2020 рік становив у частині доходів – 4,86 мільярди гривень, у частині видатків – 5,11 мільярдів.

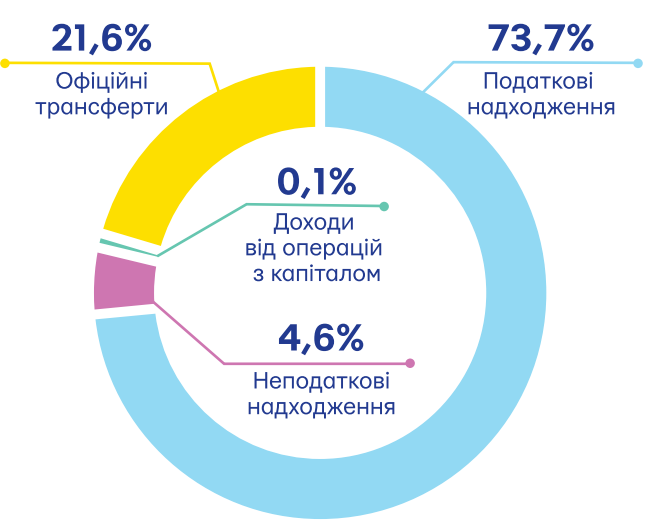
Доходи міського бюджету м. Маріуполь 2016-2020 рік

Показник	2016		2017		2018		2019		2020	
	Сума, млн. грн	%	Сума, млн. грн	%	Сума, млн. грн	%	Сума, млн. грн	%	Сума, млн. грн	%
Податкові надходження	1 580,0	46,3	1 988,9	46,5	2 645,4	52,4	3 436,7	63,8	3 579,6	73,7
Неподаткові надходження	354,3	10,4	192,4	4,5	224,0	4,4	246,5	4,6	223,7	4,6
Доходи від операцій з капіталом	0,5	0,0	1,0	0,0	0,8	0,0	2,3	0,0	3,8	0,1
Офіційні трансферти	1 480,0	43,4	2 096,7	49,0	2 175,2	43,1	1 698,1	31,5	1 049,2	21,6
РАЗОМ	3 413,4	100	4 280,4	100	5 045,4	100	5 383,6	100	4 856,2	100

Дохідна частина бюджету міста Маріуполь за 2020 рік з урахуванням трансфертів у 2020 році складала 4,86 млрд гривень, у т.ч. сума власних доходів – 3,81 млрд. гривень, що у 2 рази або на 1,88 млрд гривень більше, ніж у 2016 році. Основою формування дохідної частини бюджету є податкові надходження, які у 2020 перевищили 3,5 млрд гривень та склали 74% у загальній структурі надходжень.

Протягом останніх років спостерігається стала тенденція до зростання податкових надходжень до бюджету міста. Це зростання обумовлене значною мірою щорічним підвищенням заробітної плати бюджетоформуючих підприємств. Також не останню роль у цьому відіграє робота виконавчих органів місцевої влади щодо збільшення надходжень місцевих податків і зборів, створення сприятливого підприємницького середовища тощо.

Надходження до міського бюджету м. Маріуполь у 2020 р.



За показниками податкових надходжень, м. Маріуполь займає 8 місце серед міст обласного значення, таких як Київ, Харків, Дніпро, Львів, Одеса тощо.

Зайнятість і доходи населення

Чисельність населення, зайнятого в усіх сферах економічної діяльності, складає близько 200 тис. осіб (40% від загальної кількості). Основною галуззю господарського комплексу є промисловість (близько 26% всіх зайнятих), котра в поєднанні з організаціями будівельної індустрії та транспорту створює виробничий каркас міста (в індустрії будівництва зайнято близько 6% працюючого населення міста, в галузі транспорту – 3%).

Номінальна заробітна плата відображає фактичну суму грошей, яку отримує працівник від продажу своєї робочої сили та її функціонування. Відобразимо її динаміку у місті Маріуполь у 2016-2020 роках.

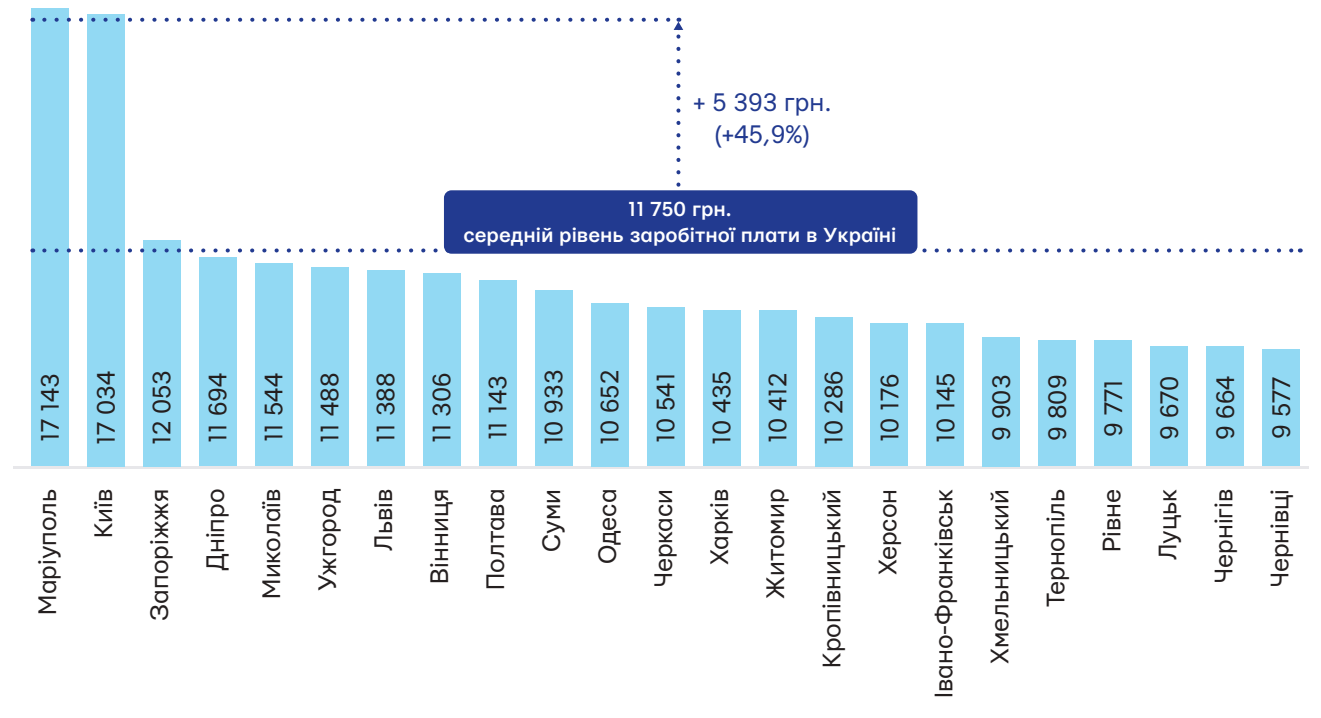
Середньомісячна зарплата штатних працівників м. Маріуполя перевищує середньомісячну зарплату по Україні на 5 393 грн. (45,9%).

Динаміка середньої заробітної плати



Джерело - Державна служба статистики України. Дані наведено по юридичних особах та відокремлених підрозділах юридичних осіб із кількістю найманих працівників 10 і більше осіб.

Рівень середньої заробітної плати у найбільших містах України (3 кв. 2020 р.), грн.



Рейтинги міста

Реалізація Стратегії розвитку міста до 2021 року, завдяки значним акцентам на прозорості, ефективності бюджетування, розбудові економічного фундаменту для сталого розвитку, вже станом на 2021 рік призвела до значного покращення міста в рейтингах інвестиційно привабливих міст.

**1
місце**

Маріуполь зайняв у Рейтингу прозорості серед 100 найбільших міст України за версією «Transparency International» у 2020 році.

**1
місце**

Маріуполь зайняв у Рейтингу підзвітності серед 50 міст України за версією «Transparency International» у 2020 році.

За оцінкою міжнародного рейтингового агентства «Fitch Ratings», місту Маріуполі було присвоєно наступні довгострокові кредитні рейтинги:

- за національною шкалою (травень 2021 р.) – рейтинг «Стабільний» (AA-);
- за міжнародною шкалою (серпень 2021 р.) – рейтинг «Позитивний» (B).

(<https://www.fitchratings.com/entity/mariupol-city-96921529>)



Соціологічні дослідження



Щодо рейтингових оцінок міста, які пов'язані з економічним розвитком, доцільно буде навести такі дослідження, які проводилися дослідницькою агенцією **Info Sapiens для Проєкту USAID «Демократичне врядування на Сході» (DG-East)** та агенцією **USAID**.

Так, згідно дослідженням агенції **Info Sapiens** у 2020 році, за показником економічного розвитку Маріуполь отримав 4,5 бали (із 7 можливих) та найвищу оцінку (5 балів) – за таким аспектом: «місто активно залучає інвесторів, впроваджує інвестиційні проєкти: будівництво нових промислових потужностей, складів, об'єктів нерухомості»; 55% респондентів погодились із цим, виставивши від 5 до 7 балів із 7 можливих. Варто звернути увагу на те, що найменше балів (4,3) отримало твердження «міська влада дбає про сприятливі умови для розвитку МСП» (з цим погодились 36%), інші твердження також отримали менше 5 балів (від 4,6 до 4,4 балів за твердження про привабливість для творчих людей, потужну науково-дослідну базу міських підприємств, сприятливість для реалізації бізнес-ідей,

відкритість міської влади до діалогу з бізнесом, можливості знайти гідну роботу). Позитивним фактом є те, що молодь 18-25 років та ВПО майже усім характеристикам виставили вищі бали, ніж респонденти усієї вибірки, тож і загальний показник економічного розвитку також отримав вищі бали у цих групах, ніж в усій вибірці.

До того ж, респондентам при здійсненні агенцією опитування серед мешканців міста було запропоновано для оцінки 4 сценарії розвитку м. Маріуполя, а саме:

1. Маріуполь як обласний центр.
2. Золотий трикутник – «Наука-Освіта-Бізнес».
3. «Вода» як тема трансформації.
4. Місто, сприятливе для малих підприємств.

Загалом усі чотири сценарії сприймаються позитивно; хоча по-різному оцінюються їх реалістичність – Сценарій №4 «Місто, сприятливе для малих підприємств» і Сценарій №1 «Маріуполь як обласний центр» вважаються найбільш реалістичними.

За оцінкою респондентів, розвиток туризму є перспективним, але недостатнім для поліпшення економічної ситуації в місті, населенню потрібні робочі місця в короткостроковій перспективі.

Однак для того, щоб утримати молодь у місті, потрібно забезпечити потужний освітній базис і можливості ефективного працевлаштування; нові сфери (ІТ та високі технології) можна розвивати в довгостроковій перспективі (як це описано у Сценарії №2 «Золотий трикутник - Наука, Освіта, Бізнес»), тоді як МСП (як описано у Сценарії №4 «Місто, сприятливе для малих підприємств») може забезпечити короткострокове рішення для створення більшої кількості робочих місць.

Сценарій №3 «Вода» як тема трансформації» вважається респондентами корисним у довгостроковій перспективі, але з їх боку були присутні сильні вагання щодо того, чи буде достатньо інвестицій для реалізації проекту у повному обсязі для забезпечення потреб міста.

На думку опитаних, найбільше значення у стратегічній перспективі для міста/регіону будуть мати такі напрямки економіки: туризм (15,9%), інформаційні технології (12,6%), транспорт і логістика (10,8%), машинобудування (10,7%), будівництво й виробництво будівельних матеріалів (9,4%), торгівля та послуги (8,9%), харчова та переробна промисловість (7,9%), паливно-енергетичний комплекс (7,5%), освіта та освітні послуги (5,6%), металургійний комплекс (3,7%), медичні послуги, краса й здоров'я (2,8%), легка промисловість (2,8%), деревообробна й меблева промисловість (0,5%).

Стосовно ролі місцевої влади в економічному розвитку і сприянні бізнесу, то більшість опитаних повністю погоджується з тим, що місцева влада сприяє розвитку, зокрема, залученню інвестицій, якісним адміністративним послугам, покращенню доступу до інформації, розвитку міської інфраструктури, фінансовому стимулу для розвитку бізнесу, маркетинговій підтримці, підтримці підприємців-початківців, консультативному супроводу тощо.



SWOT аналіз



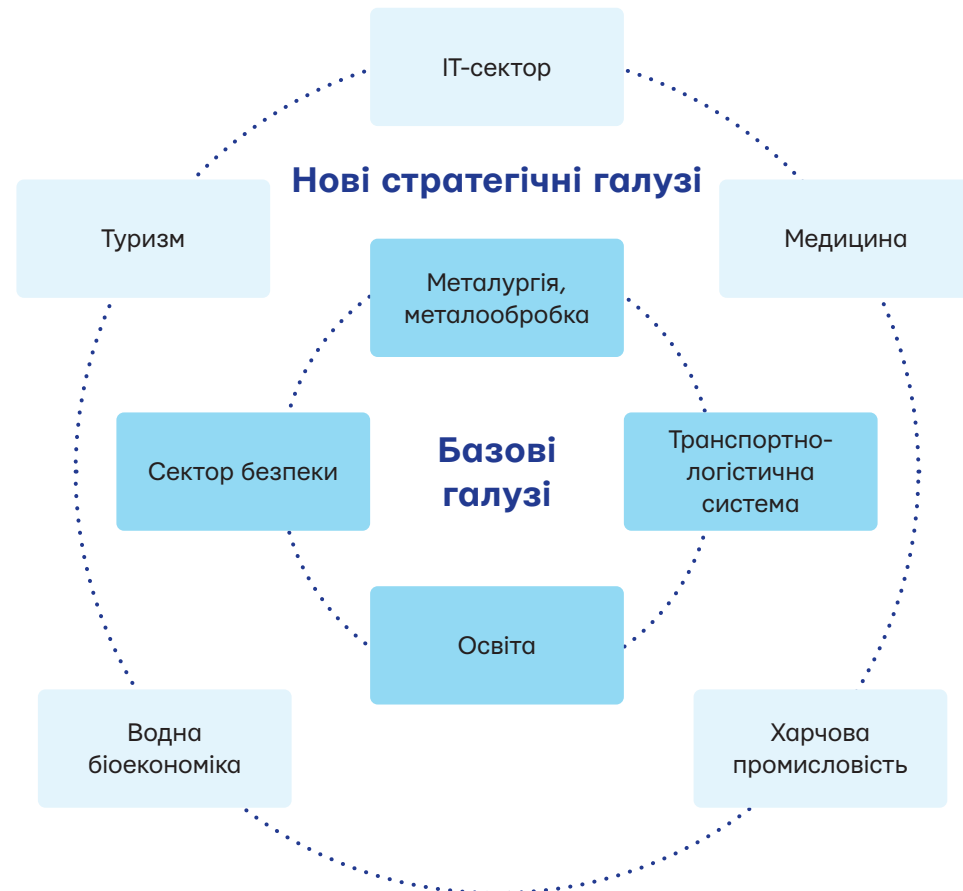
За результатами соціологічних досліджень, опитувань під час проведення стратегічних форумів і напрацювань робочих груп із розробки стратегії була сформована матриця з виділеними ключовими «сильними»

й «слабкими» внутрішніми факторами для економічного розвитку, а також «загрозами» й «можливостями» як факторами зовнішнього впливу на місто.

S	Сильні сторони • Динамічний розвиток інфраструктури міста. • Розвинена й конкурентоздатна на світовому ринку галузь виробництва металу й прокату. • Маріуполь – великий регіональний центр.	W Слабкі сторони • Екологічне навантаження, пов'язане з діяльністю металургійних підприємств та автотранспорту. • Високий відтік молоді з міста, негативні демографічні показники. • Велика залежність від надходжень податків великих підприємств, монополізація економіки.
O	Можливості • Потужний національний інвестор (Група SCM, МЕТІНВЕСТ). • Великі міські та інфраструктурні інвестиції, в т. ч. за рахунок залучених кредитних ресурсів. • Розвиток освітніх центрів (університетів, технопарків), розвиток професійної освіти, комерціалізація.	T Загрози • Невирішеність проблеми війни в регіоні. • Обмеженість логістики з іншими регіонами країни й світу. • Погіршення кон'юнктури на внутрішньому й міжнародному ринках металопродукції.

Стратегічні галузі трансформації економіки

За результатами проведеного аналізу, була сформована модель трансформації економіки, «ядро» якої складають базові галузі економіки, які будуть залишатися в якості бюджетотворюючих і закладуть економічний фундамент для подальшого розвитку міста, та «супутники» - це ті галузі, які мають стати «точками кристалізації» відбудови нової економіки.



У якості базових галузей взяті ті, які мають найбільший економічний та соціальний вплив на сталість розвитку міста в цілому. Ці галузі мають провідні позиції як з точки зору бюджетних надходжень, так і з точки зору кількості залученого населення працездатного віку.

Окрім безперечного лідера – галузі металургії та низки супутніх обслуговуючих її сервісів, значну роль відіграє транспортна галузь у якості головної артерії живлення усіх економічних процесів міста.

Не здає свої позиції освітня галузь, оскільки місто залишається фактично освітнім центром регіону. Адже 32% від загальної кількості вищих і спеціалізованих освітніх закладів Донецької області зареєстровано

у Маріупольській ТГ, чисельність студентів у 2020-2021 навчальному році склала понад 10,5 тис. осіб.

З 2014 року значно збільшилась в економіці міста питома вага сектору безпеки. Переведення до міста на постійну дислокацію значної кількості структур Національної поліції та міністерства оборони України, забезпечило вхід зазначеної галузі до бюджетоформуючої у місті. Фактично, Маріуполь відчинив двері перед усіма регіональними установами сектору безпеки. Окрім того, перехід до постійної дислокації значної кількості підрозділів забезпечив переїзд значної кількості осіб, що стало точкою росту економіки й дало достатній поштовх для наступного кола розвитку мікро та малого бізнесу.

Також не можна недооцінювати роль галузі освіти у сталому економічному розвитку міста. Порівняльний аналіз світових міст-економічних лідерів, які демонструють найбільш стрімкі темпи розвитку, свідчить про те, що всі ці міста приділяли значну увагу розвитку галузі освіти. Зараз у Маріуполі вже створений базис для розвитку вищої освіти. Станом на 2021 р. у місті працюють 6 вищих навчальних закладів, 3 з яких перемістились у Маріуполь після початку військового конфлікту в Донецькій та Луганській областях. В перспективі відкриття першого в країні приватного вищого навчального закладу «Метінвест-Політехніка». Місто має серйозні плани розвитку медичного університету зі створенням сестринської школи. Підвищення кваліфікаційного рівня молодих спеціалістів, залучення іноземних студентів і студентів з інших міст країни, плідна співпраця з бізнесом, утримання випускників у місті, «омолодження» населення міста – всі ці цілі є дуже важливими передумовами для сталого економічного розвитку міста та запуску трансформаційних процесів.

Водночас, як було зазначено в аналітичному блоці, в місті починають з наростаючим темпом розвиватися нові стратегічні галузі, які мають взяти на себе роль флагмана у перетворенні Маріуполя в сучасне, високотехнологічне, висококваліфіковане місто з диверсифікованою економікою. В сучасних умовах жорсткої конкуренції міст за людський капітал та інвестиції, активізація розвитку цих стратегічних галузей є неодмінною умовою набуття провідних позицій міста як мінімум на регіональному та державному рівні.

Новими стратегічними галузями мають стати:

- IT-сектор
- Медицина
- Харчова промисловість
- Водна біоекономіка
- Туризм



Так в ІТ-секторі вже створюються передумови для стрімкого розвитку. Створена інфраструктура: ІТ-хаби, Маріупольський ІТ-кластер, спеціалізовані навчальні програми у ВНЗ. З боку міської влади реалізується низка заходів-активаторів: створення ІТ-шкіл, розвиток ІТ-хабів та освітніх центрів, комунальні замовлення на продукти ІТ-галузі. Сам по собі Маріуполь являє собою великий локальний ринок, адже у громаді сконцентрована значна кількість технологічних підприємств, які потребують обслуговування на рівні програмного забезпечення та технологічних процесів. Такий підхід вже дає перші паростки, так, за період 2018-2020 рр. відбулося зростання на 37% зареєстрованих суб'єктів господарювання в ІТ-галузі.

Розуміючи всю важливість медицини для забезпечення комфортних умов проживання у місті, в рамках реалізації Стратегії 2021, було прийнято рішення щодо системного розвитку й трансформації медичної галузі міста. За результатом втілення цих стратегічних планів, у місті останніми роками спостерігається динамічний розвиток якості медичних послуг. За період реалізації стратегії до 2021 року капітально відремонтовано основні лікувальні корпуси медичних закладів. Медзаклади оснащуються сучасним обладнанням. Розвивається серцево-судинна хірургія, медицина материнства й дитинства, лабораторно-діагностичний напрям, травматологія та уронефрологія, реконструктивна хірургія голови й шиї та ін.

Планується створення на основі найкращих світових практик еталонної медичної екосистеми з потужною науковою базою та найкращим медичним комплексом в Україні, який включає в себе: лікарняний комплекс, медичний університет, сестринську школу, науково-дослідницький центр, житло для академічного складу, гуртожиток для студентів та вся супутню сервісну інфраструктуру. Цей потужний проєкт матиме велике значення не тільки на регіональному рівні, а й державному. В перспективі, крім прямого ефекту у вигляді інвестицій та значного приросту новостворених

робочих місць, це має дати поштовх у розвитку медичного туризму й створити умови для залучення у місто молодих лікарів та інтернів.



Розвиток харчової промисловості, як зазначалося в аналітичному блоці, має велике стратегічне значення. Цьому сприятиме і вигідне географічне розташування,

і значний обсяг локального ринку споживання, і близьке розміщення постачальників сировини, і розвиток інфраструктури морського порту, який передбачає будівництво зернового терміналу й створення єдиного перевантажувального комплексу (харчових й наливних продовольчих вантажів), і реконструкція доріг підвищеної навантаженості.

У напрямку водної біоекономіки розпочато великі проєкти реконструкції та будівництва системи водопостачання, водовідведення, водоочищення та використання водних ресурсів. Досягнуто домовленості та укладено відповідні угоди щодо участі у фінансуванні міжнародних фінансових організацій. Заплановано створення профільного технопарку. Розроблюється проєкт водоочисного заводу. Реалізація цих проєктів зробить місто унікальним у державі з точки зору експертизи у цій галузі.

Важливу стратегічну роль має відіграти розвиток туризму й супутніх йому галузей, таких як: рекреація, розважальна інфраструктура, культурна сфера, готельно-ресторанний бізнес та ін. Передумови розвитку цієї галузі тісно пов'язані, в тому числі, зі створенням сприятливого інвестиційного клімату. Адже сучасний іноземний інвестор, аналізуючи регіон і місто для майбутніх інвестицій, у складі факторів середовища обов'язково аналізує, наскільки розвинена туристична галузь у місті. Розвитку цієї галузі сприятимуть ряд унікальних факторів, які має Маріуполь, а саме: розташування на березі моря, розвиток спортивного, фестивального й культурного туризму, масштабні інвестиції у розвиток туристичної інфраструктури (реконструкція вокзалу, пірсів, набережних, парків й рекреаційних зон). В перспективі у місті мають бути створені об'єкти дозвілля національного масштабу (аквапарк та парк розваг «Меріленд»).

Стратегічні цілі

Strategic goal/ Стратегічні цілі	Operational goal/ Операційні цілі	Programs/Projects
1. Сталий розвиток базових галузей економіки (металургія, логістика, освіта, сектор безпеки)	1.1. Розвиток металургії, металообробки, супутніх сервісів	1.1.1. «Зелена металургія». Виконання стратегії розвитку металургійного виробництва у місті. Реалізація програм технічного переоснащення металургійного виробництва, впровадження енергоефективних і сучасних технологій.
		1.1.2. Розвиток галузей, які забезпечують реалізацію технологічної та виробничої стратегії розвитку металургії (металообробка, виробництво комплектуючих, ремонти, супутні сервіси).
		1.1.3. Збільшення частки виробництва продукції з високою доданою вартістю в пов'язаних з металургією галузях (машинобудування, металообробка, автоматизація).
	1.2. Розвиток транспортно-логістичної системи міста	1.2.1. Відновлення роботи аеропорту.
		1.2.2. Розвиток інфраструктури морських перевезень з метою збільшення обсягів і диверсифікації вантажообігу (перевалка контейнерів (каботажні перевезення), відвантаження с/г продукції).
		1.2.3. Підвищення швидкості й вантажної пропускної здатності залізничного сполучення.
		1.2.4. Розвиток інфраструктури транспортно-логістичної системи міста: 1. Створення ефективної внутрішньоміської логістичної системи пересування вантажного й пасажирського транспорту. 2. Забезпечення інфраструктурної спроможності пересування вантажного транспорту (реконструкція мостів, шляхопроводів, будівництво транспортного вантажного коридору). 3. Створення мережі складських, сортувальних хабів.
		1.3.1. Реалізація програми розвитку вищих навчальних закладів: 1. Залучення у місто нових закладів вищої освіти. 2. Розвиток мережі освітніх хабів. 3. Відкриття спеціалізованого вищого навчального закладу «Політехніка».
		1.3.2. Розвиток спеціальних навчальних закладів. Підвищення престижу та якості освіти, яка здобувається на базі СНЗів.
		1.3.3. Підвищення економічної активності випускників ВНЗ/СНЗ.
		1.3.4. Підвищення ролі дуальної освіти: 1. Укладання меморандумів щодо співпраці й стажування фахівців ВНЗів/СНЗів на комунальних та приватних підприємствах міста. 2. Впровадження програм супроводу й підтримки студентів на конкурсній основі з стажуванням і подальшим працевлаштуванням на підприємствах міста.
	1.3. Розвиток та підсилення ролі освіти як сектору економіки	

1. Сталий розвиток базових галузей економіки (металургія, логістика, освіта, сектор безпеки)	1.3. Розвиток та підсилення ролі освіти як сектору економіки	1.3.5. Модернізація та підтримка впровадження освітніх програм: 1. Впровадження програми стажування підготовлених фахівців (або тих, які знаходяться на заключному навчальному етапі) на комунальних та приватних підприємствах. 2. Промоція та впровадження програм стимулювання підвищення рівня знань англійської мови в шкільних закладах. 3. Впровадження додаткових освітніх програм розвитку бізнес-компетентностей (на базі шкільних закладів, СНЗів, ВНЗів, центру підтримки МСБ, Центрив зайнятості). 4. Створення постійно діючих програм на базі центрів зайнятості, центрів «Спалах», «1991», приватних закладів, вищих та спеціальних навчальних закладів, за якими можна буде пройти курси перепідготовки.
	1.4. Інтеграція безпекових секторів (військові підрозділи, правоохоронний блок, юридична освіта) в економіку міста	1.4.1. Розвиток інфраструктури й залучення міських ресурсів з метою підтримки та інтеграції сектору безпеки. 1.4.2. Локалізація державних програм розвитку безпекових секторів (залучення підрозділів, збільшення присутнього у місті особового складу). 1.4.3. Розвиток мережі правової та юридичної освіти, підготовки спеціалістів правоохоронної галузі. 1.4.4. Впровадження міських та державних програм підтримки у забезпеченні житлом спеціалістів галузі право-силового блоку. 1.4.5. Промоція та розвиток міста як центру експертизи з питань безпеки.
	1.5. Підсилення науково-дослідного та дослідно-конструкторського потенціалу	1.5.1. Створення Центру трансферу технологій. Впровадження програм співфінансування комерціалізації технологій ЗВО. 1.5.2. Впровадження програми співфінансування наукових досліджень. 1.5.3. Замовлення науково-технічних рішень з боку муніципалітету. 1.5.4. Підсилення наукової спроможності вищих закладів освіти.
	2.1. Інформаційні технології (ІТ)	2.1.1. Підтримка розвитку й збільшення потужності ІТ-кластеру у місті. 2.1.2. Впровадження програм стартапів, комерціалізації та інвестицій в ІТ-сектор. 2.1.3. Створення ІТ-шкіл, підтримка ІТ-хабів й освітніх центрів. 2.1.4. Розвиток ІТ-індустрії через комунальні замовлення.
	2.2. Медицина	2.2.1. Створення регіонального медичного кластеру. 2.2.2. Релокація медичного університету у місто. 2.2.3. Набуття містом статусу центру регіонального та національного медичного туризму.
2. Формування нових стратегічних галузей економіки	2.3. Харчова промисловість	2.3.1 Розвиток і масштабування сільськогосподарської та харчово-переробної галузі: 1. Впровадження сучасних меліоративних систем. 2. Впровадження інноваційних технологій в сільськогосподарській та харчовій галузях. 3. Регіональна централізація та кластеризація сільськогосподарського виробництва й харчової переробки в Маріупольській територіальній громаді.

2. Формування нових стратегічних галузей економіки	2.3. Харчова промисловість	2.3.2. Масштабування ринків збуту сільськогосподарської продукції. 2.3.3. Набуття містом статусу центру регіональної експертизи сільськогосподарського виробництва й харчової переробки.
	2.4. Водна біоекономіка	2.1.1. Створення профільного технопарку. 2.1.2. Консалтинг, сервіси в рамках проєктів: - використання морських ресурсів; - виробництво питної води; - реконструкція насосних станцій та мереж водопостачання; - використання та очистка стоків. 2.1.3. Будівництво водоочисного заводу. 2.5.1. Розвиток морської туристичної інфраструктури: 1. Реконструкція пірсів. 2. Реконструкція трьох набережних міста. 3. Розвиток мережі морського транспорту. 2.5.2. Створення об'єктів дозвілля національного масштабу: 1. Будівництво аквапарку. 2. Будівництво парку розваг «Меріленд».
	2.5. Туризм	2.5.3. Розвиток і популяризація історичної та культурної самоідентичності міста: 1. Ревіталізація історичних будівель міста. 2. Створення культурно-туристичних центрів. 3. Створення оновлених громадських просторів з власною філософією. 2.5.4. Розвиток фестивального туризму. 2.5.5. Розвиток масового спорту й спортивної інфраструктури. 2.6.1. Збільшення інвестиційно привабливих локацій для відкриття та розвитку бізнесу (індустріальні парки, рекультивовані міські простори).
	2.6. Розвиток екосистеми, залучення приватних інвестицій	2.6.2. Впровадження та супровід портфелю інвестиційних проєктів. 2.6.3. Створення прозорих і привабливих довгострокових умов для залучення інвестицій.
3. Розвиток малого та середнього бізнесу	3.1. Інкубація та сприяння розвитку мікро, малого та середнього бізнесу	3.1.1. Впровадження програм муніципального стимулювання створення мікро та малих підприємств. 3.1.2. Забезпечення діяльності місцевих бізнес-інкубаторів та активаторів. Створення інфраструктури супроводу бізнесу «Easy Business» (Колиска малого бізнесу). 3.1.3. Створення системи активації розвитку місцевого товаровиробника. 3.1.4. Впровадження програм муніципальної підтримки розвитку малих і середніх підприємств. 3.1.5. Впровадження програми державно-приватного партнерства (ДПП). 3.2.1. Впровадження муніципальних програм підвищення культури підприємництва.
	3.2. Розвиток культури підприємництва	3.2.2. Підтримка центрів бізнес-освіти при школах, спеціалізованих і вищих навчальних закладах. 3.2.3. Популяризація та втілення програм «обміну досвідом» підприємців, які вже реалізували успішні бізнес-кейси. 3.2.4. Відкриття у місті бізнес-школи, яка пропонує ступінь MBA або еквівалентний йому.

3. Розвиток малого та середнього бізнесу	3.3. Розвиток сервісної економіки	3.3.1. Розвиток МОРС-індустрій (медична, оздоровча, рекреаційна, спортивна). 3.3.2. Розвиток туристичної, розважальної та готельно-ресторанної (HoReCa) галузей.
4. Економічне лідерство Маріуполя у Східній Україні	4.1. Набуття містом статусу пілотної громади для впровадження програм та проєктів	4.1.1. Набуття містом ролі пілотної громади для впровадження програм і проєктів міжнародної технічної допомоги, міжнародних фінансових інституцій, національних програм. 4.1.2. Створення Аналітичного центру економічної трансформації (центру експорту експертизи в сфері ефективного бюджетування, муніципального управління та управління енергосервісними комунальними підприємствами). 4.1.3. Налагодження співпраці з донорськими організаціями й залучення грантів у розвиток міста.
	4.2. Перетворення міста на центр ділового туризму у регіоні	4.2.1. Локалізація штаб-квартир великого бізнесу у Маріуполі. 4.2.2. Локалізація інституцій центральних органів влади й міжнародних організацій. 4.2.3. Програма супроводу й підтримки в проведенні заходів бізнес-спрямованості регіонального, державного й міжнародного рівня (конгреси, конференції, форуми).



Ключові проекти

Якщо говорити про механізм втілення трансформаційних процесів, то світова практика місцевого розвитку демонструє, що нова галузь або напрямок завжди започатковується з певних пілотних проєктів, які в перспективі стають флагманами, і ці флагмани вже тягнуть за собою розвиток всієї галузі. Потрібно сказати, що ряд передумов для старту розвитку пілотних проєктів вже створені в громаді в рамках реалізації

Стратегії 2021: це і втілені проєкти й інфраструктура ІТ-сектора, і розробка проєктів та укладання угод фінансування проєктів водної біоекономіки, і поліпшення медичної інфраструктури, і значні інвестиції в туристичну та рекреаційну інфраструктуру.

Отже, наведемо перелік проєктів, які в найближчій перспективі мають активізувати процес трансформації економіки.



1

Будівництво міжнародного аеропорту. Відновлення авіасполучення.



2

Будівництво окружної бетонної дороги для вантажного транспорту.



3

Модернізація та впровадження сучасних технологій в металургії. А саме, в якості найбільш показового – проєкт будівництва сучасного Цеху холодної прокатки.



4

Створення рекреаційної інфраструктури. Як приклади найбільш впливових проєктів: реконструкція Лівобережної, Центральної набережних і набережної сел. Піщане.



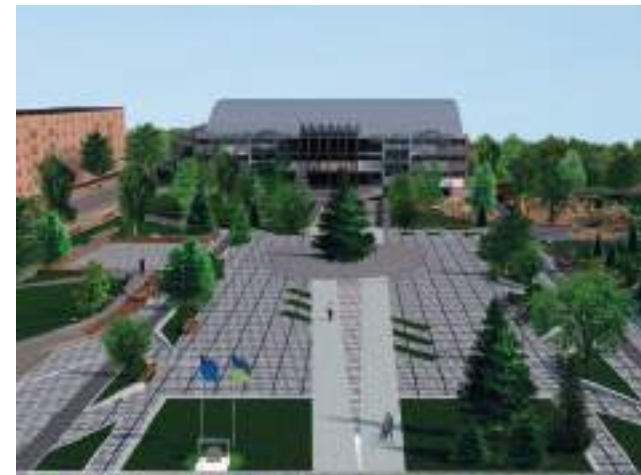
5

Будівництво першого в Україні недержавного гірничо-металургійного закладу вищої освіти «Метінвест-Політехніка».



6

Створення мережі індустриальних парків. Окрім розвитку чинного індустриального парку «АзовАкваІнвест», в перспективі створення індустриальних парків загальною площею не менше 40 га на території Маріупольської територіальної громади.



7

Створення сучасної спортивної інфраструктури. У найближчій перспективі найбільш вагомим проєктом має виступити реконструкція плавбасейну «Нептун» – об'єкту олімпійського рівня.



8

Модернізація інфраструктури морського порту. А саме, будівництво зернового терміналу, модернізація перевантажувального комплексу.



9

Створення медичного кластеру, в рамках якого передбачається будівництво багато-профільної клініки на 900 ліжок; університету й сестринської школи на 6 тис. студентів із гуртожитком; науково-дослідницької лабораторії за 7 напрямками.



10

Будівництво водоочисного заводу.

Індикатори моніторингу

№ з/п	Індикатор	Одиниця виміру	2021	2022	2023	2024	2025
1	Розмір власних доходів бюджету громади на рік	млн. грн.	4 374	4 821	5 303	5 833	6 416
2	Надходження ПДФО на 1 мешканця*	грн./на особу	6 113,8	6 721,8	7 444,5	8 106,2	8 781,1
3	Коефіцієнт співвідношення перспективних та базових галузей економіки (питомої ваги податкових надходжень)	%	11,8	12,1	12,4	12,9	13,4
4	Створення індустріальних та технопарків на території громади	од.	1	1	1	1	3
5	Збільшення кількості суб'єктів підприємницької діяльності, що перемогли в конкурсах на отримання фінансової допомоги з бюджету міста, завдяки грантовим програмам	од.	12	14	16	18	20

* З урахуванням тимчасово переміщених осіб.





КОМУНАЛЬНІ ПОСЛУГИ



Загальна інформація та аналітика

Створення комфортного простору, сприятливих умов для життєдіяльності в м. Маріуполі є одним із пріоритетів муніципалітету. Діяльність всіх суб'єктів правовідносин в цьому напрямку регулюється чинним законодавством України.

Відносини в процесі надання житлово-комунальних послуг регулює Закон України «Про житлово-комунальні послуги» (зі змінами). Цей Закон розділяє житлово-комунальні послуги на:

- житлову послугу – послугу з управління багатоквартирним будинком;
- комунальні послуги – послуги з постачання та розподілу природного газу, постачання та розподілу електричної енергії, постачання теплової енергії, постачання гарячої води, централізованого водопостачання, централізованого водовідведення, поводження з побутовими відходами. Ключовими виконавцями житлово-комунальних послуг в місті Маріуполі є:
 - ККП «Маріупольтепломережа» забезпечує теплом 2519 об'єктів, в тому числі:

1887 житлових будинків, 87 дитячих установ, 34 лікарні, 3 притулки, 69 шкіл;

- КП «МБУ ВКГ» надає послуги з централізованого водопостачання та водовідведення населенню м. Маріуполь та прилеглих селищ – смт. Старий Крим, смт. Сартана, с. Каменськ, смт. Талаківка, с. Гнутово, смт. Мангуш, смт. Нікольське, с. Покровське, с. Сопіно, смт. Ялта, с. Урзуф, с. Юр'ївка, обслуговуючи таким чином 15 населених пунктів та понад 400 тисяч абонентів;

- КП «Комунальник» – це надання єдиної централізованої системи послуг населенню та підприємствам міста зі збору, вивезення та складування на полігонах твердих і рідких побутових відходів відповідно до норм утримання територій населених пунктів. Це потужна авторемонтна база, крім обслуговування свого автопарку, що надає послуги іншим підприємствам і приватним особам;

- комунальні керівні компанії, ОСББ, підприємства /організації, що надають послуги з управління інших форм власності.



Правові, економічні, екологічні, соціальні та організаційні засади благоустрою населених пунктів визначені Законом України «Про благоустрій населених пунктів», який також спрямований на створення умов, сприятливих для життєдіяльності людини. Ряд комунальних підприємств є учасниками постійного процесу по створенню комфортних умов для кожного громадянина та гостей міста. Наприклад, результат роботи ПЕМЗО «Міськсьвітло» та МКП зеленого будівництва вочевидь може оцінити кожний:

- ПЕМЗО «Міськсьвітло» – це забезпечення зовнішнього освітлення об'єктів благоустрою, які належать до комунальної власності територіальної громади м. Маріуполя, шляхом утримання, експлуатації, поточного і капітального ремонту, модернізації, реконструкції та будівництва електромереж зовнішнього освітлення м. Маріуполя;
- МКП зеленого будівництва – це задоволення потреб територіальної громади міста

Маріуполя у виконанні робіт та наданні послуг, пов'язаних з ремонтом, будівництвом та утриманням зелених насаджень, надання платних послуг юридичним особам та населенню. Перелік видів господарської діяльності підприємства досить значний.

При цьому, сталою і, на перший погляд, непомітною є робота КП «Полігон ТПВ», яке кожен день здійснює експлуатацію і утримання полігонів побутових відходів, реалізує комплекс заходів з приймання, розміщення, зберігання, сортування, обробки (переробки), утилізації, видалення, знешкодження та захоронення всіх видів відходів, що дозволені до приймання на полігони, з метою запобігання негативного впливу на життя та здоров'я людини, забезпечення належного санітарного і епідеміологічного стану міста та його мешканців.

Згідно з соціологічним дослідженням SCORE/Center for Sustainable Peace and Democratic (SeeD) «Соціальна згуртованість в Україні», проведеного у 2020 р., показник задоволення комунальними послугами в м. Маріуполі склав 6,3 бали з 10 максимально можливих балів. При цьому середній показник по регіону складає 6,4. В той час Всеукраїнські Муніципальні Опитування, здійснені на замовлення Міжнародного республіканського

інституту, показують, що задоволеність роботою комунальних підприємств м. Маріуполя є найвищою серед 24 міст країни у 2020 р. – 58% респондентів схвалюють їхню роботу. Динаміка росту задоволеності у порівнянні з 2016 роком (26%) стала – 32%. Таблиця нижче показує здебільшого позитивну динаміку оцінки послуг мешканцями міста.

Динаміка оцінки комунальних послуг мешканцями міста

Послуга	2016	2020	Динаміка
Збір сміття	27%	62%	35%
Вуличне освітлення	19%	52%	33%
Опалення	18%	50%	32%
Двори та прибудинкові території	16%	39%	23%
Водопостачання	28%	46%	18%
Тротуари	15%	28%	13%
Доступ для людей з обмеженими можливостями	2%	12%	10%
Каналізація	32%	41%	9%
Діяльність поліції	22%	25%	3%
Базари та заклади торгівлі	61%	45%	-16%

Результати дослідження, проведеного компанією Info Sapiens для Проєкту USAID «Демократичне врядування на Сході» (DG-East) у жовтні 2020 р., показують, що:

- 73% респондентів мають власне житло, 14% - живуть зі своєю сім'єю або батьками, 11% - орендують житло;
- 51% опитаних респондентів, що мешкають в багатоквартирних будинках, повідомили, що мають ОСББ.

Це ж дослідження підтверджує позитивну динаміку оцінки послуг, згадану вище. Відтак, респонденти оцінювали якість надання послуг за бальною системою від 1 (мінімальна оцінка) до 7 балів (максимальна оцінка):

- Вивіз сміття – 5,6 балів, 82% - задоволені, 7% - незадоволені, інше – нейтральна оцін-

ка; всі категорії респондентів високо оцінили якість послуг.

- Водовідведення та каналізація – 5,3 бали, 66% - задоволені, 10% - незадоволені; всі категорії рівномірно оцінили якість надання послуг.
- Стабільність, неперервність постачання води – 5,1 балів, 70% - задоволені, 12% - незадоволені; високо оцінили батьки неповнолітніх дітей та молодь.
- Постачання тепла – 5,2 бали, 64% - задоволені, 10% - незадоволені; високо оцінили батьки неповнолітніх дітей та молодь.
- Облаштованість і прибирання прибудинкових територій, освітлення – 5,1 бали, 69% - задоволені; 14% - незадоволені, вищі бали від батьків неповнолітніх та молоді.

Інфраструктура водопровідного господарства м. Маріуполя включає водопровідні мережі та насосні станції, каналізаційні мережі та насосні станції, а також станцію біологічної очистки стоків.

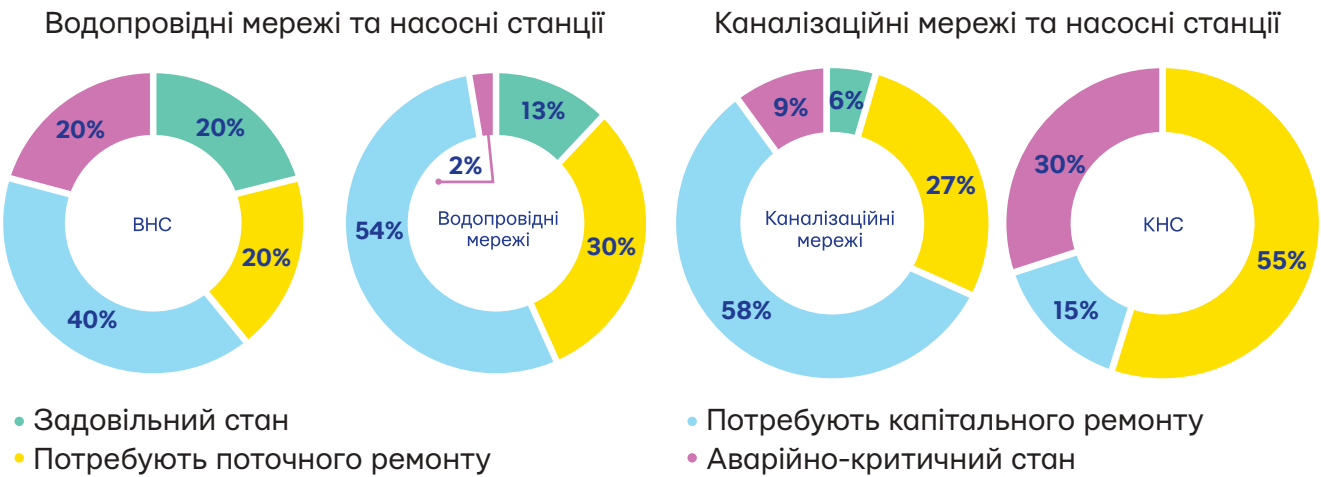
Протяжність водопровідних мереж міста – 1836 км. Протяжність каналізаційних мереж – 705 км. Кількість КНС – 20. Технічний стан водопровідної інфраструктури градується в залежності від категорії:

- задовільний стан;
- потребують поточного ремонту;
- потребують капітального ремонту;
- аварійно-критичний стан.

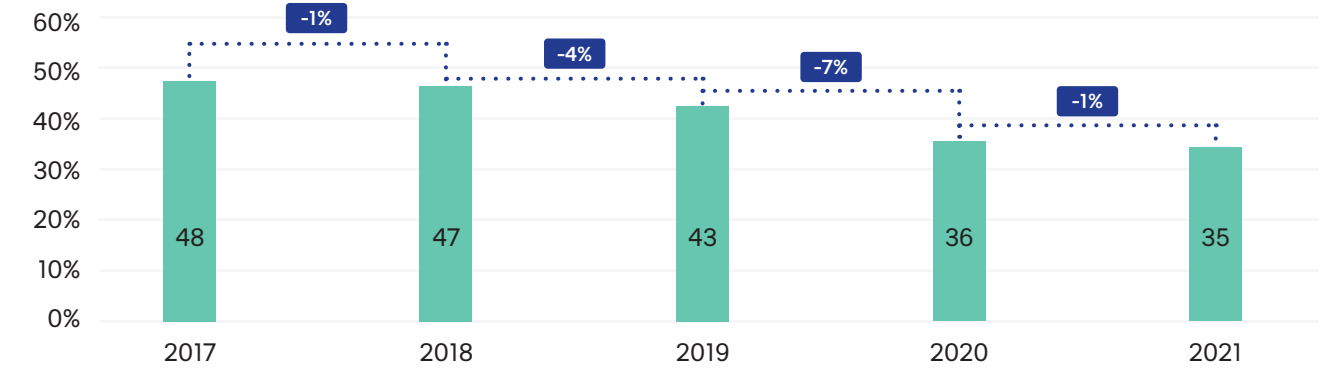
В ході надання послуг мають місце втрати води. За період 2017-2021 роки спостерігається поступове зниження втрат води.



Технічний стан водопровідної інфраструктури



Рівень втрат води в мережі водопостачання у 2017-2021 рр.



Інфраструктура господарства з теплопостачання міста складається з магістральних теплових мереж та котельень з обладнанням. Протяжність магістральних теплових мереж – 94 656 м.п.

Кількість котлів, що встановлені в котельнях міста, – 191 одиниць.

Технічний стан теплового господарства градується по категоріях:

- задовільний стан;
- потребують поточного ремонту;
- потребують капітального ремонту.

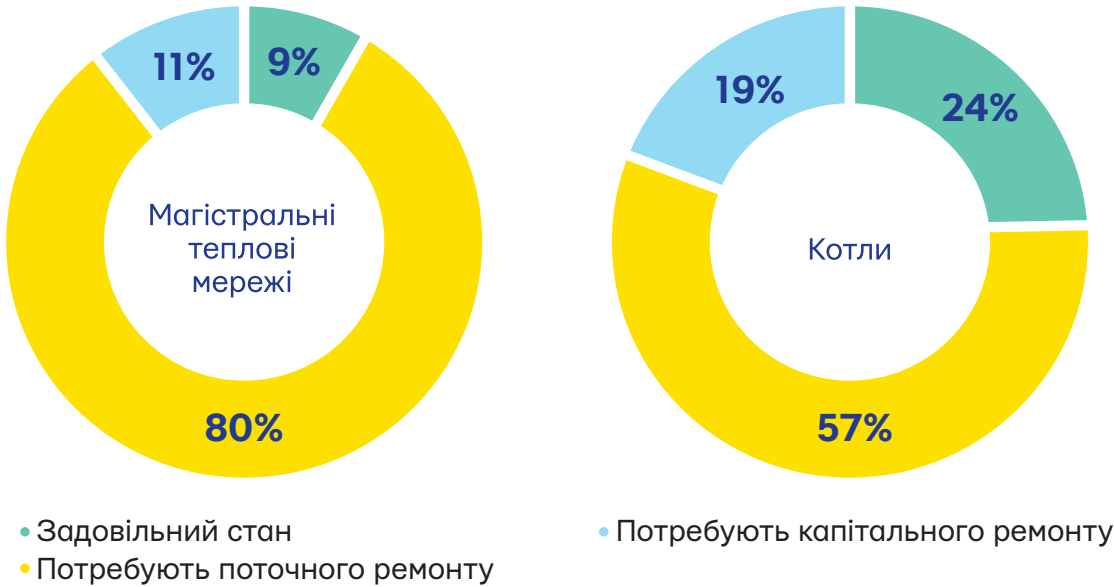
Системи та обладнання водопровідного та каналізаційного господарства потребують капітальних вкладень (реалізації інве-

стиційних проєктів). Системи та обладнання теплопостачального господарства потребує проведення реконструкції із впровадженням енергозберігаючих заходів.

Комунальним підприємством здійснюється вивіз ТПВ за планово-регулярною системою, обслуговується 312 контейнерних майданчиків та більш ніж 4 900 контейнерів. Обслуговується 471 000 осіб та підприємства всіх форм власності.

КП «Комбінат комунальних підприємств» (КП «ККП») обслуговує територію міських кладовищ загальною площею 241,498 га. За рахунок коштів міського бюджету здійснюється поховання тіл безрідних, транспортування тіл загиблих та померлих.

Технічний стан інфраструктури теплопостачання



Площа обслуговування МКП

Рік	Площа обслуговування пляжів, га	Площа обслуговування, га	Частка механізації праці, %
2017	49,25	588,24	27
2018	49,25	831,13	38
2019	49,25	945,13	55
2020	49,25	945,13	69

У м. Маріуполі проведена масштабна реконструкція 4 парків та скверів міста:

- Центральний сквер - 3,95 га;
- Грецька площа - 2,5 га;
- Парк «Веселка» - 3,7 га;
- Сквер біля Мультицентру - 2,4 га.

В рамках реконструкції всі об'єкти оснащені автоматичною системою поливу та фонтанами. На реконструкцію направлено більш ніж 200 млн. грн. Охоплена площа - 12,5 га, довжина поливної системи - 51 км.

Статистика щодо управління сміттям демонструє приріст обсягів розміщених відходів на 85%. У порівнянні 2017 року з 2020, побутових відходів розміщено та захоронено +25,5%, будівельних відходів розміщено/захоронено значно більше. Останнє пов'язано з динамікою проведення капітальних ремонтів, реконструкцією об'єктів інфраструктури міста (заклади освіти, лікувальні заклади, адміністративні тощо).

Показники управління сміттям

Показник	2017	2018	2019	2020
Обсяги розміщених ТПВ, які було захоронено, тис.тн, у тому числі:	184,2	257,771	276,108	370,7
Побутові відходи (у т.ч. крупногабаритні та ремонтні відходи)	117,042	133,256	139,914	146,9
Будівельні відходи	15,500	88,020	112,108	186,9
Промислові відходи	49,040	21,428	17,886	0,7
2020 Відходи зеленого господарства	2,714	15,067	6,2	-68,9





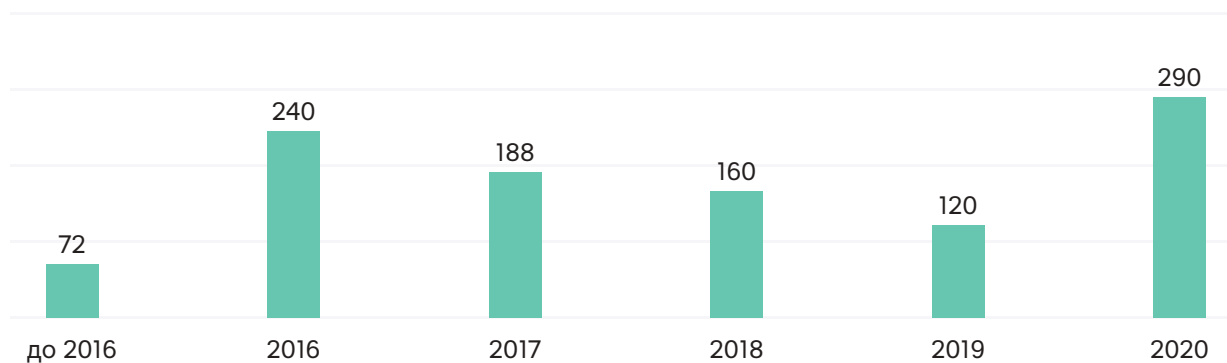
У Маріуполі проведена масштабна реконструкція 4 парків та скверів міста: Театральний сквер – 3,95 га; Грецька площа – 2,5 га; парк «Веселка» – 3,7 га; сквер «Мультицентр» – 2,4 га.

Житловий фонд міста складається з багатоквартирних будинків, співвласники яких мають право обрати форму управління бу-

динком – 2208 будинків, відомчого житла – 33 будинки (з яких 27 гуртожитків), 3 соціальних гуртожитків, будинків приватної забудови.

Станом на початок 2020 року в місті створено 1070 ОСББ та діють 117 будинків ЖБК. Зазначені будинки складають 54% від кількості багатоквартирних будинків.

Динаміка створення ОСББ, од/рік

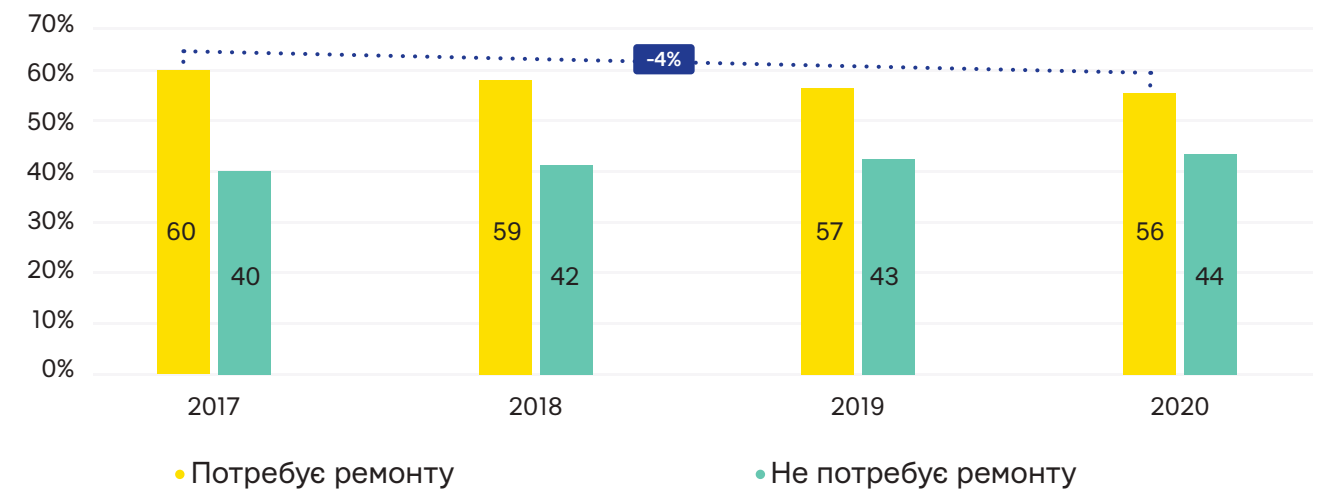


З 2016 року започаткована дія Програми підтримки ОСББ. Підтримка з боку муніципалітету співвласників багатоквартирних будинків, які визначилися з формою управління шляхом створення ОСББ, обумовила динамічне створення останніх.

При цьому переважна кількість багатоквартирних будинків побудовано в 1950-60-х рр., у частини будинків взагалі вичерпано термін експлуатації. Рівень приватизації житла – 91,3%.

Відповідно, стратегічним завданням залишається підвищення ефективності та надійності функціонування житлового фонду міста, зниження частки житлового фонду, який потребує ремонту. Нижче наведена динаміка зниження частки житлового фонду, який потребує ремонту (за період з 2017 по 2020 рік).

Рівень втрат води в мережі водопостачання у 2017-2021 рр.



SWOT аналіз

S

Сильні сторони

- Створення, відновлення та реконструкція локацій для відпочинку (парки, сквери, площі) у попередні роки.
- Підвищення якості утримання (санітарного стану) територій міста.
- Технічне переоснащення комунального підприємства по вивозу ТПВ.
- Підтримка муніципалітетом енергозберігаючих ініціатив громадян (міні-проекти, Теплі кредити).
- Створення ефективного власника житла (ОСББ) – Програми підтримки ОСББ та «Затишний двір».

W

Слабкі сторони

- Значний фізичний знос основних фондів комунальних підприємств.
- Відсутність автоматизованих систем контролю та обліку енерго-ресурсів.
- Незадовільний технічний стан багатоквартирних житлових будинків, значний рівень їх зносу.
- Зростання дебіторської заборгованості споживачів за житлово-комунальні послуги.
- Відсутність сучасної системи збору та переробки сміття.

O

Можливості

- Впровадження новітніх технологій/модернізація водопровідного та теплопостачального устаткування (із залученням кредитних та державних коштів).
- Впровадження сучасного досвіду в сфері поводження з побутовими відходами.
- Впровадження сучасних технологій в сфері надання ЖКГ.
- Реалізація проекту із залучення кредитних коштів для забезпечення якісної питної води.

T

Загрози

- Відсутність державної програми розвитку ЖКГ.
- Негнучка система затвердження/перегляду тарифів на житлово-комунальні послуги при зміні вартості окремих складових.
- Низька інвестиційна привабливість галузі ЖКГ.
- Розбалансованість/недосконалість законодавчих та нормативних актів в сфері ЖКГ (несвоєчасне прийняття підзаконних актів, що унеможливує реалізацію державної політики тощо).

З огляду на загальний стан сфери, соціальні тенденції та рівень загроз і викликів, що постали перед громадою Маріуполя, місто поставило, сформуло таку візію свого майбутнього:

Маріуполь – комфортне, безпечне та доступне місто для усіх його жителів незалежно від їхнього віку, статі, стану здоров'я, походження, віросповідання тощо. Це місто, де людина має необхідні інструменти для само-реалізації та самовираження.

Для того, щоб стати таким містом, ми поставили перед собою місію:

Покращувати стан наших помешкань, дворів, вулиць та інших спільних місць ужитку, в яких жителі можуть проживати комфортно та безперебійно отримувати послуги водопостачання і водовідведення, освітлення, управління сміттям тощо. При цьому мешканець міста є співуправителем житлового господарства через впровадження інструментів обчислення, регулювання та оптимізації витрат.



Стратегічні цілі

Strategic goal/ Стратегічні цілі	Operational goal/ Операційні цілі	Programs/Projects
1. Забезпечення належною якістю та безперебійністю отримання послуг водопостачання, водовідведення, теплопостачання	1.1. Забезпечення населення якісною питною водою	1.1.1. Розробка технічного завдання (Етап 1 Проєкту).
		1.1.2. Розробка проєкту будівництва (Етап 2 Проєкту).
		1.1.3. Будівництво водозаборів та фільтрувальної станції (Етап 3 Проєкту).
	1.2. Забезпечення безперебійного надання послуг водопостачання, водовідведення та теплопостачання мешканцям міста	1.2.1. Модернізація/ремонт насосних станцій.
		1.2.2. Модернізація/ремонт котлів.
		1.2.3. Модернізація/ремонт мереж водопостачання.
		1.2.4. Модернізація/ремонт мереж водовідведення.
		1.2.5. Модернізація/ремонт систем централізованого виробництва теплової енергії, з впровадженням енергозберігаючих технологій та заходів.
	1.3. Підвищення ефективності роботи підприємств, що надають послуги водопостачання, водовідведення, теплопостачання	1.3.1. Підвищення клієнтоорієнтованості підприємств через навчання персоналу та налагодження і стандартизацію процедур надання послуг підприємствами, що надають послуги водопостачання та водовідведення.
		1.3.2. Підвищення клієнтоорієнтованості підприємств через навчання персоналу та налагодження і стандартизації процедур надання послуг підприємствами, що надають послуги теплопостачання.
		1.3.3. Забезпечення сталого фінансового положення підприємства, що надає послуги з теплопостачання.
		1.3.4. Забезпечення сталого фінансового положення підприємства, що надає послуги з водопостачання та водовідведення.
2. Забезпечення сучасного управління вторинною сировиною та сміттям	2.1. Впровадження новітніх технологій із сортування твердих побутових відходів	2.1.1. Будівництво нового полігону твердих побутових відходів.
		2.1.2. Будівництво сміттесортувального комплексу.
		2.1.3. Рекультивація чинного полігону твердих побутових відходів.
		2.1.4. Будівництво комплексу біологічної переробки/компостування твердих побутових відходів.
		2.1.5. Дегазація полігонів твердих побутових відходів.
	2.2. Розвиток культури та інфраструктурне забезпечення сортування твердих побутових відходів	2.2.1. Облаштування майданчиків для можливості сортування твердих побутових відходів.
		2.2.2. Розвиток культури сортування через організацію інформаційних кампаній. Формування культури сортування є важливою та реальною задачею на рівні міста.

3. Забезпечення комфортного і затишного житла та двору	3.1. Покращення стану житлового фонду	3.1.1. Збільшення відсотку багатоквартирних будинків, що не потребують ремонтних робіт капітального характеру. 3.1.2. Виведення з експлуатації аварійного житла/або проведення ремонтів аварійних будинків.
	3.2. Облаштування освітлення вулиць та дворів біля житлових будинків	3.2.1. Облаштування зовнішнього освітлення в приватному секторі. 3.2.2. Облаштування зовнішнього освітлення у дворах багатоквартирних будинків.
	3.3. Облаштування будинків, дворів, парків та вулиць для більшої доступності та комфортності	3.3.1. Облаштування будинків, дворів, парків та вулиць для більшої доступності та комфортності. 3.3.2. Забезпечення більш доступних до комфортного оснащення під'їздів багатоквартирних будинків під час нових ремонтів. 3.3.3. Забезпечення більш доступних до комфортного оснащення дитячих майданчиків у дворах багатоквартирних будинків. 3.3.4. Збільшення парків та зелених зон (скверів) та їх близькість до жителів міста та освітлення територій міста з акцентом на енергозбереження.
	3.4. Вирішення проблеми занедбаних об'єктів нерухомості	3.4.1. Знос занедбаних об'єктів комунальної форми власності. 3.4.2. Вирішення питання управління покинутими/занедбанними об'єктами некомунальної форми власності. 3.4.3. Убезпечення від проникнення та зловживання покинутими об'єктами.
	3.5. Забезпечення інфраструктури та розвиток культури утримання домашніх тварин	3.5.1. Облаштування спеціальних майданчиків для вихулу домашніх тварин. 3.5.2. Формування у власників домашніх вихованців культури вихулу.
	4.1. Розвиток сервісів комунікації зі споживачами комунальних послуг	4.1.1. Створення єдиного реєстру споживачів комунальних послуг, консолідація даних щодо обліку та взаєморозрахунків. 4.1.2. Впровадження та розвиток централізованих сервісів електронної комунікації з абонентами КП (звірки, заявки на послуги КП тощо). 4.1.3. Розвиток сервісів комунікації з ОСББ (карта, історія успіху, досягнення, комунікації, участь в програмах тощо).
		4.2.1. Забезпечення пристроями автоматичного обліку параметрів ключових вузлів системи водопостачання з можливістю автоматичної передачі даних на центральний рівень.
		4.2.2. Забезпечення пристроями автоматичного обліку параметрів ключових вузлів системи теплопостачання з можливістю автоматичної передачі даних на центральний рівень.
	4.2. Автоматизація обліку ключових виробничих параметрів на КП	4.2.3. Розвиток сервісів на основі технологій інтернету речей.

Ключові проекти



1

Впровадження альтернативної схеми водопостачання та будівництво водозаборів та фільтрувальних станцій. Забезпечення населення якісною питною водою та забезпечення споживачів належною якістю води та безперебійністю отримання послуг водопостачання, водовідведення, теплопостачання.



2

Реконструкція системи водопостачання та водовідведення м. Маріуполя. Модернізація насосних станцій, мереж водопостачання та водовідведення для забезпечення споживачів послугами належної якості та безперебійністю отримання послуг водопостачання, водовідведення.



3

Модернізація котлів та систем теплопостачання з впровадженням енергозберігаючих технологій та заходів, автоматизація процесів. Забезпечення споживачів послугами з теплопостачання та поставки гарячої води належної якості, скорочення втрат тепла, безперебійність надання послуг.



4

Будівництво нового полігону, сміттесортувального комплексу. Належне управління вторинною сировиною та сміттям, впровадження новітніх технологій із сортування твердих побутових відходів. Сортування побутового сміття на рівні звичайного споживача, роздільний збір ТПВ.



5

Проведення капітальних ремонтів житлових будинків в рамках реалізації програми підтримки ОСББ. Результатом реалізації програми є: збільшення кількості відремонтованих конструктивів багатоквартирних будинків, ліфтів, входних груп, загальне поліпшення стану житлового фонду.



6

Проект «Затишний двір». Забезпечення комфортного та затишного подвір'я багатоквартирних будинків ОСББ, загальний благоустрій прибудинкової території, асфальтування, встановлення ігрових та спортивних елементів, інших МАФів за вибором з чотирьох пакетів комплектації «Стандарт», «Спортивний», «Дитячий», «Спокійний», озеленення, ремонт зовнішнього освітлення та як наслідок підвищення безпеки та задоволеності мешканців з однієї сторони, а з іншої сторони - одна із складових покращення іміджу міста в цілому.



7

Облаштування елементів інфраструктури туризму та відпочинку (проведення реконструкції Набережної, проведення капітального ремонту Спуску, облаштування канатної дороги, облаштування території Піщаного пляжу, реконструкція парку ім. Гурова та алеї «Якір»). Збільшення парків та зелених зон (скверів) та їх близькості до жителів міста, розвиток туристичної інфраструктури та привабливості для гостей міста.



8

Створення належних умов для утримання безпритульних тварин та планування, впорядкування території МКП «Щасливі тварини». Впровадження сучасних механізмів контролю за утриманням домашніх тварин, покращення умов утримання безпритульних тварин, формування у власників домашніх вихованців культури вихулу.



Індикатори моніторингу

№ з/п	Індикатор	Одиниця виміру	2021	2022	2023	2024	2025
1	% жителів, що називають місто затишним, комфортним для життя містом	%	74	75	76	77	80
2	Рівень втрат води	%	34,5	33	31	29	27
3	Жорсткість води, коефіцієнт (національний норматив 7)	коеф.	8	7	6,5	6	3
4	Виконання заходів інвестиційної програми «Стратегія розвитку Маріупольтепломережі»	%	-	90	95	98	98
5	Скорочення обсягів захоронення ТПВ	%	0	0	0	0	30
6	% жителів, що високо оцінюють місто за якістю житла та ЖК-послуг	%	71	72	73	74	75
7	% багатоквартирних будинків, що не потребують капітального ремонту	%	46	47	48	49	50,5
8	% жителів, що високо оцінюють місто за наявністю місць відпочинку	%	71	75	76	78	79
9	Збільшення кількості зон відпочинку (алеї, сквери, зони В)	од.	0	+2	+3	+3	+3
10	% задоволеності мешканців рівнем озеленення міських територій	%	72	73	74	75	76
11	Динаміка створення ОСББ, % від загальної кількості багатоквартирних будинків	%	60	69	73	76	80



ДИЗАЙН МІСТА ТА ДОРОЖНЬО- ТРАНСПОРТНА ІНФРАСТРУКТУРА



Загальна інформація та аналітика

Дизайн міста передбачає планування та розвиток міського простору, як зручних самодостатніх районів, з незалежними системами життєзабезпечення, і разом з тим, як єдиного органічно-сполученого безбар'єрного простору з розвинутою інфраструктурною мережею, що існує як єдиний організм.

Важливою складовою Дизайну міста є розвиток транспортно-логістичної системи міста. Практика міст, які займають лідируючі позиції за комфортом проживання, показує, що громадські простори з концентрацією ділової та громадської активностей необхідно формувати навколо транспортних осей та вузлів поза історичним центром.

Сучасні міста з розвиненими інфраструктурними рішеннями свідчать про те, що пріоритетність надається найефективнішим за провізною здатністю видам транспорту – трамваю, тролейбусу та автобусу.

При цьому має бути забезпечено прагнення здорового простору, коли пересування пішки чи на велосипеді має бути невилученим складником буденних справ. Якісна пішохідна інфраструктура спрямована на розвантаження вуличної мережі від зайвих автомобільних поїздок на короткі відстані та забезпечує зручний доступ до зупинок громадського транспорту.

У місті Маріуполь з кожним роком збільшується рівень автомобілізації, а відповідно, збільшується навантаження на вулично-дорожню мережу. Наслідком цього – є хаотичне розташування паркувань, припарковані автомобілі на дорогах та інколи тротуарах створюють перешкоди для руху громадського транспорту та пішоходів. Постає необхідність у впорядкуванні та організації простору для паркування, створенні умов зменшення навантаження на вулично-дорожню мережу міста.

Водночас підвищується привабливість вело руху у місті, по перше це пов'язано з стра-

тегічним підходом до ремонту дорожньої та пішохідної інфраструктури. З'являються осередки інфраструктури, які приваблюють до використання велосипедів – як засобу індивідуальної мікромобільності на невеликі відстані.



Перешкодою для активного розвитку велосипедного руху є відсутність цільної велоінфраструктури. Наявна велотранспортна інфраструктура – 11,8 кілометрів, не задовольняє попит, який постійно зростає.

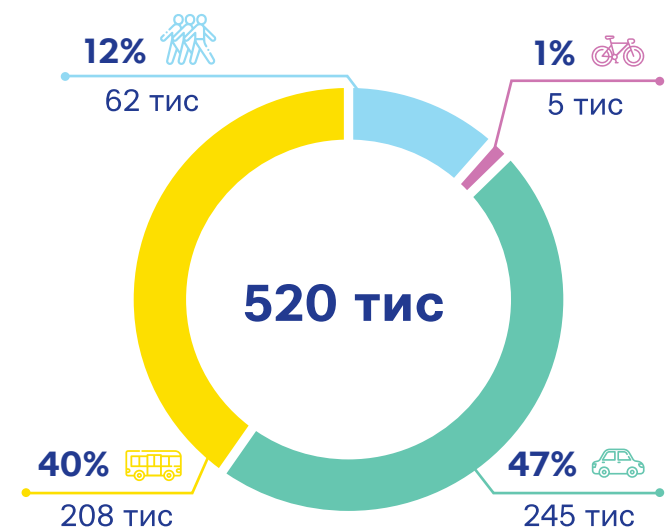
Більшість поїздок автомобілями можна замінити більш екологічним, ефективним

та здоровим способом пересування – велосипедом та іншим малогабаритним індивідуальним транспортом (самокат, гіроскутер та інше), але ці види транспорту можуть активно розвиватися лише за наявності безпечної велоінфраструктури та безбар'єрного середовища.

Соціологічні опитування, аналіз переміщень у місті надають змогу отримати розуміння щодо пріоритетів розподілу за видами поїздок. Мешканці міста у більшості користуються автомобілем для 47% переміщень, на другому місці за популярністю – переміщення громадським транспортом 40%. Цей показник автомобілекористування зумовлений збільшенням кількості населення та сталим розвитком міста, що все більше приваблює нових маріупольців.

Маріуполь має стати містом з доступністю до усіх необхідних об'єктів інфраструктури: побутові переміщення, поїздки до місць праці та дозвілля за умови значного зменшення автомобілекористування за наявності якісної альтернативи, такої як громадський транспорт, велосипед або пішохідний рух на відстані до 15–20 хвилин до пункту призначення та зручною системою паркування.

Розподіл за видами переміщень



Станом на 2021 рік Маріуполь має два ключових стратегічних документи, які визначають його просторовий розвиток: Генеральний план міста (затверджена редакція 2009 року та проект оновленого плану 2019 року) та Стратегія розвитку міста до 2021 року.

Реалізація стратегії розвитку міста «МАРІУПОЛЬ: СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ-2021» дозволила збільшити частку сучасного, комфортно-го, безпечного та екологічного комунального транспорту до 80% у загальній кількості ринку послуг. Використання оновленого рухомого складу дозволило збільшити рівень доступності міського комунального транспорту для людей з інвалідністю до 75 %.

Невід’ємним елементом розвитку міст є якісна дорожня інфраструктура, яка спонукає до економічного зростання усіх сфер діяльності міста. Загальна протяжність доріг міста складає близько 802 кілометри доріг. За останні 5 років відремонтовано 62,5 кілометрів доріг, модернізовано 48 світлофорних об’єктів.

Зовнішню логістику забезпечують: залізничні та автобусні перевезення, але важливим фактором для підвищення ділової,

інвестиційної та туристичної привабливості міста є розвиток авіаційного сполучення.

Аналіз чинного стану реалізації вищевказаних документів та побажань громади щодо напрямків розвитку міста, дозволяє визначити ряд основних векторів розвитку.

Вектор: «Місто у моря»

У місті на цей момент склалася критична ситуація з доступом мешканців до моря та річок. Парадокс полягає в тому, що містобудівні рішення минулого «відвертали» Маріуполь від води, повертаючи його обличчям до індустрії.

На даний момент, жителі міста можуть мати точковий контакт з морем на пляжах «Піщаний» та пляжі Лівобережного району. При цьому, історичне місто повністю відрізане від моря залізничною інфраструктурою, яка обслуговує порт та пасажирський вокзал. Пойми міських річок Кальміус та Кальчик мають величезний потенціал для розвитку прибережної території, як рекреаційних зон.



Вектор: «Напрямок розвитку міста»

Кардинальна відмінність Генерального плану 2009 року та проекту Генерального плану 2019 полягає у напрямку розвитку міста. Чинний генеральний план було розроблено до початку військової агресії з боку Росії на Донбасі, і саме тому зони нового житлового будівництва передбачалося розміщувати на східних околицях міста, у Лівобережному районі. Проект Генплану 2019 року, і цей напрямок, який підтримано робочою групою, передбачає дзеркальну картину – розміщення ділянок під нове житло на західних околицях.

Вектор: «Міська зелена структура»

Об’єднання міських зелених зон, пойм річок та озеленених вулиць у єдину зелену структуру міста. Цінним у плані створення єдиної зеленої структури ми вважаємо використання особливостей міського рельєфу і включення до структури міських балок, які вже виконують функції «зелених коридорів» мешканців.

Вектор: «Розвиток міської мобільності»

Стратегічним напрямком розвитку міської мобільності є переосмислення пріоритету «Піраміди мобільності». Саме зміна цього пріоритету є ключовим фактором, який посилює економічний та соціальний розвиток поточного та майбутніх поколінь у безпечний, фізично та економічно доступний, ефективний та стійкий до змін спосіб, мінімізуючи при цьому вуглецеві та інші викиди та впливи на середовище.

Велосипедний транспорт належить до «зелених», більш чистих, видів транспорту, збільшення обсягів використання якого має

безпосередній вплив на якість життя і здоров’я кожної людини та всього суспільства.

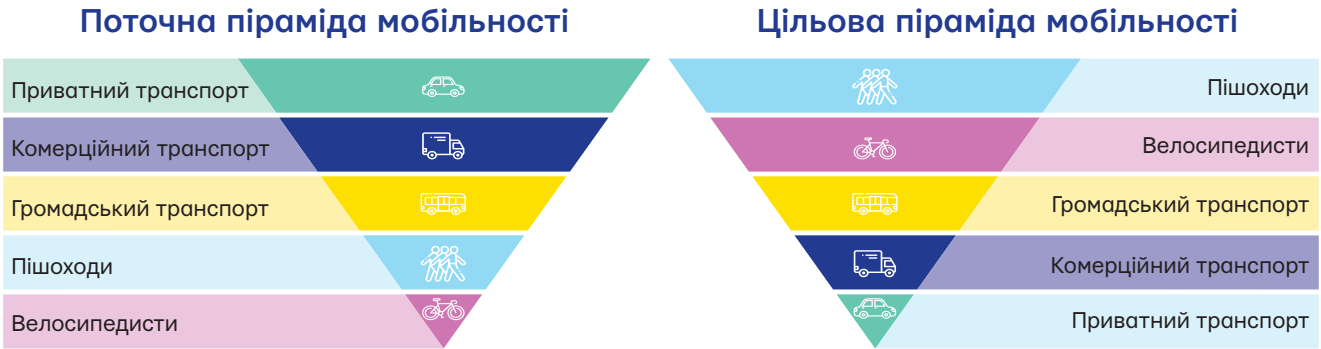
Важливість перебування в громадських місцях обумовлена рядом показників, зокрема можливістю для суспільної і культурної взаємодії – що більше містян пересуваються пішки чи на велосипедах і користуються громадськими просторами, то жвавіше та привабливіше життя в місті.

Своєчасний розвиток якісного сполучення громадським транспортом є запобіжником можливих складнощів з стрімким зростанням автомобілізації у місті.

Місто працює над оновленням та покращенням обслуговування пасажирів громадським транспортом. Оновлюється рухомий склад. Тролейбусні та автобусні маршрути у 2016-2020 роках поповнилися низькопідлоговими машинами, 113 одиниць було придбано за рахунок коштів місцевого та обласного бюджетів, додатково було реалізовано інвестиційні проекти з міжнародними партнерами – Міжнародною фінансовою корпорацією та Європейським банком реконструкції та розвитку – придбано 136 одиниць сучасного транспорту.

Наступні кроки направлені на стратегічне оновлення та збільшення кількості сучасного рухомого складу, який буде відповідати світовим стандартам з екологічності, комфорту, безпеки, має бути обладнаний системами електронної оплати проїзду та бути інклюзивним.

Пріоритет розвитку буде надаватися міському «зеленому» транспорту, а саме тролейбусам з автономним ходом, електробусам тощо.



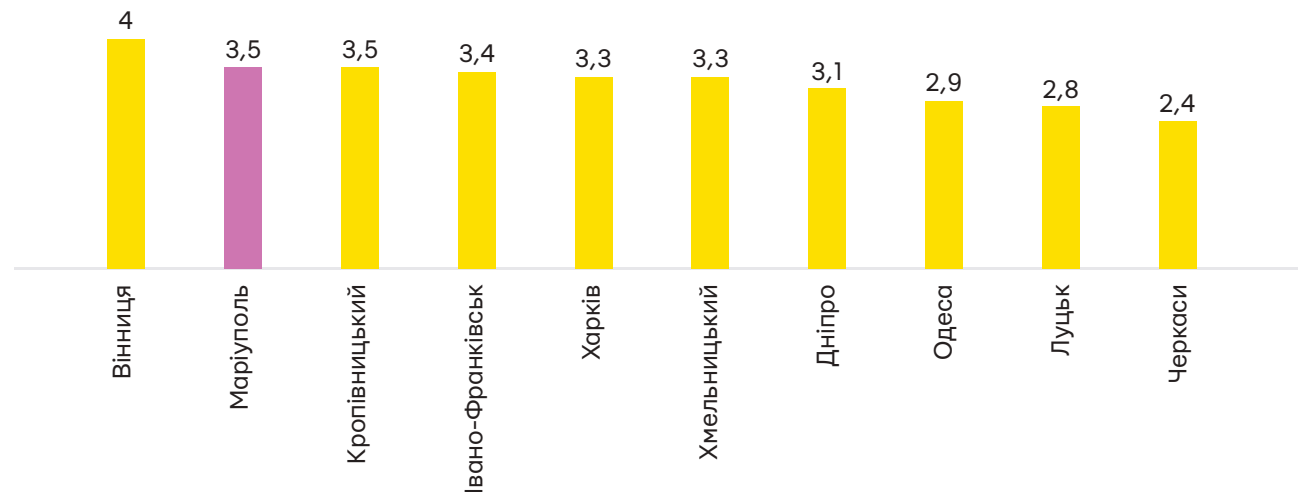
З метою стимулювання сталості економічного зростання, місто впроваджує низку заходів з розвитку дорожньої інфраструктури та пішохідної інфраструктури:

- Створення та розвиток велосипедного руху.
- Ремонт та модернізація вулично-дорожньої мережі та світлофорних об'єктів.
- Створення автоматизованої системи контролю трафіка, що є технологічним способом підвищити ефективність використання вулично-дорожньої мережі.
- Відновлення пропускної здатності мостів та гідротехнічних споруд водовідведення.

Одним з важливих чинників розвитку сталої мобільності є досягнення як у безпеці, так і в якості пересування для різних учасників руху. Маріуполь планує додержуватися принципів концепції "Vision Zero" під час реалізації стратегічних цілей. Безпека руху має пріоритет перед швидкістю пересування, людське життя та здоров'я є найвищою цінністю.

З метою визначення задоволеності містян наведемо результати опитування, зокрема щодо якості транспортної інфраструктури.

Опитування щодо якості транспортної інфраструктури міста у лютому 2020 року



Значення індексу коливається від 1 до 5, де 1 – означає жахливо, а 5 – «відмінно».

Відповідно до опитування та у порівнянні з іншими містами України, м. Маріуполь має 3,5, тобто в цілому містяни задоволені якістю транспортної інфраструктури, але це не є приводом для припинення подальшого удосконалення.

Запорукою комфортного середовища є раціональне використання вулично-дорожньої мережі, вулиця – це не шосе та не транзитний коридор для авто, а зручний простір для всіх.

Місто націлене на організацію стратегічного підходу до паркування. З метою упорядкування паркування в місті, по-перше, необхідно визначити ставлення до паркування як до комунальних послуг. Стратегії можуть включати: обмеження у часі використання парковки, реальні ціни та/або покращення

системи контролю за дотриманням правил паркування та покращення альтернативних видів пересування.

У середньому, приватні автомобілі є припаркованими біля дому власника протягом 80% часу, 16% – є припаркованими в іншому місці, а в русі є протягом приблизно 4% часу. І звісно ж, паркомісце надається майже біля кожного місця призначення. Відповідно, паркування є неймовірно неефективним використанням ресурсів. Менша кількість паркомісць дає поштовх людям використовувати спільні види транспорту (громадський транспорт, спільні поїздки), за яких транспорт використовується значно більше за одиницю часу, або ходити пішки чи їздити велосипедом. Все з переліченого є більш ефективним використанням міського простору.

Вектор: «розвитку публічних просторів»

Історично, публічний простір є однією з ключових категорій розуміння, як саме покращення умов для пішохідного руху й вуличної активності призводить до поживлення життя в міському просторі й нових способів користування ним.

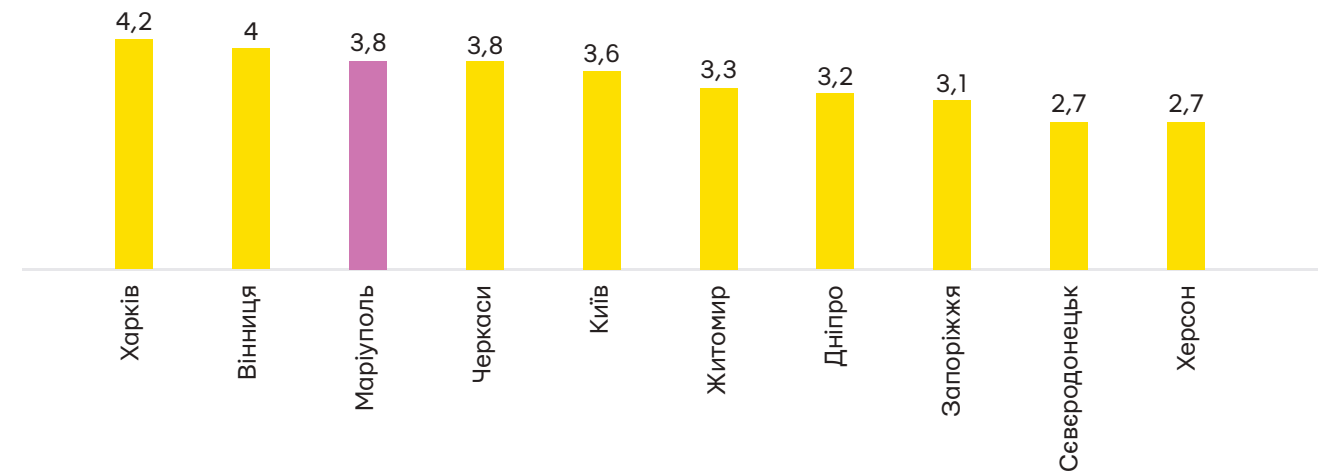
З метою визначення задоволеності містян наведемо результати опитування, зокрема щодо якості публічних парків та скверів міста.

Місто займається реконструкцією набережних та зелених зон. Протягом 2017-2020 років було розпочато ряд важливих для міста проектів:

- Розроблено проекти реконструкції пляжів «Піщаний» та пляжу в Лівобережному районі.
- Проведено реконструкції парків Веселка та Театрального скверу.
- Триває оновлення парку імені Гурова.
- Проведено благоустрій скверу біля ЦНАПу Лівобережного району.
- Відбулася реконструкція площі Свободи.

Місто започаткувало практику проведення архітектурних конкурсів, що суттєво підвищує якість проєктів і може призвести до появи якісної сучасної архітектури. Конкурсними об'єктами були культурний центр «Порт культур» та площа Визволення з будівлею ТСОУ (ДОСААФ).

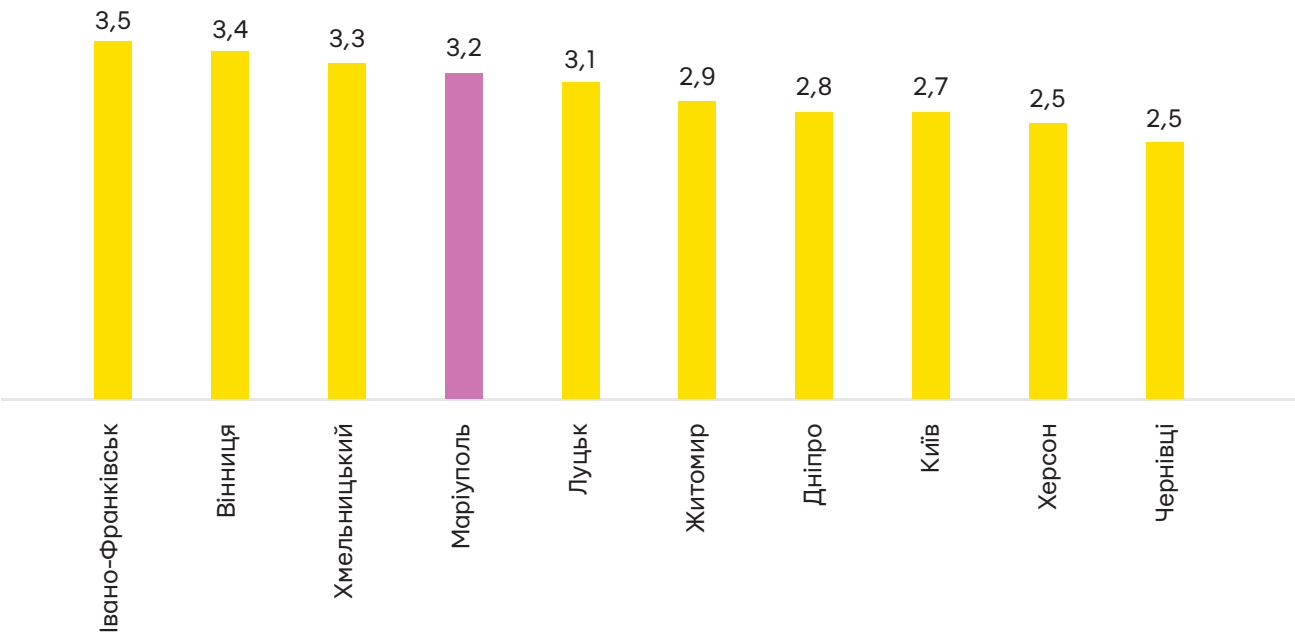
Опитування щодо оцінки публічних парків та скверів міста, проведене у лютому 2020 року



Значення індексу коливається від 1 до 5, де 1 – означає жахливо, а 5 – «відмінно».



Опитування щодо оцінки дворів та прибудинкових територій, проведене у лютому 2020 року

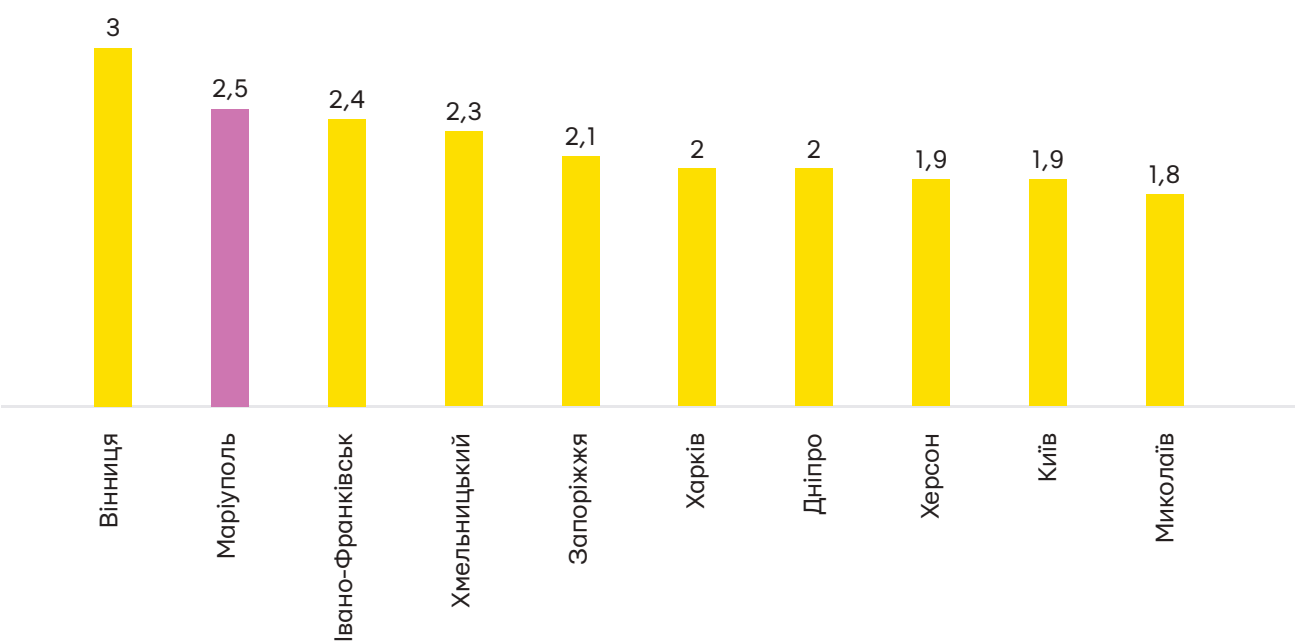


Значення індексу коливається від 1 до 5, де 1 – означає жахливо, а 5 – «відмінно».

Маріуполь має оцінку 3,2 з 5. Найкращий показник щодо якості дворів та прибудинкових територій має Івано-Франківськ (3,5), а найнижчу оцінку – 2,5 мають Чернівці.

ККП «Маріупольавтодор» займається також влаштуванням велосипедної та ремонт пішохідної інфраструктури у місті, встановленням знаків та нанесенням розмітки. З метою підвищення інклюзивності, ККП «Маріупольавтодор» обладнав тактильною плиткою 270 наземних переходів.

Опитування щодо оцінки міста для людей з інвалідністю, проведене у лютому 2020 року



Значення індексу коливається від 1 до 5, де 1 – означає жахливо, а 5 – «відмінно».

SWOT аналіз

S	Сильні сторони • Географічне положення, ресурси території, зокрема: наявність Берегової лінії моря; наявність річок Кальчик, Кальміус; рекреаційні зони та ландшафт. • Наявність територій для будівництва та об'єктів для реконструкції. • Розвинута вулично-дорожня мережа. • Наявність всіх видів наземного громадського транспорту з розгалуженою мережею. • Місто з цікавою історією заснування. • Історична забудова міста, збережена культурна спадщина.	W	Слабкі сторони • Занедбана історична забудова міста, ризик втрати історичної культурної спадщини (по причині знаходження історичних будинків в приватній власності). • Недостатньо розвинуте транспортно-логістичне (зовнішня логістика) сполучення з містом. • Низький рівень використання засобів індивідуальної мобільності. • Низька якість доріг місцевого значення. • Незадовільний стан інфраструктури електротранспорту.
	Можливості • Поширення пішохідних прогулянкових вулиць та просторів з наявністю велотранспортної мережі. • Оновлення забудови міста сучасними багатофункціональними комплексами. • Проведення реконструкції історичної забудови міста. • Розвинення рекреаційно-туристичної інфраструктури (готелі, санаторно-курортні заклади, бази відпочинку тощо.) • Модернізація та ревіталізація електротранспортної інфраструктури. • Реновація занедбаних територій та промислових зон.		Загрози • Близьке розташування лінії бойових дій. • Втрата історичної культурної спадщини по причині недосконалого законодавства в цій сфері. • Втрата привабливості для інвесторів. • Неприйняття змін корінними мешканцями.

Впровадження проєктів з оновлення архітектурного образу міста передбачає його розвиток як модернового, з новим підходом до архітектурних і просторових рішень, з максимальним збереженням привабливих краєвидів, історичних ареалів і окремих пам'яток архітектури, історії, оскільки Маріуполь включено до Списку історичних населених місць України. Передбачаються проєкти планування та розвитку естетики міського простору. Разом із збереженням традиційної забудови, об'єктів, які представляють різні періоди розвитку міста, необхідно забезпечувати його органічний, сучасний стиль.

Створення комфортного, безпечного й доступного для всіх міського середовища, забезпеченого комунікаціями, передбачає розвиток еко транспорту (тролейбус, трамвай) у місті, що забезпечуватиме зниження екологічного тиску на довкілля, поліпшення безпеки міського транспорту. Через постійне комплексне вивчення пасажиропотоку буде забезпечено оптимальний рух транспорту. Розвиток Маріуполя як потужного логістичного центру передбачає розбудову повітряного сполучення, насамперед, міжнародного аеропорту та відновлення водного сполучення.

Стратегічні цілі

Strategic goal/ Стратегічні цілі	Operational goal/ Операційні цілі	Programs/Projects
1. Комфортне місто, обернене до моря	1.1. Місто розвивається у бік набережних	1.1.1. Реконструкція набережної в Лівобережному районі.
		1.1.2. Реконструкція бул. Меотиди та бул. Морський.
	1.2. Місто реконструює набережні та пляжі	1.2.1. Реконструкція території пляжу по вул. Велика Морська в Приморському районі.
	1.3. Інфраструктура Укрзалізниці не відрізає місто від моря	1.3.1. Реконструкція набережної в Центральному районі.
		1.3.2. Реконструкція площі Мічмана Павлова у Приморському районі.
2. Місто зберігає унікальну природу та історію	2.1. Місто зберігає автентичну історичну забудову та делікатно її розвиває	2.1.1. Реконструкція будинків зі шпилем.
		2.1.2. Реконструкція будівель, рекомендованих для надання статусу історичної спадщини.
	2.2. Місто об'єднує в єдиний зелений каркас чинні парки та сквери, набережні	2.2.1. Реконструкція бул. Богдана Хмельницького.
		2.2.2. Будівництво парку відпочинку та розваг по Приморському бульвару у Приморському районі.
		2.2.3. Реконструкція парку Ювілейного ім. Гурова.
	2.3 Місто ревіталізує деградовані території в центральних зонах міста (промислові, комунальні, житлові)	2.3.1. Капітальний ремонт вул. Архітектора Нільсена.
		2.3.2. Реконструкція алеї «Якір».
	2.4. Місто створює території комфортного відпочинку у приєднаних населених пунктах	2.4.1. Створення затишних скверів та місць відпочинку в приєднаних селищах.
3. Місто сталої мобільності	3.1. Місто з нульовою смертністю на дорозі	3.1.1. Будівництво нових світлофориних об'єктів на аварійно-небезпечних ділянках ВДМ.
		3.1.2. Облаштування технічних засобів регулювання дорожнього руху (кругових перехресть на аварійно небезпечних ділянках ВДМ, антикарманів, шиканів, острівків безпеки, підвищених пішохідних переходів та їх освітлення, розділових бар'єрів на дорогах із швидкісним інтенсивним рухом транспорту).
		3.1.3. Впровадження автоматизованої системи управління дорожнім рухом.
	3.2. Місто активної мобільності	3.2.1. Підіщення привабливості велоруку.
		3.2.2. Збільшення протяжності велотранспортної інфраструктури.
		3.2.3. Залучення шерінгу (велосипеди, електроскутери, самокати, сігвеї, моноколеса).
		3.2.4. Проведення ремонтів вулично-дорожньої мережі.

3. Місто сталої мобільності	3.3. Місто комфортного, надійного громадського транспорту, мультимодальне місто зі зручними пересадками	3.3.1. Впровадження автоматизованої системи оплати та контролю проїзду.
		3.3.2. Підвищення інформованості мешканців (електронні табло).
		3.3.3. Створення MRT (Mass Rapid Transit) маршрутів з великою провізною здатністю.
		3.3.4. Збільшення та оновлення рухомого складу.
		3.3.5. Збільшення частки електротранспорту.
		3.3.6. Проведення ремонту інфраструктури електротранспорту.
	3.4. Місто у моря з водним транспортом	3.4.1. Створення інфраструктури - водних причалів.
		3.4.2. Створення маршрутів уздовж Азовського узбережжя
	3.5. Розвиток зовнішньої логістики	3.5.1. Відновлення авіаційного сполучення, шляхом будівництва аеропорту.
		3.5.2. Скорочення часу руху потягу «Маріуполь-Київ» до 10 годин.
4. Місто комфортного та доступного середовища	3.6. Реконструйована дорожня інфраструктура	3.6.1. Капітальний ремонт штучних споруд (мости, шляхопроводи, естакади тощо).
	4.1. Презумпція відкритості: мінімум перешкод, вільний доступ в установи	4.1.1. Капітальний ремонт території лікарняного містечка на пр. Миру, 80.
	4.2. Місто робить акцент на інклюзивності простору	4.2.1. Контроль за проектами та об'єктами будівництва на дотримання будівельних нор та стандартів на предмет інклюзивності та безбар'єрності.
		4.2.2. Будівництво центрів надання адміністративних і соціальних послуг у Центральному та Кальміуському районах.
		4.2.3. Будівництво будівлі плавального басейну з благоустроєм по вул. Волгоградській в Лівобережному районі м. Маріуполя.
		4.2.4. Реконструкція з благоустроєм плавального басейну «Нептун» у Кальміуському районі м. Маріуполя.
	4.3. Місто відновлює житлове будівництво в межах покриття чинними лініями громадського транспорту	4.3.1. Будівництво нових багатоквартирних житлових будинків та комплексів.
	4.4. Безпечні та освітлені вулиці для усіх мешканців громади	4.4.1. Реконструкція та реновація освітлення міських вулиць.
		4.4.2 Влаштування освітлення вулиць приєднаних селищ.

Ключові проекти



1

Реконструкція Лівобережної набережної та Піщаного пляжу. Це створення комфортного, багатофункціонального середовища відпочинку для людей різного віку та уподобань, де будуть розміщені дитячі майданчики, спортивні зони, зони тихого відпочинку, різноманітні елементи міського дизайну та водних об'єктів. Оновлення берегової лінії дозволить перетворити Маріуполь на одне із головних та привабливих міст для туристів в Україні та стане новою точкою розвитку міста в цілому.



2

Реконструкція бульвару Б. Хмельницького. Бульвар Богдана Хмельницького стане затихою та комфортною територією для піших та велосипедних прогулянок, занять спортом, йогою. На бульварі з'являться дитячі, баскетбольний та волейбольний майданчики, поле для міні-футболу, скейт-парк та гірка для катання на санках, планують обладнати місця для занять настільним тенісом, шахами, доміно, воркаутом, а також для ігор у бадмінтон та петан. Тобто оновлений бульвар стимулюватиме всіх, від малого до великого, вести фізично активний спосіб життя. Для тих, хто захоче побути у спокійнішій обстановці, передбачили зону тихого відпочинку, де можна поспілкуватися, почитати чи помилуватися красою міського пейзажу.



3

Реконструкція вул. Архітектора Нільсена. Мета проєкту – створення пішохідної вулиці, трансформація транспортної, пішохідної та велосипедної інфраструктури, комплексний благоустрій території, що враховує особливості історичної забудови, організації елементів доступності, розвитку естетики та привабливості, наповнення подіями та створенням архітектурного «спектаклю» території для городян та туристів.



4

Реконструкція пам'яток архітектури - будівель зі шпилями. Маріуполь – історичне місто, будівлі зі шпилями – візитівка міста, пам'ятка архітектури. Реконструкція історичних будівель покращить облік історичного ядра міста, зробить його ще привабливішим для мешканців та гостей.



5

Реконструкція Ювілейного парку ім. Гурова. У Маріуполі продовжуються роботи з оновлення парку імені Гурова. Частиною парку стануть території на іншому березі річки, що зараз заросли очеретами. Тут з'явиться спортивний кластер із футбольним полем, воркаутом, пляжним волейболом, а також поле для фестивалів. Ще одна спортивна зона розміститься на території, де ведеться будівництво невеликого храму, поряд із зоопарком. Тут буде памп-трек, петанк, баскетбол та інші активності. Набережну, ремонт якої маріупольці домагалися через десятки петицій, оновлять і впорядкують. Уздовж річки встановлять сучасні стильні лавочки, ближче до Екстрим-парку з'явиться набережна, кафе на баржі, фонтан у водах річки. Сам Екстрим-парк також перетвориться та стане невід'ємною частиною парку Гурова, оформленою в єдиному стилі. Тут з'являться зелені насадження, витончені доріжки, лавочки.



6

Реконструкція басейну «Нептун» у Кальміуському районі та будівництво нового басейну «H2O» у Лівобережному районі міста. Можливість займатися спортом в комфортних умовах дуже важлива для мешканців. Створення сучасних, доступних для людей з інвалідністю, спортивних об'єктів дозволить проводити всеукраїнські та міжнародні змагання з п'яти олімпійських видів спорту: стрибків у воду, плавання, синхронного плавання, водного поло та стрибків на батуті. Також на базі басейнів працюватимуть дитячі секції та проводитимуться тренування для місцевих спортсменів.



7

Будівництво Центрів адміністративних послуг у Центральному та Кальміуському районах міста. Один із його пріоритетів – це комфорт мешканців. Саме з турботою про них у кожному районі Маріуполя з'явиться свій мультицентр. У стінах однієї будівлі надаватимуть комплекс послуг. Сервіс нового рівня економить час, ресурси та енергію, а головне – люди отримують людське ставлення та професійний підхід у вирішенні їхніх питань. А ще місто отримає дуже цікаві, сучасні архітектурні об'єкти доступні для усіх, з благоустроєними, озелениними прилеглими територіями, що значно покращить середовище міста.



8

Будівництво житлових будинків та комплексів. В місті біля 8 000 семей потребують житло. З метою поліпшення ситуації та вирішення житлових проблем молоді, учасників АТО, внутрішньо переміщених осіб міста Маріуполя, створення умов доступності отримання житла, поліпшення демографічної ситуації, розроблено план будівництва житла на 2021 – 2030 роки. Це будуть сучасні багатоповерхові будинки та житлові комплекси з власною інфраструктурою, доступні та безбар'єрні, з цікавими архітектурними рішеннями, благоустроєм та озелененням. Планується побудувати біля 5000 квартир. А це більше 10 000 задоволених мешканців.



9

Стратегічне оновлення рухомого складу та розвиток громадського транспорту. Якісний та зручний громадський транспорт є невід'ємною частиною сучасного комфортного міста, доступний кожному з можливістю швидко, комфортно та безпечно пересуватися із точки А у точку Б. Перше, що спадає на думку, це сучасний екологічний рухомий склад. Справді, їхати у новому автобусі значно приємніше, ніж у старій вбитій маршрутці. Тому місто буде змінювати та оновлювати рухомий склад громадського транспорту.



10

Ремонт та утримання дорожньої та транспортної інфраструктури. Цей проект – це, по-перше, безпека для людей, водіїв, пасажирів, пішоходів, велосипедистів. Поліпшення дорожньої інфраструктури підвищить рівень безпеки дорожнього руху та якість і доступність транспортного сполучення в місті та між населеними пунктами, збільшиться ефективність дорожньої інфраструктури. Розвиток дорожньої інфраструктури з урахуванням вело та пішохідної мобільності дозволить реалізувати принципи доступності за «15-20 хвилин» до усіх необхідних об'єктів інфраструктури та зменшити використання приватного автомобільного транспорту.



11

Будування мосту через р. Кальміус та асфальтової дороги – створення об'їзного напрямку Лівобережний – Центральний район через Правий берег. З метою зменшення завантаженості та перерозподілу трафіку з єдиної вулиці яка поєднує Лівобережний район з Центральним, виникає необхідність будівництва альтернативного автошляху, у тому числі з укладанням якісного дорожнього покриття.



12

Подальша реконструкція основних проспектів міста:

- пр. Миру;
- пр. Перемоги;
- пр. Будівельників;
- пр. Нахімова;
- пр. Металургів;
- пр. Нікопольський.

Дозволить привести основну-магістральну дорожню інфраструктуру у відповідний стан, для забезпечення комфорту мешканців міста, підвищення безпеки руху, у тому числі зниження дії неякісного покриття на оновлений рухомий склад.



13

Облаштування «Вантажного коридору» об'їзду вантажного транспорту. Маріуполь є портовим містом, у якому розташоване підприємство державного значення «Маріупольський морський торговельний порт» (ДП «МТПП»), яке забезпечує експорт продукції агропромислового, гірничо-металургійного комплексу та імпорту вугілля, з напрямку трас Н-08 Запоріжжя – Пологи, Маріуполь, М-14 Одеса – Мелітополь – Новоазовськ по вантажному транспортному коридору м. Маріуполя, що відіграє важливу роль у економічному розвитку регіону та країни в цілому.



14

Реалізація проекту «Трамвайний MRT маршрут №10» – пр. Металургів, пр. Нікопольський (реконструкція трамвайного полотна, заміна опор та контактної мережі). З метою ефективного використання чинної трамвайної інфраструктури, яка користується попитом, місто планує збільшити привабливість трамвайного руху у місті. Створення трамвайних маршрутів з великою провізною здатністю у одиницю часу є одним з найефективніших засобів організації міських перевезень та дозволяє рентабельно використовувати трамвайне сполучення, зменшити автомобілізацію та поліпшити екологічний стан довкілля.



15

Впровадити стратегію управління паркуванням. З метою впорядкування хаотично розташованих парковок та ефективного використання вулично-дорожньої мережі місто буде реалізовувати сучасні підходи до паркування.



16

Розвиток авіасполучення з містом. До 2014 року у м. Маріуполь працював Аеропорт за внутрішніми рейсами: Маріуполь – Київ, Маріуполь – Одеса, Маріуполь – Львів та міжнародними: Маріуполь – Анталія, Маріуполь-Афіни, але, на жаль, станом на теперішній час, у зв'язку з можливими загрозами, які є наслідками військового конфлікту, в географічних межах розташування аеропорту встановлено заборонену зону польотів. Для повного відновлення авіаційного сполучення у Приазовському районі, на рівні Уряду розглядається питання будівництва нового аеропорту за межами забороненої зони поруч з містом Маріуполь. Відновлення авіаційного сполучення з Маріуполем стане потужним сигналом стабілізації ситуації у Приазов'ї, а також відчутно сприятиме модернізації міста, розвитку бізнесу і туризму в регіоні.



17

Будівництво Центральної набережної. За результатами проведеного конкурсу було обрано переможця - українську компанію. SBM Studio. Роботи з реконструкції буде розпочато у 2023 році. Концепцією реконструкції пропонується розділити набережну на чотири зони. Кожна з них матиме свої особливості та туристичний магніт. Перша зона – у районі мосту через залізничну колію. Тут зроблять сучасну зону відпочинку. Друга – пірс, де можна облаштувати сучасний яхт-клуб, фестивальну зону та скейтпарк. Третя – територія хвилерізів. Їх пропонують переробити під пірси з місцями для риболовів. Остання зона – тераса з ресторанами.



18

Будівництво парку розваг. Екстрим-парк перетвориться на мариупольський «Діснейленд». Це буде казкове місце, де відвідувачі різного віку ненадовго повертаються в дитинство і знову переживають приємні емоції. Жителі Азовського моря можуть стати основою дизайну атракціонів у новому парку, що зробить його унікальним.



19

Будівництво аквапарку. Маріуполь поставив собі за мету створити найкрутіший аквапарк в Україні з власною, унікальною ідеєю і філософією. Аквапарк буде не тільки веселити гостей, але і знайомити їх з місцевими легендами та історією міста. У розважальний комплекс увійдуть 4 басейни, 13 гірок, ресторан, SPA-центр, нічна сцена для івентів, а також парк атракціонів на 24 локації для всієї родини. Проектування аквапарку розпочнеться після Центральної та Правобережної набережних в Маріуполі.

Індикатори моніторингу

№ з/п	Індикатор	Одиниця виміру	2021	2022	2023	2024	2025
1	% виконання реконструкції набережних та пляжів	%	20	40	50	80	90
2	Збільшення випуску рухомого складу КП «МТТУ»	%				15	
3	Збільшення долі електротранспорту у загальному ринку перевезень	%	47	47	50	55	60
4	Кількість введених в експлуатацію нових квартир	од. на рік	-	220	394	1 032	840
5	Протяжність відремонтованої дорожньої інфраструктури	км на рік	12	30	50	50	50
6	Підвищення привабливості велоруху	% від загальної кількості пересувань	0,8	1,2	1,6	2	2,4
7	% мешканців, задоволених територіями громадських просторів	%	48	55	65	68	70
8	Відновлення роботи аеропорту	рейси					3 міжнародних 3 внутрішніх
9	% реконструйованих історичних або туристичних об'єктів	%	-	5	5	10	25





ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я



Загальна інформація та аналітика



Охорона здоров'я - пріоритетний напрямок діяльності суспільства та держави, спрямований на забезпечення реалізації державної політики в зазначеній галузі, націлений на гарантування доступності, якості медичної допомоги, медичних послуг, медичного обслуговування. Один з основних принципів охорони здоров'я в Україні є визнання охорони здоров'я одним з головних чинників виживання та розвитку народу України, дотримання прав і свобод людини і громадянина в галузі охорони здоров'я та забезпечення пов'язаних з ними державних гарантій.

Охорона здоров'я - це система заходів, спрямованих на забезпечення збереження і розвиток фізіологічних і психологічних функцій, оптимальної працездатності та соціальної активності людини при максимальній біологічно можливій індивідуальній тривалості життя.

Державні, громадські або інші органи, підприємства, установи, організації, посадові особи та громадяни зобов'язані забезпечити пріоритетність охорони здоров'я у власній діяльності, не завдавати шкоди здоров'ю населення і окремих осіб, у межах своєї компетенції надавати допомогу хворим, інвалідам та потерпілим від нещасних випадків, сприяти працівникам органів і закладів охорони здоров'я в їх діяльності, а також виконувати інші обов'язки, передбачені законодавством про охорону здоров'я.

На території Маріупольської територіальної громади розташовано 29 лікувально-профілактичних закладів, з них 15 - підпорядковані департаменту охорони здоров'я Маріупольської міської ради, 13 - обласного підпорядкування, 1 - Міністерству внутрішніх справ України по Донецькій області.

Амбулаторну медичну допомогу здійснюють комунальні некомерційні підприємства Департаменту охорони здоров'я Маріупольської міської ради - Центри первинної медико-соціальної допомоги (далі - ЦПМСД) №№ 1-5, стоматологічну - комунальні некомерційні підприємства Департаменту охорони здоров'я Маріупольської міської ради «Міський стоматологічний центр», «Стоматологічна поліклініка №6 м. Маріуполя». Також до складу лікувально-профілактичних закладів Департаменту охорони здоров'я Маріупольської міської ради (далі - ЛПЗ ДОЗ ММР) входить комунальне підприємство «Міська комунальна аптека».

Центри первинної медико-санітарної допомоги обслуговують мешканців Маріупольської міської територіальної громади та найближчих населених пунктів (у разі звернення таких), відповідно до Програми медичних гарантій. Діюча структура центрів складається з амбулаторій та ФАПів (фельдшерсько-акушерських пунктів), які розташовані у м. Маріуполі (обслуговується населення Центрального, Кальміуського, Приморського, Лівобережного районів міста) та прилеглих населених пунктах, які увійшли до складу Маріупольської міської тери-

торіальної громади (селища Старий Крим, Виноградне, Приазовське, Радянська Україна, Шевченка, Агробаза, Широка балка, Червоне, Рибальське, Піонерське, Приморське). Територія обслуговування - 38,2 га.

Укладено близько 340 тис. декларацій з лікарями первинного рівня (терапевти, сімейні лікарі, педіатри) (у т. ч. 274 тис. осіб - доросле населення, 66 тис. осіб - діти), що складає близько 77 % від загальної кількості населення міста.

Лікувальні заклади вторинної ланки галузі охорони здоров'я міського підпорядкування представлені сімома закладами. Медична допомога надається мешканцям Маріупольської міської територіальної громади та найближчих населених пунктів (у разі звернення таких), відповідно до пакетів медичних послуг, підписаних з Національною службою здоров'я України (далі - НСЗУ).

Загальний ліжковий фонд - 3 216 ліжок, з них 1 646 ліжок розгорнуто в ЛПЗ ДОЗ ММР та 1 570 ліжок - в ЛПЗ обласного підпорядкування.



Підпорядковані КНП ДООЗ ММР вторинного рівня:

- багатопрофільну стаціонарну медичну допомогу населенню Маріупольської територіальної громади надають комунальні некомерційні підприємства (КНП) ДООЗ ММР: маріупольські міські лікарні № 1,4,8,9, Маріупольська міська лікарня швидкої медичної допомоги, Маріупольське територіальне медичне об'єднання здоров'я дитини та жінки.
- гінекологічна, допологова та пологова допомога вагітним, породіллям надається у КНП ДООЗ ММР «Маріупольському територіальному медичному об'єднанні здоров'я дитини та жінки» (далі – МТМО здоров'я дитини та жінки), «Маріупольському міському пологовому будинку».

Згідно штатному розкладу число посад лікарів всього по ЛПЗ ДООЗ ММР складає: 1 224,50 шт. од., фізичних осіб – 859, у т. ч. на первинному рівні – 423,75 шт. од., фізичних осіб – 290; сімейних лікарів - 93,25 шт. од., фізичних осіб – 61. Штатних посад молодших медичних фахівців – 2 203,0 шт. од.

та 1 726 фізичних осіб, в т.ч. на первинному рівні – 623,25 шт. од., фізичних осіб – 494.

Укомплектованість штатних посад лікарів фізичними особами в цілому по ЛПЗ ДООЗ ММР складає 70,2%, в т.ч. на первинному рівні – 68,4%, молодших медичних фахівців – 78,4%, в т.ч. на первинному рівні – 79,3%. Укомплектованість штатних посад сімейних лікарів фізичними особами складає 65,4%. Забезпеченість лікарями на первинному рівні складає 6,39 на 10 тис. населення. Забезпеченість сімейними лікарями складає 1,34 на 10 тис. населення.

Загальна кількість інтернів – 138 осіб, з них бюджетна форма навчання – 112 осіб, контрактна – 26 осіб.

За даними соціологічного опитування, проведеного Київським міжнародним інститутом соціології, медицина як галузь займає одинадцяте місце в рейтингу галузей, які могли б стати пріоритетними для розвитку міста протягом наступних 10 років.

Пріоритетні галузі розвитку міста Маріуполь

Пріоритетні галузі розвитку міста*	%
Туризм та готельний бізнес (в тому числі: рекреація, туризм подій, фестивалів, розваги)	72,2
Інформаційні технології (ІТ)	64,1
Креативна індустрія (мистецтво, події, інтелектуальні продукти)	58,0
Торівля (в тому числі і міжнародна)	55,2
Спорт та події у сфері спорту (змагання, підготовка спортсменів)	53,5
Металургія	53,3
Транспортування та логістика	52,4
Освіта	50,0
Сфера послуг	46,8
Відновна енергетика (сонячна та біоенергетика)	44,4
Медицина (в тому числі, краса, медичний туризм у Маріуполі)	36,2
Невелике фермерство (нові технології та високо маржинальні культури, породи)	33,3
Традиційне виробництво продуктів харчування	30,2
Виробництво обладнання та інжиніринг	29,6
Проектування, консалтинг	29,2

*Більше 100% через можливість обрати декілька відповідей.

Слід зазначити, що трансформація системи охорони здоров'я, яка розпочалась у 2008 році, стосувалася кожного мешканця. Мета медичної реформи полягає в забезпеченні громадян якісними і доступними медичними послугами, де в центрі знаходиться пацієнт.

Першою хвилею відбулася реформа медичних закладів первинної ланки – ЦПМСД. Станом на 4 квартал 2021 року в місті Маріуполь 77% опитуваних вже підписали декларацію з сімейним лікарем, 23% ще не визначились зі спеціалістом, чи з будь-яких причин (наприклад, релігійних) не мають бажання підписувати декларацію.

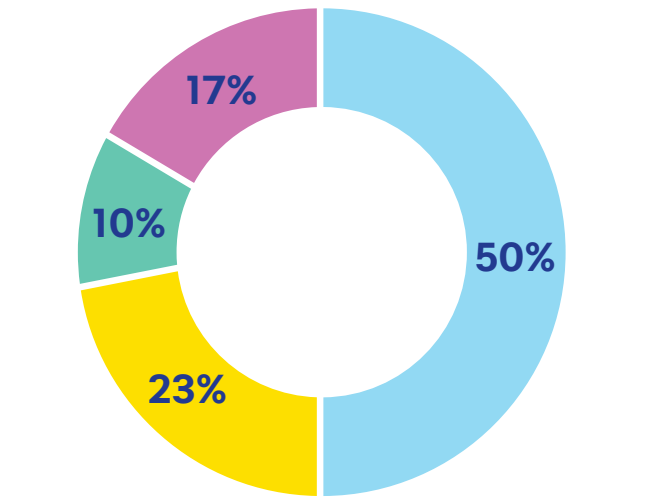
На первинному рівні дуже важлива профілактика захворювання. Своєчасне звернення до лікаря може дати можливість уникнути ускладнень захворювання, які приводять до інвалідизації, та вберегти життя пацієнта. За результатами опитування респондентів (рис. №1) 49% звертаються до лікаря лише у разі важких симптомів та значного погіршення здоров'я – 23% у разі легких

та середніх симптомів, і лише 10% звертаються за регулярними профілактичними консультаціями, 17% респондентів, взагалі, не звертаються за медичною допомогою, а переважно лікуються вдома самостійно.

Як бачимо з діаграми, лише 10% пацієнтів звертається до лікаря з метою профілактики захворювання. На жаль, це дуже низький показник. На рівень цього показника, в першу чергу, впливає відсутність культури профілактики захворювання – і це є слабка сторона медицини. Також впливає і фінансова неспроможність зробити весь спектр лабораторно-діагностичних аналізів.

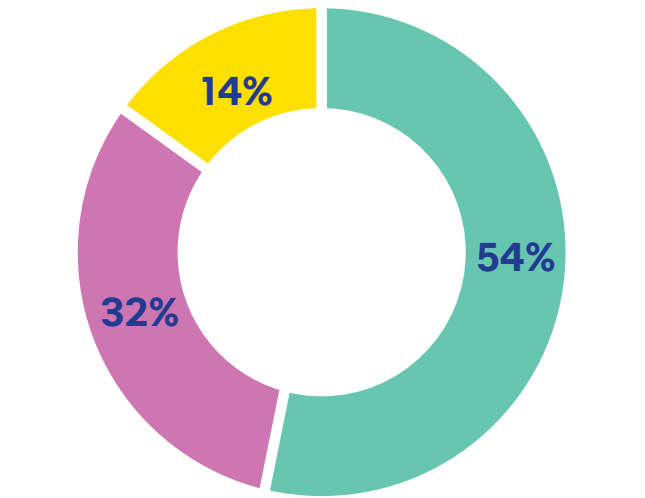
Рівень задоволеності комунальними медичними закладами загальної практики, спеціалізованими обласними чи державними медичними закладами становить – 4,5 бали. Індекс задоволеності послугами сімейного лікаря (ЦПМСД) – 4,9 бали. Статистика звернень до медичних закладів свідчить про те, що комунальні лікарні відвідує більша кількість населення.

Частота візитів до лікаря



- Не звертаються за медичною допомогою
- Лише у разі виникнення важких симптомів
- У разі виникнення легких/середніх симптомів
- Для регулярних профілактичних оглядів

Відвідування медичних закладів



- Обласний або державний заклад
- Комунальні заклади
- Приватний медичний заклад

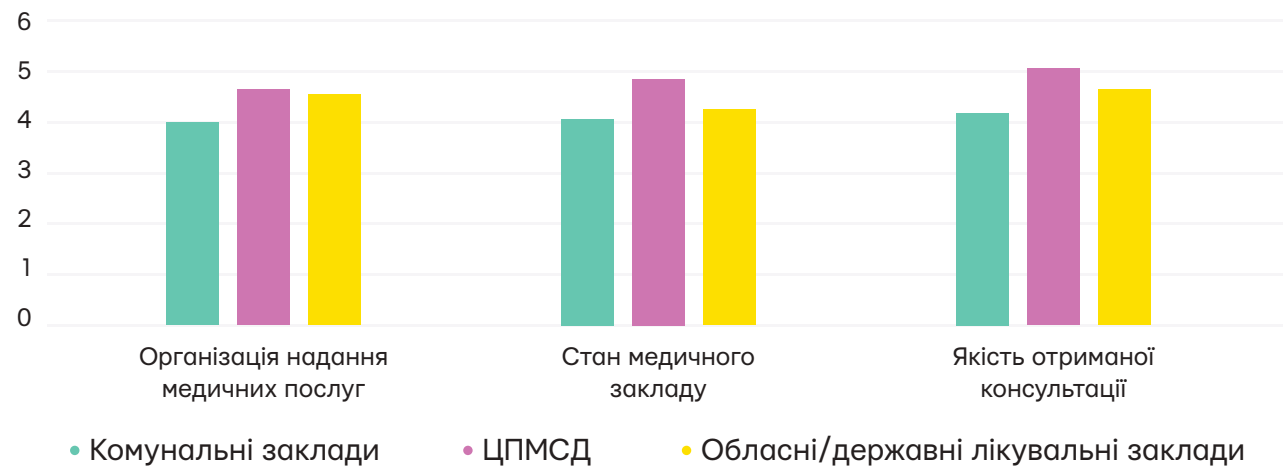
Показник задоволеності медичними закладами теж має вплив на подальший розвиток напрямку охорони здоров'я.

Так серед опитуваних респондентів зазначені основні показники, такі як: організація надання медичних послуг, стан медичного закладу, якість отриманої консультації у медичному закладі.

З діаграми можна побачити, що рівень задоволеності комунальними закладами, а саме центрами первинної допомоги достатньо високий.

На це впливають зміни, які здійснювалися протягом останніх років за підтримки міської ради. Зокрема, це оновлені будівлі лікувальних закладів, створені комфортабельні умови як для пацієнтів, так і для персоналу закладу, медичні та адміністративні сервіси тощо.

Задоволеність медичними закладами



Протягом попередніх років реалізовані такі програми:

- 2018 рік впровадження проєкту «Доброзичлива медицина» (Завдання проєкту - допомогти жителям Маріуполя розібратися в медреформі, зрозуміти переваги укладення договору з сімейним лікарем та дізнатися про нові принципи надання медичної допомоги).
- Створено єдиний медичний інформаційний простір міста шляхом впровадження Медичної інформаційної системи «Доктор Елекс».
- Впроваджені електронні сервіси для пацієнтів: онлайн реєстратура, електронна черга, персональний кабінет пацієнта (кількість підключених кабінетів пацієнта станом на грудень 2021 р. – 31 тис., або 9% від загальної кількості задекларованого населення).
- Для інформування населення стосовно профілактики здоров'я, покрокової інструкції з підписання декларації створено Медичний бот «Марта» («Марта» може нагадувати про запис до лікаря, планові щеплення, готовність результатів лабораторних досліджень. Додано новий модуль - «Вакцинація від COVID-19»: Розділ містить понад 135 запитань та відповідей. Вони структуровані за 9 основними напрямками (типи вакцин від COVID-19, ефективність вакцин, безпечність вакцин, схеми вакцинації, протипоказання, організаційні моменти тощо).
- 2019 рік автоматизована робота медичного персоналу: електронна карта пацієнта, реєстри пацієнтів за профілем захворювання, електронна звітність та документообіг.
- 2020-2021 роки:
 - збільшення кількості залученого персоналу за рахунок залучення інтернів, але на сьогодні кількість лікарів у центрах первинної медико-санітарної допомоги – 216, з них 111 – пенсійного віку;
 - зростання об'ємів фінансування ЦПМСД за рахунок підписання додаткових пакетів з НСЗУ завдяки укладанню декларацій на надання амбулаторної допомоги пацієнтам, ремонт та відкриття амбулаторій ЦПМСД №№ 2, 3, 4.
 - Проведена оптимізація чинної мережі лікарень (ліквідовано ЦПМСД № 6, Міські лікарні № 11 та 5, Стоматологічний центр № 5 в про-

цесі ліквідації, Міську поліклініку м. Маріуполь № 2 реорганізовано шляхом приєднання ЦПМСД 2).

- Виділено 3 лікарні інтенсивного лікування: МЛ №1, 4, Обласна лікарня інтенсивного лікування.
- Впроваджено інструменти телемедицини в лікарнях.
- Реалізовано проєкт «Здорові діти», який передбачав придбання сучасного моніторингового, рентген діагностичного, реанімаційного обладнання для дитячих відділень КУ «МТМО здоров'я дитини та жінки», відкрито регіональну дитячу консультативно-діагностичну поліклініку, створено сучасний дитячий інфекційний центр на базі Міської лікарні №4 з комплектуванням сучасним обладнанням реанімації, який складається з інфекційних відділень 1,2, 3, інфекційної дитячої реанімації, бактеріологічної лабораторії (рівень смертності серед дітей до 1 року знизився до 6,9% на 1000 народжених живими).
- Облаштовано медичні установи з урахуванням потреб людей з інвалідністю.
- З 2017 року у Міських лікарнях № 1,4,9 та Маріупольському територіальному медичному об'єднанні здоров'я дитини та жінки створено 18 оновлених відділень: 2 відділення екстреної медичної допомоги, Центр ортопедії та травматології; Центр ендокринології та літотрипсії, Центр реконструктивної хірургії вуха, горла, носа, Центр мікрохірургії ока; Центр опікових та термічних травм та інші (за рахунок придбання нового обладнання та впровадження нових методів лікування середній термін перебування пацієнта в стаціонарі ЛПЗ знизився до 9,5).
- Створено кардіосудинний центр та 2 інсультних центри (летальність від гострої серцево-судинної патології знизилася до 6,9 на 10 тис. населення).

SWOT аналіз

Оцінка чинних проблем і перспектив відображена через проведений SWOT аналіз. За результатами засідань робочої групи були визначені сильні та слабкі сторони, можливості та загрози розвитку медицини в місті Маріуполь.

S

Сильні сторони

- Висока кваліфікація медичного персоналу.
- Наявність високоефективного обладнання.
- Економічний розвиток міста. Наявність великих промислових підприємств-платників податків.
- Підтримка органами місцевого самоврядування.

W

Слабкі сторони

- Дефіцит медичного персоналу. Високий відсоток медичного персоналу пенсійного та предпенсійного віку.
- Низька оплата праці на вторинному рівні.
- Відсутність культури профілактики захворювання (в т.ч. імунізація населення).
- Відсутність в повному обсязі доступних лабораторно-діагностичних досліджень.

O

Можливості

- Створення нової автономної медичної мережі, яка відповідає потребам великого індустріального міста. Розвиток медичного туризму.
- Можливість співпраці з міжнародними партнерами – залучення інвестицій, кредитування.
- Створення багатoproфільної лікарні 3 рівня з сучасними підходами до організації медичної допомоги.
- Релокація та розвиток в місті Донецького медичного університету.

T

Загрози

- Відтік кваліфікованого персоналу.
- Недосконалість законодавчого регулювання діяльності в галузі охорони здоров'я.
- Конкуренція з приватними медичними центрами та великими містами.
- Наближеність до лінії розмежування.



Сильні сторони

Впровадження реформи охорони здоров'я необхідно робити, щоб пацієнти відчували підвищення сервісу надання медичної послуги. Одним із важелів в цьому напрямку є постійне навчання медичного персоналу, тобто підвищення кваліфікації. Медичні фахівці постійно беруть участь у навчальних семінарах, конференціях, виїжджають за межі міста/країни за практичним обміном досвіду, освоєння нових методів в лікувальному процесі тощо. Дуже часто партнерами в організації навчання виступають міжнародні організації (USAID, UNISEF). Тому однією із сильних сторін в медицині є наявність високої кваліфікації медичного персоналу в місті. Не менш важливим показником є економічний розвиток міста та наявність великих промислових підприємств, які є платниками податків. Завдяки підтримці органів місцевого самоврядування, сфера охорони здоров'я за останні п'ять років суттєво змінила своє обличчя. Кожен рік оновлюються будівлі лікарень, відділення наповнюються новим високотехнічним обладнанням, створюються комфортні умови як для пацієнта, так і для медичних працівників. Всі ці показники суттєво впливають і підвищують якість надання медичної послуги.

Слабкі сторони

Дефіцит медичного персоналу – це проблема, яка давно вже вийшла за межі не тільки міста/області, але й за межі країни. Нестача медичного персоналу позначається і на організації лікувального процесу. Також спостерігається динаміка збільшення кількості фахівців, які працевлаштовуються в інших країнах. Не менш важлива та слабка сторона сектору медицини – це низька оплата медичних працівників на вторинному рівні. На жаль, впроваджена медична реформа не є досконалою, пакети програми медичних гарантій повністю не покривають вартості наданої медичної послуги. Відсутність культури профілактики захворювання та доступних в повному обсязі лабораторно-діагностичних досліджень теж є слабкою стороною сфери медицини, яка безпосередньо впливає на якість і тривалість життя. Запобігання захворюванню ефективніше та дешевше, ніж лікування. Але поширена думка, що профілактика захворювання не є ефективною, штовхає населення до самолікування пігулками. На жаль, такий підхід призводить до того, що люди звертаються до лікаря, коли вже захворіли чи мають серйозні симптоми.

Можливості

Постійна фінансова підтримка органами місцевого самоврядування сфери охорони здоров'я, можливість співпраці з міжнародними партнерами, залучення інвестицій, кредитування відкриває нові можливості розвитку. Створення нової автономної медичної мережі, яка повністю буде відповідати потребам мешканців не тільки міста, а й ближніх регіонів, наявність багатопрофільної лікарні 3 рівня з сучасними підходами до організації медичної допомоги, релокація та розвиток в місті Донецького медичного університету – це ті можливості розвитку сфери охорони здоров'я, які дозволять вивести медицину міста на більш високий рівень надання якісної та доступної медичної послуги, впровадження новачій в лікувальний процес і розвиток медичного туризму.

Загрози

На жаль, кількісний показник кваліфікованого медичного персоналу, з кожним роком кращим не стає. Високий відсоток кваліфікованих фахівців становлять фахівці пенсійного та предпенсійного віку. Не менш важливу роль відіграє і недосконалість законодавчого регулювання діяльності в галузі охорони здоров'я, конкуренція з приватними медичними центрами та великими містами також впливає на розвиток медицини у місті. Показник наближеності до лінії розмежування у місті також є небезпечним фактором для реалізації проєктів розвитку сфери медицини в Маріуполі.

На основі аналізу сильних, слабких сторін, загроз і можливостей для галузі охорони здоров'я сформовано перелік стратегічних та операційних цілей, які є пріоритетними для галузі і повинні бути реалізовані до 2030 року.



Стратегічні цілі

Strategic goal/ Стратегічні цілі	Operational goal/ Операційні цілі	Programs/Projects
1. Покращення якості та тривалості життя населення міста	1.1. Розвиток культури профілактики захворюваності, заохочення населення до ранньої діагностики захворювань	1.1.1. Популяризація здорового способу життя. 1.1.2. Створення лабораторно-діагностичного центру з розширеним спектром послуг та заохочення населення до ранньої діагностики захворювань.
	1.2. Розвиток закладів первинного рівня надання медичної допомоги	1.2.1. Забезпечення доступу до якісної первинної медичної допомоги для всіх жителів міста та околиць шляхом придбання пересувних медичних комплексів з базовим спектром послуг діагностики. 1.2.2. Проведення реконструкцій та капітальних ремонтів будівель ЦПМСД, лікарень та амбулаторій з урахуванням потреб маломобільних груп населення.
	1.3. Розвиток закладів вторинного рівня надання медичної допомоги	1.3.1. Зниження показників смертності та інвалідизації від серцево-судинних, онкологічних, неврологічних, ортопедичних, ендокринних, інфекційних захворювань та вродженої дитячої патології шляхом: 1) Розширення спектру послуг кардіо-судинного центру. 2) Підвищення результативності виявлення інфекційних захворювань. 3) Створення єдиної акушерсько-гінекологічної служби. 4) Створення дитячого щелепно-лицевого центру. 1.3.2. Розширення мережі комунальних аптек. 1.3.3. Формування моделі госпітальної мережі лікувальних закладів, у тому числі з урахуванням відкриття медичного кампусу.
	1.4. Створення клініки третього рівня	1.4.1. Створення регіональної університетської клініки третього рівня, яка включає в себе: - медичний університет; - медичний коледж; - науково-дослідницьку базу; - 20 відділень, в тому числі станцію переливання крові та станцію швидкої допомоги.
2. Забезпечення потреби міста у медичних працівниках	2.1. Формування бази медичних кадрів безпосередньо в Маріуполі для подальшого працевлаштування в лікарнях міста	2.1.1. Розрахування прогностичної потреби у медичному персоналі з урахуванням реорганізації мережі лікувальних закладів. 2.1.2. Релокація медичного університету, розвиток медичного коледжу. 2.1.3. Створення автономної системи покращення медичних кадрів шляхом розширення спектру та профілів діяльності відкритих на базі лікувальних закладів міста клінічних кафедр Донецького медичного інституту, виходячи з потреб населення. 2.1.4. Забезпечення проходження медичним персоналом курсів підвищення кваліфікації та післядипломної освіти, відвідування міжнародних стажувань за рахунок коштів міського бюджету та НСЗУ.
	2.2. Створення системи мотивації кадрів	2.2.1. Забезпечення гідних умов праці медичних працівників за рахунок підвищення оплати інтернам та їх кураторам, забезпечення медичних працівників службовим житлом та автомобілями в рамках програми підтримки спеціалістів.
3. Вдосконалення управління у сфері охорони здоров'я Маріуполя	3.1. Створення ефективної мережі лікувально-профілактичних закладів	3.1.1. Оптимізація мережі лікувальних закладів, формування моделі госпітальної мережі лікувальних закладів, у тому числі з урахуванням відкриття медичного кампусу.
	3.2. Цифрова трансформація у сфері охорони здоров'я	3.2.1. Розвиток електронного кабінету пацієнта. 3.2.2. Розвиток сервісів телемедицини, впровадження онлайн консультації пацієнтів. 3.2.3. Розвиток інструментів і сервісів інтеграції з медичним обладнанням. 3.2.4. Система електронного сповіщення.

Ключові проекти



1

Розбудова медичного кластеру - створення регіонального медичного центру в м. Маріуполь - створення регіональної університетської (спільно з ДонНМУ) клініки 3-го рівня у Маріуполі та Приазов'ї з метою започаткування нових та розвитку вже чинних напрямків надання медичної допомоги населенню, створення освітньої та науково-дослідницької бази для розвитку галузі та заохочення медичного персоналу шляхом створення конкурентних умов праці.

2

Створення муніципального лабораторно-діагностичного центру з метою покращення якості надання послуг та збільшення їх доступного переліку шляхом забезпечення центру новим сучасним високотехнологічним обладнанням, якісним робочим матеріалом та зосередження надання лабораторно-діагностичних послуг в одному осередку, якому будуть довіряти лікарі та пацієнти.

3

Розвиток центрів надання медичної допомоги первинного рівня з метою розширення спектру надання медичних послуг не тільки міському населенню, а й населенню приєднаних нещодавно районів за допомогою пересувних медичних комплексів, забезпечення надання центрами однаково якісної медичної допомоги населенню всієї громади, забезпечення рівнозначного територіального розподілу та кількості населення, що обслуговується, між центрами.

4

Створення муніципального дитячого щелепно-лицевого центру для надання стоматологічних та хірургічних послуг дитячому населенню Маріупольської міської громади, оснащеного спеціалізованим обладнанням.



5

Створення єдиної акушерсько-гінекологічної служби шляхом реформування Маріупольської міської лікарні № 4 та Маріупольського міського пологового будинку з метою зосередження всіх кваліфікованих спеціалістів даного напрямку в межах однієї лікарні та розширення можливостей розвитку матеріально-технічної бази через наявність одного осередку, а також розвитку нового напрямку надання медичної допомоги – дитячої гінекології.

6

Розширення інфекційного центру на базі Міської лікарні № 4, який складеться з трьох дитячих інфекційних відділень та дитячої інфекційної реанімації шляхом створення трьох дорослих інфекційних відділень та дорослої інфекційної реанімації та бактеріологічної лабораторії з метою зосередження кваліфікованих спеціалістів даного напрямку в межах однієї лікарні та розширення можливостей розвитку матеріально-технічної бази через наявність одного осередку.

7

Створення центру медичної реабілітації та паліативної допомоги на базі Міської лікарні № 9 в екологічно чистому районі міста з метою розширення спектру послуг, залучення мешканців прилеглих районів та виведення центру на регіональний рівень.

Індикатори моніторингу

№ з/п	Індикатор	Одиниця виміру	2021	2022	2023	2024	2025
1	Рівень смертності серед дітей до 1 року	% на 1 000 народжених живими	6,9	6,85	6,8	6,75	6,7
2	Забезпеченість центрів первинної медико-санітарної допомоги лікарями працездатного віку	%	43,8	47	51	55	59
3	Летальність від гострої серцево-судинної патології (від кількості вибулих зі стаціонарів лікувально-профілактичних закладів)	%	6,9	6,7	6,5	6,3	6,1
4	Середній термін перебування пацієнта в стаціонарі лікувально-профілактичного закладу	днів	9,5	9,3	9,2	9	8,7
5	Кількість підключених електронних кабінетів пацієнта (від загальної кількості задекларованого населення)	%	9	15	23	30	40



ОСВІТА



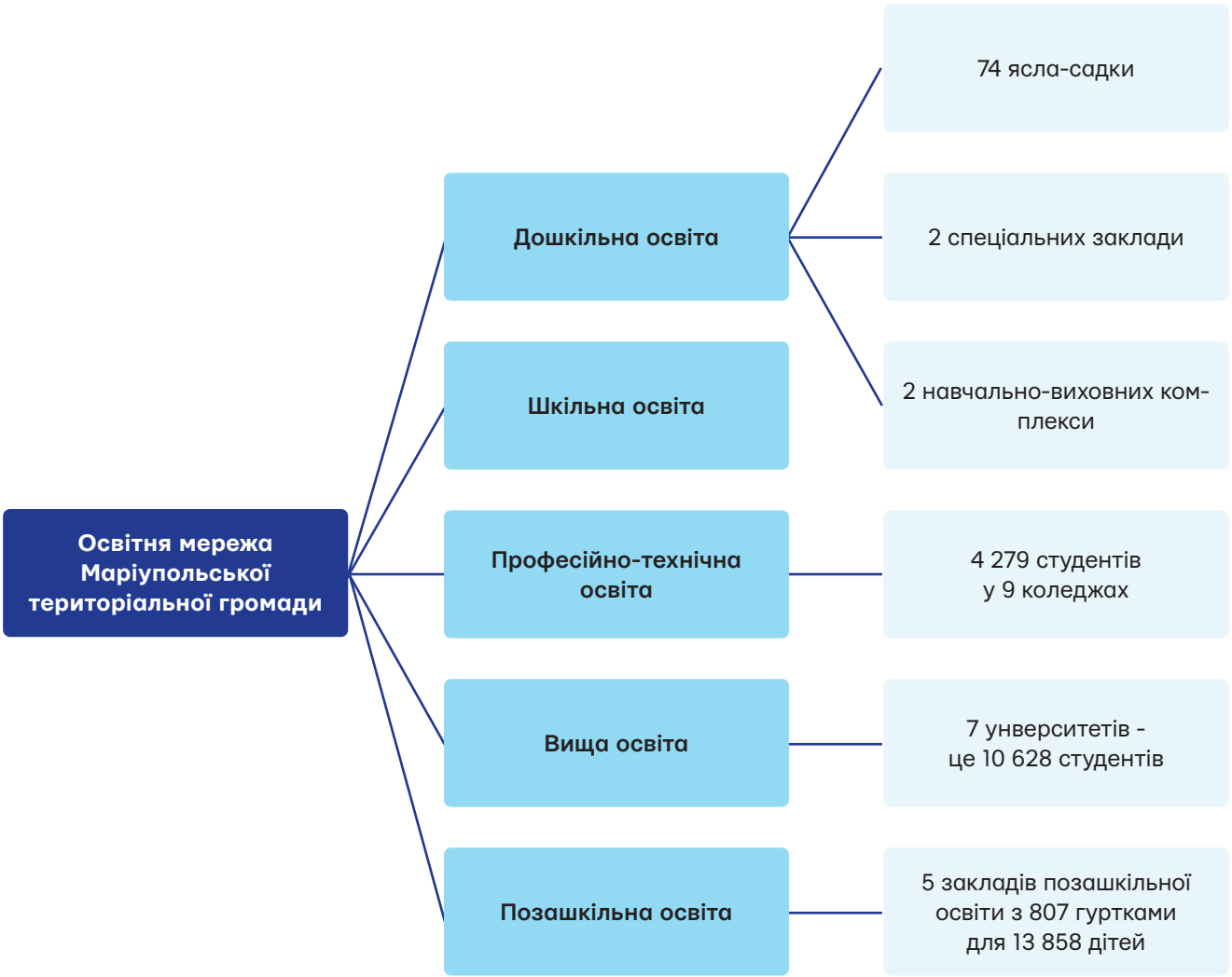
Загальна інформація та аналітика

Сфера освіти має величезне значення для функціонування і розвитку міста. По-перше, доступність якісної освіти у дошкільних закладах і школах є складовою якості життя мариупольців, а можливість задовольнити свої освітні потреби на різних щаблях освіти є важливою запорукою успішної самореалізації мешканців у рідному місті. По-друге, саме в системі освіти у місті, зокрема в професійних ліцеях, коледжах та університетах готують кадри для місцевого ринку праці. І по-третє, саме кооперація сфери освіти з бізнесом є джерелом інновацій і змін, як свідчить досвід успішної трансформації міст у світі.

Мариуполь має стати містом з високим освітньо-науковим потенціалом, де мешканці здобувають якісну освіту, яка розвиває необхідні для успішної самореалізації компетентності, інноваційність, громадянську відповідальність, підприємливість і конкурентноздатність на місцевому й глобальному ринку праці.

Виховання і навчання дітей та молоді в закладах освіти йде в гармонії із загальною культурою, впливає на самовизначення особистості, культуру відносин до суспільства, до себе, своїх талантів, здоров'я.

Освітня мережа Мариупольської територіальної громади представлена закладами дошкільної, загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної та вищої освіти



У Мариупольській міській територіальній громаді працює 78 комунальних закладів дошкільної освіти, в т.ч. 2 спеціальних заклади дошкільної освіти для дітей з порушенням зору №№71, 155, в яких виховується 90 дошкільників. У закладах дошкільної освіти комбінованого типу функціонують 24 спеціальні групи (238 дітей).

Навчанням у закладах дошкільної освіти міста охоплено 89% дітей віком від 3 до 6 років.

На 100 місцях у середньому виховуються 76 дітей. Черга до закладів дошкільної освіти відсутня.

Наповнюваність дітьми дитячих садків складала 10 769 дітей. Проектна потужність всіх закладів дошкільної освіти – 15 072 місця. Вільними залишалися 4 303 місця (28,5% від загальної кількості місць). Середня відвідуваність дітей у закладах дошкільної освіти складає 65% від облікового складу, що відповідає 7 тисячам дітей.

У місті Мариуполь функціонують 63 установи загальної середньої освіти, в яких навчається 38 618 дітей. Середня наповнюваність класів складає 26,9 учнів.

Відкрито 265 інклюзивних класів, в яких навчається 347 дітей з особливими освітніми потребами в 51 школі.

Кількість учнів шкіл Мариуполя в останні роки збільшується. Аналіз наповнюваності закладів свідчить про те, що кількість дуже малих середніх шкіл (менше 100 і від 100 до 200 учнів) зменшилась, але все ж є 2 такі школи і 23 школи розміром від 200 до 500 учнів. Водночас збільшилась кількість дуже великих шкіл (від 800 до 1000, від 1000 до 1600 учнів). Все більша частка учнів відвідує дуже великі середні школи.

У 2021 році 7 учнів отримали максимальний бал – 200 з фізики, біології, математики, англійської мови. Це випускники міського й технічного ліцеїв, ЗЗСО №9, 27, 57. Учень технічного ліцею отримав 200 балів з двох предметів (фізика, математика).

До ТОП-200 шкіл України за результатами ЗНО 2021 року увійшли технічний ліцей (88 місце), гімназія 1 (138 місце) та міський ліцей (158 місце).

Відповідно до рейтингу шкіл по Україні за результатами ЗНО з математики 2021 року ЗЗСО №1, 5, 27 та технічний ліцей увійшли до 200 кращих закладів.

У рейтингу шкіл по Донецькій області з 399 закладів до 20 кращих увійшли технічний ліцей, гімназія 1, міський ліцей, ЗЗСО №27, 5, 66, 14, 48, 65. Разом з тим зайняли з 200 по 300 місця ЗЗСО №50, 31, 55, 56, 47, 18, морський ліцей.

Мережа закладів позашкільної освіти функціонує по всьому місту, що забезпечує територіальну доступність позашкільної освіти. У місті функціонують 5 закладів позашкільної освіти, в яких організована робота 791 гуртка й секцій з охопленням 13349 дітей.

У місті також функціонують 9 закладів професійно-технічної освіти, в яких навчається 3173 студенти. Найбільш популярні і затребувані напрями підготовки за спеціальностями: електрозварювання, транспорт, механіка.

За різними напрямками (медицина, електроенергетика, механіка, металургія, теплоенергетика, будівництво, музика, харчові технології, геодезія та землеустрій та ін.) 4279 студентів навчаються у 9 коледжах, розташованих у нашому місті.

У 2020 році в місті функціонують 7 університетів, в яких навчається 10 628 студентів за галузями: економіка, менеджмент, право, філософія, медицина, енергетика, металургія, морські перевезення.

Впродовж останніх років мережа закладів вищої освіти у м. Маріуполі змінювалась в напрямку збільшення у зв'язку із переїздом закладів вищої освіти з непідконтрольних Україні територій. У зв'язку із чим у порівнянні з 2016 роком щорічно збільшується відсоток випускників 11-х класів, які залишаються на навчання у місті. Так, в 2016 році 35% випускників залишилися на навчання у ЗВО міста, а 2021 році цей відсоток склав 64.

З метою підвищення якості наданих освітніх послуг в місті реалізуються програми, включаючи і ті, що спрямовані на поліпшення технічного стану будівель закладів освіти, створення сучасних, комфортних і безпечних умов для всіх учасників освітнього процесу.

У 2020 році за рахунок коштів Європейського інвестиційного банку почалися ремонтні роботи в дитячих садах №110, 114, 32, 106 і школах №15, 27, 7, загальний обсяг інвестицій за два роки складе понад 390,0 млн. грн.

У рамках реалізації міської цільової програми «Освіта Маріуполя 2018-2022 рр.» триває реалізація міських програм, спрямованих на поліпшення технічного стану будівель закладів освіти, створення сучасних, комфортних і безпечних умов для всіх учасників освітнього процесу (проект «чотирьох активностей»):

- програма «Гігієна в школі», капітальний ремонт туалетних кімнат;
- програма «Тепло в кожен клас, кожен групу», заміна віконних блоків;
- програма «Ремонт конструктивів», заміна покрівель, інженерних мереж;
- програма «Спорт», облаштування сучасних спортивних майданчиків.



Успішне виконання відповідних програм й активна робота міської влади й відповідних структур дозволили досягти таких якісних результатів, за підсумками 2020 року, що відображено такими показниками, як результативність на ЗНО, відсоток працевлаштованих випускників і відсоток оновле-

ної матеріально-технічної бази. Базуючись на представлених показниках, можна визначити, що галузь освіти Маріупольської територіальної громади розвивається відповідно до намічених стратегічних планів.

**Показники ефективності освітньої галузі
Маріупольської громади, 2020 рік**

Назва показника	Планове значення*	Фактичне значення	Відхилення факт/план (+/-)
Конкурентна базова освіта (результативність на ЗНО), %	95,3	96	0,7
Відсоток працевлаштованих випускників після навчання в школі, ПТУ і ВНЗ за спеціальністю	75	75	0
Відсоток оновленої матеріально-технічної бази навчальних закладів – повністю оснащені кабінети	70	70	0

*визначене Стратегією до 2021 року

SWOT аналіз

З метою визначення найбільш вагомих факторів, які мають вплив на галузь освіти громади й подальшого вивчення сценаріїв розвитку галузі, робочою групою сформовано SWOT аналіз.

S Сильні сторони • Постійне підвищення фахового рівня педагогів й готовність педагогів до інноваційної діяльності. • Можливість скористатися методами й технологіями дистанційної освіти, розвиток ІТ-технологій. • Наявність розгалуженої мережі закладів позашкільної освіти, яка охоплює в т.ч. віддалені селища м. Маріуполя; доступність створення умов для надання якісної позашкільної освіти для дітей усіх категорій. • Достатньо велика кількість проліцензованих професій у системі професійної освіти, які можуть забезпечити потреби міста Маріуполя та прилеглих районів у робочих кадрах. • Залучення молоді з тимчасово невідконтрольної території.	W Слабкі сторони • Зношеність основного фонду закладів освіти (будівель, обладнання, меблів). • Відсутність чіткого плану дій в окремих закладах освіти, педагогічних працівників щодо створення комфортних умов для здобувачів освіти і підтримки позитивного іміджу установи негативно впливає на імідж освітньої галузі міста в цілому. • Звільнення висококваліфікованих спеціалістів-практиків та низький набір нових. • Недооцінка потенціалу позашкільної освіти. • Відтік абітурієнтів до більш розвинутих регіонів України та країн ЄС.
O Можливості • Додаткові можливості громади реалізувати освітні, культурологічні, соціальні, виховні програми й проекти із залученням зовнішнього фінансування. • Застосування зарубіжного й вітчизняного досвіду щодо внутрішнього забезпечення якості освіти. • Забезпечення доступу до якісної вищої освіти шляхом зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання, здобутих на основі повної загальної середньої освіти. • Стимулювання та мотивація педагогічних працівників щодо вдосконалення якості освітніх послуг. • Маріуполь – освітній центр регіону.	T Загрози • Розташування міста поблизу лінії розмежування з зоною ООС. • Нестабільна політична ситуація, яка впливає на діяльність підприємств міста Маріуполя. • Зменшення контингенту студентів закладів професійної освіти за рахунок не престижності робітничої професії. • Низька соціальна захищеність педагогів. • Перманентний стан реформування вищої освіти.

Користь SWOT-аналізу проявляється не лише у визначенні основних факторів впливу, але й у можливості визначення основних сценаріїв розвитку й пріоритетних цілей для галузі освіти. Цього можна досягти, конфронтуючи сильні й слабкі сторони із факторами, які є у зовнішньому оточенні.



Стратегічні напрями

I. ЯКІСНА МУНІЦИПАЛЬНА ОСВІТА

Цей стратегічний напрям стосується навчальних закладів, засновниками яких є місто Маріуполь, а саме закладів дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти. До даного напрямку включені наступні стратегічні цілі:

Дружнє, безпечне, розвивальне довкілля.

Нова українська школа і розвиток STEAM-освіти (природничо-математичної та підприємницької освіти).

Цифризація освіти.

Виховання відповідальних громадян, племіння творчого потенціалу.

II. ОСВІТА ДЛЯ МІСЬКОГО РИНКУ ПРАЦІ

Цей стратегічний напрям стосується інших закладів освіти, розташованих на території міста Маріуполя, які не підпорядковуються міській раді, проте мають вплив на якість життя і ринок праці у місті, зокрема, закладів професійно-технічної, фахової передвищої і вищої освіти.

До даного напрямку включені наступні стратегічні цілі:

Професійна освіта – для ринку праці Маріуполя.

Інноваційний, інтелектуальний та економічний внесок університетів – місту.

Важливою умовою високої якості освітніх послуг є наявність оптимальної мережі освітніх закладів з інфраструктури, яка б відповідала вимогам часу щодо стану будівель, інженерних комунікацій, засобів навчання, лабораторного обладнання, інформаційного забезпечення освітнього процесу.

Завдяки ретельно організованому цифровому середовищу, освіта стає більш доступною і комфортною. Для сучасної молоді – це ще й звична площина, в якій є всі умови розвитку, своєрідний ліфтинг для реалізації індивідуальності кожної людини та комфортного впровадження інновацій.

В останній час ситуація з працевлаштуванням випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти значно ускладнилася. На регіональному ринку праці існує розрив між цілями, що задаються системою освіти, та реальними потребами самих випускників і роботодавців.

Впродовж останніх років мережа закладів вищої освіти у м. Маріуполі змінювалась у напрямку збільшення у зв'язку з переїздом закладів вищої освіти з невідконтрольних Україні територій.

Стратегічні цілі

Strategic goal/ Стратегічні цілі	Operational goal/ Операційні цілі	Programs/Projects
1. Дружнє, безпечне, розвивальне дошкілля	1.1. Модернізація мережі закладів дошкільної освіти	1.1.1. Цільові інвестиції у реконструкцію дошкільних закладів. Збільшення кількості груп в оновленому освітньому просторі відповідно до потреб освітніх округів. 1.1.2. Розвиток різних форм дошкільної освіти відповідно до попиту, зокрема груп короткочасного перебування. 1.1.3. Відкриття інклюзивних груп, відповідно до попиту. Співпраця з інклюзивно-ресурсними центрами.
	1.2. Оновлення освітніх програм дошкільної освіти й професійний розвиток працівників дошкілля	1.2.1. Забезпечення закладів дошкільної освіти науково-методичною підтримкою в оновленні освітніх програм, зокрема щодо наступності програми Нової української школи. Поширення програми «Впевнений старт» в ЗДО. 1.2.2. Піднесення соціального статусу працівників дошкільної освіти. Підвищення кваліфікації для працівників дошкілля щодо програми «Впевнений старт».
2. Нова українська школа й розвиток STEAM-освіти (природничо-математичної та підприємницької освіти)	2.1. Модернізація мережі закладів загальної середньої освіти	2.1.1. Інвестиції в проведення капітальних ремонтів і реконструкцій визначеного переліку шкіл відповідно до потреб освітніх округів, враховуючи вимоги до інклюзивного навчання. Створення освітніх просторів для шкіл різного ступеня. 2.1.2. Забезпечення нового освітнього простору НУШ і модернізація навчально-методичної та матеріально-технічної бази профільних кабінетів закладів освіти, зокрема для природничих наук. 2.1.3. Підвищення якості харчування у ЗЗСО через його підготовку на базі закладів, обладнаних сучасною технікою.
	2.2. Професійний розвиток вчителів і керівників закладів освіти	2.2.1 Цільове підвищення кваліфікації для учителів НУШ за підтримки Маріупольського центру професійного розвитку педагогічних працівників відповідно до потреб реалізації цієї Стратегії. 2.2.2. Цільове підвищення кваліфікації учителів щодо сучасних методів навчання. Розвиток інноваційної компетентності через впровадження дослідницького й проектного навчання. 2.2.3. Стимулювання та підтримка педагогічних працівників. 2.2.4. Розвиток потенціалу керівників закладів освіти.
	2.3. Стимулювання розвитку інноваційних і дослідницьких навичок	2.3.1. Створення Музею цікавої науки.
3. Цифризація освіти	3.1. Створення інфраструктури для змішаного і дистанційного навчання	3.2.1. Покращення доступу до Інтернету та обладнання шкіл комп'ютерними класами й комплектами для організації дистанційного й змішаного навчання.
	3.2. Цільове підвищення кваліфікації вчителів для розвитку їх цифрової компетентності та організації змішаного й дистанційного навчання	3.2.1. Створення на базі МДУ освітнього центру «VR in Education» із наступними напрямками роботи: - освітня робототехніка й гейміфікація у процесі дослідницького навчання; - дистанційне навчання: розробка програмного забезпечення освітніх матеріалів на електронних платформах. 3.2.2. Цільове підвищення кваліфікації щодо розвитку цифрових компетентностей.

3. Цифризація освіти	3.2. Створення міської інформаційної системи освіти	3.3.1. Впровадження єдиної електронної системи освіти для збереження даних, електронного журналу, комунікації з батьками.
4. Виховання відповідальних громадян, плекання творчого потенціалу	4.1. Модернізація закладів позашкільної освіти, відкриття нових напрямків їх діяльності, спрямованих на громадянське виховання і розвиток м'яких навичок	4.1.1. Підвищення варіативності, якості й доступності позашкільних освітніх послуг: створення дитячо-юнацького медіа-центру. 4.1.2. Інвестування у спортивну й мистецьку інфраструктуру закладів освіти.
	4.2. Інтеграція патріотичного виховання в освітній процес, співпраця з молодіжними організаціями. Піднесення престижу української мови, національної культури й культурної спадщини міста	4.2.1. Системне виховання в учнів громадської позиції; вивчення та популяризація історії українського козацтва, збереження і пропаганда історико-культурної спадщини українського народу; поліпшення військово-патріотичного виховання молоді.
	4.3. Підтримка позашкільної освіти дітей із вразливих категорій	4.3.1. Забезпечення на рівні громади розвитку здібностей дітей із соціально незахищених категорій, яким вкрай необхідні підтримка й захист: діти з особливими освітніми потребами, діти-сироти і діти, позбавлені батьківського піклування, а також дітей із малозабезпечених сімей.
5. Професійна освіта – для ринку праці Маріуполя	5.1. Налагоджування співпраці між закладами загальної середньої освіти, системою професійної освіти, фахової передвищої освіти	5.1.1. Активна співпраця закладів професійно-технічної освіти зі школами для збільшення набору. Популяризація робітничих професій (інформування) через соціальну рекламу.
	5.2. Ефективна взаємодія ринку праці міста з закладами професійної освіти, фахової передвищої освіти. Розвиток програм дуальної освіти на базі закладів професійної освіти, фахової передвищої освіти із залученням роботодавців у місті. Розвиток підприємницької компетентності	5.2.1. Співпраця з підприємствами різних галузей економіки щодо необхідності впровадження дуальної освіти. Створення належних умов для проведення виробничої практики на підприємстві для учнів ЗП(ПТ)О (транспорт, харчування, оплата праці). 5.2.2. Залучення до співпраці представників малого, середнього й великого бізнесу. Формування запиту на освіту від ринку праці. Створення Маріупольського центру компетентностей – центру майбутнього працевлаштування.
6. Інноваційний, інтелектуальний та економічний внесок університетів – місту	6.1. Розвиток освітніх програм підготовки фахівців, необхідних на ринку праці міста, використання науково-педагогічного потенціалу університетів щодо забезпечення науково-методичного супроводу реформування муніципальної освіти	6.1.1. Розвиток нових освітніх програм, модернізація чинних (зокрема «Менеджмент освіти») на базі ЗВО Маріуполя, спрямованих на підвищення професійної компетентності керівних кадрів Нової української школи, а також програм, орієнтованих на формування компетентностей учителів, зокрема в галузях STEAM-технологій, громадянської та екологічної освіти: розробка науково-методичного забезпечення для закладів освіти.
	6.2. Залучення студентів, у тому числі з інших регіонів України, інтернаціоналізація освітньої та наукової діяльності університетів	6.2.1. Розвиток освітніх програм університетів Маріуполя, зокрема у партнерстві із зарубіжними університетами, спрямованих на залучення студентів з інших регіонів України. 6.2.2. Розбудова інфраструктури університетів, зокрема гуртожитків. Будівництво студентського хабу.
	6.3. Реалізація концепції освіти протягом життя. Функціонування університету третього віку	6.3.1. Розробка короткострокових освітніх програм для часткових кваліфікацій та персонального розвитку для дорослого населення.

Ключові проекти

Робочою групою по галузі «Освіта» підготовлено низку проектів, реалізація яких сприятиме інноваційному розвитку системи освіти міста в умовах децентралізації та реформування освітньої галузі, забезпечення якісного рівня надання освітніх послуг, виховання та всебічного розвитку конкурентоспроможної особистості.



1 Створення «Музею науки», що дозволить розширити і зміцнити партнерські співпраці між школами, закладами професійної та вищої освіти. Сприятиме популяризації STEM-освіти та STEM-професій.



2 Створення Маріупольської Малої академії наук. Це дозволить модернізувати систему позашкільної освіти міста шляхом створення нових структурних підрозділів МАН: школа інтенсивної інтелектуальної підготовки, академія учнівської молоді, STEM-лабораторія, бізнес-інкубатор.



3 Створення першої у місті ІТ школи: оновлення освітнього процесу, педагогічного складу, сучасного інноваційного простору.



4 Створення відкритого освітнього простору для студентів і громади «Education Open Space for Students and Community». Це дасть можливість розвивати освітню інфраструктуру міста: створення простору для надання освітніх послуг слухачам всіх вікових категорій, в т.ч. ВПО, розроблення магістерських програм, популяризація наукового потенціалу місцевих університетів та ін.



5 Створення віртуальної школи – інформаційно-комунікаційної автоматизованої системи для освітнього процесу та управлінської діяльності.



6 Створення «Фабрики-кухні», що дасть можливість організувати високоякісне, безпечне харчування дітей; зберегти всі корисні властивості продуктів; забезпечити здійснення контролю за дотриманням санітарно-гігієнічних норм.



7 Кар'єрні ліфти – це дасть шанс учнівській молоді зробити самостійний крок у побудові своєї особистої кар'єри у навчанні, отримати корисний і практичний досвід та необхідні знання, а після обрати вищу освіту та професію.



8 Реконструкція дитячих садків. Створення сучасного освітнього простору для вихованців та їх батьків.

Індикатори моніторингу

№ з/п	Індикатор	Одиниця виміру	2021	2022	2023	2024	2025
1	Відсоток користувачів закладів ЗЗСО, які охоплені харчуванням	%	60	65	70	75	80
2	Кількість учителів, що успішно пройшли державну сертифікацію на підтвердження високого рівня володіння професійними компетентностями	од.	5	10	15	20	25
3	Кількість керівників закладів освіти, які успішно впровадили експериментальні, інноваційні проекти, програми	од.	19	20	22	23	25
4	Кількість здібної учнівської молоді, яка перемогла в предметних олімпіадах і МАН на обласному, Всеукраїнському та Міжнародних рівнях	од.	62	80	100	100	100
5	Частка охоплення дітей позашкільною освітою	%	35	40	45	50	55
6	Зростання вступу учнів до закладів професійної освіти на найбільш запитувані спеціальності від ринку праці міста	%	39	40	45	50	60
7	Частка випускників 11-х класів, які продовжують навчання в ЗВО міста	%	64	65	67	69	70
8	ТОП-100 шкіл України за результатами ЗНО	од.	1	2	3	3	4
9	ТОП-100 ЗВО України	од.	2	3	4	5	6



ПУБЛІЧНІ ПОСЛУГИ



Загальна інформація та аналітика

Створення зручних і доступних умов отримання публічних послуг є однією із головних задач, що має вирішуватися органами місцевого самоврядування. Адже основне призначення публічної адміністрації – надання послуг, і саме за їх якістю кожен громадянин оцінює компетентність влади. Завданням цього сектору є визначення цілей розвитку системи надання публічних послуг, виділення ключових принципів і критеріїв ефективного функціонування муніципалітету, якими місто буде керуватися для досягнення нового якісного рівня виконання своїх функцій адміністрацією міста.

35% громадян Маріуполя позитивно оцінюють свій досвід співпраці з місцевою владою з точки зору ставлення представників місцевої влади/службовців, як показують Всеукраїнські муніципальні опитування, здійснені на замовлення Міжнародного республіканського інституту. При цьому, відсоток тих, хто позитивно відповів на питання, зріс (16% у 2016 р.). Таблиця нижче наводить дані щодо схвалення мешканцями міста таких інституцій.

Схвалення мешканцями міста інституцій муніципалітету

Відповідь	Виконавчий комітет міської ради		Міська рада	
	2016	2020	2016	2020
Цілком схвалюю	2%	13%	2%	13%
Швидше схвалюю	30%	38%	33%	38%
Швидше не схвалюю	20%	12%	17%	12%
Зовсім не схвалюю	10%	6%	11%	7%
Важко відповісти	38%	31%	37%	30%

Оцінка співпраці з місцевою владою

Як Ви оцінюєте свій досвід співпраці з місцевою владою? Якість отриманих послуг			
Відповіді	2016	2020	Зміна з 2016 по 2020
Дуже добре	0%	7%	7%
Добре	17%	26%	9%
Середньо	62%	27%	-35%
Погано	17%	25%	8%
Дуже погано	0%	12%	12%
Важко відповісти	5%	3%	-2%

При детальнішому аналізі питань згаданого опитування щодо досвіду громадян у взаємодії з органами місцевого самоврядування, Маріуполь покращив показники у всіх питаннях. За даними дослідження SCORE від Centre for Sustainable Peace and Democratic Development (SeeD) у 2020 р., показник

довіри до місцевих органів влади у Маріуполі становить 4.4 з 10 (середній показник 15 міст Сходу України з дослідження – 4.0), а довіра до міського голови 5.1 (4.0 відповідно). SCORE також показує, що задоволення забезпеченням послуг у Маріуполі – 7.1 з 10 (6.4 у середньому по регіону).

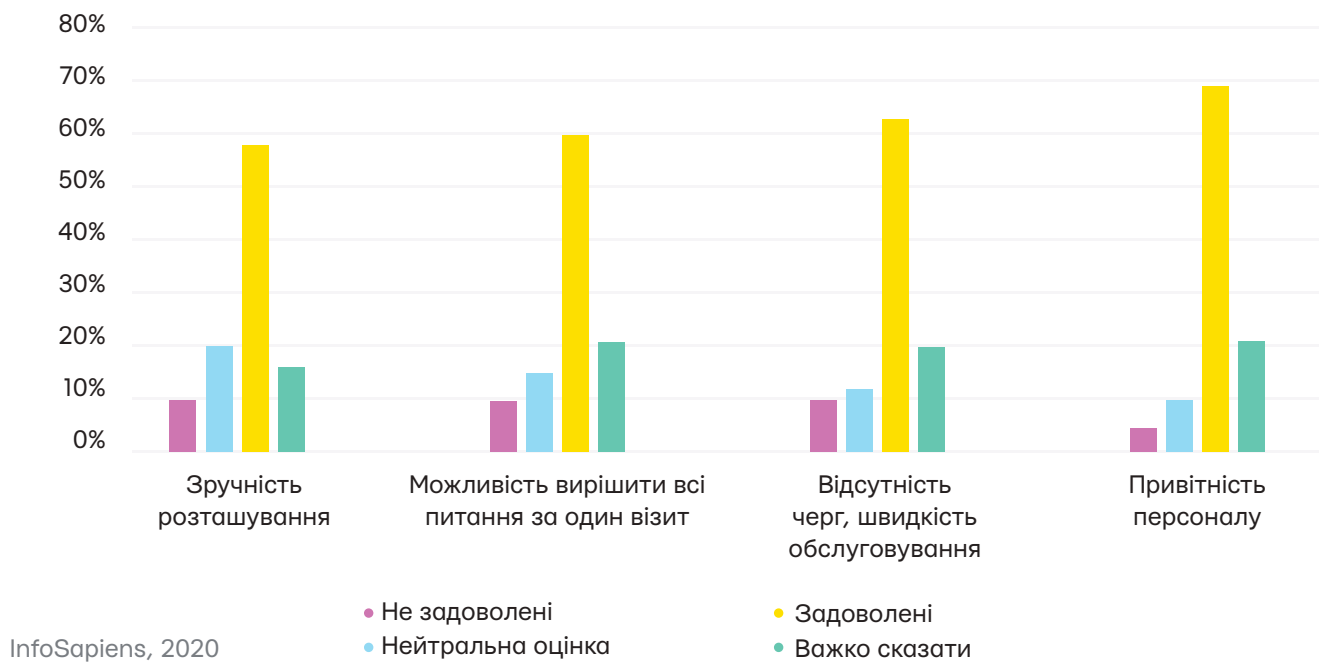
За даними дослідження SCORE від Centre for Sustainable Peace and Democratic Development (SeeD) у 2020 р., показник довіри до місцевих органів влади у Маріуполі становить 4.4 з 10 (середній показник 15 міст Сходу України з дослідження – 4.0), а довіра до міського голови 5.1 (4.0 відповідно).

Згідно з дослідженням, проведеним InfoSapiens для Проекту USAID «Демократичне врядування на Сході» (DG-East), показники оцінки діяльності муніципалітету на 2020 р. становлять (від 1 до 7, де 1 – дуже низька оцінка, а 7 – дуже висока оцінка).

- 4,3 Відкритість міської влади до обговорення пропозицій громадян
- 4 Відкритість інформації про використання земельних та інших ресурсів у місті
- 4,1 Швидкість реагування на скарги та запити
- 4,6 Доступність інформації про послуги, які надаються жителям міста
- 4,6 Можливість поскаржитись на якість міських послуг в єдиний кол-центр



Оцінка роботи ЦНАПів



У Маріуполі є три заклади для надання адміністративних послуг.

У таблиці нижче відображено дані щодо прийнятих відвідувачів у ЦНАПах за 2016-2020 рр., за даними муніципалітету.

Відвідувачі ЦНАПів

Рік	Кількість прийнятих відвідувачів	Кількість послуг, що надаються згідно з рішенням/ % приросту до 2016 р.
2016	73 983	148
2017	206 594	190/28%
2018	269 482	242/63%
2019	339 278	242/63%
2020	280 987	288/94%

З 2016 р. кількість послуг, що надаються через структурні підрозділи Департаменту адміністративних послуг, зросла з 148 до 406 (+174%). У «Соціальному офісі «Мультицентр» цей показник досяг 529 (+257%). ЦНАПи перетворюються у місце, де можна отримати послуги не тільки міської ради, але й інших суб'єктів надання публічних послуг, таких як Пенсійний Фонд України,

Відділ реєстрації актів цивільного стану громадян, комунальних підприємств тощо.

У Маріуполі 89 адміністративних послуг соціального характеру надають 3 територіальних відділи по роботі з громадянами Департаменту соціального захисту населення. У 2020 році за отриманням послуг соціального характеру звернулось 119 742 відвідувачі.

SWOT аналіз

За результатами проведених соціологічних досліджень, роботи в фокус-групах, напрацювань Робочої групи з розробки стратегії було проаналізовано рівень розвитку й стан сфери надання публічних послуг. Висновки щодо проведеної аналітичної роботи наведені нижче.

S

Сильні сторони

- Відповідність приміщень ЦНАП усім сучасним вимогам і стандартам, в т.ч. доступності, клієнтоорієнтованості тощо.
- Створення мультифункціональних центрів.
- Високий рівень якості надання адміністративних послуг.
- Розпочатий курс на цифровізацію роботи муніципалітету.
- Наявність реабілітаційного та інклюзивно-ресурсного центру для дітей з особливими потребами.

W

Слабкі сторони

- Низька активність населення у громаді. Необізнаність населення щодо механізмів реалізації своїх прав.
- Для багатьох мешканців міста прозорість органів влади недостатня, а рівень бюрократичних перешкод – високий.
- Складність для частини мешканців повністю користуватися змінами й технологічними інноваціями.
- Низька поінформованість у місті про роботу соціальних служб і надання соціальних послуг.
- Відсутність комплексної та постійної системи управління якістю надання адміністративних і соціальних послуг.

O

Можливості

- Цінний людський капітал, що готовий до подальшого підвищення якості надання публічних послуг.
- Технології, які дозволяють збільшувати кількість послуг, що надаються в електронному вигляді.
- Подальша підтримка міста у створенні сучасної системи мультифункціональних центрів європейського зразка.

Державні стратегії розвитку, що релевантні для міста, а також діяльність проєктів МТД і пов'язане фінансування.

T

Загрози

- Корупція на різних рівнях влади.
- Скорочення фінансування.
- Виклики для цифрової безпеки й збереженості даних муніципалітету.
- Негативні міграційні процеси, в т.ч. трудова еміграція та пов'язане з цим залишення дітей на виховання старшим поколінням.

З огляду на загальний стан сфери, соціальні тенденції та рівень загроз і викликів, що постали перед громадою Маріуполя, Робочою групою було сформовано бачення розвитку сфери публічних послуг та визначена така секторальна візія майбутнього міста:

Маріуполь – комфортне, безпечне й доступне місто для усіх його жителів незалежно від їхнього віку, статі, стану здоров'я, походження, віросповідання тощо. Це місто, де людина має необхідні інструменти для самореалізації та самовираження.



Цільові групи соціальної підтримки:

1. Діти

У Маріуполі проживає 66 100 дітей. В управлінні «Служба у справах дітей» Маріупольської міської ради на обліку перебуває:

- 137 дітей з 73 сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах;
- 778 дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування;
- 701 дитина позбавлена батьківського піклування, виховується в сімейних формах виховання,
- 10 222 дитини, яким надано статус дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів;
- 77 дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, які перебувають на повному державному забезпеченні в інституціях для дітей;
- 65 дітей, влаштованих до інтернатних закладів на цілодобове перебування;
- у Маріуполі успішно функціонують та надають послуги догляду та виховання в умовах наближених до сімейних:

Для того, щоб стати таким містом, ми поставили перед собою місію забезпечувати якісні й доступні публічні й соціальні послуги з акцентом на їх цифровий формат, де це можливо, а також підвищувати ефективність функціонування муніципалітету, його установ і підприємств, та активно залучати жителів до співуправління містом.

Важливу роль відіграватимуть створення найкращих умов для інклюзивного надання послуг і розширення послуг соціальної підтримки.

- 15 дитячих будинків сімейного типу;
- 26 прийомних сімей;
- 4 родини патронатних вихователів.

У місті діють 2 заклади, в яких постійно проживають та виховуються діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування:

- Маріупольський дитячий будинок змішаного типу «Центр опіки» для дітей дошкільного і шкільного віку Маріупольської міської ради Донецької області;
- Маріупольській навчально-реабілітаційний центр «Сонечко».

Окрім цього, в Маріуполі працюють 3 спеціалізованих інституційних заклади для дітей з особливими освітніми потребами:

- Маріупольська спеціальна школа № 37 Донецької обласної ради;
- Маріупольська спеціальна школа № 21 Донецької обласної ради;
- Маріупольська загальноосвітня санаторна школа-інтернат I-II ступенів № 11 Донецької обласної ради.

У місті функціонують 4 інклюзивно-ресурсних центри, які здійснюють проведення комплексного обстеження та оформлення висновків відповідно до результатів обстеження, надання психолого-педагогічних і корекційно-розвиткових послуг дітям з особливими освітніми потребами. Центри оснащені відповідними засобами, предметно-ігровим,

розвивальним і корекційним середовищем. У центрах працює кваліфікована команда фахівців: вчителі-логопеди, вчителі-дефектологи, практичні психологи, вчителі-реабілітологи. Фахівці мають вищу спеціальну/корекційну освіту, постійно підвищують свій професійно-кваліфікаційний рівень.



2. Інші цільові групи

У Маріуполі проживає 161 733 пенсіонери, за даними Пенсійного фонду України, з них мешканців міста, які мають право на пільги - 93 925 осіб.

Стратегія-2030 велику увагу приділятиме роботі із сім'ями, що опинилися у складних обставинах. Таких у Маріуполі 4 769.

Заходи, здійснені для підвищення безбар'єрності міста у 2017-2021 рр.:

- На локаціях Департаменту адміністративних послуг та Департаменту соціального захисту населення забезпечена доступність для маломобільних груп населення, вхідні двері знаходяться на рівні підлоги/обладнані спеціальні пандуси. У приміщеннях розташовані санітарні кімнати для людей з інвалідністю. У соціальному офісі «Мультицентр» сходи й шлях від вхідної двері до рецепції облаштовані тактильними напрямлюючими, встановлена мнемосхема для осіб з вадами зору, розміщений тактильний графік роботи.
- З 12.2018 р. розпочато роботу сервісу «Мобільний адміністратор» ЦНАПу. Цією послугою можуть скористатися люди з інвалідністю I-II групи захворювань опорно-рухо-

вого апарату, хворі й жителі похилого віку, що за станом здоров'я не здатні самостійно пересуватись. Здійснюється послуга на безоплатній основі. За допомогою цього сервісу можна оформити будь-яку послугу з переліку послуг, що надаються Департаментом, крім послуг Державної міграційної служби.

- З 10.2019 р. в ЦНАП впроваджено новий сервіс із використанням перекладача жестової мови в режимі on-line. Надання вказаних послуг здійснюється завдяки унікальному в Україні програмному забезпеченню «ConnektPro», «Перекладач ЖМ», «WEB Перекладач ЖМ».
- 02 липня 2021 року запущений перший у Маріупольській міській територіальній громаді мобільний ЦНАП. Мобільний ЦНАП – це спеціально обладнаний транспортний засіб, в якому облаштовані чотири повноцінні робочі місця для надання послуг (адміністративних, пенсійних, соціальних та послуг з реєстрації місця проживання). Наразі Мобільний ЦНАП працює у смт Старий Крим, селищах Бердянському й Покровському. В подальшому планується розширення переліку місць для прийому мешканців Маріупольської територіальної громади на базі Мобільного офісу.

- З 01.01.2018 реалізується програма «Місто без околиць», на підставі якої створено «Мобільний соціальний офіс». Завдяки «мобільному кейсу», спеціалістами департаменту соціального захисту надаються послуги соціального характеру.

- З 01.09.2020 р. в ДСЗН впроваджено надання соціальних послуг за допомогою перекладача жестової мови в режимі on-line.

- З 2017 р. в місті діє спеціалізоване формування «Соціальне таксі». Спеціалізоване формування надає соціальні послуги таким категоріям населення:

- люди з інвалідністю I та II групи, які пересуваються за допомогою милиць, палиць, візків;

- діти з інвалідністю старші 5 років;

- особи без встановлення групи інвалідності, в медичних документах яких вказано неможливість самостійного пересування.

Станом на 2021 р., послуга «Соціально-го таксі» є затребуваною серед мешканців міста, які нездатні пересуватися самостійно, або пересуваються за допомогою засобів реабілітації. Організація подальшої роботи сервісу передбачає збільшення кількості послуг.

- У 2019 р. придбано обладнаний автомобіль для перевезення дітей з інвалідністю для КЗ «Центральний районний центр соціальної реабілітації дітей-інвалідів». Послуги з перевезення дітей надаються постійно (за виключенням карантинного періоду).

- У 2021 р. придбано спеціалізований автомобіль для перевезення осіб з інвалідністю для КЗ «Лівобережний районний центр соціальної реабілітації дітей-інвалідів».

- У 2021 р. створено мобільний застосунок «Доступний Маріуполь» у рамках проєкту USAID «Демократичне врядування у Східній Україні». Ініціатива «Доступний Маріуполь» реалізується ГО «Маріупольський ІТ кластер».

Впровадження мобільного додатку «Доступний Маріуполь» дозволяє:

- здійснювати пошук потрібних установ і закладів, дізнаватись інформацію про них, в тому числі про доступність закладу для маломобільних груп населення, прокласти маршрут;

- отримувати оперативну інформацію про новини громади в обраних користувачем додатку сферах;

- залишити заявку на отримання послуги (соціальної, психологічної, правової), надання роз'яснень тощо;

- залишити відгуки про установи та отримані в них послуги, що надає додаткову можливість користувачам додатку обирати заклад з оптимально прийнятними для нього умовами;

- отримати у зручному форматі інформацію про наявні у громаді вакансії.

Крім того, в мобільному додатку «Доступний Маріуполь» планується здійснювати:

- інформування мешканців громади щодо руху комунального транспорту;

- оплату комунальних послуг;

- запис дитини до електронної черги у дошкільний навчальний заклад.



У Стратегії 2030 заплановано охопити й значно підсилити наступні напрямки соціальних послуг

1. Підвищення потужності й модернізація центрів для соціальної реабілітації дітей з інвалідністю.

Для зниження ризику інвалідизації дітей муніципалітет приділятиме значну увагу питанням підвищення потужності чинних у місті центрів соціальної реабілітації та їх модернізації. Проведення капітальних ремонтів центрів соціальної реабілітації дітей з інвалідністю дозволить збільшити площу центрів і відповідно збільшити кількість дітей, які проходять реабілітацію, розширити їх вікові рамки й надавати більше послуг.

2. Збільшення видів послуг центрів соціальної реабілітації.

Розширення переліку послуг, що надаються центрами соціальної реабілітації, сприятиме більш успішному процесу реабілітації дітей з інвалідністю. Окрім впровадження послуг раннього втручання та денного перебування, увага буде приділена соціальній реабілітації та професійній орієнтації. При центрах соціальної реабілітації будуть функціонувати трудові майстерні, в яких діти з інвалідністю зможуть отримати нові навички.

3. Впровадження послуг раннього втручання та денного перебування.

Пізнє виявлення порушень розвитку найчастіше призводить до необоротних змін

стану здоров'я і, як наслідок, інвалідизації дитини. Відсутність цілісної системи роботи з батьками призводить до відсутності необхідних знань і навичок у батьків виховувати й доглядати за дитиною з вадами розвитку або ризиком їх виникнення. Створення та розбудова послуги раннього втручання забезпечить надання родинам, в яких виховуються діти з порушеннями розвитку, комплексної сімейно-орієнтованої допомоги, спрямованої на здоровий розвиток дитини та її успішну соціалізацію у суспільстві.

4. Розвиток мережі надавачів послуги догляду й виховання дітей в сімейних умовах та умовах, наближених до сімейних.

Муніципалітет ставить за мету забезпечити право кожної дитини на зростання, розвиток і виховання у сімейному оточенні. Наша робота полягатиме у створенні умов, за яких родина для дитини є найбезпечнішим і найкращим середовищем для зростання, збереження соціальних функцій сім'ї щодо дитини, підтримці родин, що потрапили до складних життєвих обставин, з метою їх подолання та збереження біологічної родини для дитини. Особливою складовою цієї роботи є реалізація права на родинне виховання для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

5. Створення малого групового будинку для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, у тому числі дітей з інвалідністю.

Створення комунальної установи «Малий груповий будинок» (МГБ) є одним із ключових завдань у реалізації права дитини-сироти, дитини, позбавленої батьківського піклування, зокрема з інвалідністю, на виховання в умовах, наближених до сімейних. Діти-сироти, позбавлені батьківського піклування старшого віку, із важкими вадами розвитку або невиліковними хворобами, мають дуже низьку ймовірність бути усиновленими, або влаштованими до будь-яких інших форм сімейного виховання. Зі створенням МГБ вони отримають можливість зростати в умовах, максимально наближених до сімейних, соціалізуватися та інтегруватися в суспільстві. Планується закінчити заходи з підготовки проєктно-кошторисної документації до кінця 2021 р., а ввести в експлуатацію та облаштувати МГБ – не пізніше 2024 р.

6. Забезпечення влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, до сімейних форм виховання.

У місті будуть створюватися нові й максимально ефективно використовуватимуться чинні ресурси громади для захисту дітей,

що втратили батьківське піклування, та для влаштування їх до сімейних форм виховання: під опіку, до дитячих будинків сімейного типу, прийомних сімей, сімей усиновлювачів.

7. Підтримка й надання комплексних послуг дітям і родинам, що опинились у складних життєвих обставинах.

Діти з родин, що потрапили до складних життєвих обставин, будуть мати можливість отримати послугу патронату – забезпечення комфортних і безпечних умов утримання, виховання, лікування та розвитку на період відновлення соціальних функцій їхньої біологічної родини, або подолання нею складних життєвих обставин.

8. Забезпечення можливості інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами за місцем їх мешкання.

Родини, що мають дітей з особливими освітніми потребами, матимуть змогу забезпечити постійне проживання та виховання дитини вдома з батьками з отриманням інклюзивного навчання у закладах освіти за місцем проживання родини. Це дасть можливість дитині з особливими освітніми потребами здобувати освіту з одночасним збереженням її родинного оточення, без влаштування її на цілодобове перебування в інституцію.



9. Створення центру соціальної підтримки дітей та сімей.

Часто біологічна родина є для дитини найбільш сприятливим середовищем для гармонійного розвитку, тому збереження функцій родини для дитини є найбільш важливою складовою роботи з родинами, де є ризик її розлучення з дитиною. Профілактична робота й підтримка родини на ранніх етапах кризи є більш ефективною та потребує менших ресурсів для її відновлення. Створення центру соціальної підтримки дітей та сімей надасть можливість комплексного підходу до роботи з подолання складних життєвих обставин зі всіма членами родини одночасно, в тому числі і без тимчасового розірвання родинних зв'язків.

10. Підвищення соціальної захищеності жителів, що потребують особливої допомоги й захисту.

Важливим завданням установ соціального захисту населення є створення дружніх умов і можливостей для вразливих категорій громадян і надання змоги особам, які не функціонують належним чином у суспільстві, повернутися до відповідної активності, не виключаючи цих осіб із життя громади.

11. Реалізація місцевих цільових програм у взаємодії / за ініціативи громадських організацій пільгових категорій громадян: люди з інвалідністю, ветерани війни тощо (в межах програм «Маріуполь з турботою про вас» і «Разом ми єдині»).

Муніципалітет бачить потребу удосконалення чинних програм соціального захисту населення та взаємодії з представниками громадських об'єднань. Такий підхід дозволяє виявляти найбільш актуальні проблемні питання у соціальному захисті населення та вирішувати їх за пріоритетами.

12. Впровадження комплексної та соціальної реабілітації в установах соціального захисту для осіб похилого віку, осіб і дітей з інвалідністю.

Центри соціальної реабілітації націлені на поступовий перехід до комплексних реабілітаційних заходів, аби створювати умови

для всебічного розвитку осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю та дітей віком до двох років (включно), які належать до групи ризику щодо отримання інвалідності, засвоєння ними знань, умінь, навичок, досягнення і збереження їхньої максимальної незалежності, формування та розвиток фізичних, розумових, соціальних, професійних здібностей з метою максимальної реалізації особистого потенціалу.

13. Модернізація територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг).

Мешканці похилого віку й ветерани є одними з найбільш соціально вразливих категорій громадян, тож їх підтримка вкрай важлива для міста. Модернізація територіальних центрів соціального обслуговування дозволить створити максимально комфортні умови для цих мешканців. Вони зможуть не тільки подбати про здоров'я та отримати дрібні побутові послуги, але й забезпечити цікаве й змістовне дозвілля, отримати додаткові навички, необхідні для адаптації у сучасному суспільстві.

Наскрізнi принципи, якими керується секторальний розділ Стратегії:

- Максимальна зрозумілість, зручність і доступність послуг муніципалітету для своїх жителів.
- Активне залучення жителів до співуправління містом.
- Постійне й системне підвищення ефективності муніципалітету – як у фронт-офісах, так і в інших його підрозділах.

Планується реалізовувати поставлену місію через чотири ключові стратегічні цілі і відповідні їм операційні цілі.

Стратегічні цілі

Strategic goal/ Стратегічні цілі	Operational goal/ Операційні цілі	Programs/Projects
1. Розвиток публічних послуг як максимально зрозумілих, зручних та доступних для усіх жителів міста	1.1. Оновлення мережі надання публічних послуг	1.1.1. Відкриття нового мультифункціонального центру надання публічних послуг у Центральному районі (в т. ч. з включенням елементів доступності). 1.1.2. Відкриття нового мультифункціонального центру надання публічних послуг у Кальміуському районі (в т. ч. з включенням елементів доступності). 1.1.3. Створення сучасної матеріально-технічної бази нових мультифункціональних центрів. 1.1.4. Формування та просування єдиного бренду мультифункціонального центру - сучасний, впізнаваний, такий, що легко запам'ятовується, мультицентр – візитівка міської ради.
	1.2. Підвищення якості надання публічних послуг (адміністративних і соціальних)	1.2.1. Впровадження єдиного положення-стандарту обслуговування заявників фахівцями фронт-офісів. 1.2.2. Забезпечення усіх публічних послуг в одному мультифункціональному центрі та залучення до роботи у центрах максимальної кількості найбільш затребуваних у населення надавачів публічних послуг. 1.2.3. Упровадження електронної системи оцінки якості послуг в рамках мультифункціональних центрів (усіма суб'єктами надання послуг). 1.2.4. Управління системою надання публічних послуг за допомогою оперативного зворотного зв'язку від споживачів послуг.
	1.3. Наближення послуг до маломобільних груп населення і віддалених населених пунктів, у тому числі Маріупольської міської територіальної громади	1.3.1. Організація надання публічних послуг у населених пунктах Маріупольської міської територіальної громади. 1.3.2. Розширення охоплення «Соціального таксі» на територію усієї Маріупольської міської територіальної громади.
2. Забезпечення сучасних соціальних сервісів (послуг та інфраструктури)	2.1. Підвищення потужності і модернізація центрів для соціальної реабілітації осіб з інвалідністю	2.1.1. Збільшення видів послуг центрів соціальної реабілітації. 2.1.2. Впровадження послуг раннього втручання та денного перебування.
	2.2. Розвиток мережі надавачів послуги догляду й виховання дітей у сімейних умовах та умовах, наближених до сімейних	2.2.1. Створення малого групового будинку для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, у тому числі дітей з інвалідністю. 2.2.2. Забезпечення влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, до сімейних форм виховання. 2.2.3. Підтримка й надання комплексних послуг дітям і родинам, що опинились у складних життєвих обставинах. 2.2.4. Забезпечення можливості інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами за місцем їх мешкання. 2.2.5. Створення центру соціальної підтримки дітей та сімей.
	2.3. Підвищення соціальної захищеності жителів, що потребують особливої допомоги й захисту	2.3.1. Реалізація місцевих цільових програм у взаємодії/ за ініціативи громадських організацій пільгових категорій громадян: люди з інвалідністю, ветерани війни тощо (в межах програм «Маріуполь з турботою про вас» і «Разом ми єдині»).

2. Забезпечення сучасних соціальних сервісів (послуг та інфраструктури)	2.3. Підвищення соціальної захищеності жителів, що потребують особливої допомоги й захисту	2.3.2. Впровадження комплексної та соціальної реабілітації в установах соціального захисту для осіб похилого віку, осіб і дітей з інвалідністю. 2.3.3. Модернізація територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг). 2.3.4. Створення Університету третього віку (на базі мультифункціонального центру). 2.3.5. Розширення спектру послуг для впровадження програм, направлених на активне життя та довголіття.
	3.1. Реалізація програми за Бюджетом участі та розвиток його ефективності у залученні нових ідей для розвитку міста	3.1.1. Забезпечення щорічного фінансування Бюджету участі. 3.1.2. Популяризація інструменту Бюджету участі серед жителів міста.
	3.2. Фінансування грантових програм для кращого соціального розвитку міста й забезпечення прозорості фінансування	3.2.1. Батьківський фонд. 3.2.2. Програми для підтримки молоді, культури, спорту, туризму. 3.2.3. Програма допомоги ОСББ. 3.2.4. Міні-проекти для громадських ініціатив.
3. Залучення у співуправління містом його громадян і громадян, фундаментом чого є відкритість і прозорість	3.3. Подальший розвиток інших інструментів електронної демократії у місті	3.3.1. Забезпечення прозорості й підзвітності муніципалітету через використання електронних інструментів: набори відкритих даних, онлайн-трансляції, прозоре голосування, реагування муніципалітету на е-звернення громадян. 3.3.2. Забезпечення участі громадян у співуправлінні містом через використання електронних інструментів: е-звернення, е-петиції, е-опитування, е-голосування. 3.3.3. Громадянська освіта жителів міста про їхні права й можливості через організацію навчальних довідників і візуалізацію відкритих даних, вебінари, експлейнери тощо.
	4.1. Створення Єдиного Аналітичного центру «Smart-центр» для моніторингу та аналізу процесів життєдіяльності міста	4.1.1. Вибір і впровадження єдиної міської централізованої диспетчерської платформи, підключення даних КП. 4.1.2. Інтеграція в єдину міську диспетчерську даних міських систем відеоспостереження, охоронних і пожежних сигналізацій комунальних об'єктів.
	4.2. Розвиток і популяризація цифрової форми взаємодії між жителем і муніципалітетом	4.2.1. Розвиток єдиного електронного кабінету жителя. 4.2.2. Виключення паперових довідок при наданні послуг, всі необхідні відомості формуються автоматично з міських систем і реєстрів. 4.2.3. Розвиток сервісів комунікації з представниками бізнесу в місті (консультація, відомості про податки, нерухомості, земельні ділянки тощо).
4. Цифрова трансформація муніципалітету		4.2.4. Впровадження технічних рішень для забезпечення захисту інформаційних систем міської ради й забезпечення відмовостійкості роботи.

Ключові проекти



1

Відкриття нового мультифункціонального центру надання публічних послуг у Центральному районі міста. Створення сучасних модернізованих офісів надання публічних послуг означає новий спосіб організації та розвитку цієї сфери, а також кардинальне покращення показників взаємодії мешканців міста з муніципалітетом та вищу ефективність і відповідальність останнього. Такий підхід до організації надання публічних послуг дозволить мешканцям не лише отримувати всі необхідні послуги в одному місці, а й отримувати їх вчасно, якісно й за зрозумілими процедурами.

2

Капітальний ремонт будівлі з благоустроєм території Центру комплексної реабілітації №1. Для зниження ризику інвалідизації дітей муніципалітет приділятиме значну увагу питанням підвищення потужності чинних у місті центрів соціальної реабілітації та їх модернізації. Проведення капітального ремонту центру соціальної реабілітації дітей з інвалідністю дозволить збільшити площу центрів і відповідно збільшити кількість дітей, які проходять реабілітацію, розширити їх вікові рамки й надавати більше послуг.

3

Розвиток єдиного електронного кабінету. Переведення місцевих (вплата здійснюється за рахунок коштів місцевого бюджету) соціальних й адміністративних послуг в режим онлайн. Виконання цього проєкту забезпечить наявність усіх електронних послуг в одному «вікні». Єдине цифрове вікно дозволить отримати послугу, інформацію, допомогу для жителя онлайн (дані реєстрів, сфери комунальних послуг, адміністративних, соціальних послуг, володіння, оренда комунального майна, земельних ділянок тощо). Забезпечення надання всіх муніципальних сервісів (243 одиниці) в режимі онлайн планується досягти до 2030 року.



4

Створення Єдиного Аналітичного центру «Smart-центр» для моніторингу та аналізу процесів життєдіяльності міста. Жителі міста зможуть отримувати всю інформацію та слідкувати за оновленнями роботи міських служб у режимі онлайн. Впровадження єдиної диспетчерської платформи оптимізує обмін інформацією та взаємодію між комунальними підприємствами, допоможе оперативніше реагувати на штатні й позаштатні ситуації та ефективніше використовувати людські та фінансові ресурси.

Індикатори моніторингу

№ з/п	Індикатор	Одиниця виміру	2021	2022	2023	2024	2025
1	% жителів, що позитивно оцінюють свій досвід співпраці з місцевою владою з точки зору якості отриманих послуг	%	35	40	45	50	65
2	% жителів, що задоволені наближеністю й доступністю публічних послуг	%	50	60	62	65	75
3	% від загальної кількості отримувачів, які позитивно оцінюють муніципальні соціальні сервіси (в т.ч. рівень соціальної підтримки від муніципалітету, соцзахист)	%	40	42	44	46	48
4	% дітей з інвалідністю, що охоплені послугами соціальної реабілітації	%	20	30	40	50	60
5	% жителів, які відчують, що можуть впливати на розвиток міста	%	30	32	34	36	38
6	Кількість ініціатив, профінансованих з Бюджету участі	кількість ініціатив	40	45	50	50	50
8	Кількість муніципальних сервісів, що доступні онлайн через єдиний електронний кабінет	од.	85	90	104	125	152



Маріуполь
Стратегія 2030

Напрямки розвитку міста

СПОРТ



Загальна інформація та аналітика

Сьогодні Маріуполь – це одне з найбільш спортивних міст України. У Маріуполі активно розвивається як спорт вищих досягнень, так і масовий спорт.

З 2018 р. у місті з'явився комунальний заклад «М.Спорт», який долучає до занять спортом маріупольців усіх вікових груп й організовує масштабні спортивні заходи. Основним інструментом для залучення маріупольців до масового спорту є функціонування спортивних клубів, де кожен охочий може займатися улюбленим видом спорту. За чотири роки діяльності КЗ «М.Спорт», показник людей які займаються спортом збільшився до 25%. У 2017 р. цей показник був 12%. Зараз у спортивних клубах зареєструвались близько 8 400 любителів спорту, з яких більше 5 200 активно займаються спортом у 83 громадських спортивних клубах. За 2021 р. близько 17 000 спортсменів взяли участь у масових заходах КЗ «М.Спорт».

Розвиток дитячо-юнацького спорту в нашому місті завжди мав велике значення. У Маріуполі ведуть діяльність чотири дитячо-юнацькі спортивні школи, які знаходяться в комунальній власності. Школи налічують близько 3000 учнів та 120 тренерів із 26 видів спорту.

На професійному рівні Маріуполь представлений командами: ФК «Маріуполь», ЖФК «Маріуполь», БК «Маріуполь», ХК «Маріуполь».

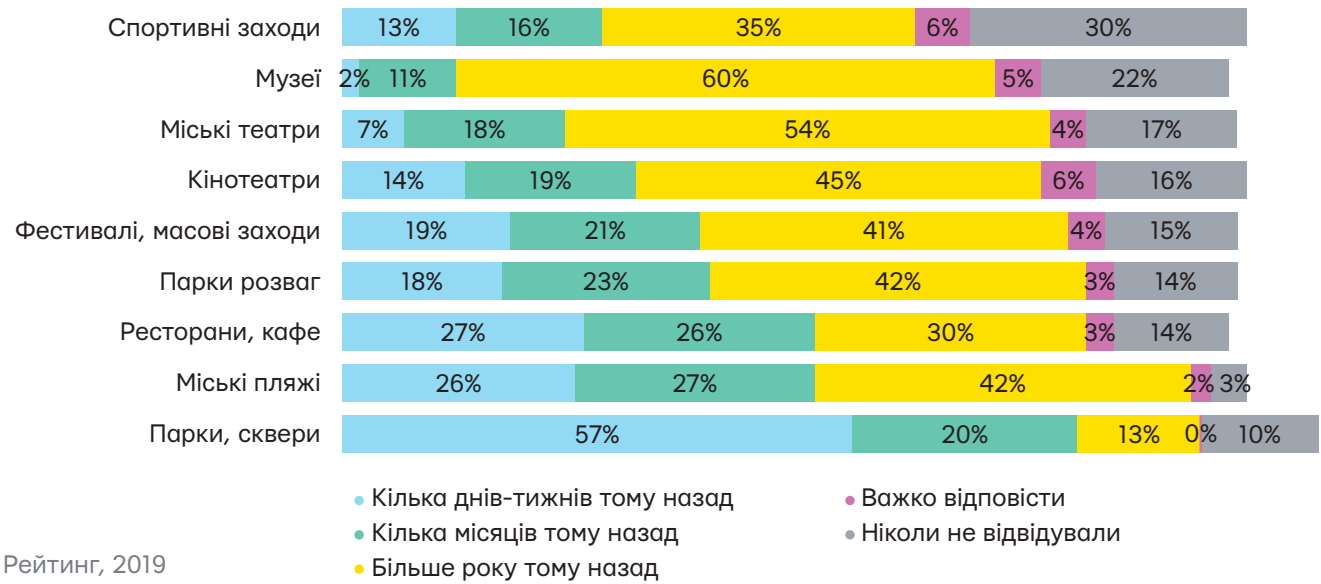
Наступним важливим напрямком розвитку спорту в Маріуполі є наявність сучасної спортивної інфраструктури. Більшість об'єктів спортивної інфраструктури Маріуполя була побудована ще за радянських часів. На сьогодні є доволі зношеною та такою, що не відповідає сучасним вимогам.

За даними IRI, тільки 3% оцінюють спортивну інфраструктуру на відмінно.

Виходячи з вищенаведеного, міська рада робить акцент на розбудову сучасних спортивних майданчиків при ЗОШ та комплексне відновлення дитячо-юнацьких спортивних шкіл.

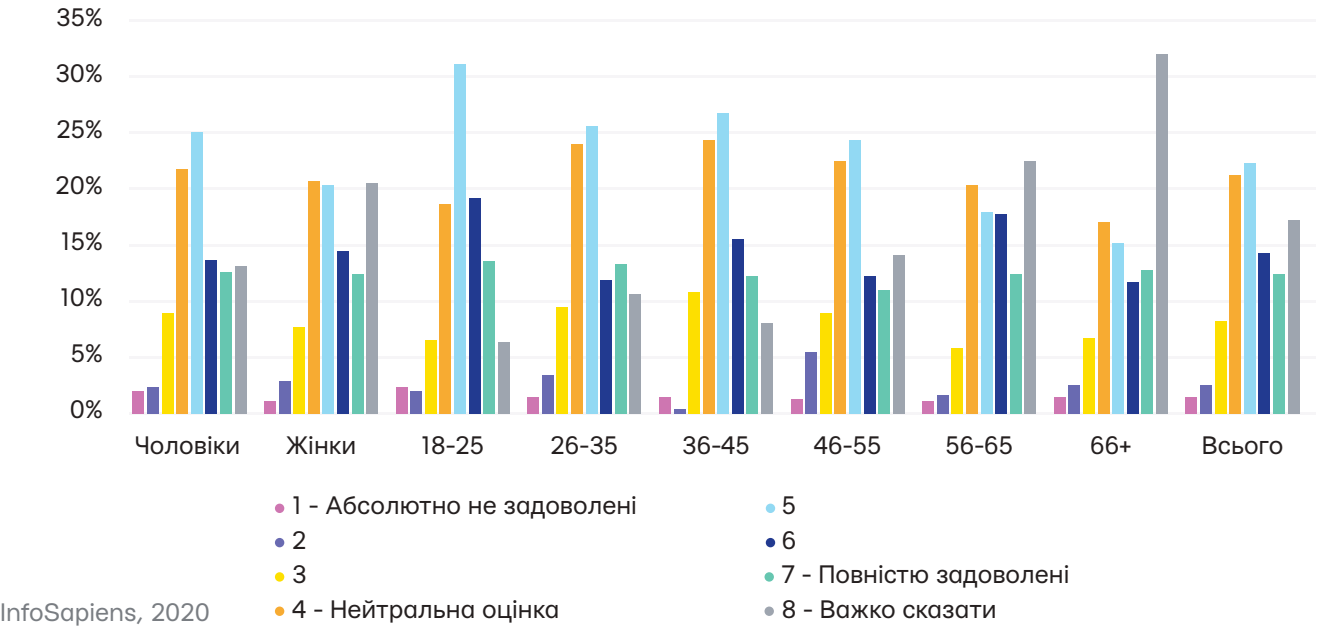
Спортивні заходи у Маріуполі не є першим пунктом у списку дозвілля містян – третина мешканців Маріуполя їх ніколи не відвідувала. Це одна з найменш популярних форм проведення дозвілля у місті.

Частота відвідування заходів, 2019 р.



Рейтинг, 2019

Задоволеність цікавістю спортивних заходів (за статтю та віковими категоріями)



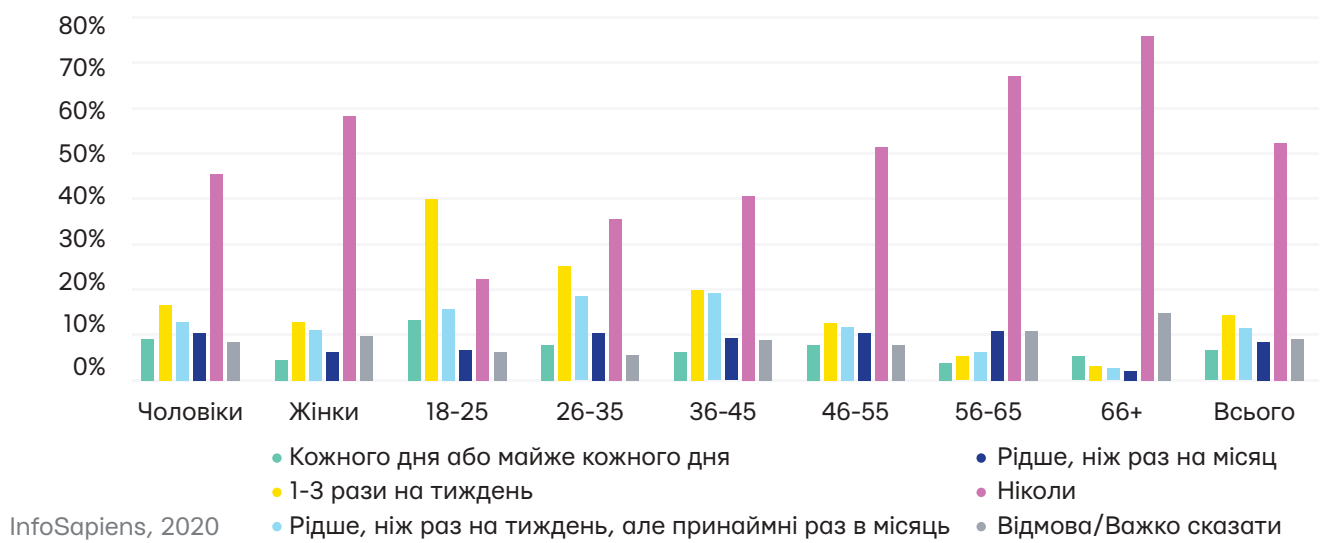
InfoSapiens, 2020

У цілому, жителі відносно задоволені рівнем цікавості спортивних подій у місті. На фокус-групах (InfoSapiens, 2020 р.) було озвучено, що місто потребує більше масових спортивних заходів у форматі сімейних заходів. Фундаментом стратегії «Спорт 2030» має бути вплив і покращення стану здоров'я жителів міста. Згідно з глобальними дослід-

женнями, Україна посідає одне з останніх місць за тривалістю життя та одне з перших місць за смертністю. Тому зниження пасивного способу життя – прийнято за ключову ціль, а інструментом є підвищення фізичної активності населення Маріуполя за допомогою розвитку масового спорту.



Регулярність занять спортом (за статтю та віковими категоріями)

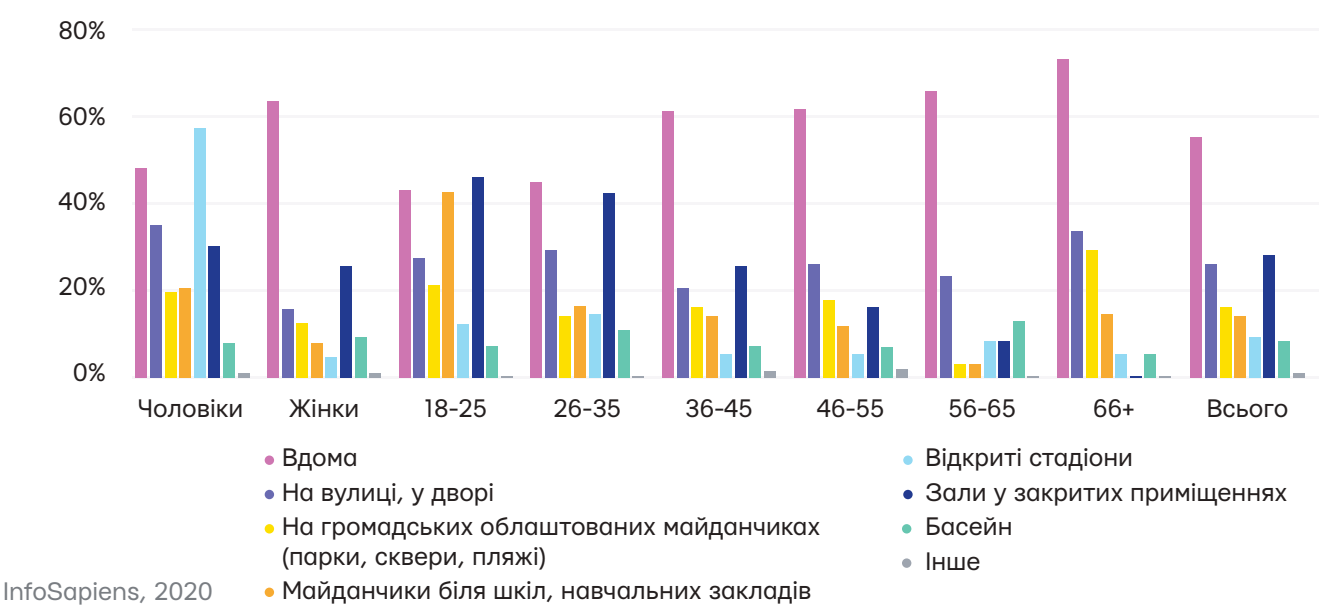


Більшість жителів займаються спортом рідше, ніж раз на місяць. Єдина категорія-виключення – молоді люди 18-25 рр. – 38,5% займаються фізичною активністю 1-3 рази на тиждень. Важливо зазначити, що, згідно дослідження, 20 % населення – займаються більше 1-го разу на тиждень, а саме: 6% - 5 і більше разів на тиждень, 14 % - один раз на тиждень.

Загалом пріоритетним видом спорту, який активно розвивається у місті, є футбол – близько 3,5 тис. мешканців обрало для себе даний вид спорту. Створено близько 30 футбольних клубів, які відвідують понад 1500 учасників, будуються міні-футбольні майданчики при школах, на яких проводять заняття. Баскетбол, волейбол – міські клуби

відвідує понад 1700 учасників та розбудовується сучасна спортивна інфраструктура. Бокс – активно розвивається у ДЮСШ та клубах «М.Спорт», має великий рівень зацікавленості містян, щорічно проводиться кубок України з боксу «Меморіал Макара Мазая». Хокей – у місті створена професійна хокейна команда, за успіхом якої вболіває увесь Маріуполь на льодовій арені, збудованій у 2020 р. приватним інвестором; команда функціонує за фінансової підтримки міської влади. Також у місті популярні водні види спорту, наразі проводиться реконструкція плавального басейну «Нептун» та капітальний ремонт ДЮСШ-2, задля розвитку парусних видів спорту постійно оновлюються яхти, яли.

Місця для занять спортом (за статтю та віковими категоріями)



Усі категорії жителів надають перевагу спортивним заняттям вдома, друге місце за популярністю – вулиця або двір.

яка завдяки спортивному амбасадорству, гуртує навколо себе громаду й промотує спортивний спосіб життя.

Керівництво спортивної сфери в місті має послідовне стратегічне бачення розвитку спортивної інфраструктури та життя в місті, яке втілюється з 2017 р. Це також підсилюється активною спортивною спільнотою,

Стратегія 2018-2021, розроблена у 2017 році, мала 3 стратегічних напрямки і 7 основних KPI. Нижче представлений короткий аналіз виконаної роботи, досягнення намічених цілей і виконання поставлених завдань.

Цільові показники за стратегічною програмою «Спорт-2021»

Назва показника	Значення за 2019 рік	Значення за 2020 рік	Планове значення на 2021 рік
Частка навчальних закладів, укомплектованих спортивними майданчиками, %	70	73	76
Кількість тренерів, осіб	215	222	236
Кількість людей, які активно займаються спортом, %	17	22	25
Залучення мешканців міста до спорту вищих досягнень (кількість осіб на 100 тис. населення)	26	26	37

Згідно з даними результатів дослідження компанії GFK, листопад 2020 року, - кількість осіб, що займаються спортом у Маріуполі, збільшилася до 20%. При цьому 6% займаються «Кожен день або майже кожен день», а 14% дорослого населення міста займаються спортом 1-3 рази на тиждень. 51% не займаються спортом.

Як і в інших секторальних стратегіях, загострення збройного конфлікту й погіршення екологічної ситуації серйозно загрожують розвитку спортивного життя в місті. Окрім цього, спорт є тією сферою, яка, унаслідок економічних криз, втрачає фінансування через скорочення бюджету однією з перших.

Спортивне життя в місті може вийти на якісно інший рівень за умови розвитку людського капіталу й популяризації масового спорту. Враховуючи, що більшість жителів надають перевагу заняттям вдома, діджиталізація має потужний потенціал для збільшення кількості людей, які займаються спортом 1-3 рази на тиждень.

Стратегічною метою в горизонті дев'ятирічного циклу роботи є збільшення кількості містян, залучених в масовий спорт, до європейського показника в 42%+.



SWOT аналіз

S

Сильні сторони

- Доступність спорту.
- Суттєва підтримка місцевої влади й національних федерацій з видів спорту.
- Активна спортивна спільнота.
- Будівництво нових спортивних майданчиків.
- Стратегічне бачення.

W

Слабкі сторони

- Залежність від бюджетного фінансування.
- Низький рівень престижу тренерської роботи.
- Старе судження громадян, що спорт має бути безкоштовний, все повинна надавати держава.
- Відсутність ресурсів для будівництва великих спортивних об'єктів.
- Застаріла система ДЮСШ і відсутність клубної системи в її класичному розумінні.

O

Можливості

- Побудова нових і реконструкція наявних об'єктів спортивної інфраструктури.
- Діджиталізація.
- Підсилення кадрового складу спортивних клубів і приведення їх роботи до загальноприйнятих світових та європейських стандартів.
- Можливість бути плацдармом для тестування нової спортивної концепції для держави.

T

Загрози

- Загострення збройного конфлікту на Сході України.
- Погіршення екологічної ситуації у місті.
- Скорочення фінансування з місцевого бюджету через несприятливі фактори економічного й соціального характеру.



Головною метою стратегії є покращення якості й подовження терміну життя мешканців. Всесвітня організація охорони здоров'я рекомендує дітям фізичне навантаження 60 хвилин на день, а дорослим – не менше 150 хвилин на тиждень, що подовжить термін життя людини в середньому на 10-15 років, та є дуже важливим питанням у зв'язку з екологічною ситуацією у місті. З огляду на європейський досвід, керівництво міста акцентувало увагу на розвитку масового спорту як найбільш доступного та менш затратного у порівнянні зі спортом вищих досягнень.

Такий підхід дозволить закласти фундамент майбутніх змін, а також створить передумови для появи нових зірок маріупольського спорту, за рахунок широкої селекційної бази спортсменів, яка з'явиться у масовому спорті у місті.

У рамках секторальної стратегії для спорту у м. Маріуполь до 2030 р. були прийняті рекомендації по розвитку спорту Всесвітньої організації охорони здоров'я (WHO, 2002, 2008, 2009) та був визначений такий структурний підхід до розвитку спорту.

У рамках секторальної стратегії для культури місто сформулово таку візію:

Маріуполь – місто, в якому регулярні заняття спортом і фізична активність є невід'ємною частиною життя більшості (>40%) жителів міста.

Усі складові мають відповідне відображення у стратегічних та операційних цілях і завданнях.

Стратегічні цілі

Strategic goal/ Стратегічні цілі	Operational goal/ Операційні цілі	Programs/Projects
1. Розбудова і підтримка просторової інфраструктури у сфері рекреаційного спорту й фізичної активності	1.1. Забезпечення доступу до спортивної інфраструктури для задоволення спортивних потреб мешканців міста	1.1.1. Забезпечення доступу до спортивної інфраструктури для задоволення спортивних потреб мешканців міста. 1.1.2. Забезпечення відкритості загальноосвітньої інфраструктури жителям міста для задоволення спортивних потреб.
	1.2. Оновлення спортивної інфраструктури за рахунок будування, реновації та введення в експлуатацію нових об'єктів	1.2.1. Збільшення доступної інфраструктури для водних видів спорту. 1.2.2. Збільшення протяжності бігової інфраструктури. 1.2.3. Збільшення протяжності велосипедної інфраструктури. 1.2.4. Збереження та розвиток інфраструктури для професійного спорту.
	2.1. Трансформація підходу до муніципального фінансування спортивної сфери, у тому числі будівництва спортивної інфраструктури	2.1.1. Розробка критеріїв для відбору спортивних проєктів, у тому числі будівництва спортивної інфраструктури, для фінансування муніципалітетом на принципах прозорості й підзвітності. 2.1.2. Створення прозорої онлайн-системи для публікації звітності проєктів у вимірах їхнього соціально-економічного ефекту (SROI).
	2.2. Трансформація фінансової моделі управління комунальною та державною спортивною інфраструктурою у місті	2.2.1. Розробка й втілення інвестиційної програми для залучення коштів у спортивну сферу міста. 2.2.2. Трансформація фінансової моделі функціонування спортивних установ і клубів на базі ДЮСШ (гроші ходять за людиною). 2.2.3. Програма співпраці між муніципальною та комерційною спортивною сферами міста: умови оренди приміщень, обладнання, тренерського складу тощо.
3. Виховання спортивного менеджменту	3.1. Підвищення управлінської, комунікаційної, аналітичної, адвокаційної спроможності спортивних менеджерів	3.1.1. Розробка, впровадження та підтримка освітньої програми для спортивних управлінців – адміністрування клубів, комунікації та маркетинг, івент-менеджмент, безпека й здоров'я, тренерство. 3.1.2. Підвищення кваліфікації спортивного менеджменту, програми обміну й стажувань для персоналу (інші міста, країни).
	3.2. Реформування міських ДЮСШ у мережу спортивних клубів (до 2025 р.)	3.2.1. Переведення тренерів на нову систему функціонування дитячого спорту. 3.2.2. Створення прозорої системи доступу до муніципальної та державної спортивної інфраструктури (розробити критерії та принципи цього доступу) для громадських і комерційних організацій.
		3.2.3. Розробка прозорих принципів фінансування професійного дитячого спорту.

4. Зміна соціальної норми: підвищення ролі спорту та фізичної активності у житті жителів Маріуполя	4.1. Підвищення обізнаності щодо переваг фізичної активності для здоров'я та якісного життя	4.1.1. Програма співпраці з медичними установами (у тому числі сімейними лікарями) з інформування населення про користь фізичної активності й направлення пацієнтів до спортивних спеціалістів за потреби. 4.1.2. Програма співпраці з освітніми установами, які будуть інформувати учнів про користь фізичної активності за межами шкільної програми. 4.1.3. Масові заходи (у тому числі професійного спорту) для великого одночасного залучення містян до фізичних і спортивних активностей. 4.1.4. Підвищення обізнаності щодо переваг фізичної активності для здоров'я та якісного життя. 4.1.5. Програма залучення до фізичної активності на робочому місці.
	4.2. Розвиток і підтримка низових спортивних спільнот	4.2.1. Залучення амбасадорів спорту для промоції активного способу життя серед різних аудиторій. 4.2.2. Організація спортивних флешмобів і челенджів для різних аудиторій. 4.2.3. Організація масових аматорських змагань серед різних аудиторій (марафони, естафети тощо).

Отже, масові спортивні заходи на кшталт марафонів не тільки популяризують спорт серед жителів міста, але й залучають спортивних туристів з інших міст, поліпшуючи імідж міста. Місто активно залучатиме зовнішніх інвесторів для розвитку спортивної інфраструктури міста. Таким чином, місто посилюватиме співпрацю зі спортивною громадою та бізнесом. Місто поглиблюватиме співпрацю з спортивними бізнесами у місті й спільно розвиватиме спортивну інфраструктуру в рамках спеціальних програм. Наприклад, бізнес зможе використовувати комунальну інфраструктуру за умови надання знижок на заняття для певної категорії жителів (наприклад, людям старшого віку тощо).



Ключові проекти

Основні проекти, які визначають стратегію та мають ключове значення для розвитку спорту у місті.



1

Реконструкція бази Олімпійської підготовки «Нептун». Цей об’єкт є унікальним для Донецької області й країни в цілому, оскільки є одним з небагатьох 50-метрових басейнів в Україні, що відповідає вимогам FINA й LEN та підтриманий профільними федераціями України. В рамках реалізації цього проекту передбачено розвиток п’яти олімпійських видів спорту (плавання, синхронне плавання, водне поло, стрибки у воду, стрибки на батуті) та створення повноцінної бази олімпійської підготовки.



2

Капітальний ремонт ДЮСШ-2. Реалізація цього проекту дозволить забезпечити цілорічну роботу басейну, покращить якість тренувального процесу, дозволить збільшити кількість тих, хто займається спортом. Також планується реконструкція спортивних майданчиків на території ДЮСШ, що дозволить залучити більше мешканців до занять масовим спортом.



3

Будівництво спортивних майданчиків при навчальних закладах міста Маріуполя. Оновлення відкритих спортивних майданчиків дозволить залучити школярів і студентів до спортивного способу життя. Зазвичай, новий спортивний простір складається з міні-футбольного, універсального майданчику, воркаут та тренажерів.



4

Реконструкція стадіону ім. Бойка. Стадіон ім. В.С. Бойка – одна з основних спортивних споруд та головний центр для проведення футбольних змагань у місті Маріуполі. Проведення реконструкції дозволить відповідати необхідним вимогам для проведення матчів Єврокубків.



5

Реконструкція пірсу Водноспортивного комплексу з благоустроєм. Реалізація проекту дасть поштовх до розвитку веслування у місті, забезпечить комфортне використання обладнання спортсменами та проведення змагань на найвищому рівні, створить сучасну зону відпочинку, яка вже стала улюбленою локацією мешканців міста.

6

Будівництво легкоатлетичного манежу. Реалізація цього проекту дозволить проводити змагання національного, європейського рівня та проводити навчально-тренувальні збори у місті, що, в свою чергу, збільшить спортивний туризм. У рамках реалізації проекту передбачено розвиток різних дисциплін легкої атлетики, гандболу, волейболу, баскетболу, футболу, боксу та єдиноборств.

7

Діджиталізація «Маріуполь спортивний». Проект передбачає створення єдиної платформи для тренувань, реєстрації спортивних клубів та інформування про проведення спортивних подій у місті.

8

Масові заходи – розвиток спортивної спільноти. Проект передбачає проведення щорічно яскравих спортивних заходів до яких залучаються тисячі учасників, що приїжджають зі всієї країни. Найбільш масштабні заходи: кубок України з боксу «Меморіал Макара Мазая», дитяча футбольна ліга «Давай, грай!», легкоатлетичний забіг, «мультиспортивні перегони «M.Race».

Індикатори моніторингу

№ з/п	Індикатор	Одиниця виміру	2021	2022	2023	2024	2025
1	Частка жителів, що регулярно займаються спортом (не менш ніж 150 хв./тиж.)	%	25	26	28	30	32
2	Частка ЗОШ з мультиспортивними майданчиками	%	20	25	35	40	45
3	Частка населення, що використовують нову спортивну інфраструктуру ЗОШ та на придомовій території для задоволення спортивних потреб	%	14	18	22	25	28
4	Кількість активних членів клубів	осіб	5 200	6 500	8 190	10 401	12 000
5	Частка охоплення жителів усіх категорій (обізнаність про спортивні події через Facebook)	%	15	17	22	25	27
6	Частка охоплених жителів у спортивні події під час заходів	%	4	8	11	15	18

КУЛЬТУРА



Загальна інформація та аналітика

У рамках стратегування «Маріуполь 2030» культура визначається як система поведінки, дій та взаємодій між людьми, групами людей та інституціями, які здатні трансформувати й розвивати людей та місця, транслуючи при цьому їхню унікальну ідентичність. Культура визначає, хто ми (як громада), що ми робимо, і як ми це робимо. Саме тому культура є сферою, яка червоною ниткою пронизує всі інші сфери та уможливорює їхню трансформацію та сталість.

- У місті виділяють такі сфери існування культурного середовища:
- культурна інфраструктура як мережа закладів;
 - класичне мистецтво (академічне мистецтво);
 - сучасне мистецтво;
 - комерційна культура (культурна індустрія та комерційні заходи);
 - культурна спадщина – пам’ятки історії, монументальне мистецтво та фольклор;
 - мистецька освіта;
 - культура для туризму;
 - креативна культура;
 - розважально-дозвільна.

Кожен з напрямків має свої особливості, пов’язані між собою, а також можуть розглядатись окремо. Кожен з них знаходиться на різних рівнях розвитку. Деякі мають ви-

сокі показники, а деякі лише зароджуються у місті. Для повноцінного розвитку культури (як сфери) необхідно забезпечити рівномірний розвиток кожної зі сфер.

- Культурна інфраструктура Маріуполя (як мережа комунальних закладів) представлена:
- клубні заклади (палади й клуби) – 13;
 - мистецькі школи – 7;
 - бібліотеки – 15;
 - музеї – 4;
 - філармонія.

Маріуполь є носієм унікальної палітри національних і культурних традицій різних народів. Місто було засновано у 1778 році, в 1780 році заселено грецькими переселенцями з Криму. Як портове місто Маріуполь був торговельним та економічним центром регіону, що наситило його культурним надбанням багатьох країн Європи. На території міста розташовано 226 пам’яток історії, архітектури та археології. Найбільша кількість пам’яток археології на території області знаходиться у Маріуполі – 138 об’єктів. В межах міста – 38. Серед них найстаріший курган скіфського періоду – курганна група «Могила Дід», та багатощарове поселення поселення Кальміус. Серед творів монументального мистецтва в Маріуполь знаходяться унікальні мозаїчні роботи Віктора Анаутова, Алли Горської.

Оцінка інфраструктури (IRI, 2016, 2020)

Відповіді	2016	2020	Динаміка
Відмінно	1%	4%	3%
Добре	23%	34%	11%
Середньо	42%	29%	-13%
Погано	21%	8%	-13%
Жахливо	7%	2%	-5%
Важко відповісти / Немає відповіді	6%	23%	17%

*оцініть, будь ласка, рівень якості таких послуг та сфер у Вашому місті: заклади культури (концертні зали, бібліотеки тощо)

За даними муніципального дослідження Міжнародного республіканського інституту за 2020 р., 38% маріупольців у цілому задоволені послугами закладів культури у місті. Проте, якщо розглядати культуру як розважальні заходи, загальне задоволення рівнем культурних послуг не завжди є показником високої якості кількості культурних заходів. Окрім цього, 23% у принципі не змогли дати відповідь на це питання.

За цим рейтингом задоволення послугами закладів культури, Маріуполь посідає **8-е місце** серед 24 міст України. У порівнянні з 2016 р. місто поліпшило свої позиції на 10 позицій.

Динаміка демонструє, що рівень задоволеності закладами культури з 2016 р. зріс на 14% (відмінно + добре). Проте, кількість людей, які не змогли визначити, також зріс на суттєві 14%. Потенційно, така динаміка – маркер того, що **люди перестали відві-**

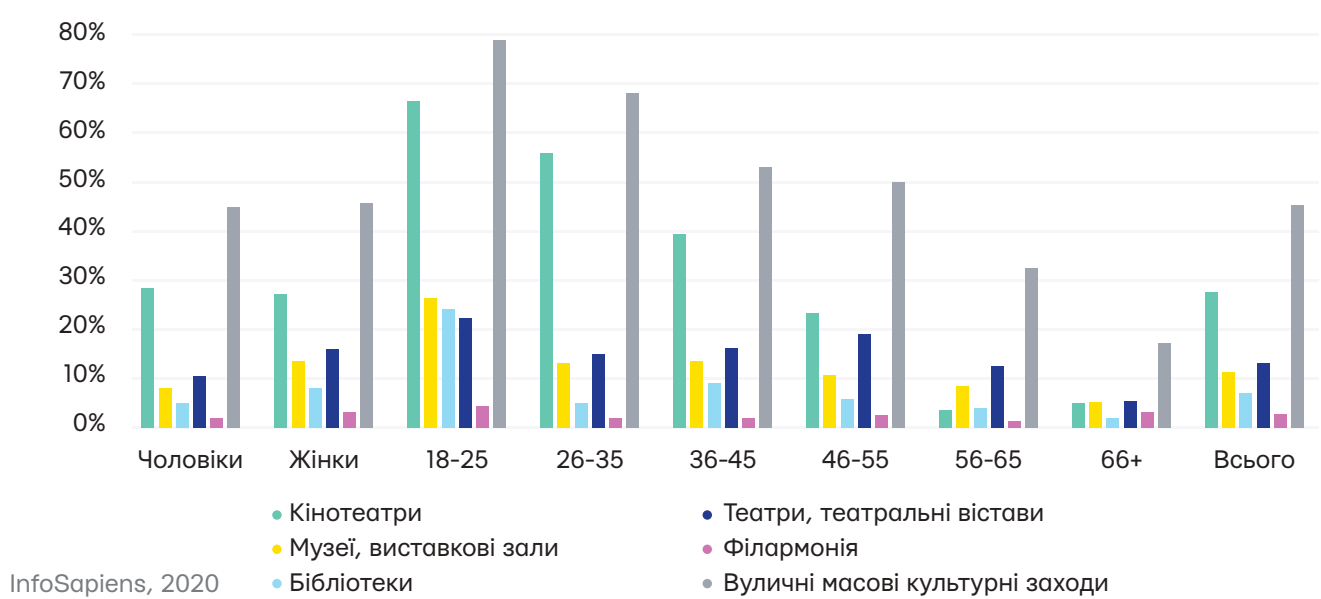
дувати/споживати достатню кількість культурних заходів/сервісів, щоб дати їм свою оцінку. Причини можуть бути різними: від нестачі часу до відсутності подій, що відповідали би смаку публіки. Проте, просвітницькі заходи, які би допомогли сформувати навичку оцінювати якість культурного продукту.

Найбільш відвідуваними заходами є вуличні масові культурні заходи на кшталт фестивалів і концертів на відкритому повітрі; найменш – філармонія. У цілому, жінки переважають серед тих, хто відвідує заходи. Щодо вікових категорій, то, в цілому, тренд на пониження: чим старша людина, тим менше вона відвідує культурні заходи будь-якого типу.

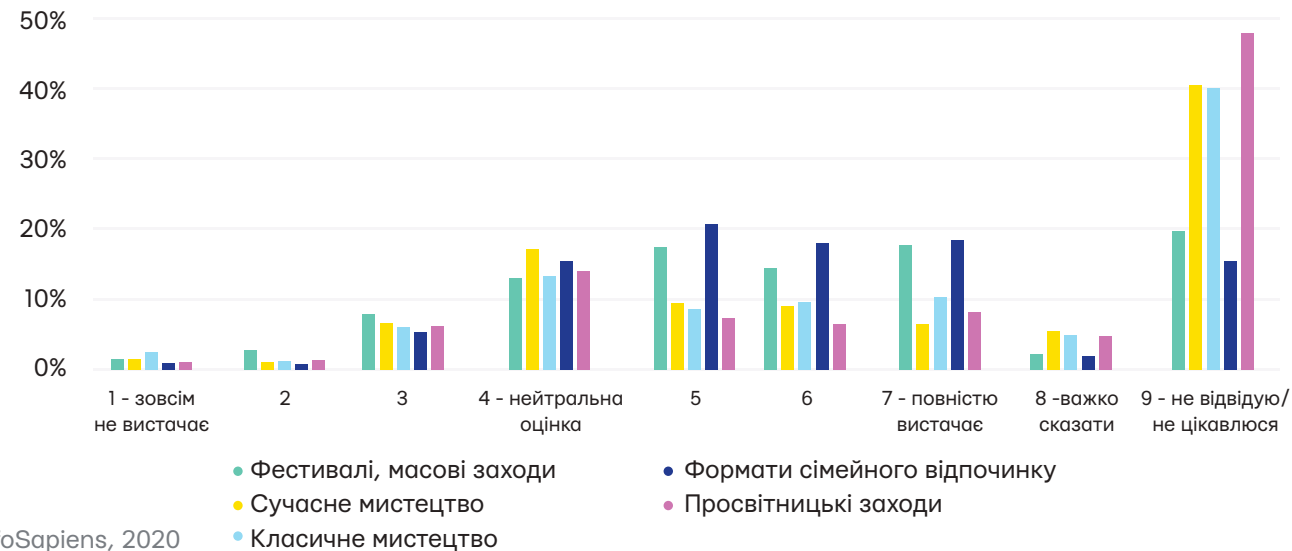
17%

Середня відвідуваність закладів культури

Відвідуваність закладів культури, віковий та статевий розподіли



Задоволеність жителів різноманітністю культурних заходів



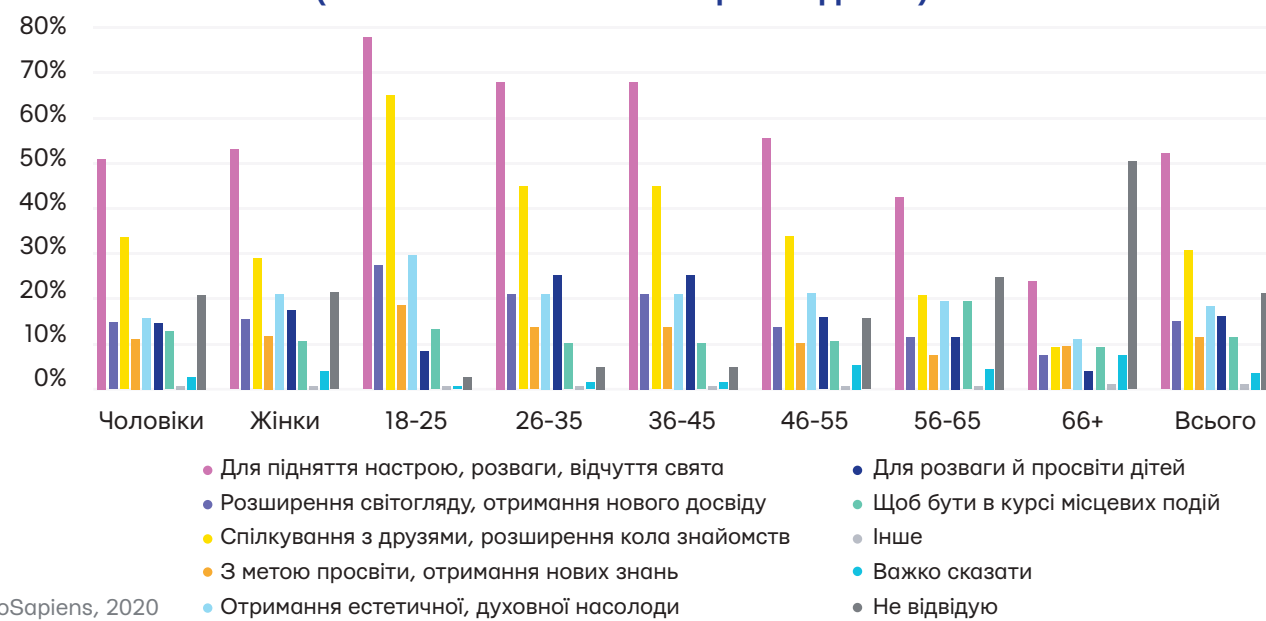
InfoSapiens, 2020

Представлена оцінка мешканців міста різноманітності дозвілля у Маріуполі. У цілому, є середня задоволеність різноманітністю, проте 33,5% жителів (середнє значення тих, хто не цікавиться та не відвідує) зазначають, що не цікавляться жодними з запропонованих форматів. Повністю задоволеними (7 балів) є 12,6% жителів.

Однією з причин посередньої задоволеності може бути нестача якісного культурного контенту в місті, до якого був би постійний доступ, про що зазначалося у глибинних інтерв'ю. Респонденти це пов'язують із від-

сутністю потужної суспільно-гуманітарної освіти в місті: «Ті, хто хочуть займатися мистецтвом у місті, просто виїжджають. Тут це нікому не потрібно». На фокус-групах (InfoSapiens, 2020) також зазначається потреба у збільшенні кількості різноманітних культурних продуктів, у тому числі таких, що залучають жителів – мистецькі студії для дорослих, сучасні артпростори, що виступатимуть майданчиками для обговорення культурних продуктів тощо. Окрім цього, на фокус-групах звучала незадоволеність рівнем інформування про культурні заходи.

Причини відвідування культурних закладів і подій (за віковим і статевим розподілом)



InfoSapiens, 2020

Основними причинами участі в культурному житті – розважитися та поспілкуватися з ін-

шими. Ці причини є основними для будь-якої категорії, незалежно від статі чи віку.

Маріуполь має значні напрацювання у сфері культури, зокрема вагомі досягнення за 5 років у наступних галузях

Фестиваль класичної музики **«Mariupol Classic»** - започаткований у 2018 році. Цей молодий фестиваль вже встиг стати переосмисленням класичної музики/мистецтва для людей різного віку. Вже четвертий рік фестиваль збирає у Маріуполі провідних майстрів класичного музичного мистецтва з усієї Європи.



Оновлений фестиваль **«Меморіал пам'яті Куїнджі»** - Міжнародна виставка пейзажного живопису, яка проводиться раз на п'ять років на батьківщині та на честь видатного художника за підтримки Національного союзу художників України, та збирає велику кількість робіт професійних художників-пейзажистів з різних країн світу.

Одним із важливих завдань для міста є посилення туристичного потенціалу міста. В рамках виконання завдань і популяризації міста як туристичного та дозвілєвого центру Приазов'я відбулося відкриття **культурно-туристичного центру «Вежа»**.



Маріуполь - це місто, яке відходить від свого стереотипу "індустріальної зони" та вже активно розвиває місцеву культурну сферу. Значним досягненням міста є перемога в конкурсі **«Культурні столиці України»** - шлях переосмислення культурних тенденцій і підходів міста, репрезентація їх для країни з єдиною темою і метою - встановити міцний та глибинний діалог.

Реорганізація бібліотечних систем міста в одну установу - комунальна установа «Міська централізована бібліотечна система» (КУ «МЦБС») сприяє досягненню пріоритетних напрямків діяльності, а саме:

- консолідації суспільства;
- дотриманню європейських цінностей, інтеграції у європейське співтовариство;
- цифровізація системи обслуговування, впровадження Е-бібліотеки;
- підвищенню якості життя;
- рівному доступу до інформації, знань і культурного надбання.





Музичний фестиваль **MRPL City Festival** - перший фестиваль після початку війни, за допомогою якого Маріуполь заявив про себе, заговорив вголос до всієї країни мовою сучасної музики. MRPL City Festival - це яскраве музичне місто на Сході, яке об'єднує людей з усієї країни.

Паспортизація пам'яток історико-культурного надбання міста - розпочато активну роботу по оновленню облікової документації на пам'ятки культури, історії та архітектури, археології. Проводиться робота по внесенню в державний реєстр нових пам'яток архітектури, які мають велике значення для збереження історичного ареалу міста. В стадії реалізації створення єдиного реєстру об'єктів культурної спадщини на геопорталі Маріуполя.



Результати роботи групи над SWOT представили лише ті, що стосуються сфери. Не зважаючи на те, що Маріуполь не має статусу обласного центра, саме це місто є центром тяжіння для культурного життя Приазов'я та Донецької області (територій, підконтрольних уряду України) в цілому. Завдяки географічному розташуванню, багатій історико-культурній спадщині, що поєднується з індустріальним теперішнім, місто є потужним майданчиком для різноманітних культурних і мистецьких проєктів, які було би неможливо втілити в інших містах України. Ця властивість підкріплюється вмотивованістю місцевих спеціалістів у культурі та мистецтві змінювати культурний ландшафт міста й експериментувати як з форматами залучення жителів, так і з мистецькими формами. Місто активно вкладається в трансформацію культурної інфраструктури («Порт Культур», ЦСМ «Готель «Континенталь», ПК «Лівобережний», реформування бібліотечної інфраструктури), а також постійно шукає можливості залучити культурних менеджерів та митців з інших регіонів через гастролі, резиденції і надання майданчиків для великих подій (наприклад, фестиваль «ГогольФест»).

Слабкі сторони

У частини населення України Маріуполь асоціюється з різними проявами небезпеки через близькість до лінії розмежування та загальну невизначеність державної стратегії щодо повернення та реінтеграції тимчасово окупованих територій Донецької

та Луганської областей. Ці небезпеки можуть бути як економічні (відсутність інвестицій у будівництво інфраструктури), так і логістичні (відсутність аеропорту, збільшення часу на подорожі з/до Маріуполя до/з інших міст). Це перетворює місто на транспортний анклав і не дозволяє повноцінно розвиватися та обмінюватися знаннями та досвідом з іншими, що негативно впливає, у тому числі, і на розвиток культури – в ізоляції вона починає стагнувати як на рівні ідей, так і спроможності й креативності людей. Відсутність зручного та доступного транспортного сполучення є фактором у прийнятті рішень стосовно гастролей, туристичних подорожей тощо. До слабких сторін можна віднести і нестабільність законодавства України у сфері культури, адже є достатня кількість напрямків галузі, які працюють за документами, що були розроблені ще за радянські часи.

Не зважаючи на вмотивованість людського капіталу, культура є недофінансованою, а, отже, – непривабливою сферою для молоді для розбудови кар'єри. Недофінансування також не дозволяє швидко й масштабно оновлювати культурну інфраструктуру, що серйозно сповільнює теми розвитку сфери.

Це підважується і тим, що більшість жителів сприймають культуру виключно як розважальну індустрію. У свою чергу, індустріальне теперішнє, що є сильною сто-

роною з точки зору інтеграції індустріальних майданчиків і тем у культурний наратив міста, є і слабкою стороною – промислове використання моря та набережних не дозволяє повноцінно розвивати зони культурної рекреації та підсилює імідж небезпечного міста, цього разу з боку екології.

Сильні сторони

За останні роки культура міста кардинально змінила підхід до своєї роботи. Це дуже помітно з того, в яких форматах останні роки проводяться мистецькі заходи. Окрім факторів, які стримують розвиток галузі не так, як би того хотілося б, є і сильні сторони. Це поява креативних кадрових одиниць у закладах культури й бажання втілювати нові розробки в життя. Це молоді амбітні люди, які залишаються у місті за різними обставинами, й мають бажання працювати в творчій сфері. Маріуполь – найпривабливіше місто в регіоні, і це призводить до відсутності конкурентів у культурній сфері на цих територіях. Початок реформування галузі й вдалих досвід впровадження реформ, створення сучасних культурних центрів посилюють місто культурними подіями й додають переваги для розвитку культурної сфери. Сильною стороною галузі є активний розвиток туристичної привабливості міста, відновлення та реконструкція історичних та архітектурних пам'яток Маріуполя. У місті є культурні кластери та осередки (ЦСМ «Готель Континенталь», «Платформа ТЮ», «Халабуда», М-Хаб), які, за умови інвестицій, можуть стати потужним голосом Маріуполя в регіоні та Україні в цілому. Окрім цього, індустріальність міста може виступати як майданчиком для перформансів і туризму (на кшталт балету кранів у рамках «ГогольФест» 2019), так і темою для рефлексії митців, кураторів, культурних менеджерів і жителів міста загалом.

Можливості

Трансформація міста з індустріального центру на місто з розвинутою туристичною інфраструктурою створює безліч можливостей для розвитку культури. Розвиток загальної інфраструктури міста та його привабливості надасть можливість залученню моло-

дих галузевих фахівців і творчої інтелегенції. Статус «Велика культурна столиця 2021» та реалізація 11 масштабних фестивалів, які привернули до Маріуполя увагу всієї країни, створили можливість для Маріуполя заявити про себе і задати певні рамки й темп, з яким місто буде реалізовувати стратегію «Культура 2030».

Багате історичне минуле міста, його поліетнічність є масивним базовим потенціалом для розвитку привабливості міста через збереження та популяризацію культурної спадщини. В цьому напрямку можливості для змін надає зміна державної політики у сфері пітримки музейної справи та історичної спадщини.

У місті немає фахового ВНЗ з підготовки профільних спеціалістів, але наявність гуманітарного університету надає можливість відкриття культурного й мистецького напрямку на його базі. Мистецькі школи після проведення реформування мистецької освіти, завдяки своїй більшій автономності, можуть впроваджувати власні освітні програми з різних рівней мистецької підготовки.

Підвищення економічного розвитку міста створює можливості для розвитку й створення власних мистецьких інституцій, які характеризують будь-яке місто як безпечне й комфортне місто для сімейного проживання.

Загрози

Небезпеки, що становлять екологічні виклики й близькість воєнних дій, є загальними загрозами, що можуть завадити Маріуполю реалізувати свій потенціал і задуми. Проте фінансові та економічні кризи завжди відображаються на культурі у вигляді скорочення її бюджету як на національному, так і на місцевому рівні, та зниження пріоритетності культури в цілому. Ці кроки також підсилюються вже згаданим сприйняттям культури як розваги.

Аналізуючи слабкі сторони та використовуючи сильні, ми маємо спрямувати зусилля на збільшення культурного потенціалу міста.

SWOT аналіз

S

Сильні сторони

- Відсутність конкурентів у культурній сфері в регіоні.
- Креативність, інноваційність і вмотивованість управлінців і творчих професіоналів у сфері культури втілювати нові розробки у життя.
- Створення сучасних культурних центрів.
- Початок реформування галузі і вдалий досвід впровадження реформ (напр., бібліотечної системи).
- Активна робота над туристичною привабливістю міста, відновлення та реконструкція історичних та архітектурних пам'яток Маріуполя.

W

Слабкі сторони

- Імідж Маріуполя як небезпечного міста на лінії фронту із поганою екологією.
- Недофінансування галузі, що впливає на якість людського капіталу та культурну інфраструктуру.
- Слабка кооперація між громадськістю, громадськими організаціями й донорами.
- Відсутність/застарілість інфраструктури для відвідувачів культурних заходів та артистів.
- Відсутність морської рекреаційної інфраструктури.

O

Можливості

- Початок інфраструктурного та філософського перезавантаження напрямку на прикладі палаців культури й бібліотек міста.
- Початок впровадження реформування мистецької освіти.
- Перегляд концепції роботи музейних закладів.
- Проведення освітніх резиденцій для галузевих фахівців.
- Зміна підходу до проведення фестивальних заходів і мистецьких подій.
- Культурні кластери на базі закладів культури (за прикладом «Порт Культур» і ЦСМ «Готель «Континенталь»).
- Велика культурна столиця – можливість втілити амбітні проекти.

T

Загрози

- Загострення збройного конфлікту.
- Відсутність централізованої державної підтримки у розвитку культури.
- Погіршення екологічної ситуації.
- Нестабільність політичної ситуації у державі.
- Неприятливі зміни в національному законодавстві.

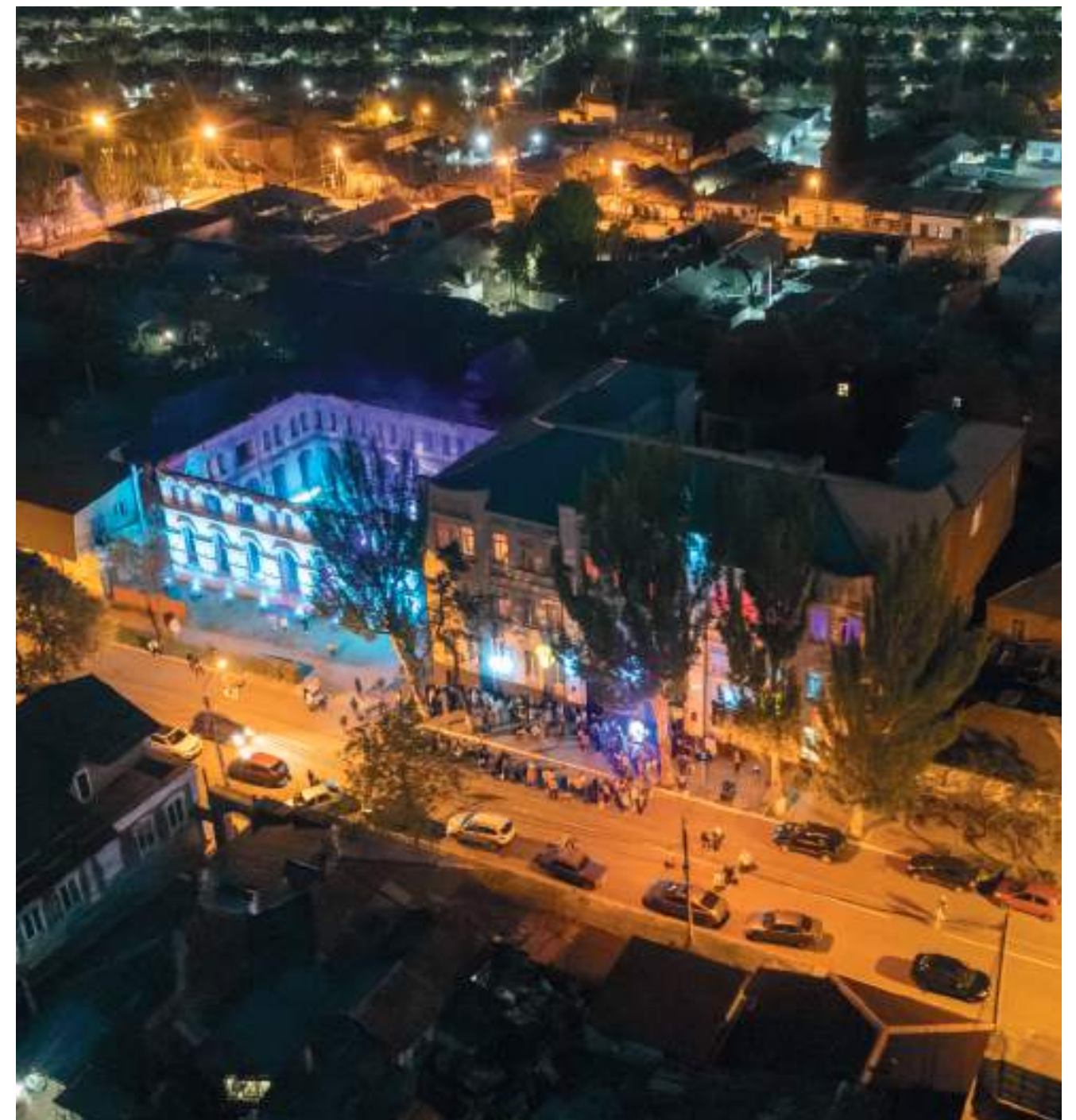
З огляду на загальний стан культурної сфери, соціальні тенденції в місті й запит жителів на сучасні, незвичні й партисипативні мистецькі й культурні формати, у рамках секторальної стратегії для культури місто сформувало таку візію:

Маріуполь – місто культурних експериментів.

Ці три елементи є основою місії міста, яка була сформована для сфери культури:

- Створювати, трансформувати й розвивати культурну інфраструктуру.
- Виховувати інтелектуально вимогливу й рефлексивну публіку й дружні спільноти, що спонукатимуть місто експериментувати зі складними темами.
- Виробляти унікальний культурний продукт.

Усі складові мають відповідне відображення у стратегічних та операційних цілях і завданнях.



Стратегічні цілі

Strategic goal/ Стратегічні цілі	Operational goal/ Операційні цілі	Programs/Projects
1. Розбудова розгалуженої сучасної культурної інфраструктури, яка спроможна охопити своїми послугами 100% населення міста, бути потужними майданчиками для культурних експериментів і розвивати навички рефлексії у містян	1.1. Perezавантаження культурної мережі Маріуполя за рахунок оновлення закладів культури й пошук нової філософії	1.1.1. Реорганізація культурної інфраструктури, що передбачає зміну підходу до надання культурних послуг і розширення його спектру. 1.1.2. Розвиток віртуальної культурної інфраструктури, що забезпечує створення, збереження, розповсюдження й доступ до різноманітних освітньо-культурних і мистецьких продуктів у цифровому вигляді.
	1.2. Створення умов для розвитку приватних і комерційних культурно-креативних бізнесів	1.2.1. Розробка й впровадження програми лояльності з розвитку комерційних проєктів у галузі для стимулювання та впровадження у місто відкриття приватних культурно-креативних просторів (мистецьких шкіл, театрів, книгарень, виставкових залів, галерей тощо).
2. Підвищення потреби містян у регулярному споживанні якісного культурного продукту	2.1. Інтеграція і залучення містян до створення та споживання культурних і мистецьких продуктів	2.1.1. Створення нових форм, проведення заходів різноманітних за змістом для різних цільових аудиторій, впровадження системної дійової промоції. 2.1.2. Розробка й впровадження програми співпраці з підприємствами міста через профспілкові комітети й молодіжні організації/ гнучка система знижок та включення у соціальний пакет підприємства надання культурних послуг. 2.1.3. Розробка й впровадження міської програми співпраці з освітніми закладами.
	2.2. Забезпечення функціонування культурних просторів як центрів сучасного діалогу для стимулювання участі громади у житті міста	2.2.1. Створення позитивного образу бібліотек відповідно до нових напрямів їх діяльності. 2.2.2. Промоція читання через поєднання в єдиному просторі бібліотеки, книгарні, кав'ярні. 2.2.3. Формування нового іміджу сучасних музеїв, орієнтованих на потреби відвідувачів. 2.2.4. Розвиток сервісної інфраструктури в музеях (інтерактивна зала, кав'ярня, зона активного відпочинку) та підтримка фондів музейних установ. 2.2.5. Поліпшення іміджу професійних мистецьких закладів за допомогою системної промоції.
3. Створення умов для розвитку професіоналів у сфері мистецтва, культури й культурного менеджменту	3.1. Створення умов та стимулювання реалізації потенціалу професіоналів у сфері через підтримку мистецької освіти та професійного розвитку у культурі	3.1.1. Залучення випускників ВНЗ до роботи в сфері культури через програми стажувань. 3.1.2. Виявлення і підтримка серед творчої молоді нових обдарувань, в тому числі за допомогою проведення фестивалів, конкурсів, виставок; та матеріальні стимули (стипендії, гранти). 3.1.3. Розробка на місцевому рівні програми підтримки локальних митців і критиків (письменники, театральні, художники, музиканти тощо).

3. Створення умов для розвитку професіоналів у сфері мистецтва, культури й культурного менеджменту	3.2. Підвищення креативної/управлінської/аналітичної/комунікаційної спроможності працівників культурного сектору	3.2.1. Збереження і розвиток людського капіталу у сфері культури й мистецтва через власні програми підвищення спроможності, програми обмінів, фінансування, навчання. 3.2.2. Розвиток формальних освітніх програм і перепрофілювання на базі культурологічних та гуманітарних спеціальностей місцевих ВНЗ, що сприятиме появі нових спеціалістів у культурній сфері.
	3.3. Створення програм, які сприятимуть утвердженню іміджу Маріуполя як потужного міста для культурних експериментів	3.3.1. Залучення мистецько-культурної спільноти з інших регіонів і країн для створення культурних продуктів у Маріуполі через резиденції та стажування. 3.3.2. Створення та проведення фестивалів, конкурсів, подій, що піднімають важливі для міста теми. 3.3.3. Посилення програми підтримки створення культурних продуктів (сценічні, візуальні, перформативні мистецтва тощо) через збільшення фінансування програми громадського бюджету.
4. Збереження, реставрація та інтерпретація багато-національної культурної спадщини Маріуполя та Маріупольського регіону, її використання для культурного виховання і освіти	4.1. Розробка програми збереження монументального мистецтва на території міста	4.1.1. Залучення громадськості до розробки програми. 4.1.2. Розробка й втілення заходів програми. 4.1.3. Консервація і/або реставрація мозаїк В. Арнаутова та А. Горської.
	4.2. Забезпечення комплексного підходу до збереження та реставрації культурно-історичної спадщини, в тому числі у приватному секторі.	4.2.1. Залучення громадськості до розробки програми. 4.2.2. Розробка й втілення заходів програми.
	4.3. Розробка програми збереження та використання пам'яток археології на території міста	4.3.1. Залучення громадськості до розробки програми. 4.3.2. Розробка та втілення заходів програми.

Маріуполь за останні роки приділяє увагу збереженню історичного надбання, об'єктів культурної спадщини, їх ревіталізації та подальшого перетворення на туристичні магніти.

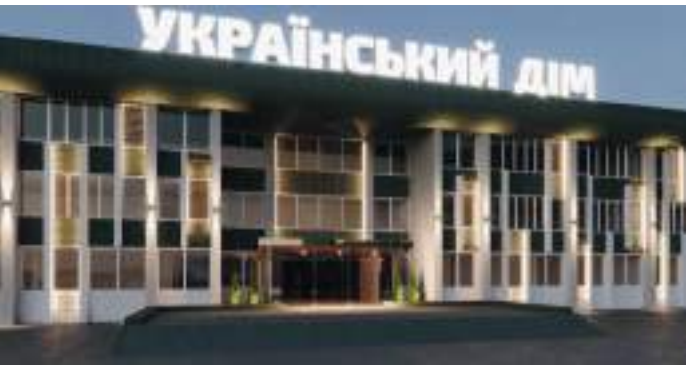
В. Арнаутова та А. Горської. Їхня реставрація та включення в екскурсійні маршрути перетворюють їх на справжні культурні магніти для всієї країни.

Маріуполь нараховує кілька тисяч різноманітних пам'яток архітектурної, культурної, історичної спадщини. Їхній облік та реставрація не тільки допоможуть поліпшити візуальний образ міста, але й посилити його туристичний потенціал – такі об'єкти стануть магнітами для гостей міста. Крім того, у Маріуполі знаходиться художній музей все-світньо відомого художника Архипа Куїнджі, який тут народився. Популяризація та розвиток цього музею є одним з пріоритетних напрямів розвитку художнього мистецтва міста та його туристичної привабливості. Маріуполь налічує найбільше зібрання монументальної мозаїки від провідних українських митців, які вже є об'єктами уваги на національному рівні, серед них роботи

Наскрізнi принципи, якими керується стратегічний план:

- 1. Інклюзивність: активності й проєкти у рамках стратегії повинні відображати різноманіття (етнічне, демографічне, соціальне тощо) населення міста.
- 2. Доступність: культурні продукти й проєкти в рамках стратегії повинні охоплювати всі верстви населення, у тому числі людей з інвалідністю, обмеженою цифровою грамотністю, ускладненим матеріальним становищем тощо. Це повинно відображатися у лінійках продуктів і різних таргетованих активностях.
- 3. Орієнтованість на побудову спільнот: активності й проєкти у рамках стратегії повинні залучати жителів до спільних активностей та партисипативних практик.

Ключові проекти



1

Реконструкція МПК «Український дім». Капітальний ремонт та оснащення приміщення, з метою перетворення Палацу в найбільшу сучасну технологічну концертну площадку.

2

Трансформація ПК «Молодіжний» у Центр сучасного мистецтва «Готель «Континенталь». Ревіталізація будівлі ПК «Молодіжний». Трансформація палацу на сучасний культурний центр, який стане якісним і технічно оснащеним майданчиком для новітніх творчих експериментів.

3

Реконструкція Маріупольської камерної філармонії. Капітальний ремонт та оснащення, з метою створення сучасного простору, який об’єднає у собі концертні академічні зали, відкритий робочий простір для музичної молоді, лаундж зони.

4

Реконструкція базової школи мистецтв. Капітальний ремонт та оснащення, з метою перетворення на центр сучасної мистецької освіти та методологічної підтримки мистецьких шкіл.

5

Капітальний ремонт Маріупольського краєзнавчого музею. Капітальний ремонт та оснащення, з метою формування сучасної музейної мережі через концепт МаМу (Маріупольський музей).



6

Програма лояльності для розвитку культурно-креативних індустрій в місті. Створення сприятливих умов для функціонування малого й середнього бізнесу культурно-креативної індустрії/грантова підтримка, пільгова оренда тощо.

7

Розробка єдиної цифрової платформи «Культура Маріуполя». Впровадження та поширення цифрових послуг у системі культурних інституцій, що спрощують доступ до продуктів (електронні каталоги, фонди, абонементи, квитки, видачі матеріалів, обладнання до цифрових вистав чи віртуальних експозицій тощо).

8

Програми збереження історико-культурної спадщини міста. Розробка цілісної програми збереження об’єктів історико-культурної спадщини міста, з метою забезпечення популяризації та охорони об’єктів культурно-історичної спадщини, комплексного підходу до збереження та реставрації/ревіталізації/консервації/об’єктів історії, архітектури, археології та монументального мистецтва.

Індикатори моніторингу

№ з/п	Індикатор	Одиниця виміру	2021	2022	2023	2024	2025
1	Задоволеність мешканців якістю послуг культурної інфраструктури	%	38	43	47	52	60
2	Відвідування закладів культури	осіб	144 000	155 000	165 000	180 000	200 000
3	Трансформовані об’єкти культури	кількість	1	2	4	6	8
4	Запущені модулі платформи	кількість	0	1	2	4	5
5	Культурні події зайняті приватним культурно-креативним сектором	%	10	15	20	25	30
6	Мешканці, що регулярно відвідують культурні заходи в місті	%	8	10	20	30	40
7	Мешканці, що охоплені промоцією культури	%	8	10	20	35	50
8	Інтегровані заклади освіти в міську програму співпраці з закладами культури	%	0	20	40	60	80
9	Паспортизовані об’єкти культурної спадщини	%	50	60	75	90	100



МОЛОДЬ



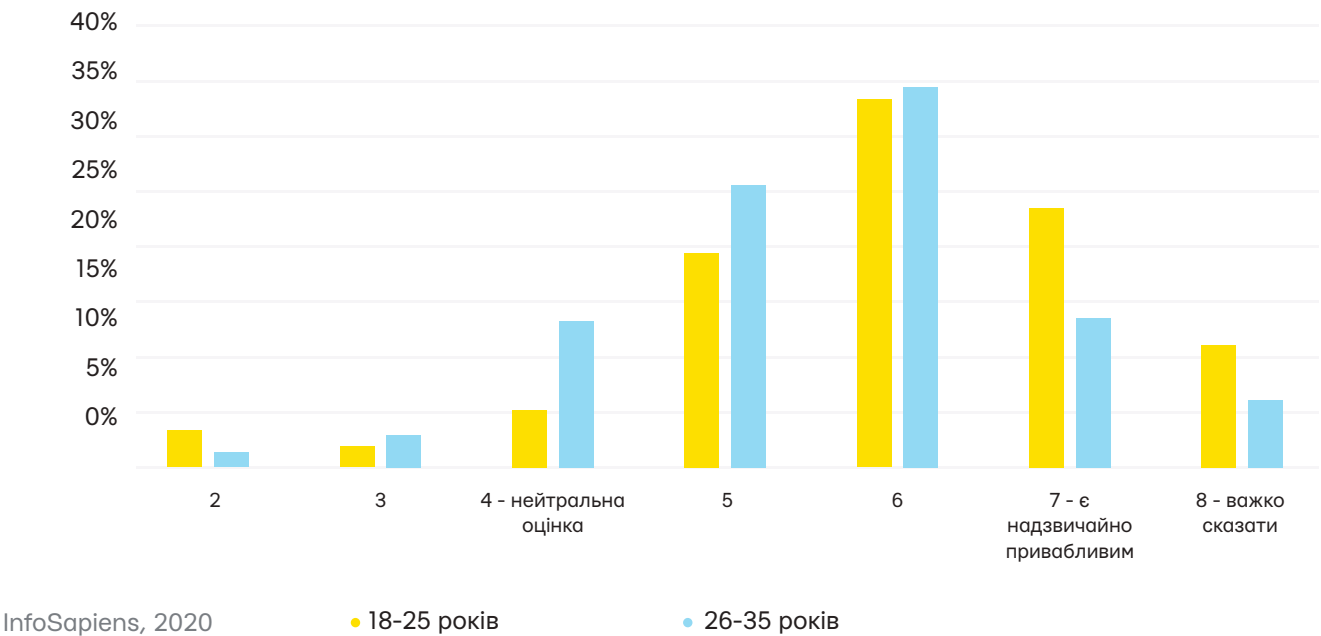
Загальна інформація та аналітика

Молодь є важливим суб'єктом державної політики. Виділення окремого розділу сприятиме більш цілеспрямованому підходу до вирішення питань, які справляють значний інтерес для чверті населення міста (від 14 до 35 років). Це дозволить створити місто, яке буде цікавим і привабливим для проживання молодих людей, які хотіли б будувати тут своє майбутнє, здобувати освіту, жити й формувати сім'ю. Також є необхідним підвищення рівня компетентностей молоді й стимулювання участі молоді у житті міста. Потрібно приділити достатньо уваги для проблематики щодо переходу від дитинства до дорослішання та самостійності, розвитку цифрових інструментів молодіжної політики й роботи з молоддю.

Секторальна стратегія «Молодь» передбачає розвиток у трьох сферах життя молоді в Маріуполі, а саме:

- Демографічна й соціокультурна динаміка у молодіжному розрізі.
- Економічні та освітні можливості.
- Інфраструктура для молоді.

Привабливість Маріуполя для молоді (за віковими категоріями)



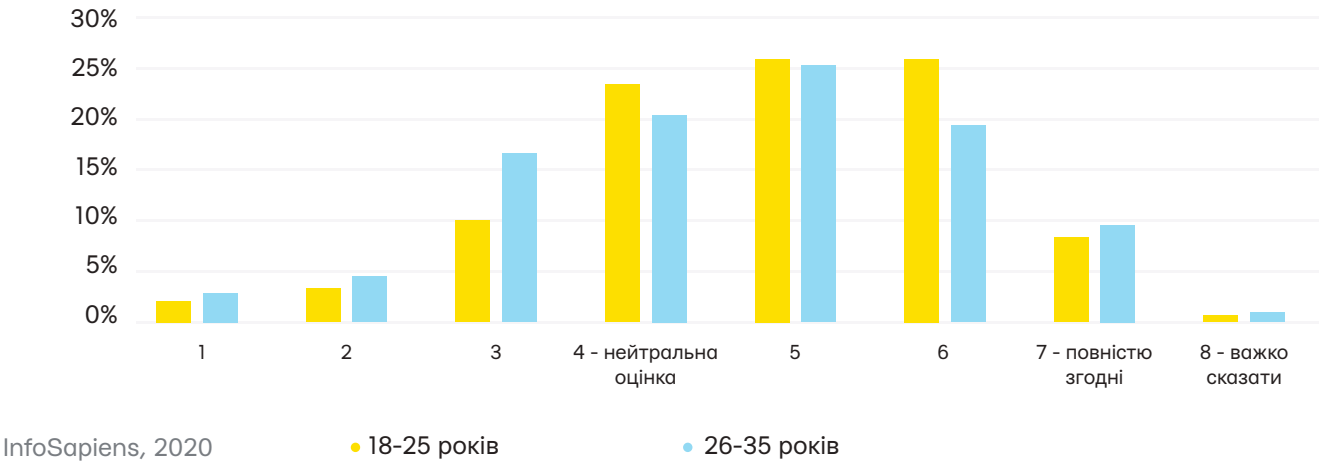
Молодь вважає Маріуполь хорошим містом для розвитку – оцінки мають відносно рівномірний розподіл (з легким зміщенням

Станом на 2020 р. чисельність молодих людей віком 14-35 років становить 101 567 (22%). Серед них учнів у середніх загальноосвітніх закладах: 38 701 осіб (38%) та студентів ВНЗ: 10 635 осіб (10%).

У цілому, молодь відзначає, що за останні роки Маріуполь змінюється на краще: розвивається інфраструктура, поліпшується культурне життя, відчуються позитивні впливи децентралізації (InfoSapiens, 2020; ФГД, 2020). 31,7% молоді бачать м. Маріуполь як місто зі швидким розвитком, а 23,5% відзначають Маріуполь таким, що дозволяє жити й працювати. Більш того, 41,2% вважають, що можливостей для молоді з'явилося навіть більше за останні два роки. (УАЛ, КМІС, 2020). Подібні настрої також відображені у репрезентативному міському опитуванні, що проводилося агенцією «InfoSapiens».

праворуч) за віковими категоріями, проте категорія 18-25 р. є трохи оптимістичнішою у своїх оцінках привабливості міста.

Оцінка потенціалу Маріуполя як міста, де молодь може самореалізуватися (за віковими категоріями)

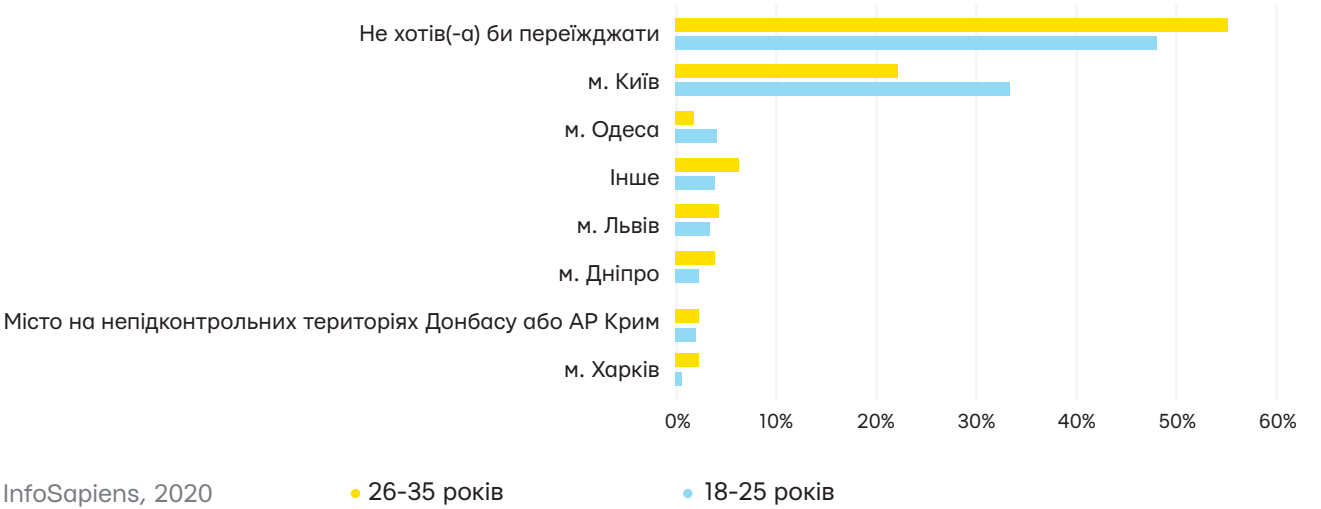


Паттерн оцінок нагадує попередній графік – вікова категорія 18-25 р. є також оптимістичнішою щодо бачення Маріуполя як міста своєї реалізації. Одним із пояснень різниці у різних рівнях оптимізму є стиль життя, який мають ці дві вікові категорії: 18-25 рр. –

це, зазвичай, або студенти, або молоді спеціалісти, інколи такі, що вже мають сім'ю; 26-35 рр. – це молоді люди, які, як правило, вже мають дітей та кар'єру на певному етапі розвитку. Ці дві категорії стикаються з різними викликами життя у місті.



Міста для потенційного переїзду (за віковими категоріями)



Приблизно половина молоді (48,6% та 55,5% по категоріях 18-25 р. та 26-35 р. відповідно) Маріуполя не планує або не висловлює бажання переїхати в інше місто.

Проте, інша половина або не висловила свої пріоритети, або чітко їх назвала. Лідером в обох категоріях є м. Київ (33,7% та 22,5% відповідно).

Основні проблеми, що непокоять молодь (за віковими категоріями)



Екологічна ситуація, близькість воєнних дій та загальний відтік працездатного населення можуть стимулювати й молодіжну міграцію.

Окрім зазначених проблем, опитування УАЛ та КМІС серед молоді (2020) вказують на занепокоєння стосовно ринку праці й рівнем освіти.

Проблеми міста

Проблеми	Відсутня взагалі	Майже відсутня	Частково так, частково ні	Дещо поширена	Сильно поширена
Відсутність роботи	5,7%	14,3%	35,8%	30,7%	12,7%
Низький рівень оплати праці	4,3%	11,4%	31,7%	27,8%	24%
Низький рівень якості комунальних сервісів	9,9%	20,4%	31,9%	21,4%	14%
Низька якість освіти	15,2%	20,1%	27,4%	23,9%	12,1%
Низький рівень культурного життя у місті	21,4%	22,4%	28,5%	21,2%	6,6%
Низький рівень інфраструктури	16,3%	24,6%	31,6%	20%	5,7%
Низький рівень організації дозвілля*	20,8%	21,4%	26,6%	20%	10,9%
Близькість до лінії розмежування	20,3%	14,4%	24,4%	20,8%	55,8%
Екологічна ситуація	4,2%	5,2%	12,6%	20,8%	55,8%
Консервативність міста (несприйняття креативного)	28,9%	22,9%	21,9%	11,7%	13,7%

*А саме: можливість займатись спортом, вести здоровий спосіб життя через рівень екології, відсутність спортивної інфраструктури.
УАЛ та КМІС, 2020

У реаліях сьогодення освіта сприймається не лише у її класичній формі, а й у виді неформальної освіти. Заходи неформальної освіти здатні якісно покращити важливі для життя

та працевлаштування навички. Такі заходи є все більш популярними та відвідуваними серед молоді.

Охоплено молоді заходами неформальної освіти, осіб

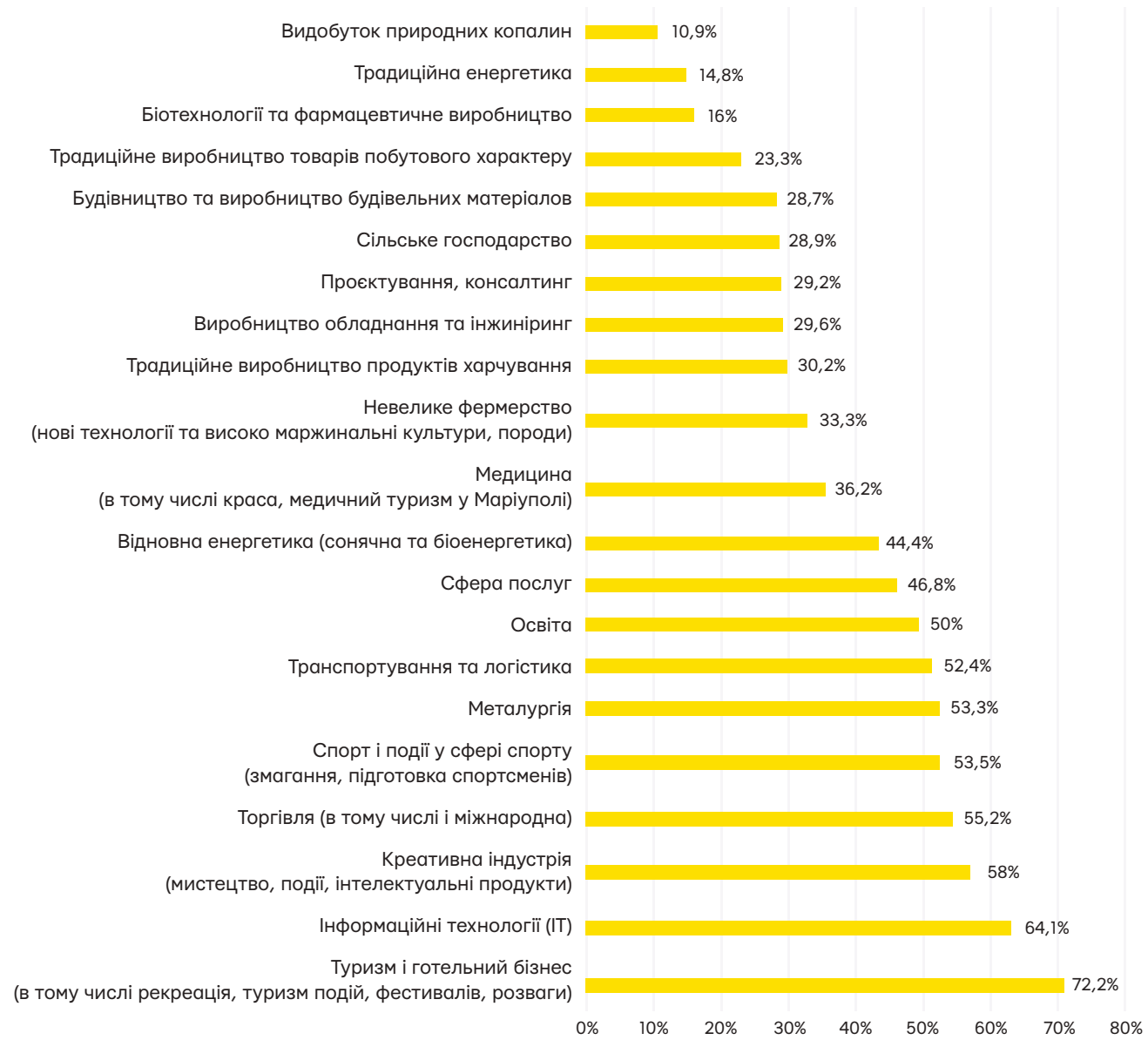
Рік	2017	2018	2019	2020	2021
Кількість осіб	200	2 500	4 200	5 500	8 000

Ринок праці дійсно є проблематичним у місті: середня тривалість пошуку роботи складає сім місяців, а рівень молодіжного безробіття – 38%. Запровадження програми,

що допоможе молоді якісно побудувати кар'єрний шлях значною мірою вплине на молодіжне безробіття та розуміння учнями та студентами свого майбутнього.



Економічне майбутнє м. Маріуполь



УАЛ та КМІС, 2020
Опитування щодо потреб молоді в Маріуполі, травень-червень 2020 р., Українська академія лідерства й Київський міський інститут соціології, 2020 р. [online] Доступно за: <https://drive.google.com/file/d/1GiZXGYxtRJLwo6BIJgTvoZrtrhtp9eEb/view>
Запитання з можливістю обрати декілька варіантів відповіді.

Проте слід тлумачити радше як устремління, аніж реальну оцінку потенціалу, для розвитку подібних сфер. Наприклад, у лідерах – креативна економіка – туризм, ІТ, культура, спорт. Накладаючи подібні устремління на зазначення молоддю, що екологія – наслідок присутності чорної металургії у місті, а тому – проблем, такі відповіді можуть бути протлумачені як бажання жити в чисто-му природному середовищі за рахунок розвитку інших секторів економіки, що дозволять позбавитися залежності від металургії, а значить – екологічних проблем.

У цілому, маріупольська молодь є доволі толерантною – 5,7 балів з 10 – проте не можна сказати, що ці показники є високими; радше навпаки, посередніми. Якщо дивитися на толерантність до окремих громадських груп, то спостерігається суттєва дистанція між толерантністю* до наркозалежних та ЛГБТ-людей та ВПО (2,7, 3,9 та 8,8 балів з 10 відповідно). Проте, прийняття ЛГБТ-спільноти серед молоді помітно вищий, аніж серед інших вікових груп (3,9 проти 2,9 та 2,2 за 10-бальною шкалою). Молодь оптимістичніше сприймає налаштованість інших громадських груп на діалог з маріупольцями (6,3 балів з 10) (Seed Score Index, 2020).

*Толерантність означає відсутність будь-якої дискримінаційної поведінки щодо осіб із певними характеристиками на основі наявності цієї характеристики (наприклад, відмова наркозалежній людині в обслуговуванні у кав'ярні тощо).

Значний вплив на толерантність та соціальну згуртованість має залучення молоді до волонтерської діяльності, що також відо-

бражається у позитивній динаміці упродовж останніх років

Залученість молоді до волонтерської діяльності, осіб

Рік	2017	2018	2019	2020	2021
Кількість осіб	20	90	200	300	350

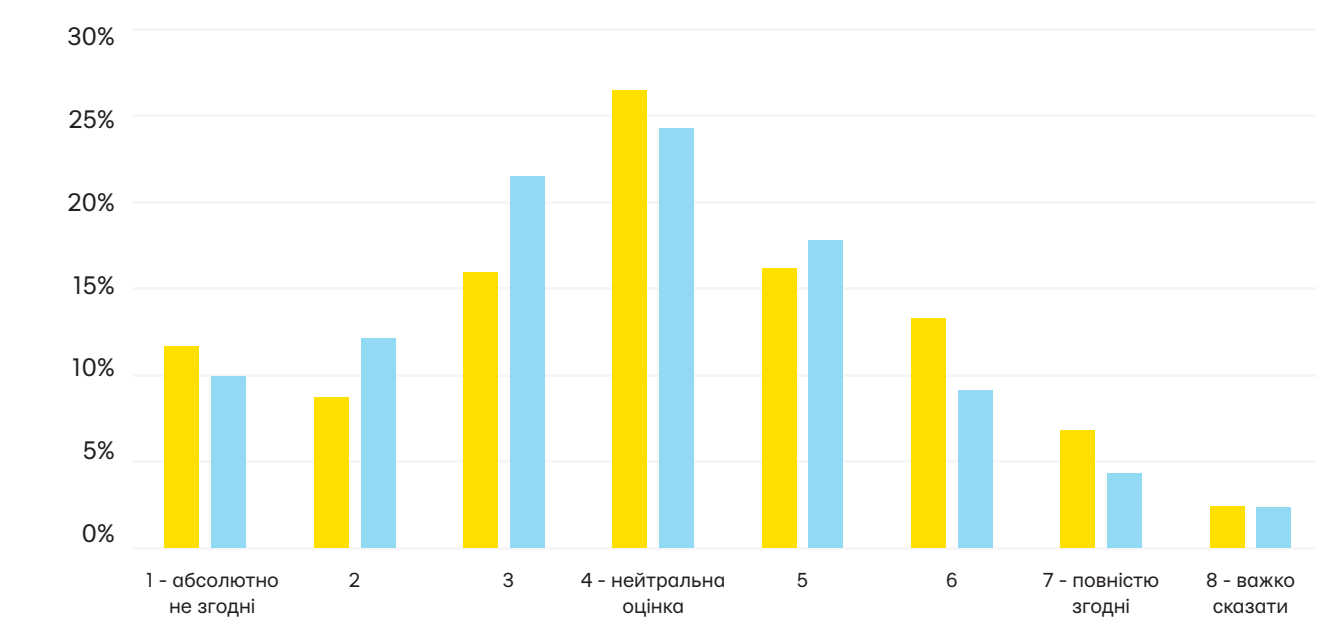
На сьогоднішній день у місті працює консультативно-дорадчий орган Молодіжна рада Маріуполя. Організація Молодіжної ради створена за рекомендаціями Міністерства молоді та спорту України, що надає можливість співпрацювати з іншими радами на території України. Крім того членами Молодіжної ради проводяться різноманітні заходи в місті, а також залучаються грантові кошти. Наразі відчувають власний вплив на стан справ у місті лише 16 % молоді міста, що відображено на наступному рисунку (Seed Score Index, 2020).

Маріуполь став одним із 9 міст України, де був визначений Індекс благополуччя молоді (ІБМ). Молодь Маріуполя проходила опитування на спеціальній платформі, де після завершення опитування мали змогу

отримати знижку на товари й послуги підприємств міста. Загалом в опитуванні взяло участь 716 осіб. Індекс благополуччя молоді (ІБМ) дозволив комплексно оцінити рівень благополуччя молоді в місті. І за результатами підрахунків цей індекс становить – 0,63 (де мінімально – 0, максимально 1).

Крім того молоді люди Маріуполя активно беруть участь в обласних, регіональних і міжнародних заходах і стають лауреатами чи переможцями у цих конкурсах. Наприклад, щорічно молодь Маріуполя бере участь у регіональному конкурсі «Молода людина року», або у 2020 р. учениця маріупольської школи Аліса стала лауреаткою. V Міжнародного конкурсу інноваційних винаходів (iCAN) у Канаді.

Оцінка впливу молоді на стан справ у місті



InfoSapiens, 2020

- Я відчуваю, що можу впливати на розвиток міста
- Я відчуваю, що можу впливати на прийняття місцевих рішень

SWOT аналіз

З метою визначення найбільш вагомих факторів, які мають вплив на галузь освіти громади та подальшого вивчення сценаріїв розвитку галузі, робочою групою сформовано SWOT аналіз.

Сильні сторони

- Наявність творчих просторів для розвитку молоді й молодіжних ініціатив (хаби, молодіжні центри).
- Підтримка молоді місцевим самоврядуванням.
- Активний розвиток інфраструктури міста, що робить його більш комфортним для життя молоді.
- Велика кількість громадських організацій, динамічний громадський сектор.
- Співпраця міста з міжнародними організаціями і фондами (USAID, UNDP, програми Європейського союзу тощо).

Слабкі сторони

- Слабкий соціальний захист молоді, відсутність програм кредитування молодіжного житла й захисту молодих сімей.
- Недостатнє фінансування молодіжних центрів.
- Недостатня інформованість молоді про інструменти залучення.
- Недостатнє медійне висвітлення молодіжної сфери.
- Відсутність широкого спектру кар'єрних можливостей поза межами промисловості.

Можливості

- Відкриття нових культурно-мистецьких закладів, популяризація коворкінгів і вільних просторів (наприклад, бібліотек), особливо у віддалених районах міста.
 - Створення та розвиток Молодіжної ради при ММР.
 - Великий потенціал залучення молоді з окупованих територій – через освіту й молодіжні проекти.
 - Формування мережі й програми стажувань, яка в перспективі стане базою для працевлаштування молоді.
- Розвиток сфери інформаційних технологій, залучення IT-компаній в місто через сприяння відкриттю їхніх офісів тощо.

Загрози

- Збільшення рівня забруднень і пов'язана з цим екологічна міграція.
- Від'ємний приріст населення та переважно старше населення.
- Близькість військових дій.
- Виїзд молоді з міста через економічні виклики.
- Нестабільний підхід до молодіжної політики на всеукраїнському рівні.
- Погане логістичне сполучення міста з рештою України.

З огляду на загальний стан молодіжної сфери, соціальні тенденції в місті та запит молоді на участь у публічному житті, у рамках секторальної стратегії для молоді місто сформулоало таку візію:

Маріуполь – місто, яке мотивує молодь отримувати якісні знання та вміння, професійно реалізуватися та будувати сім'ю.

Для того, щоб втілити цю візію, були ідентифіковані три ключові елементи, на яких зосереджується увага.

Усі ці елементи розкриваються у стратегічному плані.

Місто розвиватиме програми підтримки молодих людей, які створили або планують створити власну сім'ю. Через такі програми

місто сигналізуватиме, що воно є безпечним для створення сім'ї та комфортним для виховання дітей.

У рамках цієї стратегічної цілі молодь залучатиметься до прийняття рішень у місті, буде мати відповідні інструменти впливати на них (крім виборів) та брати відповідальність у рамках демократичного управління містом. Таким чином, молодь відчуватиме свою причетність.

Основна причина переїзду молоді з Маріуполя до інших міст – можливості отримати кращу освіту й працювати на жвавішому ринку праці, який пропонує більше різноманітних професійних можливостей. Щоб поліпшити конкурентоспроможність Маріуполя у цьому розрізі, планується створення середовища, де молодь збільшить шанси на самореалізацію у рідному місті.



Стратегічні цілі

Strategic goal/ Стратегічні цілі	Operational goal/ Операційні цілі	Programs/Projects
1. Забезпечення ефективної участі молоді у процесах прийняття рішень на всіх рівнях через механізми демократичного залучення	1.1. Стимулювання участі молоді у житті міста за допомогою різноманітних інструментів демократичного залучення на різних рівнях	1.1.1. Розвиток учнівського та студентського самоврядування через фінансову підтримку їхніх проєктів.
		1.1.2. Надання фінансової підтримки молодіжним організаціям міста.
		1.1.3. Забезпечення функціонування Молодіжної ради з правом голосу.
	1.2. Підвищення рівня громадянської освіти серед молоді через механізми курсів, дебатів, соціальних проєктів тощо	1.2.1. Створення та реалізація програм неформальної освіти з метою виховання громадянських компетенцій серед молоді. 1.2.3. Розвиток і підтримка служби волонтерства через створення спеціальних програм для школярів і студентства.
2. Створення умов, у яких молодь буде відчувати себе захищеною для створення сім'ї	2.1. Забезпечення молодих сімей можливістю отримати доступне житло	2.1.1. Забезпечення доступу до житла для молоді через програми купівлі власного житла. 2.1.2. Забезпечення доступу до житла для молоді через програми оренди власного житла.
		2.2.1. Розвиток сімейних молодіжних центрів, де надаватиметься всебічна підтримка батьківству.
	2.2. Створення можливостей для молодих сімей якісно проводити дозвілля сім'єю	2.2.2. Організація та підтримка подій у публічних просторах, дружніх для сімей з дітьми.
3. Створення сприятливого середовища для професійної орієнтації та самореалізації	3.1. Розвиток можливостей для молоді здобути ранній професійний досвід	3.1.1. Запровадження програм стажувань для студентів старших курсів у неприбуткових організаціях і державних установах. 3.1.2. Співпраця між муніципалітетами й місцевими підприємцями з надання місць для стажування молоді.
	3.2. Інформування молоді про професійні можливості у місті	3.2.1. Створення та реалізація програм, що мають на меті розвиток професійних навичок у молоді й молодих спеціалістів. 3.2.2. Розробка й підтримка програми профорієнтаційних заходів для учнів 11/12 класів.
	3.3. Створення сприятливого середовища для молодіжного підприємництва	3.3.1. Надання консультацій для підприємців.
		3.3.2. Запровадження інкубаторських програм для молодих підприємців.



Ключові проекти



1

Проектна школа. Програма для молоді з розвитку навичок проєктного менеджменту. Програмний курс, який включає теоретичний і практичний матеріал зі створення проєктів, апікаційних і грантових заявок. Навчання молоді як подаватися на громадський/шкільний бюджет.



2

Школа молодого підприємця. Програма, яка функціонує як бізнес-інкубатор, бізнес-акселератор для потенційних підприємців і підприємців із досвідом.



3

Волонтерська школа. Освітня програма, яка складається з теоретичного й практичного блоків, націлена на розбудову волонтерської мережі міста Маріуполь.



4

Курси розвитку Soft Skills. Проведення регулярних відкритих лекцій та інтенсивів на тему прокачування м'яких навичок у молоді.



5

Міська стипендія талантів. Щорічний творчий конкурс, у тому числі з Ліги сміху серед молоді міста.



6

Програма професійного розвитку. Організація програми від профорієнтаційних заходів для школярів та студентів до стажувань для студентів міста в Маріупольській міській раді, комунальних установах, підприємствах і тощо.



7

Молодіжний офіс. Екосистема для молоді, місце реалізації молодіжних програм та проєктів. Місце «входу» молоді в активне залучення до життя міста та країни.



8

Аквапарк. Найбільший аквапарк України для мешканців та гостей міста.



9

Urban-Park. Сучасний простір для активного відпочинку молоді.

Індикатори моніторингу

№ з/п	Індикатор	Одиниця виміру	2021	2022	2023	2024	2025
1	Відсоток молодих людей, що відчуває власний вплив на стан справ у місті	%	16,8	20	22	25	27
2	Кількість молоді, залученої до волонтерської діяльності хоча б раз на рік	осіб	350	500	1 000	1 500	2 000
3	Молодь бере активну участь у громадському житті	Індекс благополуччя молоді (ІБМ)	0,65	0,67	0,68	0,69	0,7
4	Кількість молоді, що пройшла курси молодого підприємця та започаткувала власну справу	осіб	0	50	60	70	80
5	Кількість осіб молоді, що охоплено курсами неформальної освіти	осіб	8 000	10 000	11 500	12 000	12 500
6	Кількість учнів та студентів, охоплених профорієнтаційними заходами	осіб	500	1 500	2 500	3 000	3 500
7	Кількість студентів, що пройшли стажування за проєктом «Програма професійного розвитку»	осіб	25	40	50	55	60





ЕКОЛОГІЯ



Загальна інформація та аналітика

У вересні 2015 року всі 193 члени Організації Об'єднаних Націй ухвалили план досягнення спільного кращого майбутнього. Наступні 15 років спільні зусилля спрямовано на подолання крайньої бідності, боротьбу з нерівністю і несправедливістю та на захист нашої планети. У центрі «Порядку денного 2030» є 17 Цілей сталого розвитку (ЦСР), що чітко означають світ, якого ми прагнемо для всіх націй без винятків. Нові Глобальні цілі є результатом процесу, що був інклюзивнішим, ніж будь-коли: уряди залучили бізнеси, громадянське суспільство та містян. Усі ми маємо спільне бачення того, куди має рухатись світ. Реалізація цих амбіцій потребує безпрецедентних зусиль усіх секторів суспільства.

Так, як населення здебільшого зосереджено у містах, то на виконання та аналіз досягнення цих цілей ARCADIS у співпраці з Програмою ООН з населених пунктів (UN-HABITAT) розроблено Індекс сталого розвитку міст. По суті це щорічний звіт, який підтримується дослідженням трьох стовпів сталого розвитку, метою якого є розробка системи рейтингів для 100 найбільш стійких міст у світі. Ці стовпи:

- Соціальна складова: фактори, пов'язані з якістю життя жителів міста, — здоров'я, робота, освіта.

- Екологічний фактор: фактори, пов'язані з умовами, які дають місту «зелений ярлик», наприклад, рівень забруднення, ініціативи щодо переробки відходів, розширення зелених зон тощо.

- Економічна передумова: економічне здоров'я, яким користуються жителі міста.

Враховуючи вищезазначене, робочою групою за напрямком «Екологія» проведено аналіз результатів соціологічного опитування, опрацювання сучасного стану довкілля міста, проведено SWOT-аналіз і розроблено дерево цілей, що має на меті досягнути статусу для міста: Маріуполь — «стале місто».

Info Sapiens для Проекту USAID «Демократичне врядування на Сході» (DG-East) було проведено соціальне дослідження для підтримки процесу стратегічного планування в Маріуполі та підготовлено звіт.

Соціологічне дослідження в галузі навколишнього середовища



Отримані результати показують, що населення чітко розуміє, за які саме галузі несе відповідальність муніципалітет. Крім того, результати дають оцінку роботі, здійсненій муніципалітетом за попередній мандат.

Під час проведеного дослідження учасники опитування поставили більш високу оцінку за навколишнє середовище, а саме за питання щодо забруднення повітря, води й ґрунту. Відповідаючи на питання про чинники, які мали б бути задіяні задля того, щоб громадяни більше піклувались про навко-

лишнє середовище, респонденти пропонують запроваджувати фінансову мотивацію, виховання екологічної поведінки, сортування побутових відходів і більш широке залучення населення.

Це питання підсилює важливість зосередитись на необхідності підвищення сумлінності громадян шляхом їхнього навчання, екологічного виховання, обміну досвідом та освіти, не забуваючи про примусові заходи (які мають йти після освітніх).



Стратегія-2021 була зосереджена на відбудові міста, з одного боку, та покращенні роботи комунальних служб, з іншого, тобто увага приділялась тим сферам управління, де міська рада має безпосередні повноваження.

Було використано двадцять чотири показники. Ця стратегія була виконана більш, ніж на 60%. Реалізація екологічної частини стратегії була найважчою. Вона висвітлювалася у щорічному звіті, який міський голова представляв на засіданнях міської ради.

Опитування, проведене в рамках розробки стратегії 2020 – 2030 рр., дозволило скласти уявлення про ставлення мешканців до реалізації цієї стратегії. Респонденти зазначили, що:

- 30% - покращилися громадські місця відпочинку;
- 23% - місто стало чистішим;
- 21% - поліпшився громадський транспорт;
- 16% - поліпшилося культурне життя міста;
- 5% - покращилася якість комунальних послуг;
- 3% - покращилася якість освіти.



Це дослідження виявляє, для репрезентативної кількості мешканців, важливість якості їхнього найближчого оточення (місця відпочинку, чистота міста).

Те саме дослідження дозволило визначити сектори, які, на думку мешканців, потребують пріоритетного вдосконалення:

- 23% - сфера охорони здоров'я;
- 22% - сфера охорони навколишнього середовища;
- 14% - економіка;
- 10% - освіта.

Решта пріоритетів розподілена між економікою державних послуг, морською туристичною інфраструктурою, парковими зонами, дорогами й громадським транспортом, безпекою, культурою та спортом.

Що стосується сприятливих для молоді міста умов, в цьому опитуванні пріоритетні місця займають високооплачувана робота (35%) й покращення екології міста (19%), які йдуть набагато попереду потреб у модернізації інфраструктури відпочинку (7%) й розвитку культурного й спортивного життя міста (3%).



Моніторинг довкілля

Організовано стабільну роботу пересувної лабораторії «Атмосфера» та оперативне інформування населення про результати моніторингу стану забруднення навколишнього природного середовища. Придбано автоматизований стаціонарний пост спостереження за станом атмосферного повітря за показниками CO, NO_x, NO₂, NO, H₂S, SO₂, пил 2,5 мкм та 10 мкм.

Проводиться підтримка природоохоронних органів шляхом закупівлі й передачі спеціалізованого обладнання (наприклад, для Держекоінспекції).

Промисловими підприємствами виконуються природоохоронні заходи, спрямовані на зниження техногенного навантаження на довкілля.

Муніципалітет закуповує енергоефективний транспорт.

Поводження з водними ресурсами

Заходи зі зменшення надходження неочищених стоків у поверхневі водні об'єкти:

- Реалізується найбільший в Україні муніципальний екологічний проєкт «Водовідвід від проспекту Нахімова по Кленовій балці» в Приморському районі Маріуполя. Загальний термін реалізації проєкту – 2007-2022 рр. Загальна вартість проєкту – близько 200 млн. грн.
- Розроблено проєкт будівництва водовідводу по Мар'їнській балці.
- Завершено реконструкцію каналізаційного колектора по вул. Менделєєва.

Оновлюється обладнання на станції біологічної очистки стоків (СБОС) м. Маріуполь.



Розвиток і підтримка біорізноманіття

Проводиться реконструкція набережної в Лівобережному районі. Розробляються проекти з реконструкції набережної сел. Піщане та Центрального пляжу у Приморському районі.

Реконструються парки, сквери тощо:

- Театральний сквер.
- Дитячий парк «Веселка».
- Парк культури і відпочинку ім. М. О. Гурова.

Проводяться заходи з озеленення: щороку проводиться придбання матеріалів і виконання озеленення прибудинкових територій ОСББ (50 ОСББ), посадка квітиків, посів газонів, придбання добрив тощо.

Поводження з відходами

Щорічно проводяться заходи з популяризації культури поводження з відходами серед городян, впроваджуються проекти бюджету участі. Нині розподільний збір ТПВ здійснюється у школах міста та деяких ОСББ. Організовано системний збір і вивіз ТПВ, оновлюється обладнання для збору, перевезення та захоронення (більше 3000 од. контейнерів, 20 од. транспорту). Також постійно проводяться заходи з ліквідації несанкціонованих сміттєзвалищ, вивезено більше 7 тис. тонн відходів.

Маріупольська міська рада разом з Агентством розвитку Маріуполя співпрацює зі спеціалістами французької компанії BETEN в рамках розробки Стратегії управління з твердими побутовими відходами в м. Маріуполь, вивчення морфологічного складу ТПВ, впровадження пілотних проєктів з роздільного збору ТПВ.

Екопросвіта

З червня 2019 року працює Зелена рада при виконавчому комітеті міської ради. Члени Зеленої ради 3 рази відвідали металургійні заводи ТОВ «МЕТІНВЕСТ ХОЛДІНГ», де мали змогу безпосередньо поспілкуватися з керівництвом і задати питання, що хвилюють громаду міста. Підписано Меморандум про співпрацю з Міським центром позашкільної роботи за місцем мешкання. Підписано Меморандум про співпрацю й наміри щодо створення громадського ресурсного центру у м. Маріуполі Донецької області в сфері охорони навколишнього природного середовища з Управлінням екології, енергоменеджменту та охорони праці Маріупольської міської ради, Донецьким державним університетом управління, кластером переробників відходів і вторинної сировини,

ОСББ та громадськими організаціями міста. Періодично проводяться зустрічі, наради, круглі столи за участю представників Маріупольської міської ради, металургійних комбінатів, Зеленої ради при виконавчому комітеті Маріупольської міської ради, громадськості.

Техногенне навантаження на екосистеми міста Маріуполя можна розділити на два походження: комунальне та промислове. Таке навантаження погіршує стан атмосферного повітря, водних ресурсів, ґрунтів тощо. У зв'язку з цим розробка напрямку «Екологія» включає в себе прогнозування зменшення та попередження негативного впливу на довкілля у двох напрямках: комунальному та промислового.



SWOT аналіз

Враховуючи результати соціального дослідження та життєвий досвід членів робочої групи, що є мешканцями міста, а також експертної думки, було проаналізовано сильні та слабкі сторони в сфері охорони навколишнього середовища та екології.

S

Сильні сторони

- Географічне положення (розташування біля Азовського моря, тривалість сонячних днів, біорізноманіття, зокрема, наявність видового різноманіття птахів).
- Досвід співпраці з міжнародними інституціями, зокрема розвиток екологічного транспорту, заміна вуличного освітлення, реконструкція систем водопостачання/водовідведення.
- Розвиток ландшафтного озеленення міста.

W

Слабкі сторони

- Промислове та побутове забруднення довкілля.
- Повільна екологізація промисловості.
- Низький рівень екологічної обізнаності населення.

O

Можливості

- Розвиток автоматизованої системи моніторингу якості атмосферного повітря.
- Законодавчі ініціативи щодо справедливого розподілу екоподатку до місцевих бюджетів у розмірі не менше 80% та підвищення розмірів штрафних санкцій за порушення природоохоронного законодавства.
- Впровадження політики декарбонізації.

T

Загрози

- Кліматичні зміни, що спричиняють підвищення солоності морської води та зміни Азовської морської екосистеми.
- Закінчення терміну експлуатації чинного полігону ТПВ.
- Подовження воєнних дій.



Стратегія 2020 - 2030 є амбіційною. Підхід «знизу вгору» та участь населення є практикою, що застосовується та визнається на міжнародному рівні. Таким чином, результати робочої групи чітко висвітлюють повсякденні проблеми населення (забруднення, водопостачання, поводження з відходами).

Сьогодні питання екології міст, зменшення впливу на навколишнє середовище людей, зменшення екологічного впливу й кліматичних змін охоплюють дуже широкий спектр втручань.

Під час роботи міжнародного експерта з екології та робочої групи були визначені стратегічні, операційні цілі й завдання до них. Ці напрацювання є результатом порівняльної оцінки стратегій сталого розвитку багатьох міст світу на основі визнаних орієнтирів (відповідно до результатів соціального дослідження). Так, міжнародним експертом було проведено аналіз 10 міст світу, які є орієнтиром для впровадження в Маріуполі та схожими за характеристикою, а саме: Лондон, Нью-Йорк, Амстердам і Париж (згідно з рейтингом Барселонської бізнес-школи IESE

«Міста в русі»), два французьких міста з характеристиками, подібними до нашого міста (порт і промисловість): Ла-Рошель і Дюнкерк, та ще чотири портові міста з населенням приблизно 500 000 мешканців (Афіни, Галіфакс (Канада), Квебек, Роттердам).

Всі ці міста вже пройшли шлях до статусу «стале місто» або знаходяться на етапі, що й наше місто. Що передбачає термін «стале місто»? Стале місто - це місто, яке відповідає екологічним викликам, включаючи критерії викидів CO₂, викидів метану, утворення відходів, доступу до води. Мобільність і доступ до громадського транспорту, велосипедів і велосипедних доріжок та їх включення до благоустрою міста (містобудування). Людський капітал також враховується, а саме доступ до освіти й соціальна згуртованість. Також аналізуються економіка й система управління міста, а також його міжнародне значення.

На основі визначених сильних та слабких сторін сформовано дерево цілей, які є пріоритетними для виконання до 2030 року.

Стратегічні цілі

Strategic goal/ Стратегічні цілі	Operational goal/ Операційні цілі	Programs/Projects
1. Розвиток і підтримка урбаністичної екології	1.1. Забезпечення якісною питною водою мешканців міста Маріуполь	1.1.1. Розробка генеральної схеми управління водними ресурсами міста 1.1.2. Розробка проєкту альтернативної системи водопостачання 1.1.3. Реконструкція/будівництво систем водопостачання
	1.2. Досягнення ефективного очищення стічних і ливневих вод	1.2.1. Реконструкція/будівництво систем водовідведення. 1.2.3. Реконструкція системи біологічного очищення стоків.
	1.3. Покращення інфраструктури поводження з ТПВ у громаді	1.3.1. Впровадження міської системи збирання, перевезення, сортування, зберігання, оброблення, перероблення, утилізації, видалення, знешкодження і захоронення відходів.
	1.4. Зменшення атмосферного та шумового забруднення, спричиненого транспортними засобами	1.4.1. Розробити стратегію під назвою «мобільність», беручи до уваги весь «екологічний» транспорт: велосипеди, електричні трамваї та інші види громадського транспорту. 1.4.2. Забезпечити допустимий рівень шуму на відкритих ділянках і в житлових будинках шляхом встановлення датчиків.
2. Зменшення власного екологічного сліду кожним мешканцем, підвищення рівня екологічної свідомості населення	2.1. Проведення заходів з екологічної просвіти населення	2.1.1. Організація та здійснення екопросвітніх заходів для посилення екологічної свідомості та для навчання екологічним принципам.
	2.2. Формування та впровадження засад «environmental-friendly» (екодружнє ставлення до природи)	2.2.1. Розробка та розповсюдження бренду «environmental-friendly» 2.2.2. Заохочення населення до розробки та реалізації "environmental-friendly" заходів.
3. Підвищення стійкості екосистем до реальних і потенційних наслідків зміни клімату	3.1. Запровадження та обслуговування функціонування (модернізація) системи моніторингу якості атмосферного повітря міста	3.1.1. Встановлення автоматизованих постів моніторингу якості атмосферного повітря.
	3.2. Розвиток і підтримка біорізноманіття	3.2.1. Реконструкція міських парків, скверів тощо із наданням переваги місцевим видам зелених насаджень. 3.2.2. Реконструкція міських прибережних зон Азовського моря. 3.2.3. Створення та розвиток об'єктів природно-заповідного фонду та екологічної мережі.
4. Впровадження заходів із запобігання та адаптації до зміни клімату	4.1. Зменшення рівня енергоспоживання та викидів парникових газів муніципальними установами, закладами, організаціями тощо	4.1.1. Розвиток системи моніторингу за енергоспоживанням муніципальних установ, закладів, організацій тощо. 4.1.2. Модернізація муніципальної інфраструктури для зниження втрат та споживання енергоресурсів. 4.1.3. Підвищення рівня енергоефективності житлового фонду міста.
	4.2. Адаптація до зміни клімату шляхом розвитку альтернативної енергетики	4.2.1. Впровадження заходів «зеленої енергетики».

4. Впровадження заходів із запобігання та адаптації до зміни клімату	4.3. Зниження електроспоживання на освітлення міста	4.3.1. Модернізація системи зовнішнього освітлення міста з використанням енергоефективних світлодіодних приладів та впровадження автоматизованої системи комерційного обліку електроенергії (АСКОЕ).
5. Зменшення техногенного впливу на довкілля	5.1. Поліпшення якості атмосферного повітря за рахунок зменшення викидів забруднюючих речовин від промислової діяльності	5.1.1. Будівництво/реконструкція/модернізація обладнання та систем моніторингу промислових підприємств.
	5.2. Захист водних ресурсів шляхом зменшення скидів забруднюючих речовин у річки Кальміус і Кальчик та у Азовське море	5.2.1 Будівництво/реконструкція/модернізація обладнання та систем очищення промислових стічних вод підприємств.
	5.3. Створення умов для утилізації промислових відходів	5.3.1. Використання промислових відходів у будівництві.
	5.4.1. Розробка концепції декарбонізації, а саме - переходу на низьковуглецеве виробництво сталі («Зелена Металургія»)	5.4.1. Розробка концепції декарбонізації, а саме - переходу на низьковуглецеве виробництво сталі («Зелена Металургія»).



Ключові проекти



1

Проект модернізації зовнішнього освітлення міста Маріуполя. Заміна старого типу пристроїв для зовнішнього освітлення на енергоефективні світлодіодні пристрої з впровадженням АСКОВЕ та диміруванням з метою економії по електроенергії до 50% до 2025 року.



2

Реконструкція/будівництво систем водопостачання. Підвищення якості питної води та зменшення її втрат у м. Маріуполі шляхом модернізації системи водопостачання.



3

Реконструкція системи біологічного очищення стоків. Досягнення високого рівня очищення стоків з можливістю їх повторного використання. Попередження забруднення Азовського моря.



4

Збір та повторне використання дощової води. Оновлення систем водовідведення, ливневих (дощових) систем з метою повторного використання води у різних сферах благоустрою (полив зелених насаджень тощо).



5

Реконструкція Центральної набережної. Приведення території пляжу до більш привабливої, комфортної та екологічної сталості місцевості.



6

Реконструкція території пляжу по вул. Велика Морська в Приморському районі м. Маріуполя. Приведення території пляжу до більш привабливої, комфортної та екологічної сталості місцевості.



7

Реконструкція набережної в Лівобережному районі, м. Маріуполь, 1 черга. Приведення території пляжу до більш привабливої, комфортної та екологічної сталості місцевості.



8

Будівництво полігону твердих побутових відходів. Покращення інфраструктури поводження з ТПВ у м. Маріуполі шляхом вдосконалення системи збору та транспортування ТПВ, реконструкції окремих чинних полігонів ТПВ, побудови нового санітарного полігону й заводу з переробки розділених відходів.



9

Моніторинг шумового забруднення, а саме: встановлення датчиків на відкритих ділянках. Впровадження моніторингу шумового забруднення з метою виявлення джерел та аналізу впливу на довкілля.



10

Запровадження та обслуговування функціонування (модернізація) системи моніторингу якості атмосферного повітря міста. На виконання постанови КМУ від 14.08.2019р. № 827 здійснення моніторингу якості атмосферного повітря в агломерації Маріуполь шляхом встановлення постів автоматизованих спостережень за станом повітря.



11

Модернізація муніципальної інфраструктури із використанням енергоефективних заходів. Модернізація системи освітлення в муніципальних закладах із заміною на LED-світильники призводить до значного зниження споживання електроенергії на освітлення до 60% та покращення якості освітленості приміщень у дотримання необхідних санітарних норм. Заміна застарілих віконних блоків на металопластикові енергоефективні призводить до економії теплової енергії до 8% на заклад, а також має великий соціальний ефект і покращення естетичного вигляду як усередині приміщень, так і будівлі зовні.



12

Організація підтвердження муніципальної системи екологічного менеджменту в структурі ММР відповідно до вимог стандарту ISO 14001:2015 та енергетичного ISO 50001:2018. Запровадження в структурі міської ради дбайливого стану до довкілля шляхом введення системи екологічного менеджменту відповідно до вимог стандарту ISO 14001:2015. Проведення моніторингу споживання енергоресурсів (теплової та електричної енергії, холодної та гарячої води, природного газу) муніципальними закладами міста Маріуполя шляхом експлуатації відповідного комп'ютерного програмного забезпечення з метою формування звітності на підставі внесених даних та прийняття відповідних рішень щодо зменшення енергоспоживання закладами та підготовки програми заходів для економії енергоресурсів.



13

Екопросвітницька діяльність: вивчення флори та фауни. Підвищення обізнаності про проблеми, пов'язані з водою, повітрям та відходами тощо. Проведення постійної екопросвітницької діяльності серед населення міста з метою підвищення рівня обізнаності про стан довкілля, поліпшення ставлення населення до довкілля.

Індикатори моніторингу

№ з/п	Індикатор	Одиниця виміру	2021	2022	2023	2024	2025
Комунальна екологія							
1	Кількість активних постів моніторингу якості атмосферного повітря	шт, на рік	1	2	3	4	5
2	Зниження питомого енергоспоживання бюджетних організацій	кВт.год/кв.м, на рік	125	121	117	113	110
3	Впровадження комплексної термомодернізації муніципальних будівель	Од., на рік	5	6	7	9	9
4	Динаміка зниження споживання електроенергії на зовнішнє освітлення міста	%, на рік	100	92	73	52	52
5	Кількість проведених екопросвітніх заходів	шт, на рік	173	200	220	230	240
6	Кількість населення, що охоплене до розробки та реалізації "environmental-friendly" заходів	осіб, на рік	2300	2400	2500	2600	2700
7	Площа реконструйованих зелених зон із використанням місцевих видів зелених насаджень	га, наростаючим підсумком на звітній рік	50	54	58	62	66
8	Задоволеність здійсненим облаштуванням міських прибережних зон Азовського моря	Бал, на звітній рік	5,1	5,3	5,5	6,0	6,3
Промислова екологія							
9	Відсоток реалізованих природоохоронних заходів промислових підприємств згідно термінів, вказаних у місцевій Програмі охорони та оздоровлення навколишнього природного середовища Маріупольської міської територіальної громади до 2030 року	%, на рік	100	100	100	100	100





ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ



Загальна інформація та аналітика



Технології це те, що перетворює знання, спостереження і досвід в практику.

Становлення і розвиток ринкових відносин, формування нових форм господарювання протікає нерозривно з процесами трансформації міст, міської культури, міської свідомості, створенням специфічного міського середовища.

Технології нерозривно пов’язані з розвитком в таких напрямках: економічний розвиток, соціально-економічний розвиток міста.

У кожному разі під розвитком, зазвичай, мається на увазі будь-яка прогресивна зміна в економічній або структурній сферах, про придбання міською системою нових характеристик. Поряд з чисто економічними характеристиками розглядають соціальні, екологічні та інноваційні параметри

розвитку. Більш того, соціальні, екологічні та інноваційні характеристики давно вже стали повноправними показниками, що оцінюють ступінь розвитку будь-якої економічної системи країни, в тому числі міста.

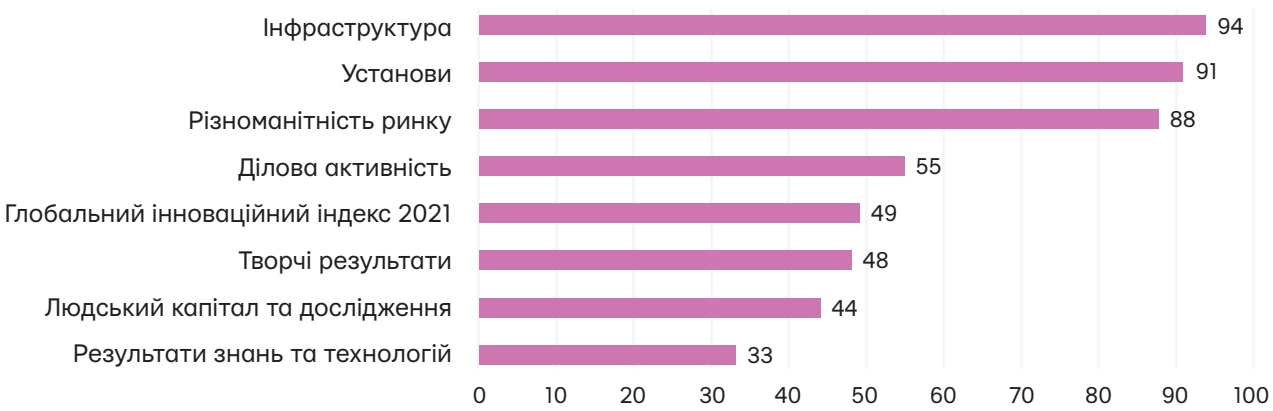
Україна та інновації

Згідно результатів, оприлюднених у дослідженні Global Innovation Index (GII) 2021 р., Україна займає 49 місце серед 132 економік світу, та 32 місце серед 39 економік Європи.

Рейтинги України (2019–2021)

Рік	Показник GIІ
2021 р.	49
2020 р.	45
2019 р.	47

Економічне майбутнє м. Маріуполь



Примітка: найвищий можливий рейтинг в кожному стовпі – 100.

Згідно з дослідженням GIІ Україна показує кращі результати в галузі знань і технологій, а її найслабші результати – у сфері інфраструктури.

Згідно з аналітичним звітом Всесвітнього економічного форуму «Готовність до майбутнього виробництва 2018», країна опинилася серед країн, чії торгівля, інфраструктура і технологічний розвиток не готові до майбутнього збільшення і розвитку виробничих потужностей.

В цілому автори звіту розділили 100 країн світу на: провідні країни, країни-спадкоємиці, країни з високим потенціалом і країни, які відстають. Україна опинилася в останній групі разом з Колумбією, Угандою, Кіпром, Єгиптом, В’єтнамом і ще 46 країнами світу.

У звіті відображена готовність 100 країн світу до «нової індустріальної революції», на порозі якої виявився світ. Експерти відзначають, що тільки 30 провідних держав світу найближчим часом здійснять технологічний стрибок і розвинути власне виробництво до такого рівня, що інші країни не матимуть можливості з ними конкурувати.

Загальний рейтинг країн складався з 2 показників: структура виробництва і рушійні сили виробництва. За першим Україна зайняла 43 місце, а за другим – 67.

Показник рушійних сил виробництва країни визначався за 6 параметрами:

- розвиток технологій і інновацій;
- людський капітал;

- міжнародна торгівля та інвестиції;
- інституційна система;
- ринки збуту і використання ресурсів.

Експерти оцінили український людський капітал, віддавши Україні 34 місце. Так в Україні 12,6% працездатного населення зайнято саме у виробництві, а 37,6% мають вищу освіту або науковий ступінь. Однак за показником привабливості для талановитих працівників Україна зайняла 90 місце.

За показником глобальної торгівлі та інвестицій Україна зайняла 59 місце. Так за розміром мит на імпорт Україна опинилася на 39 місці, а за часткою торгівлі в ВВП країни – на 29. За рівень інвестицій в нові проєкти експерти форуму віддали нашій країні 53 місце.

Що стосується показника стану ресурсів, то і тут Україна опинилася далеко позаду – 88 місце. Зокрема, Україна зайняла 99 місце за рівнем викидів вуглекислого газу в атмосферу і 93 місце за рівнем викидів азоту. А за рівнем очищення стічних вод – 58.

Розвиток міста – багатовимірний і багатоаспектний процес, який, зазвичай, розглядається з точки зору сукупності різних соціальних і економічних цілей. Соціально-економічний розвиток включає в себе такі аспекти, як:

- зростання виробництва і доходів;
- зміни в інституційній, соціальній і адміністративній структурах суспільства;
- зміни в суспільній свідомості;
- зміни в традиціях і звичках.

Маріуполь на мапі інновацій

Щодо рейтингових оцінок міста, які пов’язані з розвитком сфери технологій, доцільно буде навести такі дослідження, які проводилися дослідницькою агенцією Info Sapiens для Проєкту USAID «Демократичне врядування у Східній Україні» (DG-East) та агенцією USAID.

Так, згідно дослідженням агенції Info Sapiens у 2020 році, респондентам було запропоновано погодитися або ні з визначенням Маріуполя як інноваційного та креативного міста: за результатами опитування в цій сфері повністю згодними з таким твердженням виявилися лише 11% респондентів, абсолютно незгодними виявилися 1%, нейтрально поставилися до даного твердження 20%.

Лише 6% респондентів вважають наукову та дослідницьку базу підприємств міста сильною, а рівень впровадження нових технологій на підприємствах високим, проте 20% визначили, що на це запитання дуже важко відповісти, а 3% взагалі не погодилися з даним твердженням.

Забезпеченість необхідним професійним обладнанням для опанування відповідної спеціальності визначили на високому рівні лише 4% респондентів, 39% оцінили стан забезпеченості на 6 балів з 8, проте ця сфера, безумовно, є сферою розвитку.

Наявність відкритих можливостей для проведення наукових та прикладних досліджень лише 8% респондентів визначили як достатню, 36% оцінили в 6 балів з 8.

Також Українська академія лідерства проводила Опитування щодо потреб молоді в м. Маріуполь: травень-червень 2020 року, в рамках якого було визначено пріоритетні для розвитку в наступні 10 років галузі економіки: 64, 1% респондентів визначили таким напрямком інформаційні технології, а 58% - креативну індустрію (мистецтво, події, інтелектуальні продукти), 44,4% - відновну енергетику (сонячну та біоенергетику), лише 16% - біотехнології та фармацевтичне виробництво. Розвиток будь-якого міста - багато-

цільовий і багатокритерійний процес, який потребує розвитку та впровадження нових технологій (розвиток інфраструктури, ІТ, медицини, культури тощо).

Опитування експертів за допомогою анкетування стало ще одним підтвердженням того, що сфера технологій у м. Маріуполь є, безумовно, сферою розвитку. Зокрема, ця думка знайшла відображення в наступних твердженнях:

- «У місті замало підприємств чи проєктів, де використовуються технології, не пов’язані з металургійною галуззю. Потрібно збільшення у бік формування нових медичних, ІТ та інших кластерів».
- «Обмежена кількість у ВНЗ Маріуполя перспективних наукоємних спеціальностей для підготовки майбутніх фахівців».
- «Поки що достатньо малочисельний склад ІТ спільноти міста. ІТ спільнота дуже мало залучена до розвитку, побудови ІТ сервісів в місті».
- «Інноваційна сфера міста не є привабливою для вітчизняних та іноземних інвесторів».
- «ВНЗ, зосереджені в Маріуполі, не є передовими ВНЗ України та світу, що виключає можливість залучення інвестицій на вдосконалення освітнього процесу, утримання перспективних студентів і талановитих науковців».
- «Відсутність ефективного механізму перетворення наукових розробок у інноваційні конкурентні продукти (товари та послуги)»
- «Відсутність завершеної та ефективно діючої інноваційної екосистеми».

При цьому за результатами Індексу конкурентоспроможності міст України 2021 р. (ІКМ) Маріуполь посідає:

- 5 місце серед 40 провідних міст України за показником «Підтримка інновацій»;
- загальне 8 місце за значенням ІКМ 2021р.

Показники м. Маріуполя за результатами Індексу конкурентоспроможності міст України 2021 р.

№	Місто	Маріуполь	
	Компонент (Вимір)	Бали	Місце
	Взагалі	62,27	8
1	Започаткування бізнесу	6,44	16
2	Доступ до публічного майна	5,32	19
3	Прозорість та відкритість даних	8,01	5
4	Вартість дотримання законодавства	2,65	45
5	Податки та збори	5,53	20
6	Неформальні платежі та корупція	8,69	1
	Вимір 1. Хабарі/подарунки	7,39	7
	Вимір 2. Антикорупційні заходи	10	1
7	Безпека ведення бізнесу	7,91	5
8	Лідерство міської влади	6,15	11
	Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	7,14	12
	Вимір 2. Публічно-приватний діалог	5,15	12
9	Ресурси для розвитку	4,45	13
	Вимір 1. Людські ресурси	5,27	28
	Вимір 2. Фінансові та Інфраструктурні ресурси	3,21	14
	Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	4,87	15
10	Підтримка інновацій	6,12	5

Індекс конкурентоспроможності міст України 2021 р. (рейтинг та групування міст)



Діджиталізація міста. Стартапи

Впровадження сучасних smart-технологій в міську інфраструктуру є однією з пріоритетних цілей, яка приведе до сталого розвитку та розбудови Маріуполя.

В рамках форуму Kyiv Smart City Forum 2019 Маріуполь за впровадження інноваційних рішень в інфраструктуру був нагороджений двома відзнаками.

Нагороду «Smart місто» Маріуполь отримав у номінаціях «Місто стартапів» та «Найкраща транспортна модель міста». Переможців визначали після розгляду понад 100 заявок та пропозицій у п'яти категоріях.

Нагороду «Місто стартапів» Маріуполь отримав разом зі Славутичем та Шосткою. «Найкращу транспортну модель міста» - розділив з Житомиром та Львовом.

Маріуполь працює над розвитком smart-напрямку. В першу чергу, це робиться для людей, їх комфорту та економії часу. Задля цього у місті впроваджуються електронні сервіси.

Зокрема, на номінацію «Місто стартапів» Маріуполь було подано декілька проєктів. Серед них - сіті-бот «Назар» та електронні медичні сервіси для всього міста, куди входять електронний кабінет пацієнта, медичний портал, впровадження електронної медичної картки, реєстратури, чат-бота.



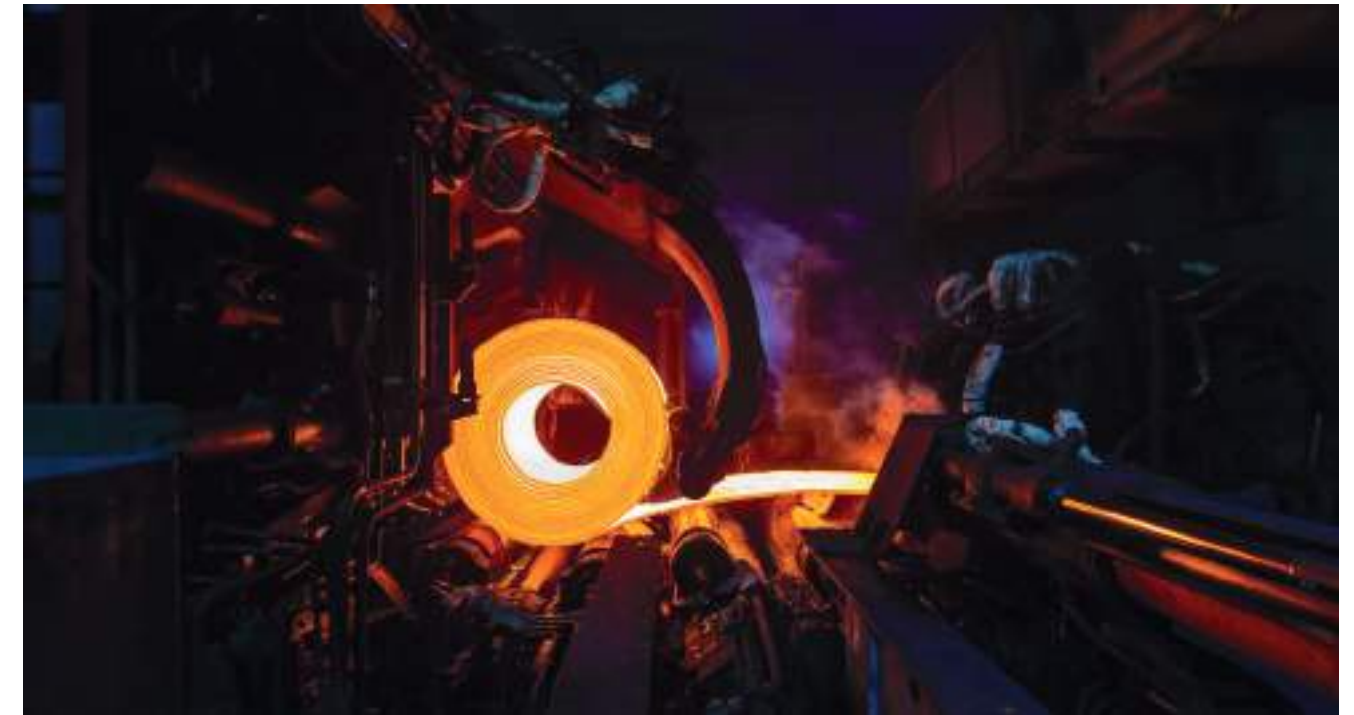
Нагороду у категорії «Найкраща транспортна модель міста» Маріуполь отримав за впровадження ряду інноваційних проєктів. А саме: автоматизованої системи диспетчерського управління Picas, мобільного додатку для мешканців міста, електронного проїзного, оплати за проїзд через QR-код, встановлення електронних табло на зупинках.

Використовуючи електронні сервіси у роботі, маріупольський транспорт здобув новий та якісний рівень.

У Маріуполі за підтримки проєкту USAID на постійній основі відбуваються ІТ конференції із залученням провідних фахівців з ІТ. Основними напрямками обговорень стають тренди та актуальні проблеми в індустрії.

З 2016 року наше місто стрімко вибивається в лідери цієї сфери, відбувається розвиток ІТ-сфери, зокрема зазначена галузь є лідером за приростом кількості штатних працівників (120%) та за приростом податкових надходжень (79%).

Наразі частка ІТ-галузі у ВВП країни становить 4%. Під час зустрічі президента України Володимира Зеленського з віце-президентом Facebook Ніком Клеггом і операційним директором компанії Шеріл Сендберг в кінці вересня 2021 року було наголошено про плани збільшення частки ІТ-галузі у ВВП країни в 2,5 рази.



«Ми хочемо зростання до 10% і бачимо в цьому реальність в найближчі два-три роки, - заявив Зеленський і зазначив, що цифровізація стала пріоритетним завданням для України.»

За словами українського лідера, в державі проводиться робота, спрямована на переведення всіх державних послуг в електронний вигляд.

Зміст розвитку міст може сильно відрізнятись, і ця різниця зумовлена не тільки вихідним рівнем розвитку, а й особливостями кожного міста, його виробничою структурою, географічним положенням, виробничою спеціалізацією тощо.

За домінуючою галузевою належністю Маріуполь відноситься до індустріального міста.

На стадії індустріального розвитку в місті діють закономірності, що визначаються роллю провідних галузей, «локомотивів індустрії», які створюють так званий мультиплікативний ефект і визначають весь хід розвитку міста в цілому.

Провідними галузями для міста є металургія та машинобудування, які створюють додаткові робочі місця, вся інша інфраструктура

міста нібито обслуговує основне виробництво. У цих умовах підприємства однієї галузі визначають стан економіки і соціальної сфери всього міста.

Мета розвитку напрямку «Технології та цифрова трансформація» - створення постіндустріальної стадії розвитку міста

Головним фактором, який визначає його добробут, стає рівень розвитку міської інфраструктури, нових технологій та перспективних галузей економіки. В місті майбутнього важливо, наскільки розвинені дороги та транспорт, зв'язок, житловий сектор, сфера послуг і індустрія туризму, наскільки низький рівень злочинності і місто забезпечено кваліфікованими кадрами. Наскільки вся інфраструктура міста здатна прийняти нові види бізнесу і нових людей, наскільки швидко і ефективно може вся міська інфраструктура пристосуватися до нових умов створення екосистеми інновацій - все це визначає потенціал постіндустріального розвитку Маріуполя.

Отже, необхідно звертати пильну увагу на те, які чинники, в першу чергу, треба враховувати з метою активізації інноваційного розвитку та підвищення конкурентоспроможності Маріуполя серед міст України.

SWOT аналіз

За результатами проведеного SWOT-аналізу було визначено ключові фактори поточного стану галузі, які мають відіграти важливу роль у майбутньому розвитку.

S Сильні сторони • У муніципалітеті сформована ініціативна досвідчена команда, яка прагне змін на краще та яка має амбіції впроваджувати ці зміни. • Місцева влада успішно співпрацює з громадою міста. • Позитивний досвід залучення інвестицій. • Всі ключові інформаційні системи міста централізовані, уніфіковані та єдині для всього міста, що є основою для подальшого розвитку та побудови цифрових сервісів. • Достатня кількість ресурсів для розвитку інфраструктури міста.	W Слабкі сторони • Мономісто з надвисокою орієнтацією на металургію. • Низька привабливість працевлаштування молоді, як наслідок, – відтік з міста. • Низька активність мешканців міста щодо зацікавленості «креативними» проектами та користування сервісами. • Низький освітній рівень ВНЗ (не займають перші місця в рейтингу кращих в Україні). • Відсутність завершеної інноваційної екосистеми.
O Можливості • Маріуполь – вітрина Східної України, тому розвиток Маріуполя можна вважати пілотним проектом для всієї України. • Місто має велике значення для економіки області та країни в цілому, тож є шанс отримати додаткову підтримку на законодавчому/економічному рівні (податкові пільги, субвенції). • Можливість залучення приватних інвесторів через високий рівень міста у рейтингу українських міст. • Значна увага до міста міжнародних організацій. • Вибудовані партнерські взаємовідносини та співпраця з міжнародними організаціями, успішно реалізуються спільні проекти.	T Загрози • Не відповідність розробок університетів потребам чинних підприємств у місті. • Відтік молодих, кваліфікованих працівників. • Економічна нестабільність, висока залежність від зовнішньої кон'юнктури на ринку металопродукції. • Застарілі стандарти підготовки фахівців у школах та вишах. • Нормативні, законодавчі обмеження для цифровізації сервісів, послуг (наприклад, для отримання послуги мають бути надані паперові документи). • Нестабільність курсу розвитку країни на цей момент, ризик дефолту/інфляції.



Аналіз SWOT з точки зору розвитку сфери технологій:

- Низький освітній рівень ВНЗ міста зумовлює необхідність значних інвестицій в цю сферу для «виращування» висококваліфікованого кадрового потенціалу, створення умов для запобігання виїзду молоді з міста.
- Застарілі методи виховання у ДНЗ та навчання у школах є мотивацією для пошуку та застосування нових освітніх програм, наприклад: створення на базі гуртків STEM/STEAM-лабораторій, гуртків Scratch-програмування для дітей молодшого та середнього шкільного віку тощо.
- Низька привабливість працевлаштування молоді, відсутність роботи по ІТ напрямку, потребує стимулювання розвитку ІТ-інкубаторів, розробка механізмів продажу стартап продуктів, комерціалізація ідей.

- Відсутність завершеної інноваційної екосистеми, потребує подальшого розвитку. В якості бази для розвитку технологій на території міста вбачається можливість створення технопарку на базі ВНЗ.
- Для розробки нових та адаптації вже розроблених технологій (в різних сферах) стає необхідним створення умовного Центру розвитку технологій.

Структуру стратегічних та операційних цілей, виходячи з аналітичного огляду та прогнозного сценарію розвитку напрямку «Технології та цифрова трансформація», згідно з яким, зокрема, передбачається як сталий розвиток базових галузей економіки, так і розвиток нових інноваційних галузей, можна відобразити у вигляді таблиці.

Стратегічні цілі

Strategic goal/ Стратегічні цілі	Operational goal/ Операційні цілі	Programs/Projects
1. Пошук перспективних технологій-активаторів зростання економіки	1.1. Створення техно-логічних кластерів з підтримки базових галузей для міста (металургія, металообробка)	1.1.1. Створення спеціалізованих наукових центрів разом з ВНЗ з метою залучення до розвитку міста креативної молоді (запропоновані напрямки: водопостачання та очищення води, екологія, ІТ, медицина). 1.1.2.Створення технопарку.
	1.2. Створення умов для розробки технологій для перспективних галузей для міста і технологій майбутнього)	1.2.1. Створення на базі ВНЗ науково-дослідницьких лабораторій з розвитку медичних досліджень. 1.2.2. Створення на базі ВНЗ науково-дослідницьких лабораторій з розвитку ІТ напрямків і робототехніки, діджиталізації виробничого та соціального середовища. 1.2.3. Створення на базі ВНЗ науково-дослідницьких лабораторій.
	1.3. Зайняття провідних позицій серед міст України згідно індексу інноваційності	1.3.1. Впровадження методології щодо підвищення інноваційності міста (наприклад, Innovation Cities index).
	1.4. Пілотування перспективних технологій	1.4.1. Запровадження цільових програм розробки перспективних технологій від стартапу до комерціалізації.
2. Цифрова трансформація міста. Впровадження концепції Smart City	2.1. Розвиток ІТ екосистеми міста	2.1.1. Відкриття нових ІТ-хабів як центрів активації ІТ екосистеми. 2.1.2. Реалізація заходів з розвитку індустрії ІТ стартапів, заснування міського фонду ІТ стартапів. 2.1.3. Залучення до міста ІТ-компаній, відкриття офісів, представництв.
		2.2.1. Розвиток єдиного електронного кабінету жителя, впровадження цифрових сервісів для мешканців міста (комунальні, адміністративні, соціальні послуги та сервіси, сервіси, пов'язані з комунальним майном, земельними ділянками тощо).
		2.2.2. Розвиток електронних сервісів комунікації з представниками бізнесу в місті (консультація, відомості про податки, нерухомість, земельні ділянки тощо). 2.2.3. Цифровізація ключових міських реєстрів, автоматизація процесів муніципалітету, аналітика даних. 2.2.4. Впровадження технічних рішень для забезпечення захисту інформаційних систем міської ради та забезпечення відмовостійкості роботи міських інформаційних систем і сервісів.
	2.2. Розвиток та популяризація цифрової форми взаємодії житель-муніципалітет	2.3.1. Розвиток сервісів комунікації та взаємодії зі споживачами комунальних послуг. 2.3.2. Автоматизація обліку енергоресурсів на КП, ключових виробничих параметрів. 2.3.3. Впровадження програмної платформи та технологічне наповнення Єдиного Аналітичного центру «Smart-центр», налагодження електронної комунікації за ключовими напрямками життєдіяльності міста та міських служб. 2.3.4. Інтеграція в єдину міську диспетчерську даних з підсистем обліку показників роботи системи водопостачання та опалення міста. 2.3.5. Розвиток сервісів аналітики і візуалізації ключових параметрів роботи КП та систем життєдіяльності міста. 2.3.6. Інтеграція в єдину міську диспетчерську даних зі сфери комунальних, адміністративних, соціальних, медичних послуг та сфери освіти.

2. Цифрова трансформація міста. Впровадження концепції Smart City	2.4. Цифрова трансформація процесів та послуг профільних установ (медицина, освіта, адміністративні, міські соціальні послуги тощо)	2.4.1. Запровадження єдиної медичної електронної платформи міста, розвиток електронного кабінету пацієнта.
		2.4.2. Автоматизація процесів міських лабораторій та взаємодії з пацієнтами.
		2.4.3. Розвиток медичної інформаційної системи, цифровізація медичних документів та взаємодій між закладами.
		2.4.4. Впровадження, сервісів для аналізу і оцінки рівня «здоров'я» міста (дашборд, інформаційні панелі і т.п.) для оперативного прийняття рішень на підставі реальних даних в реальному часі.
		2.4.5. Діджиталізація міських освітніх реєстрів.
		2.4.6 Запровадження електронних сервісів для учнів шкіл та їх батьків.
3. Створення екосистеми інновацій	3.1. Формування культури та популяризація інновацій	3.1.1. Створення STEM/STEAM-лабораторій (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics) на базі шкіл, що об'єднує всі п'ять дисциплін в одну систему, де задіяні прикладні і міждисциплінарні підходи навчання для підготовки дітей до професій майбутнього.
		3.1.2. Створення на базі опорних шкіл (тобто у кожному районі) гуртків з запровадженням у освітній процес м'яких навичок проектної роботи.
	3.2. Створення напрямків-активаторів інновацій	3.1.3. Впровадження культури експериментів (надання умов для впровадження пілотних проєктів у місті).
		3.2.1. Створення «Агенції розвитку технологій» - займається адаптацією чинних технологій до можливостей та умов у місті та пошуком нових технологій, які могли би бути використані у місті (запропоновані напрямки: виробництво біопалива, розвиток «зелених» технологій).
	3.3. Впровадження механізмів підтримки інновацій	3.2.2. Створення майданчиків взаємодії таланти-співробітництво-коворкінг-освіта-ментори.
		3.3.1. Запровадження на базі чинних центрів (МСБ, 1991, Beetroot та ін) цільових програм підтримки талановитої молоді.
4. Технологічне лідерство Маріуполя в Східній Україні	4.1. Отримання містом статусу лідера з технологічного розвитку	3.3.2. Створення програми підтримки інноваційного підприємництва.
		4.1.1. Розвиток на базі чинних ВНЗ спеціальностей по використанню водних ресурсів. (Очищення води, в перспективі використання блакитної і вітрової енергії).
	4.2. Розвиток нових напрямків відновлюваної енергетики та використання водню	4.1.2. Пошук та релокація до Маріуполя визнаних іноваційних та промислових компаній.
		4.2.1. Розвиток технологій по використанню енергії водню, вітру та сонця.
	4.3. Пілотування напрямку Водна біоекономіка	4.2.2. Розвиток технологій по циклічності поводження з відходами (на базі полігону ТПВ).
		4.2.3. Розвиток технологій по декарбонізації інфраструктури міста (перехід транспорту на водневе паливо, використання електроенергії, використання біогазу).
4.3.1. Розробка технологій використання ресурсів моря (флора, фауна) у медицині.		
	4.3.2. Розробка технологій по використанню морських мікроорганізмів у виробництві біопалива.	
	4.3.3. Розробка технологій по запобіганню потрапляння забруднюючих речовин у водний басейн.	

Ключові проекти



1

Будівництво медичного кампусу. Цей проєкт сприятиме розвитку та поліпшенню сфери медичних послуг. Значний акцент функціонування закладу надаватиметься розробці нових напрямків лікування та діагностиці хвороб.



2

Створення «Агенції розвитку технологій», яка буде адаптувати чинні технології до можливостей та умов у місті й займатися пошуком нових технологій, які могли би бути використані у місті (запропоновані напрямки: виробництво біопалива, розвиток «зелених» технологій). Патентна підтримка розробок.



3

Впровадження методології щодо підвищення інноваційності міста (наприклад, Innovation Cities index), яка дозволить системно підтримувати сталий розвиток екосистеми інновацій у місті.



4

Створення технопраку. А саме створення умов для розвитку ідей, спрямованих на розвиток нових технологій.



5

Створення Центру інновацій М-ІТ, який буде активатором розвитку ІТ у місті, сприятиме розвитку креативної та інноваційної економіки. На платформі Центру планується розвивати ІТ-кластер, залучати до міста фахівців ІТ-сектору та креативної економіки, будувати нову цифрову «культурну платформу» міста. Посилювати позитивний імідж міста.



6

Підтримка ІТ-стартапів, які дозволять втілити інструменти діджиталізації у сфері медицини, навчання, надання послуг населенню міста тощо.



7

Створення на базі ВНЗ лабораторій, які зосереджуватимуть свою діяльність на впровадженні та комерціалізації нових розробок у напрямках відновлювальної енергетики, морської біоенергетики, робототехніки.



8

Створення коворкінг-просторів, які дозволять залучити талановиту молодь до вирішення актуальних інфраструктурних, соціальних, культурних, екологічних та економічних викликів, що постають перед містом.

Індикатори моніторингу

№ з/п	Індикатор	Одиниця виміру	2021	2022	2023	2024	2025
1	Створення нових ІТ-хабів	од.			1		1
2	Створення Технопарку/Науково-технологічного парку	од.					1
3	Кількість муніципальних послуг та сервісів, що доступні онлайн через єдиний електронний кабінет	од.	85	90	104	125	152
4	Кількість користувачів єдиного електронного кабінету міста	од.	2 000	5 000	8 000	12 000	20 000
5	Кількість мешканців, що користуються міськими електронними сервісами	од.	70 000	90 000	110 000	130 000	150 000



БЕЗПЕКА МІСТА



Загальна інформація та аналітика

Забезпечення конституційних прав і свобод людини є головним обов’язком держави. Людина, її життя, здоров’я, честь, гідність, недоторканість і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю.

Завдяки реалізації заходів Стратегії розвитку Маріуполя 2021, прийнятою Маріупольською міською радою, з’явилася тенденція до зниження правопорушень і покращення криміногенної обстановки у місті, спостерігається стабільність функціонування міської

ланки територіальної підсистеми Донецької області єдиної державної системи цивільного захисту м. Маріуполя.

Станом на жовтень 2020 р. 66% жителів вважають Маріуполь фізично безпечним містом, згідно з дослідженням компанії InfoSapiens, що проводилось за підтримки Проекту USAID DG-East «Демократичне врядування у Східній Україні». Опитування дослідило, що є основними факторами відчуття безпеки загалом.

Фактори, які впливають на відчуття безпеки у місті

Фактори	% респ.
Підвищений ризик техногенної або екологічної катастрофи через значну кількість промислових об’єктів	41%
Близьке розташування територіальної громади до лінії бойових дій	38%
Трудова міграція, виїзд працездатного населення	28%
Критичний стан частини інженерних мереж, об’єктів й інфраструктури комунальної власності	24%
Корупція, недоброчесність	23%
Пасивність громадян, відсутність громадської активності	16%
Велика кількість споруд, які потребують знесення або капремонту	14%
Вулична злочинність	14%
Нечесна конкуренція в економіці міста	11%
Дискримінація, ризик насильства над вразливими групами населення (етнічні спільноти, ЛГБТ, ВПО тощо)	6%
Домашнє насильство	5%

Щодо досвіду респондентів згаданого дослідження, то

- 18% відповіли, що на певному етапі свого життя у місті вони постраждали від надзвичайної ситуації техногенного або природного характеру, при цьому відсоток збільшується для тих груп респондентів, у яких низький рівень доходів;
- 24% відповіли, що постраждали від ведення бойових дій, при цьому відповіді різнились між окремими групами:

- Батьки неповнолітніх – 29%,
 - Особи з низьким рівнем доходів – 22%,
 - Молоді люди до 25 років – 31%,
 - Внутрішньо переміщені особи – 73%.
- 20% відповіли, що постраждали від дискримінації або насильства за ознакою статі, чи домашнього насильства, при цьому найбільше страждають від згаданого групи респондентів із низьким рівнем доходів (33%), у свою чергу молодь згадувала про це в опитуваннях у 15%.

- 28% респондентів зіткнулись з недостатнім оперативним реагуванням правоохоронних органів при повідомленні про скоєння правопорушення.
- 13% стали жертвами вуличної злочинності та 11% – вимагання або надання хабаря правоохоронним, контролюючим, судовим органам.

Ставлення мешканців до якості роботи поліції досить низьке і становить 25% (при цьому в 2016 р. становило – 22% – це одне з найменш помітних покращень надання публічних послуг державними та муніципальними органами у місті), як показують Всеукраїнські муніципальні опитування, здійснені на замовлення Міжнародного республіканського інституту. Втім, як показує порівняння коефіцієнтів задоволеності, це досить співрозмірне значення з результатами інших міст України.

Коефіцієнт задоволеності роботою поліції у містах

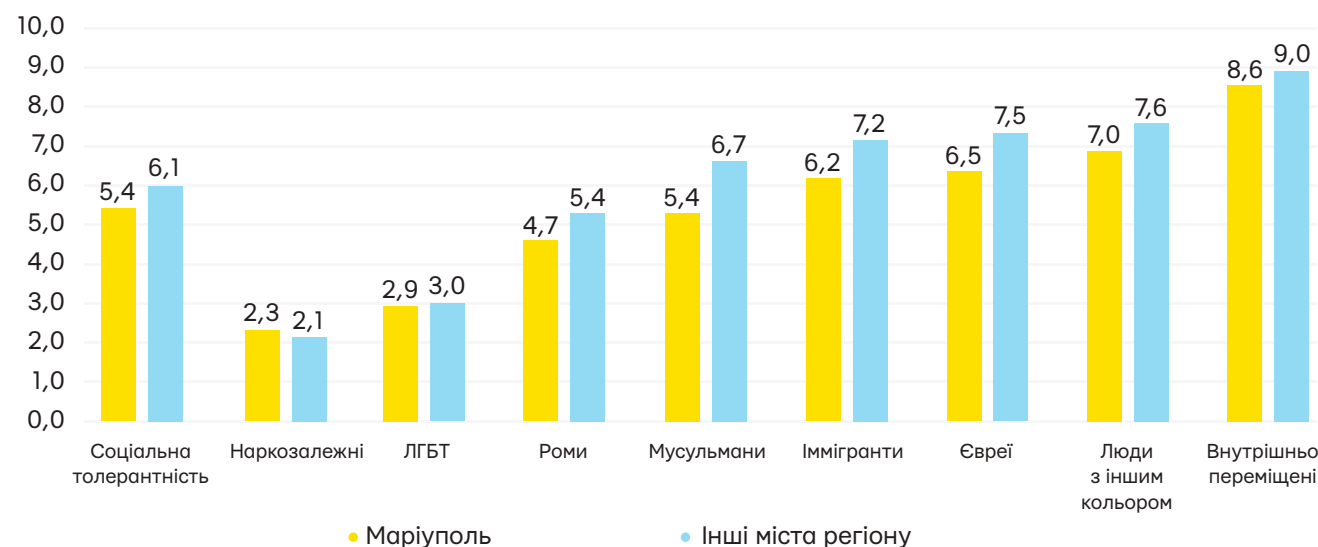
Місто	Поліція (коефіцієнт від 1 до 5)
Вінниця	3,1
Івано-Франківськ	3,8
Маріуполь	2,9
Луцьк	2,9
Чернігів	2,9
Хмельницький	2,9
Харків	2,7





Сильною стороною Маріуполя у контексті суспільної безпеки є те, що мешканці загалом позитивно сприймають переселенців – показник SCORE 8.6 з 10, як показує дослідження соціальної згуртованості у Маріуполі, здійснене Centre for Sustainable Peace and Democratic Development (SeeD) у 2020 р.

Рівень соціальної толерантності у м. Маріуполь



Все ж, мешканці не готові приймати у свої спільноти представників деяких груп, наприклад, ЛГБТ чи ромів. Загалом, рівень соціальної толерантності є невисоким – 5.4 (середнє значення серед інших міст Донбасу – 6.1).

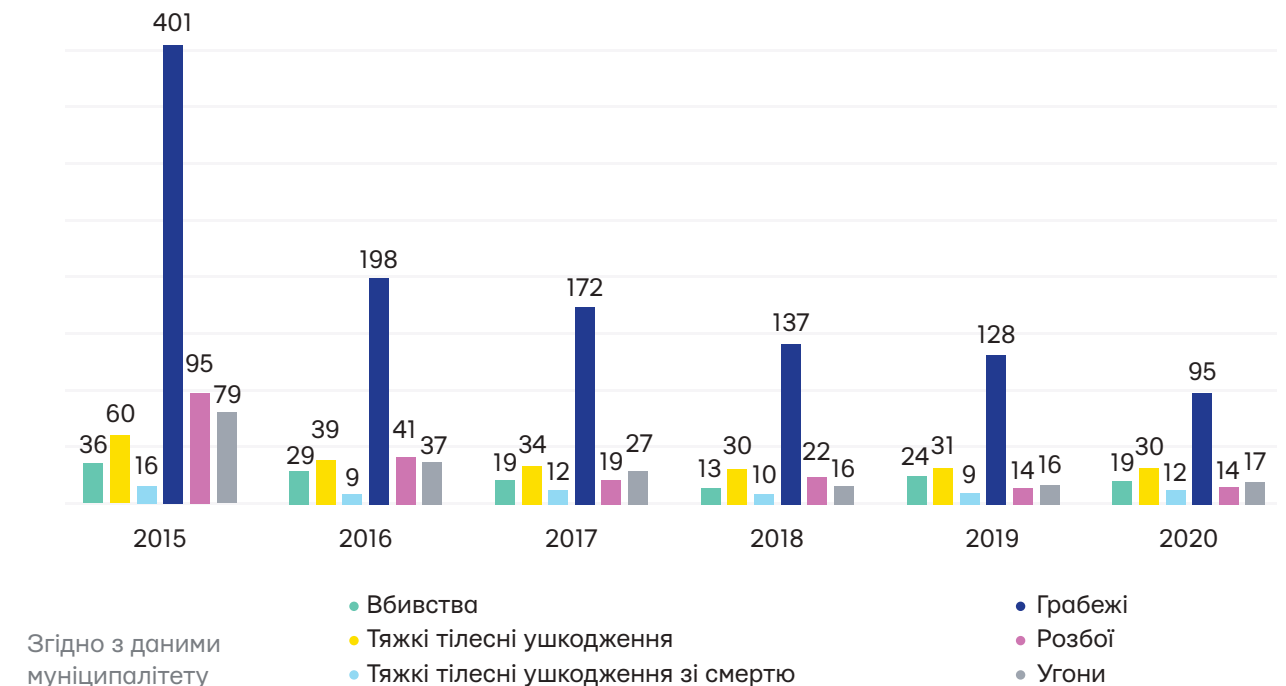
Інший виклик – жителі Маріуполя не вірять, що до них будуть прислуховуватись представники інших груп – **3.6 (що може вплинути на міжгрупові та особисті відносини у місті (середньо по регіону – 6.3)).**

Проникливими є результати якісної частини дослідження компанії InfoSapiens, що проводилось у жовтні 2020 р., зокрема бачення жителями міста безпеки та миру: жінки пов'язують безпеку із захистом зовні, а чоловіки – із можливістю не витратити на безпеку свої сили. Варто зазначити, що більшість жінок, даючи визначення безпеці, згадували безпеку сім'ї як складову своєї власної безпеки. Втім, обидвом групам для відчуття безпеки найперше потрібно знати, що хтось (влада, відповідні служби) або

сам респондент контролює ситуацію (знає, як діяти, куди звернутися; знає, що інформацію не приховують, тощо). На запитання «що є небезпекою», обидві групи спонтанно згадують передусім небезпеки, які можуть трапитися у будь-який момент часу

і несуть фізичну загрозу (розбійний напад, дорожня аварія, інфікування коронавірусом), натомість про небезпеки з «відкладеним результатом» (як-от екологія, військові дії) згадують «у другу чергу» або розповідають, коли про них конкретно запитують.

Аналіз скоєння злочинів проти особи протягом 2015-2020 рр.



Усього на території міста Маріуполя надійшло заяв й повідомлень від громадян до органів поліції за фактами насильства у сім'ї протягом: 2018 р. – 937; 2019 р. – 4 065 (така різниця пов'язана насамперед з кращою системою реєстрації та відповідним оприявленням проблеми, а не з критичним збільшенням насильства як такого); 2020 р. – 4 864.

Чинне законодавство розділяє домашнє насильство на економічне, фізичне, сексуальне та психологічне. Протягом 2020 р. мобільною групою реагування на факти вчинення домашнього насильства міста Маріуполя виявлено домашнього насильства за декількома типами: економічне, фізичне, психологічне (останнє – найбільш поширене).

Відтак, у 2020 р. мобільною групою реагування на факти вчинення домашнього насильства міста Маріуполя здійснено 2 858 виїздів на повідомлення про факти вчинення домашнього насильства. Вказаною групою

складено 792 протоколи про адміністративні правопорушення за ст. 173-2 КУпАП і винесено 389 термінових заборонних приписів стосовно кривдників. Працівниками секторів превенції відділень поліції м. Маріуполя виявлено, задокументовано 2006 правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, відносно 478 кривдників винесено термінові заборонні приписи. На обліку перебуває 1235 кривдників. За місцем проживання проведено 555 профілактичних бесід із метою запобігання домашньому насильству.

Безпека міста та його мешканців – пріоритетний напрямок роботи всіх силових структур міста.

Переведення до міста на постійну дислокацію значної кількості структур Національної поліції та Міністерства оборони України забезпечило вихід зазначеної галузі до бюджетоформуючої у місті. Так у 2020 році надходження до бюджету міста від зазначених структур перевищили 350 млн. грн.

SWOT аналіз

За результатами роботи в фокус-групах, аналізу соціологічних досліджень, напрацювань Робочої групи з розробки стратегії було проаналізовано фактори, які формують загальний стан безпеки у місті.

Очевидними є результати якісної частини дослідження компанії InfoSapiens, зокрема бачення жителями міста безпеки та миру: жінки пов'язують безпеку із захистом зовні, а чоловіки – із можливістю не витратити на безпеку свої сили. Варто зазначити, що більшість жінок, даючи визначення безпеці, згадували безпеку сім'ї як складову своєї власної безпеки.

Сильні сторони

- Функціонування у місті системи інтелектуального відеоспостереження з підключенням до Єдиного аналітичного сервісного центру UASC (школи, міста відпочинку, магістралі, перехрестя).
- Реалізована перша в області система оповіщення населення про надзвичайні події техногенного, екологічного й військового характеру.
- Функціонуючий ряд майнових комплексів, що переданий для розміщення ЗСУ з метою підвищення рівня обороноздатності міста.

Слабкі сторони

- Відсутність міського аналітичного центру подій.
- Недостатній рівень безпеки дорожнього руху в частині контролю швидкісного режиму та оперативного регулювання дорожнього руху.
- Недостатнє покриття потреби у наданні робочих місць особам, які звільнилися з місць позбавлення волі.
- Тривала проблема корупції на різних рівнях діяльності міста, з якою стикаються жителі міста.
- Недостатнє оперативне реагування правоохоронних органів при повідомленні про скоєння правопорушення та відсутність зворотного зв'язку між населенням і підрозділами поліції.

Можливості

- Взаємодія поліції та населення на засадах партнерства.
- Об'єднання зусиль правоохоронних органів, підрозділів СБУ, ЗСУ, НГУ, ДПСУ, інших військових формувань, органів державної влади, місцевого самоврядування, судової влади, громадськості у запобіганні загрозам публічній безпеці й порядку.
- Наявність технологій для подальшого розвитку та осучаснення системи інтелектуального спостереження в місті (менше «людського чинника» – більше алгоритму).

Загрози

- Розташування міста Маріуполь практично на лінії розмежування та у зоні проведення Операції Об'єднаних Сил з ризиком ескалації конфлікту.
- Загроза зниження потенціалу міста, у зв'язку з блокуванням Азовського моря у Керченській протоці.
- Підривна діяльність представниками незаконних збройних формувань.

Базуючись на даних SWOT, за результатами опитування та роботи в фокус-групах встановлені пріоритетні напрями забезпечення публічної безпеки й порядку на території міста.

Слід зазначити, що мешканцям міста для відчуття безпеки найперше потрібно знати, що хтось (влада, відповідні служби) або сам респондент контролює ситуацію (знає, як діяти, куди звернутися; знає, що інформацію не приховують тощо). На запитання «що є небезпекою», спонтанно згадують передусім небезпеки, які можуть трапитися у будь-який момент часу і несуть фізичну загрозу (розбійний напад, дорожня аварія, інфікування коронавірусом), натомість про небезпеки з «відкладеним результатом» (як-от екологія, військові дії) згадують «у другу чергу» або розповідають, коли про них конкретно запитують.

З огляду на загальний стан сфери, соціальні тенденції та рівень загроз і викликів, що постали перед громадою Маріуполя, місто сформувало таку візію свого майбутнього:

Маріуполь – комфортне, безпечне та доступне місто для усіх його жителів незалежно від їхнього віку, статі, стану здоров'я, походження, віросповідання тощо. Це місто, де людина має необхідні інструменти для самореалізації та самовираження.

Для цього, щоб стати таким містом, ми поставили перед собою місію **розвивати місто так, щоб усі жителі та гості відчували себе у безпеці як вдома, так і в міському просторі, незалежно від їхнього віку, статі, стану здоров'я, походження, віросповідання тощо.**



Стратегічні цілі

Strategic goal/ Стратегічні цілі	Operational goal/ Операційні цілі	Programs/Projects
1. Безпечне дитинство	1.1. Зменшення випадків зникнення/викрадення дітей	1.1.1. Встановлення інтелектуальних камер у школах і дошкільних закладах, спортивних установах з виводом сигналу до UASC та Єдиного Аналітичного центру «Smart-центр «Безпечне місто».
		1.1.2. Підвищення організаційної спроможності правоохоронних органів серед спеціалізованих департаментів через навчання особового складу.
		1.1.3. Підвищення організаційної спроможності правоохоронних органів серед неспеціалізованих департаментів через навчання особового складу.
	1.2. Зниження правопорушень серед дітей та неповнолітніх	1.2.1. Попередження правопорушень неповнолітніми: навчальні заняття для дітей (у співпраці з освітніми закладами та національною поліцією).
		1.2.2. Розвиток спроможностей «зелених кімнат» – як для жертв правопорушень, так і суб'єктів правопорушень (допит неповнолітніх поліцією у співпраці з психологом).
	1.3. Зниження цькування (булінгу) у школах і в дворах	1.3.1. Попередження булінгу неповнолітніми: навчальні заняття для дітей (у співпраці з освітніми закладами й національною поліцією).
		1.3.2. Навчання медіації базових навичок спеціалістів, що працюють з неповнолітніми, щодо превенції та реакції на ситуації булінгу (проведення навчання). Розвиток шкільних служб порозуміння.
2. Безпека усіх і кожного	2.1. Протидія ґендерно зумовленому насильству та домашньому насильству	2.1.1. Навчання суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та ґендерно зумовленому насильству (за ознакою статі).
		2.1.2. Навчання суб'єктів щодо взаємодії між суб'єктами, які здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та ґендерно зумовленому насильству (за ознакою статі).
		2.1.3. Виховання культури толерантності до інших через організацію просвітницьких програм у школах міста.
		2.1.4. Привернення уваги громадськості до проблеми домашнього насильства та ґендерно зумовленого насильства через організацію інформаційно-мистецьких колобораційних кампаній.
		2.1.5. Підвищення організаційної спроможності й матеріальної бази суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії ґендерно зумовленому насильству (за ознакою статі) та домашньому насильству.
		2.1.6. Розвиток взаємодії з центрами ґендерної освіти та ініціатив (на базі закладів вищої освіти).
	2.1. Підвищення стійкості громади до загроз воєнного конфлікту	2.2.1. Підвищення довіри серед жителів міста до органів місцевого самоврядування, підрозділів Національної поліції, Національної гвардії та Збройних Сил для забезпечення публічного порядку при проведенні масових заходів у місті, сталого функціонування постів з охорони важливих об'єктів життєдіяльності та інфраструктури міста.

2. Безпека усіх і кожного	2.3. Розвиток сфери цивільного захисту населення	2.3.1. Розвиток системи оповіщення та інформування населення про загрозу і виникнення надзвичайних ситуацій у сфері цивільного захисту пожежної та хімічної безпеки.
		2.3.2. Проведення навчання з цивільного захисту.
		2.3.3. Встановлення в шкільних, дошкільних установах протипожежної сигналізації.
		2.3.4. Впровадження єдиної електронної системи освіти для збереження даних, електронного журналу, комунікації з батьками.
	2.4. Розвиток стійкості до кібер-загроз та кіберзлочинів, від онлайн-булінгу до онлайн-шахрайства	2.4.1. Збільшення фіксації правопорушень з метою попередження булінгу в Інтернеті.
		2.4.2. Попередження онлайн-шахрайства.
3. Безпечний будинок	3.1. Зменшення крадіжок і грабежів домівок	3.1.1. Встановлення інтелектуальних камер в рамках програми «Безпечний будинок» виводом сигналу до UASC та Єдиного Аналітичного центру «Smart-центр «Безпечне місто».
		3.1.2. Збільшення кількості фіксації, реєстрації та проведення розслідування правопорушень.
		3.1.3. Взаємодія правоохоронних органів з ОСББ або комітетами самоорганізації населення (КСН).
4. Безпечна вулиця та безпечний відпочинок	4.1. Підвищення безпеки дорожнього руху	4.1.1. Встановлення інтелектуальних камер на основні магістралі, перехрестя з виводом сигналу до UASC та Єдиного Аналітичного центру «Smart-центр «Безпечне місто».
		4.1.2. Встановлення світлофорів з адаптованою системою транспортного потоку.
		4.1.3. Освітлення пішохідних переходів (особливо нерегульованих переходів).
		4.1.4. Встановлення додаткових пішохідних світлофорів та іншого устаткування (напр., освітлення пішохідних переходів) біля закладів освіти.
		4.1.5. Встановлення системи фіксації швидкісного режиму автотранспорту.
		4.1.6. Збільшення кількості фіксації правопорушень.
	4.2. Підвищення безпеки на вулиці та у зонах відпочинку, в тому числі зменшення вуличної злочинності	4.2.1. Встановлення інтелектуальних камер в основних місцях відпочинку з виводом сигналу до UASC та Єдиного Аналітичного центру «Smart-центр «Безпечне місто».
		4.2.2. Зменшення вуличної злочинності.
		4.2.3. Боротьба з розповсюдженням наркотиків.

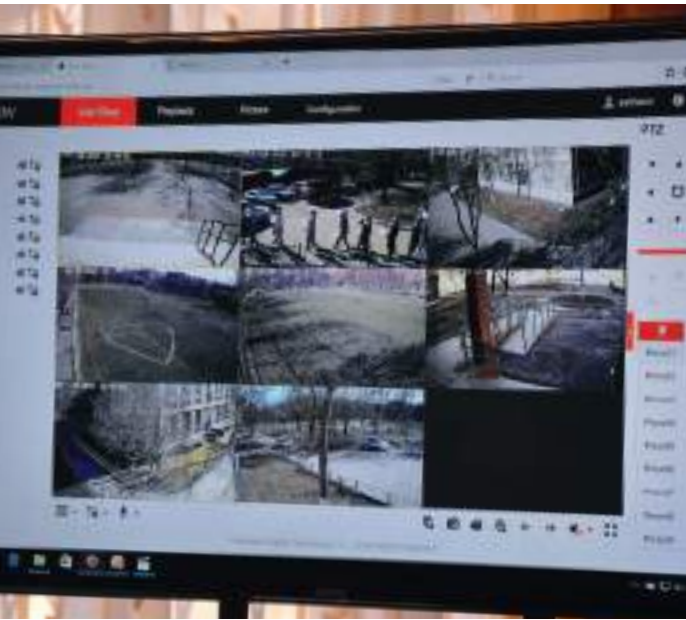
Отже, при розробці операційних і стратегічних цілей використано такі наскрізні принципи, якими керується секторальний розділ Стратегії:

1. Для нашого міста важливо, щоб у безпеці себе почував кожен та кожна незалежно від свого віку, статі, стану здоров'я, походження, віросповідання тощо.

2. Безпека для нас – це ключова умова подальшого розвитку міста, а також самореалізації та самовираження його мешканців.

Наша безпека – у нашій силі та життєзарадності: ми бачимо свої виклики і робимо чіткі кроки для їхнього вирішення.

Ключові проекти



1

Встановлення інтелектуальних камер у школах і дошкільних закладах, спортивних установах, на основні магістралі, перехрестя, в основних місцях відпочинку в рамках програми «Безпечний будинок» з виводом сигналу до UASC та Єдиного Аналітичного центру «Smart-центр «Безпечне місто».

2

Реконструкція будівель міста для виша-переселенця: Донецького державного університету внутрішніх справ МВС України з метою підготовки кваліфікованих спеціалістів для служби в підрозділах Національної поліції, навчання суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі.

3

Покращення матеріально-технічного становища й проведення капітальних ремонтів підрозділів Національної поліції України з метою вдосконалення діяльності правоохоронних органів, покращення їх матеріально-технічного забезпечення, сприяння впровадженню новітніх систем і методів роботи для досягнення підвищення загального рівня правопорядку і безпеки, зменшення кількості правопорушень, смертності і травматизму, забезпечення безпеки населення міста Маріуполя, гостей міста, туристів.



4

Покращення матеріально-технічного становища й проведення капітальних ремонтів військових частин з метою підвищення довіри серед широких верств населення до органів місцевого самоврядування, підрозділів Національної поліції, Національної гвардії, Служби безпеки України й Збройних Сил, забезпечення публічного порядку при проведенні масових заходів у місті, сталого функціонування постів з охорони важливих об'єктів життєдіяльності та інфраструктури міста.

5

Встановлення блоків системи оповіщення з метою розвитку спроможності системи оповіщення та інформування населення.

Індикатори моніторингу

№ з/п	Індикатор	Одиниця виміру	2021	2022	2023	2024	2025
1	Мешканці міста, що відчувають себе у фізичній безпеці	%	66,0	66,9	67,8	68,7	69,6
2	Рівень безпеки в спортивних, шкільних та дошкільних установах	кількість встановлених відеокамер	691	755	795	835	875
3	Рівень безпеки на основних магістралях, перехрестях, парках, скверах, площах, місцях дозвілля і відпочинку	кількість встановлених відеокамер	252	282	312	342	372
4	Будинки, в під'їздах яких установлені камери (житлові комплекси)	%	8,5	10,2	11,9	13,6	15,3
5	Вчинення кримінальних злочинів	кількість на 10 000 осіб	102	98	92	86	79
6	Встановлення внутрішніх блоків оповіщення та блоків оповіщення в місцях масового перебування населення	кількість встановлених блоків	265/81	265/81	270/95	280/100	285/105



ІМІДЖ ТА БРЕНД МІСТА



Загальна інформація та аналітика

Зовнішній імідж Маріуполя є результатом його досягнень в соціальній, культурній, політичній, економічній, демографічній, освітній, історичній та інших сферах діяльності. З огляду на це, умовно поділяємо структуру зовнішнього іміджу Маріуполя на складові:

- об'єктивна складова. Сукупність конкурентних переваг і недоліків, що впливають на загальну конкурентоспроможність міста: особливості спеціалізації міста, наявний туристичний потенціал, рівень розвитку туристичної інфраструктури й соціальної сфери в цілому, інвестиційна привабливість міста;
- суб'єктивна складова. Вона залежить від певних дій людей, суспільства, яке формує уявлення про місто: оцінка міста його споживачами – влада, місцеві жителі, туристи/гості міста, підприємці, зовнішні інвестори (ця оцінка ґрунтується на власному досвіді та спостереженнях споживачів); дії муніципалітету, його ставлення до туристичної сфери, необхідності просування території як єдиного туристичного продукту. При цьому важливим фактором є дії ЗМІ з інформування про місто й формування його іміджу.

Основні чинники, що впливають на формування привабливого іміджу міста:

1. Туристична привабливість самого міста й найближчої до нього місцевості.
2. Рівень розвитку туристичної інфраструктури.
3. Правове забезпечення галузі й політична стабільність у місті.
4. Комфортність створення та ведення бізнесу.
5. Зацікавленість та участь муніципалітету у розвитку туристичної галузі.
6. Безпека в місті та найближчій місцевості, на яку поширюється дія туристичних послуг і продуктів.
7. Природний/культурний/історичний та людський потенціал міста.
8. Інформаційний супровід міста, промоційна кампанія з просування міста за його межами.



Відповідно до результатів соціологічного опитування, що проводилося у 2020 році Info Sapiens для Проекту USAID «Демократичне врядування на Сході» (DG-East) серед жителів Маріуполя на підтримку процесу стратегічного планування, маємо кількісні та якісні показники, що демонструють ставлення жителів до різних сфер і напрямків розвитку міста, що, у свою чергу, впливає на формування цілісного іміджу Маріуполя. Варто зазначити, що не можна виділити якусь одну галузь життя чи сферу опитування, яка прямо впливатиме на формування зовнішнього іміджу Маріуполя. Оскільки усі галузі розвитку міста формують його образ та сприйняття жителями Маріуполя та інших міст країни.

Слід виділити якісні показники опитування за такими напрямками: «Сприйняття міста молоддю», «Імідж міста».

Відповідно до отриманих результатів, серед позитивних характеристик Маріуполя учасники найчастіше називають його розвиток, відповідність нормам сучасності, конкурентність та освітленість. Отже, молодь відзначає динаміку регулярних позитивних змін в Маріуполі, які виводять його на конкурентний рівень порівняно з іншими містами України. Ці фактори можуть розглядатися як сильні сторони стратегічного розвитку Маріуполя. Водночас, молодь відмічає не-

гативні асоціації з містом, а саме: рівень забрудненості, індустріальність, складну екологічну ситуацію. Ці фактори, без належного опрацювання, можуть становити значну загрозу формуванню позитивного іміджу міста й прямо впливати на його популярність серед внутрішнього туриста (розділ «Сприйняття міста молоддю»).

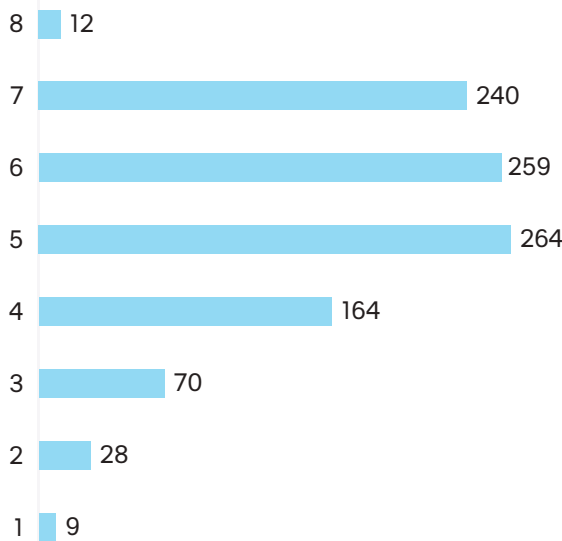
Серед опитуваних більшість учасників відмічає позитивну динаміку у формуванні іміджу Маріуполя: від брудного застарілого міста до сучасного, яке рухається у напрямку розвитку туризму та інфраструктури (розділ «Імідж міста»).

Якісні показники підкріплюються кількісними результатами опитування, які продемонстровані на діаграмах нижче.

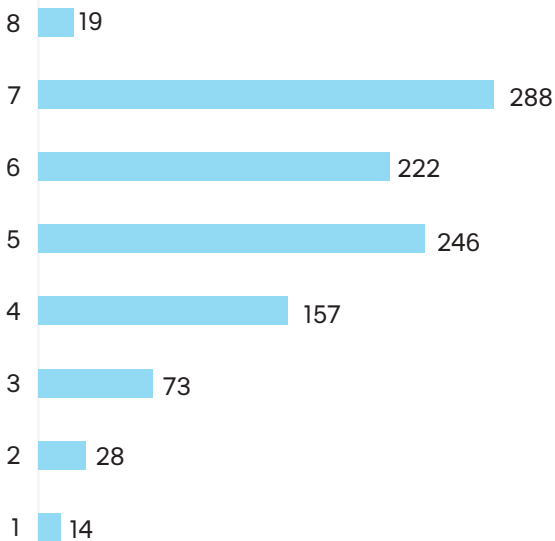
За характеристиками «Я пишаюся Маріуполем» та «Майбутній розвиток Маріуполя має для мене особисто велике значення» маємо такі показники, де 1 – абсолютно не згоден, 7 – повністю згоден (8 – важко сказати): 72% і 73% респондентів відповідно погодились з цими твердженнями, виставивши 5-7 балів за 7-бальною шкалою. Таким чином, Маріуполь здобув найвищу оцінку (середній бал 5,3) за ці дві характеристики.

Відповідно, за індексом громадського оптимізму Маріуполь отримав 4,4 бали із 7.

Я пишаюся Маріуполем



Майбутній розвиток Маріуполя має для мене особисто велике значення



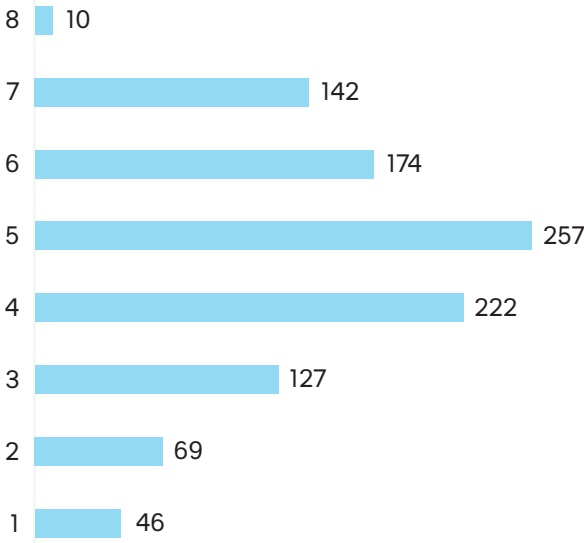
Разом з тим, слід відзначити низький рівень відчуття залученості жителів міста до його розвитку. Проте відчуття єдності жителів з власним містом, їх практична залученість до процесів, що відбуваються у місті, та громадська відповідальність є одним з ключових факторів, що впливають на формування позитивного іміджу міста, оскільки визначає рівень готовності рекомендувати місто, бути його неформальними амбасадорами.

Недостатній рівень залученості жителів до розвитку міста відображається у результатах дослідження за наступними характеристиками: «Мене активно цікавлять

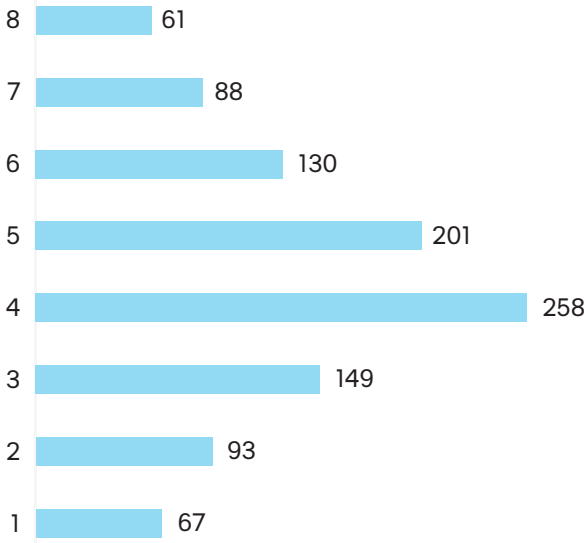
ініціативи з розвитку Маріуполя», «Я можу повністю реалізувати себе у Маріуполі», «Я відчуваю, що можу впливати на розвиток міста», «Я відчуваю, що можу впливати на місцеві рішення». Ці характеристики отримали відповідні бали:

- Мене активно цікавлять ініціативи з розвитку Маріуполя – 4,6 бали (55% виставили 5-7 балів).
- Я можу повністю реалізувати себе у Маріуполі – 4,2 бали (40% з цим погодились).
- Я відчуваю, що можу впливати на розвиток міста – 3,6 бали (28%).
- Я відчуваю, що можу впливати на місцеві рішення – 3,4 бали (26%).

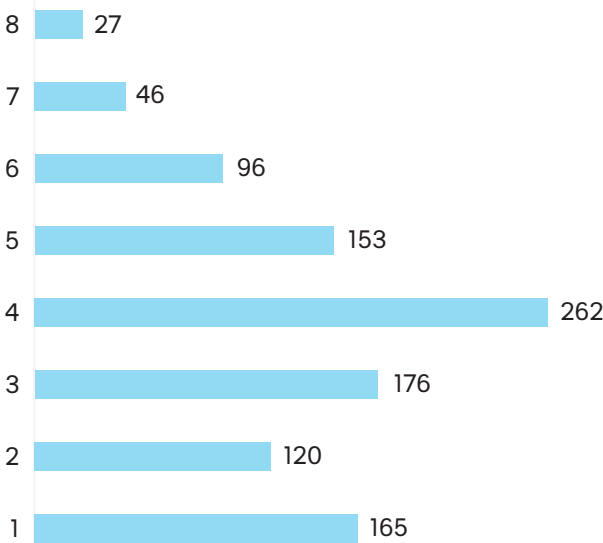
Мене активно цікавлять ініціативи з розвитку Маріуполя



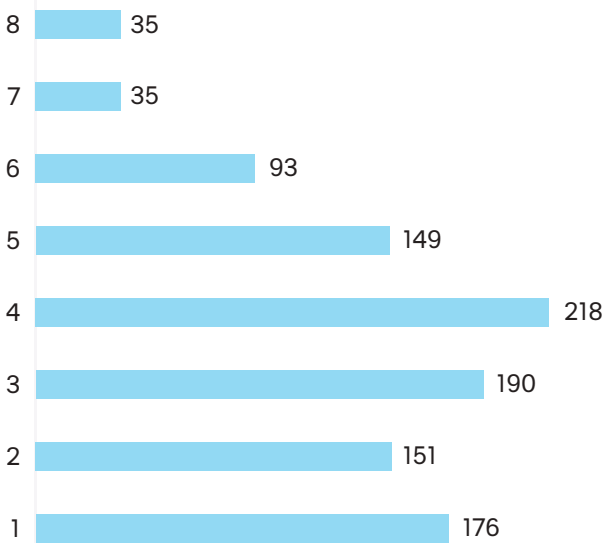
Я можу повністю реалізувати себе у Маріуполі



Я відчуваю, що можу впливати на розвиток міста



Я відчуваю, що можу впливати на місцеві рішення



У рамках дослідження «Комунікативні стратегії для реалізації культурного та креативного потенціалу «Малих міст», яке у 2020 році провела громадська організація «Львівський медіафорум», для Маріуполя була сформована карта можливостей, які сприятимуть розвитку міста й креативних індустрій.



Згідно висновку експертів дослідження, завдяки появі внутрішньо переміщених осіб та підтримці донорів, у міста є шанс для розвитку нішевих проєктів. Пошук власної ніші, можливості роботи з фокусною темою та вузькою цільовою аудиторією дає можливість для розвитку різнопланових проєктів, зменшує конкуренцію та створює нові можливості співпраці між різними проєктами.

З огляду на великий потенціал національної спадщини, місто має нагоду для переосмислення ідентичності міста. Це дає можливість створювати нові екскурсії, робити місто привабливішим для мешканців. Особливої цінності місту надає мультикультурність. Однак важливо не просто декларувати ці речі, а постійно підтримувати мультикультурний діалог.

Сильна інфраструктура міста потребує наповнення новим змістом. З огляду на такий потенціал, місто може стати новим хабом для розвитку комунальних закладів, створення нових навчальних програм та роботи команд у комунальних закладах культури й громадських просторах.



Чинний стан галузі

Туристична привабливість самого міста й найближчої до нього місцевості на сьогодні є доволі низькою, що є наслідком несприйняття Маріуполя у якості туристичного центру чи міста з великим туристичним потенціалом, незважаючи на його наявні спроможності. Тривалий час місто сприймалося лише як індустріальний центр. Цьому сприяв ряд факторів. Наявність у місті металургійного, машинобудівного виробництва, торговельного порту, відсутність інформаційної підтримки туристичних спроможностей міста (починаючи з середини XX століття і власне до 2015 року) сформували та укріпили образ Маріуполя як промислового депресивного міста, основний акцент у розвитку якого – функціонування важкої промисловості.

Наразі Маріуполь знаходиться на перехідному етапі від індустріального до постіндустріального міста. Це є позитивним фактором, оскільки є можливість скористатися успішним досвідом американських та європейських міст з їх переходу до постіндустріального образу, пристосувати та адаптувати напрацьовані практики цих міст до умов Маріуполя.



Отже, туристична привабливість Маріуполя та найближчої до нього місцевості знаходиться на низькому рівні, проте вона також перебуває на стадії зростання та формування. При цьому важливим фактором є інформаційний супровід усіх кроків, що реалізуються у процесі переходу, повноцінна промокампанія міста, його спроможностей, яка здатна значно підвищити туристичну привабливість міста, забезпечити досягнення успіхів у формуванні й просуванні іміджу міста серед цільової аудиторії.

Природний/культурний/історичний потенціал міста. Маріуполь є мультикультурним містом з унікальною самобутньою культурою, яка історично сформувалася у результаті асиміляції грецької та української культур, традицій та побуту. Отже, самоідентична культура Маріуполя як сучасного українського міста збагачена унікальними рисами грецької культури, які притаманні лише цій місцевості. При цьому, у прилеглих до міста селищах зберігаються давні традиції та устої культури і побуту приазовських греків, які також вже не можна назвати суто грецькими, оскільки вони перейняли риси української культури. Цей фактор може стати одним з ключових у туристичному потенціалі міста й формуванні його туристичної привабливості.



Географічне розташування Маріуполя, його природні ресурси також можуть доповнити туристичний потенціал міста. Воно розташоване на південному Сході країни, на березі моря (яке також має свою унікальність, що потребує інформаційного супроводу й посилення акцентів), у степовій зоні з унікальним для регіону й країни в цілому ландшафтом і фауною. Велика морська берегова лінія як у межі міста, так і поблизу Маріуполя, близьке розташування до Маріуполя орнітологічного природного парку, гранітних скель у поєднанні зі степовими рівнинними територіями може позитивно впливати на формування туристичної привабливості міста й формування його туристичного потенціалу.

Історично Маріуполь є молодим містом (243 роки), проте має збережену історичну частину, яка знаходиться здебільшого у задовільному стані. Усього в історичній частині міста – більше 180 історичних об'єктів (приватні, громадські будівлі, культові споруди, елементи будівель), у тому числі 8 об'єктів, які мають офіційний статус пам'яток архітек-

тури. Мультикультурність міста відобразилася також на архітектурному вигляді історичних об'єктів, що робить їх нетиповими для регіону й країни в цілому. Тому саме цей фактор може бути сильним і привабливим для формування зовнішнього іміджу міста з огляду на історичне, культурне та етнографічне надбання.

У 2020 році започатковано та вперше проведено Міжнародний конкурс архітектурних ідей ім. В.О. Нільсена. Об'єктом першого конкурсу було обрано колишню Базарну площу – історичний центр міста Маріуполя. Метою конкурсу була її реконструкція із збереженням історичної автентичності й наповнення новими змістами. Конкурс є щорічним і передбачає щорічне обрання нової локації під оновлення.

Людський ресурс міста у сфері зовнішнього іміджу – фахівці туристичної сфери, фахівці у сфері журналістики, фахівці у сфері реклами, PR.

Інфраструктура: потенційні точки тяжіння, місця-«магніти» для зовнішнього іміджу міста

№	Назва об'єкту інфраструктури	Опис
1	Туристично-інформаційні центри	Культурно-туристичний центр «Вежа» діє на базі пам'ятки архітектури місцевого значення. Надає послуги з екскурсійного супроводу містом, інформаційного консультування жителів і гостей міста, організовує та проводить заходи туристичного, культурного напрямку тощо.
2	Паркові, прогулянкові зони	12 парків і паркових зон, з них уже оновлено: центр міста (Театральний сквер, Грецька площа, центральні пішохідні зони вздовж проспекту Миру), парк «Веселка», площа Свободи, парк ім. Гурова, площа Незалежності (на стадії реконструкції). Міський пірс як окремий об'єкт тяжіння. Друга черга реконструкції запланована на 2021 рік. Серед проєктів найближчого майбутнього – основні паркові зони міста, бульвари, морські набережні.
3	Пам'ятки культури, історії	127 (з них 117 – пам'ятники історії, 6 – пам'ятки архітектури, 4 – пам'ятки монументального мистецтва).
4	Сучасні артоб'єкти, об'єкти тяжіння	1. Сучасні пішохідні музичні фонтани (Грецька площа, Театральний сквер, вул.Українського козацтва біля Соціального офісу «Мультицентр», площа Свободи, найближчим часом – парк ім.Гурова). 2. Артоб'єкти: мініскульптури (історична частина міста) – сучасні скульптурні композиції (площа Свободи, парк ім.Гурова); артоб'єкти на оглядових майданчиках (Міський сад, Алея Якір, сел.Моряків).
5	Туристичні маршрути	Тематичні туристичні маршрути містом: - 12 пішохідних маршрутів історичною частиною міста; - тематичні екскурсійні програми: гастротури, екскурсії на сігвеях. До кожного створено друковані матеріали, розроблено описи, карти маршрутів на муніципальному туристичному сайті.
6	Оглядові майданчики	5 оглядових майданчиків з виглядом на море й на місто. 4 з них – відкриті: майданчики в паркових зонах міста (Міський сад, Алея Якір, Морський бульвар, сквер Азовської військової флотилії), 1 – закритий оглядовий майданчик у культурно-туристичному центрі «Вежа».
7	Парки розваг/активний відпочинок	Парк атракціонів «Екстрим-парк» (Кальміуський район). Спортивно-розважальний центр «Аляска» (Центральний район).
8	Зоопарки	Парк дикої природи (Кальміуський район)

9	Туалети	5 облаштованих громадських вбиралень – в оновлених паркових зонах (площа Свободи, Театральний сквер, парк «Веселка», Міський сад, парк атракціонів «Екстрим-парк»).
10	Зони wi-fi	Вільні зони wi-fi наявні у міських паркових зонах і скверах.
11	Парковки біля туристичних об'єктів	Оновлені громадські простори, історичні об'єкти облаштовані паркувальними зонами, карманами для транспорту.
12	Сувенірні лавки	1 сувенірна лавка ексклюзивної брендованої сувенірної продукції. Діє на базі культурно-туристичного центру «Вежа».
13	Сенсорні кіоски	1 сенсорний туристичний кіоск, синхронізовано з муніципальним туристичним сайтом. Встановлено в культурно-туристичному центрі «Вежа».
14	Цифрові туристичні продукти	Муніципальний туристичний сайт Маріуполя. Віртуальні екскурсійні проєкти: віртуальна екскурсія головною вулицею Маріуполя початку XX століття; віртуальна подорож «Кімната художника» історичними й зниклими пам'ятками Маріуполя. 3D-тури туристичними об'єктами міста й найпопулярнішими маршрутами Маріуполя на туристичному сайті. Додатки доповненої реальності «Mariupol AR», «Tourist!».



SWOT аналіз

У ході опрацювання напрямку було проведено SWOT-аналіз і визначено ключові сильні, слабкі сторони міста, а також його основні можливості й загрози його розвитку.

S	Сильні сторони • Позиція муніципалітету щодо важливості формування нового іміджу міста. • Наявність міцних партнерських відносин з внутрішніми та зовнішніми партнерами, позитивна репутація міста. • Наявність туристичного й культурного потенціалу території: унікальні особливості території. • Постійний розвиток й оновлення міської інфраструктури. • Високий рівень підтримки напрямку діяльності муніципалітету жителями міста.	W	Слабкі сторони • Проблеми екології, стану забрудненості повітря. • Стан забруднення морської води, міських пляжних зон. • Слабкий рівень інформаційного супроводу розвитку міста. • Неналежний стан об'єктів культурного, історичного надбання як потенційних об'єктів-магнітів для зовнішньої аудиторії. • Недостатньо можливостей в місті для молоді для особистісного й професійного самовираження та росту.
	Можливості • Наявність потенціалу міста для визнання в якості освітнього центру країни. • Наявність потенціалу для підвищення туристичної привабливості міста: природний, культурний, рекреаційний. • Позитивна інвестиційна репутація міста, приваблива для потенційних зовнішніх інвесторів. • Наявність потенціалу для формування образу молодіжного міста з можливостями для молоді. • Досвід участі у культурних, економічних міжнародних проєктах – можливість для підвищення впізнаності за межами України.		Загрози • Близькість військового конфлікту. • Логістична ізолюваність Маріуполя, питання зовнішнього сполучення міста з іншими містами країни. • Розвиток близьких до Маріуполя міст – туристичних центрів. • Зміна зовнішніх політичних та економічних факторів. • Активізація негативно налаштованих лідерів думок зовнішніх/внутрішніх. • Брак необхідної туристичної та рекреаційної інфраструктури (готелі, бази відпочинку тощо).
O		T	

Враховуючи туристичний та культурний ресурс території, її унікальні особливості (ландшафт місцевості має свою унікальність: місто розташоване на березі моря, поблизу міста – степові території, природні парки з унікальними представниками фауни, гранітні скелі), а також постійний розвиток та оновлення міської інфраструктури (поступове й безперервне оновлення міських просторів, транспортного парку, житлового фонду, осучаснення об'єктів показу, освітньої, культурної та спортивної інфраструктури), Маріуполь має високий потенціал для розвитку в якості

туристичного осередку. Він підкріплюється активною позицією муніципалітету щодо важливості формування нового іміджу міста, а саме: підтримка формування та розвитку нового образу Маріуполя, реалізація іміджевих проєктів, націлених на це. Сильною стороною стратегічного розвитку міста й формування його позитивного зовнішнього іміджу також може стати наявність міцних партнерських відносин з внутрішніми і зовнішніми партнерами, успішний досвід Маріуполя у реалізації міжнародних проєктів із залученням зовнішніх партнерів.



Підвищення рівня відвідуваності Маріуполя та позитивний досвід внутрішнього й зовнішнього туриста, пов'язаний з відвідуванням Маріуполя, є одним із ключових факторів для формування його іміджу як міста, комфортного для відпочинку.

Наявні природні та етнічні ресурси Маріуполя мають свою унікальність і можуть складати вагомий інтерес для жителів інших регіонів. Тому їх розвиток у якості туристичних

продуктів сприятиме підвищенню зацікавленості внутрішнього туриста у відвідуванні Маріуполя.

Море – ключова туристична атракція Маріуполя, тому підвищення привабливості й комфортності морської лінії в місті (не лише з огляду на курортний туризм, але й у якості місця тяжіння) є прерогативним вектором у розвитку міської інфраструктури з точки зору привабливості міста для гостей.

Стратегічні цілі

Strategic goal/ Стратегічні цілі	Operational goal/ Операційні цілі	Programs/Projects
1. Підвищення туристичної привабливості міста. Збільшення кількості туристів, що відвідують Маріуполь через розширення спектру напрямків туризму та туристичних атракцій	1.1. Природні, культурно-історичні, етнічні ресурси міста є конкурентоспроможними об'єктами туристичної привабливості	1.1.1. Оновлення об'єктів і просторів історичної частини міста.
		1.1.2. Розвиток етнографічних ресурсів, створення на їх основі туристичного продукту.
		1.1.3. Розвиток у якості туристичних продуктів предметів культурного надбання та видатних особистостей.
	1.2. Повністю оновлено туристичну інфраструктуру, об'єкти, за допомогою яких відкривається доступ до використання туристичного потенціалу міста	1.2.1. Підвищення привабливості та якості території морського узбережжя. 1.2.2. Підвищення привабливості та доступності, інклюзивності міських просторів, навколишньої інфраструктури біля об'єктів туристичної привабливості. 1.2.3. Створення системи розвиненої туристичної навігації на території міста та поблизу нього, та всебічна діджиталізація напрямку (інтерактивні мапи, вебсайт, VR-екскурсії тощо). 1.2.4. Підвищення логістичної доступності міста, що є одним з найважливіших компонентів туристичної привабливості міста.
2. Активна промоція міста. Більша частина жителів різних регіонів України асоціюють Маріуполь з прогресом, позитивними перетвореннями, туристичним й економічним потенціалом	2.1. Успішно реалізується внутрішня промоційна кампанія Маріуполя. 70% відсотків жителів міста обізнані про його позитивні перетворення	2.1.1. Створення розгалуженої мережі інформаційних і медіа каналів, інструментів для інформування громадськості.
		2.1.2. Створення ефективної системи інформаційного супроводу усіх позитивних перетворень, важливих проєктів розвитку міста.
		2.1.3. Створення дієвої та об'єктивної системи соціологічних досліджень, моніторингу громадської думки.
	2.2. Кількість позитивних інформаційних згадувань Маріуполя в інформаційному й медіапросторі на національному рівні збільшилась утричі	2.2.1. Започаткування та укріплення професійного співробітництва міста з провідними національними медіа-ресурсами.
		2.2.2. Створення дієвої системи зовнішньої промоції: позитивні інфоприводи, участь міста у національних рейтингових переліках, чартах, конкурсах.
		2.2.3. Здійснення ефективного маркетингу міста, просування його позитивного іміджу на території всієї країни з використанням чинних рекламних інструментів.
	2.3. Створення та активна промоція брендів міста	2.3.1. Створення умов для розвитку місцевих брендів та їх популяризація.
		2.3.2. Ефективна промоція маріупольських брендів на місцевому, регіональному та національному рівнях.
	2.4. Новий рівень партнерських відносин з міжнародними партнерами (взаємодія з посольствами)	2.4.1. Налагодження ефективної системи взаємовідносин між Маріуполем та українськими посольствами у інших країнах.

3. Підвищення відчуття єдності жителів Маріуполя з власним містом. Більшість жителів міста ототожнюють себе з Маріуполем та пишуться цим зв'язком, мають можливості пишатися собою у Маріуполі	3.1. Підвищення рівня практичної залученості громадськості до змін у місті. 30% жителів є практичними учасниками перетворень у місті	3.1.1. Розробка інструментарію із залучення жителів до процесів розробки, реалізації іміджевих проєктів, масштабних подій.
		3.1.2. Створення сталих програм з вибудови комунікації з мешканцями щодо діяльності, планів міста, пріоритетних проєктів, можливості залучення до них громадськості.
		3.1.3. Створення міської комунікаційної платформи «Хаб трансформацій» для активізації громадянського суспільства й налагодження діалогу влади з мешканцями.
		3.1.4. Створення позитивних прецедентів участі жителів у перетвореннях в місті, широке висвітлення таких прецедентів через неформалізовані канали комунікації.
	3.2. Створення сприятливих умов для саморозвитку містян, втілення власних досягнень. 30% жителів ототожнюють власні досягнення з Маріуполем	3.2.1. Розробка міських сталих програм сприяння та підтримки особистісних досягнень жителів із системою заохочень.
		3.2.2. Створення постійно активної системи освітніх можливостей для усіх категорій містян щодо підвищення рівня кваліфікації, здобуття нових навичок і знань, неформальної освіти тощо.
		3.2.3. Побудова сталої системи комунікації з жителями щодо запроваджених програм можливостей із активним зворотнім зв'язком за індивідуальним підходом для кожної ЦА.
	3.3. Побудова нових відносин з громадським сектором та залучення людей до промоції міста	3.3.1. Налагодження взаємовідносин між муніципалітетом та громадським сектором на базі Діалог-хабу – проведення спільних дискусій, обговорень щодо проєктів розвитку Маріуполя.
4. Розбудова мережі партнерських міст в Україні та за її межами. Маріуполь - місто, що зміцнює чинні та постійно вибудовує нові партнерські зв'язки за різними сферами та напрямками діяльності	4.1. Побудова зв'язків з чинними й потенційними містами-партнерами через спільні точки дотику у різних сферах і напрямках розвитку	4.1.1. Виявлення точок дотику, схожості Маріуполя з українськими та європейськими містами. Формування на основі цього мережі найближчих міст-партнерів.
		4.1.2. Аналіз стратегічних напрямків розвитку міста й виявлення пріоритетних проєктів, що можуть стати основою міжмуніципального партнерства у різних сферах.
		4.1.3. Побудова ефективної відкритої зовнішньої міжмуніципальної комунікації через офіційні канали зв'язку та неформальні інформаційні ресурси.
	4.2. Створення можливостей для сталої практичної кооперації Маріуполя з містами-партнерами, створення міжмуніципального нетворкінгу	4.2.1. Розробка інструментарію та дієвої міської програми зовнішнього партнерства, яка стане основою для практичної кооперації.
		4.2.2. Організація промотурів для ділових делегацій міст-партнерів, інвесторів до Маріуполя та для делегацій з Маріуполя до міст-партнерів.
		4.2.3. Розробка механізму інформаційного супроводу практичних міжмуніципальних кооперацій, вибудова ключових меседжів та інструментів їх доведення до цільових аудиторій.

Ключові проекти



1

Розробка міської моніторингової програми зі збору громадської думки, яка охопить усі електронні муніципальні сервіси.



2

Навчальні журналістські резиденції: створення Програми навчальних резиденцій для журналістів у форматі медіа-школи, постійно діючого медіа-хабу із залученням провідних спікерів в галузі, міжнародних журналістів.



3

Започаткування та проведення щорічного Медіа Форуму в рамках Форуму українського Донбасу.



4

Створення у Маріуполі першого муніципального телебачення та окремих корпунктів національних медіа, повноцінного продакшн-хабу.



5

Розробка та реалізація програми «Маріуполь інформативний»: програма промоції міста у ЗМІ та підтримки муніципального ТБ.



6

Створення культурного бізнес-інкубатору: програми з підтримки та супроводу культурних менеджерів і менеджерів креативних індустрій у створенні культурних проєктів, проєктів, особистісного зросту.



10

Запуск проекту Школа муніципальних практик - інструмент промоції Маріуполя, як міста-ментора для інших громад.



11

Програма взаємодії з громадським сектором у часті посилення промоції міста на базі нового Діалог-Хабу.



12

Новий туристичний погляд на місто:

- Створення сучасного туристичного простору на базі лікєро-горілочного заводу.
- Перетворення вул. Георгіївська та вул. Нільсена на пішохідні квартали.
- Альтернетівни музейні установи (музей Радіо, Музей моря, Археологічний).

Індикатори моніторингу

№ з/п	Індикатор	Одиниця виміру	2021	2022	2023	2024	2025
1	Кількість осіб з інших регіонів і країн, що відвідали Маріуполь	од.	100 000	150 000	200 000	250 000	300 000
2	Кількість користувачів туристичних об'єктів на основі природних, історичних, етнографічних ресурсів міста	од.	7 000	9 000	11 000	13 000	15 000
3	Рівень відвідуваності оновлених просторів	%	40	50	60	70	80
4	Частка жителів міста, які підтримують вектори розвитку міста	%	60	70	80	90	100
5	Кількість інформаційних згадувань Маріуполя у національних ресурсах	од.	80	90	100	110	120
6	Частка позитивних інфоприводів до загальної кількості згадувань	%	40	50	60	70	80
7	Частка жителів, які вважають себе безпосередніми учасниками муніципальних проектів	%	30	35	40	45	50
8	Частка жителів, які ототожнюють власні досягнення з Маріуполем	%	20	25	30	35	40
9	Кількість активних партнерств з українськими та закордонними містами	од.	10	11	12	13	14





ТУРИЗМ



Загальна інформація та аналітика

Сучасні процеси економічного розвитку територій характеризуються зростанням ролі туристичної сфери. При цьому, туризм повинен розглядатися з трьох позицій: як інструмент розвитку економіки, як джерело доходів до місцевого бюджету, а також як засіб підвищення іміджу території на національній та міжнародній арені.

Туристична сфера може стати одним із основних засобів підвищення рівня економіки та привабливості Маріуполя та прилеглих до нього територій, оскільки її розвиток позитивно впливає на зміни в інших галузях життя міста (торгівля, культура, екологія, дорожнє та готельне будівництво, виробництво, сільське господарство тощо) та виступає каталізатором соціально-економічного розвитку всієї території.

З огляду на це варто виділити значення та структуру туристичного потенціалу Маріуполя. Туристичний потенціал міста – це його сукупні можливості пропонувати та створювати конкурентоспроможні туристичні продукти, що використовуються для задоволення потреб туристів (як фактичних, так і потенційних). У свою чергу, він складається з наявних та потенційних туристичних продуктів. Фактичні туристичні продукти Маріуполя можуть бути виявлені за допомогою аналізу чинних туристичних ресурсів міста та можливості їх подальшого розвитку.

У рамках аналізу варто виділити такі категорії чинних туристичних ресурсів Маріуполя:

- 1. Природньо-кліматичні ресурси: клімат, екологія, географічне положення, флора та фауна, водні об'єкти, пам'ятки природи, печери, скелі, явища природи, заповідники, парки, рекреаційні об'єкти.
- 2. Історико-архітектурні ресурси: архітектура, історичні пам'ятки, витвори мистецтва, археологічні цінності, монументальне мистецтво, техногенні об'єкти.
- 3. Соціально-культурні ресурси: звичаї, традиції, гостинність, культура, демографія, соціальна складова, професійний склад, етнографічна характеристика.
- 4. Економічні ресурси: фінанси, виробництво, інвестиції, технології.
- 5. Інфраструктурні ресурси: готельна мережа, ресторани, транспортне сполучення, комунікації, заклади дозвілля тощо.
- 6. Інституційні ресурси: органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, суб'єкти туристичної сфери, громадські організації.
- 7. Подієві ресурси: фестивалі, спортивні заходи, виставки, семінари, форуми, культурні події.
- 8. Маркетингові ресурси: імідж, легенди, унікальність, реклама тощо.



При цьому, окремий туристичний продукт міста складається із декількох туристичних ресурсів і чим їх більше, тим вище його конкурентоспроможність.

Також на формування та розвиток туристичного потенціалу Маріуполя може впливати ситуація у світі, країні та регіоні. Тобто цей процес відбувається під впливом сукупності факторів навколишнього та внутрішнього середовища. Чинники, що впливають на туристичний клімат міста, можна об'єднати у дві групи: мікрочинники та макрочинники.

Мікрочинники – це наявні ресурси, соціально-економічний розвиток міста, розвиток супутніх туризму галузей, регіональні ініціативи (активність муніципалітету, громади та бізнес-середовища), рівень фінансового та кадрового забезпечення, інформаційне забезпечення, загальний імідж міста та регіону в цілому, взаємодія органів місцевої влади та бізнесу.

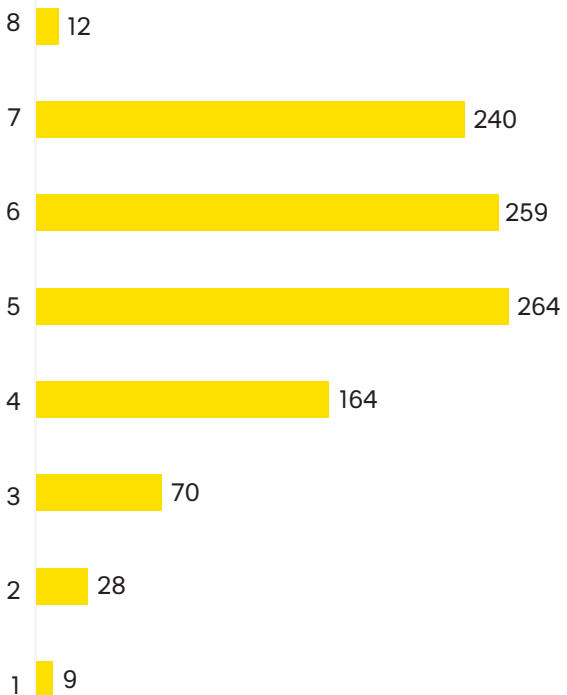
Макрочинники – це державна політика у сфері туризму, політична ситуація та геополітичні чинники, міжнародна ситуація, соціально-економічна ситуація в країні, фінан-

сово-економічні фактори, соціокультурні фактори, науково-технічний прогрес, нормативно-правове забезпечення, загальний імідж країни.

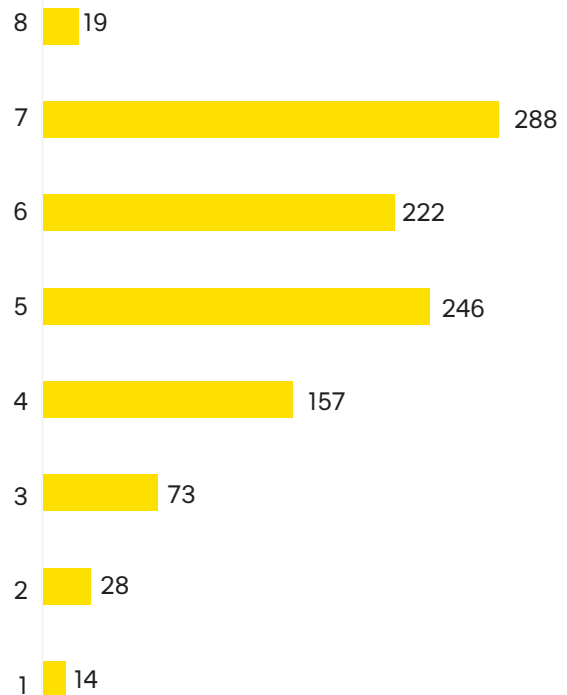
Соціологічне опитування, що проводилося у 2020 році Info Sapiens для Проекту USAID «Демократичне врядування на Сході» (DG-East) серед жителів Маріуполя на підтримку процесу стратегічного планування, виявило кількісні та якісні результати за усіма галузями розвитку міста. Серед них – показники, що демонструють ставлення жителів до різних сфер та напрямів розвитку міста, що, у свою чергу, відображає туристичний потенціал Маріуполя та його можливість до туристичного розвитку.

За характеристиками «Я пишаюся Маріуполем» та «Майбутній розвиток Маріуполя має для мене особисто велике значення» маємо такі показники, де 1 – абсолютно не згоден, 7 – повністю згоден (8 – важко сказати): 72% і 73% респондентів відповідно погодились з цими твердженнями, виставивши 5-7 балів за 7-бальною шкалою. Таким чином Маріуполь здобув найвищу оцінку (середній бал 5,3).

Я пишаюся Маріуполем



Майбутній розвиток Маріуполя має для мене особисто велике значення



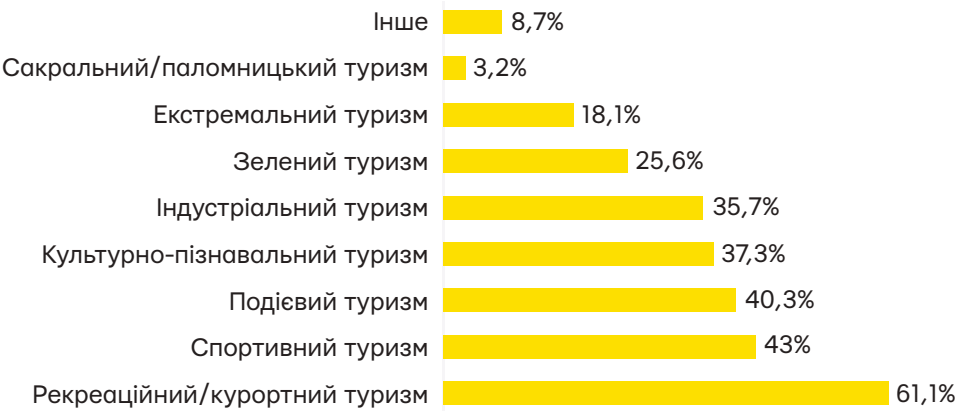
У 2020 році команда комунального комерційного підприємства Маріупольської міської ради «м.ЄХАБ», у рамках вивчення та моніторингу громадської думки щодо туристичного потенціалу міста, провела соціологічне опитування серед жителів Маріуполя та серед жителів інших міст та регіонів України.

Відповідно до «Анкети містянина», яка охопила 437 респондентів, були виявлені основні показники за ключовими питаннями, а саме: «Причини залишитися в Маріуполі», «Які види/напрямки туризму є найбільш перспективними для Маріуполя?», «Чи хочете Ви переїхати?» та «Чи бачите Ви Маріуполь туристичним містом у недалекому майбутньому?».

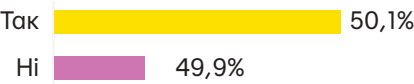
Причини залишитися в Маріуполі



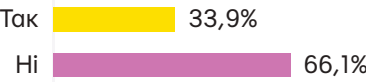
Які види/напрямки туризму є найбільш перспективними для Маріуполя?



Чи хочете Ви переїхати?

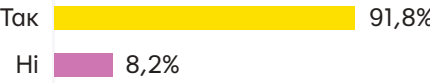


Чи бачите Ви Маріуполь туристичним містом у недалекому майбутньому?

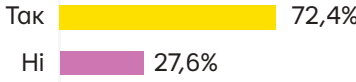


У результаті опитування жителів інших міст та регіонів, у рамках якого було охоплено 196 респондентів, виявлено показники за ключовими питаннями: «Як довго тривала ваша подорож?», «Чи бажаєте відвідати Маріуполь?» та «Чи відвідували Маріуполь?».

Чи бажаєте Ви знову/вперше відвідати Маріуполь?



Чи відвідували Ви Маріуполь?



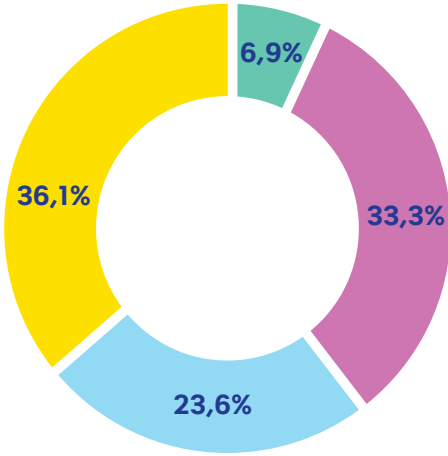
Аналіз міста та чинний стан галузі

Маріуполь – місто з давніми традиціями та історією, унікально розташоване на перехресті економічних, соціальних і геополітичних меридіанів України. Маріуполь сьогодні багатий своєю етнічною палітрою, і в ній гідне місце належить грецькій діаспорі – місто вважається грецькою столицею України.

Місто Маріуполь було засноване в 1778 р. як повітове місто Павловськ, але вже 1779 р. місту змінили назву на Маріуполь. У 1780 р. в Маріуполі та в його околицях поселили вивезених в 1778 р. з Кримського ханства християн-греків. Жителі міста (в 1782 р. їх було 2948 осіб) були в основному ремісниками та торговцями.



Як довго тривала ваша подорож?



- один день без ночівлі
- 2-3 дні
- 4-7 днів
- понад 7 днів

Сьогодні Маріуполь – форпост України, місто фактично стало центром Донецької області. Промисловість міста багатогалузева з переважанням важкої індустрії. Маріуполь є центром металургії України, найважливішим для економіки регіону, одним з основних донорів, джерелом валютних надходжень до бюджету країни, найбільшим морським торговельним портом.

Промисловий комплекс міста представлений більш ніж 50 великими підприємствами, вони виробляють широкий спектр промислової продукції, серед яких металургійні комбінати Групи Метінвест – ММК імені Ілліча і МК «Азовсталь». Зберігається значення Маріуполя і як курортного міста. Маріуполь розташований у Приазовській рекреаційній зоні Донецької області.

Азовське узбережжя має особливу привабливість для туристів, які віддають перевагу відпочинку на морському узбережжі, – велика кількість сонця, морського повітря, насиченого озоном і мінеральними солями. Крім традиційного відпочинку на морському узбережжі, яке славиться своїми лікувальними властивостями, ще існує маса привабливих для туристів напрямків, у тому числі розвивається і популярний серед європейців зелений туризм.

Маріуполь є точкою перетину транснаціонального і міжнародного значення. Загальна протяжність шляхів становить 891 км, мережа громадського транспорту включає 13 трамвайних маршрутів, 10 тролейбусних, 13 автобусних маршрутів і 40 напрямків маршрутних таксі. Основне джерело енергії комунального транспорту – електрична енергія.

У місті успішно функціонують технічний, гуманітарний і морський університети – ПДТУ, МДУ, АМІНУ ОМА. Реалізовано проєкт із релокації вишів-переселенців до м. Маріуполь, а саме Донецького юридичного інституту МВС України, Донецького національного медичного університету, Донецького державного університету управління.

Маріуполь є культурною столицею Приазов'я, тут поєднується колорит різних етнічних груп, культурних традицій і освітніх тенденцій. Маріуполь – місто, що стоїть на перетині стародавніх культур, але з новітніми культурними амбіціями. У 2021 році місто було визнане Великою Культурною Столицею України та отримало відповідний грант від Українського Культурного Фонду.

Маріуполь – один із найбільших індустріальних центрів і морських портів України. При цьому маріупольці хотіли б бачити своє місто культурною столицею Приазов'я. Культура міста – один з основних елементів його привабливості. Розвиток культури міста необхідний для формування духовних і ма-

теріальних цінностей, сталого розвитку суспільства, підвищення комфорту життя.

Потенційні конкурентні переваги Маріуполя:

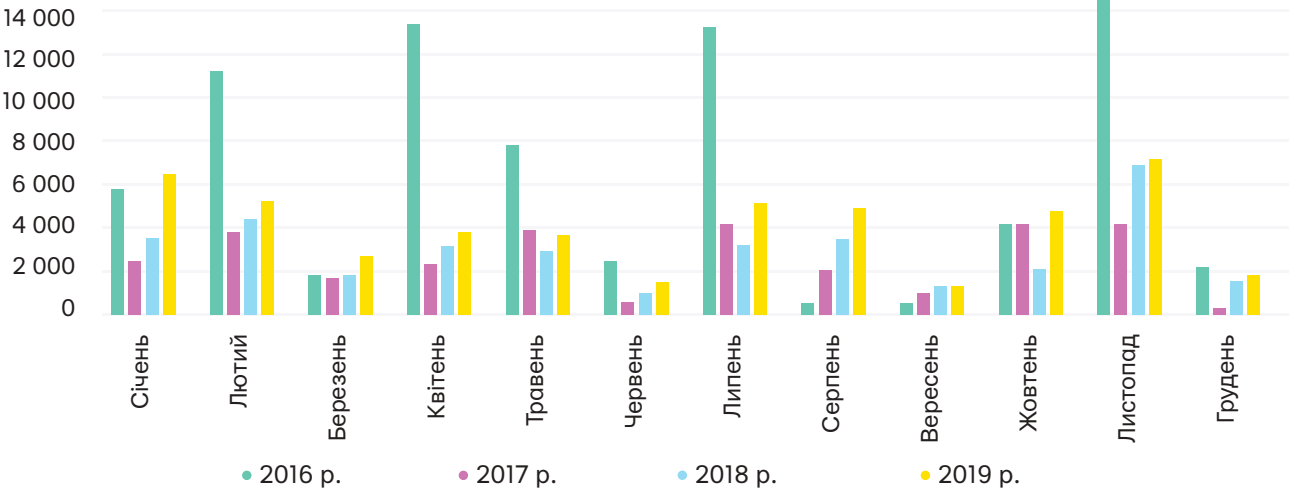
- Активна участь керівництва міста в розвитку економіки та соціальної сфери, конструктивна співпраця з міськими бізнес-структурами.
- Наявність навчальних закладів для підготовки та перепідготовки кадрів.
- Сприятливі природно-кліматичні умови.
- Наявність вільних виробничих майданчиків для інвестування і привабливих видів економічної діяльності.
- Мережа залізничних, автомобільних магістралей, аеропорт, морський порт;
- Наявність розвиненої системи фінансово-кредитних, страхових організацій.
- Наявність територій для ведення сільськогосподарства.
- Високий потенціал для розвитку туристичної інфраструктури, підприємств громадського харчування.

За наявними статистичними даними маємо такі ключові показники, що відображають стан галузі.

Всього туристичних відвідувань у динаміці за роками:

- 2016 р. – 63 100 візитів;
- 2017 р. – 24 700 візитів;
- 2018 р. – 28 500 візитів;
- 2019 р. – 39 200 візитів;
- 2020 р. – 16 200 візитів.

Дані про туристичний потік та його сезонність (кількість туристичних відвідувань)



Показники чинної сфери гостинності Маріуполя по закладах харчування

Тип закладу	Кількість	Середній чек
Ресторани	28	550
Кафе	53	300
Інші заклади	20	187

Показники чинної сфери гостинності Маріуполя по закладах тимчасового розміщення

Тип розміщення	Кількість	Кількість койко-місць
Апартаменти	53	182
Апарт-отель	5	80
Готелі	18	1003
Міні-готель	13	112
Хостел	9	262

Показники чинної сфери гостинності Маріуполя по об'єктах прокату

№	Назва	Предмет шейрінгу/прокату
1	VeloJoy	Велосипеди
2	Kvadro Mariupol	Квадроцикли
3	Prokat Mrpl	Електросамокати
4	Tesla Scooter	Електросамокати
5	Daily Scooter	Електросамокати
6	Самокат на прокат	Електросамокати
7	Green City	Електросамокати
8	CarRental	Авто
9	Mariupol Riders	Квадроцикли, мотоцикли
10	VecoBike	Електробайки
11	М.О.Д.Н.О	Велосипеди

Показники чинної сфери гостинності Маріуполя по крафтових виробниках

№	Назва	Опис продукції
1	Приватна сироварня Шкатула	Тверді, напівтверді, м'які, розсільні, плавлені сири з білою та блакитною пліснявою
2	Сироварня "На Миколаївській" (Godunof Craft Foods)	Тверді, напівтверді, м'які, розсільні, плавлені сири з білою та блакитною пліснявою; сирні десерти; джеми та конфітюри
3	Фабрика м'яких іграшок "Марі і Поль"	М'які іграшки
4	Шкірна майстерня "Dreamer"	Вироби зі шкіри: гаманці, ремені, ключниці, сумки, браслети, брелоки
5	Фабрика зоомеблів "Markissa"	Зоомеблі: драпалки, ліжка, гамаки, ігрові комплекси
6	Pasta Craft Project	Паста з чечевичного, кукурудзяного, гречаного, цільнозернового, пшеничного та іншого борошна з паприкою, кропом, базиліком, орегано та прованськими травами.
7	Mix Frips	Фруктові чіпси, пастила
8	Майстерня дерев'яних виробів "Щепка"	Вироби з дерева
9	Lisolodka	Жіночий одяг
10	Солодке золото	Мед, горіхи у меду, бонбон'єрки
11	Студія "KomoRRa"	Дерев'яні вироби
12	Шоколадна арт-студія "KL"	Шоколад, цукерки, десерти
13	Picture Vinyl	Годинники та картини з вінілу
14	Notes and Paper	Блокноти
15	Пивоварня "Чумаков"	Пиво
16	Пивованя "Vintage"	Пиво
17	Виноробня Приазов'я "Three G"	Вино



SWOT аналіз

S	Сильні сторони • Позиція муніципалітету щодо важливості розвитку туризму та індустрії гостинності у місті. • Наявність туристичного та культурного потенціалу території. • Унікальні особливості території. • Постійний розвиток та оновлення міської інфраструктури. • Фінансовий ресурс у міському бюджеті для розвитку галузі.	W	Слабкі сторони • Проблеми екології, стану забруднення морської води та пляжів. • Недостатня промоція міста як туристичного поза його межами. • Недостатня кількість та якість туристичних продуктів. • Відсутність пілг та інших стимулів для бізнесу/інвесторів у сфері гостинності. • Відсутність аеропорту та доступної/швидкої логістики. • Недостатня кількість кваліфікованих кадрів у сфері гостинності. • Короткий туристичний сезон.
	О Можливості • Позитивна державна політика у сфері розвитку туризму. • Залучення донорів та фінансових партнерів, експертна підтримка. • Залученість інституціональних партнерів. • Підтримка та розвиток потенціалу туристичних кластерів, що мають у структурі виробників товарів. • Посилення системи комунікацій «влада-бізнес-громада». • Активна позиція ВНЗ щодо створення системи підготовки професійних кадрів.		Т Загрози • Близькість військового конфлікту. • Логістична ізольованість Маріуполя, питання зовнішнього сполучення міста з іншими містами країни. • Розвиток близьких до Маріуполя міст – туристичних центрів. • Зміна зовнішніх політичних та економічних факторів. • Затримка у реалізації інфраструктурних проєктів. • Брак необхідної туристичної та рекреаційної інфраструктури (готелі, бази відпочинку тощо).

Підвищення рівня відвідуваності Маріуполя та позитивний досвід внутрішнього та зовнішнього туриста, пов'язаний з відвідуванням Маріуполя, є одним з ключових факторів для розвитку його туристичного потенціалу та підвищення іміджу як міста, комфортного для відпочинку.

Наявні природні та етнічні ресурси Маріуполя мають свою унікальність та можуть складати вагомий інтерес для жителів інших регіонів. Тому їх розвиток у якості туристичних продуктів сприятиме підвищенню зацікавленості внутрішнього туриста у відвідуванні Маріуполя.

Стратегічні цілі

Strategic goal/ Стратегічні цілі	Operational goal/ Операційні цілі	Programs/Projects
1. МОРЕ. Розвиток морського узбережжя	1.1. Успішна реалізація інфраструктурного перетворення набережних міста	1.1.1. Створення концептів набережних міста шляхом проведення відкритих конкурсів архітектурних ідей. 1.1.2. Розробка програми просування оновлених набережних у якості туристичних об'єктів.
	1.2. Розвиток атракцій та місцевого бізнесу на локаціях біля моря (пірс, заклади харчування, морські прогулянки тощо)	1.2.1. Створення умов для розвитку чинних та появи нових об'єктів тематичних атракцій на базі морського узбережжя. 1.2.2. Розробка проєктів зі створення туристичних продуктів на основі активних морських видів відпочинку.
	1.3. Створення активних місць відпочинку на узбережжі	1.3.1. Створення програми регулярних подій на основі активних видів відпочинку та морських видів спорту. 1.3.2. Забезпечення розвитку інфраструктури набережних шляхом стимулювання удосконалення матеріально-технічної бази з використанням можливостей кластерних моделей.
2. ІСТОРІЯ. Розвиток історичної та культурної спадщини	2.1. Інфраструктурний та наративний розвиток міського маршруту «Туристичний трикутник»	2.1.1. Виявлення потенційних об'єктів та точок тяжіння вздовж маршруту. 2.1.2. Розвиток туристичної привабливості виявлених точок, акцентування їх унікальності за допомогою новітніх проєкційних та світло-звукових рішень.
	2.2. Оновлення архітектурної спадщини міста, реставрація мозаїк	2.2.1. Включення об'єктів культурної спадщини міста до регіональних та національних туристичних маршрутів. 2.2.2. Забезпечення дотримання прав і врахування потреб осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення (універсальний дизайн) на об'єктах культурної спадщини.
	2.3. Створення та модернізація музейного кластеру	2.3.1. Привернення уваги до музейної мережі міста через проведення тематичних фестивальних подій, перфомансів, артпроєктів. 2.3.2. Виявлення та накопичення інформації, інтерпретування об'єктів культурної спадщини, пов'язаної з історією Маріуполя, що знаходиться поза межами міста.
	2.4. Створення проєктів національного рівня для розвитку «сентиментального туризму» (спільно з національними меншинами)	2.4.1. Зміна підходу до візуалізації та тематики меморіальних табличок, створення на основі їх ідейного наповнення привабливих артоб'єктів. 2.4.2. Виявлення значущих об'єктів та подій, пов'язаних з історією різних національних та етнічних груп, що проживали на території Маріупольського району, створення на їх основі артпроєктів національного рівня.
	2.5. Розвиток самоідентичного гастротуризму	2.5.1. Виявлення унікальних рецептур, страв, кухонь, прикрас місту та Маріупольському району, які мають потенціал унікального туристичного бренду. 2.5.2. Створення на основі виявлених ресурсів самоідентичного туристичного гастропродукту.
3. Розваги та дозвілля	3.1. Створення найбільшого сучасного Аквапарку на Сході України. Активна промоція задля підвищення туристичного потоку	3.1.1. Формування ключової наративної ідеї об'єкту та її розвиток через створення супровідних артпроєктів, легенд, образів. 3.1.2. Промо підтримка на усіх етапах реалізації проєкту для завчасного формування його образу як унікального та привабливого туристичного об'єкту на Сході України.

3. Розваги та дозвілля	3.2. Реновація чинного парку розваг у найсучасніший розважальний комплекс Меріленд	3.2.1. Формування та просування оновленої концепції та ключової ідеї парку розваг, створення на її основі розвиненої наративної частини (легенди, нові традиції, образи). 3.2.2. Включення парку в комплексні тематичні екскурсійні тури містом та поза його межами.
	3.3. Сталий розвиток подієвого туризму, системна промоція заходів, щорічне збільшення охоплення та відвідування	3.3.1. Формування цілорічної програми фестивальних подій, підсилення їх «імені» за рахунок регулярного розвитку та пошуку нових форматів. 3.3.2. Організація зовнішнього промосупроводу до, під час та після проведення подій у пріоритетних регіонах для підвищення їх туристичної впізнаваності. 3.3.3. Доповнення фестивальних подій додатковими туристичними сервісами, пропозиціями та атракціями для підвищення комфорту перебування подієвих туристів в місті.
	3.4. Створення Центру сучасного мистецтва «Готель Континенталь», задля розвитку кластеру сучасних митців	3.4.1. Формування на базі історичної будівлі сучасного культурного та туристичного об'єкту з розвиненою наративною складовою для залучення специфічних цільових аудиторій культурного туризму. 3.4.2. Залучення міських та українських вільних митців до створення на базі центру дієвих творчих колаборацій як додаткових туристичних атракцій.
4. Спортивний туризм	4.1. Використання спортивної інфраструктури та чинних ресурсів у якості унікальних точок росту туристичного потоку	4.1.1. Виявлення спортивних об'єктів, потенційно привабливих для цільових аудиторій спортивного туризму. 4.1.2. Посилення виявлених об'єктів додатковими спортивними подіями, направленними на залучення учасників та глядачів з інших міста та регіонів.
	4.2. Залучення до міста спортивних подій національного масштабу	4.2.1. Створення умов для розвитку інфраструктури та забезпечення її відповідності стандартам якості національного рівня. 4.2.2. Формування зовнішніх партнерств для залучення до міста впізнаваних спортивних подій.
	4.3. Створення Базы Олімпійської підготовки на базі плавбасейну Нептун	4.3.1. Залучення та підтримка провідного тренерського складу для підготовки Олімпійських спортсменів. 4.3.2. Промо підтримка плавбасейну як спортивного та туристичного об'єкту для формування його впізнаваності серед цільових аудиторій.
	4.4. Проведення національних та міжнародних зборів і змагань на базі Легкоатлетичного манежу 2 кат, Водноспортивного комплексу	4.4.1. Виявлення та посилення ключових конкурентних переваг спортивних об'єктів міста для підвищення їх статусу на національній арені. 4.4.2. Залучення до міста провідних українських спортсменів, актуалізація чинних спортивних персоналій в маріупольському спорті.
5. ПРИРОДА. Унікальний ландшафт	5.1. Розвиток та промоція унікальних ландшафтних зон та природних парків, їх атракцій.	5.1.1. Сприяння адаптації інфраструктури чинних природних зон та територій під сучасні вимоги до туристичних об'єктів. 5.1.2. Сприяння належному облаштуванню туристичних маршрутів та об'єктів туристичних відвідувань, їх цифровізації, створенню комфортних та безпечних умов для туристів.
	5.2. Створення туристичних продуктів на основі природних ресурсів поблизу Маріуполя: birdwatching, екостежки	5.2.1. Розробка екскурсійних програм та турів для різних цільових аудиторій та під різні запити, що включатимуть чинні природні ресурси з туристичним потенціалом. 5.2.2. Залучення специфічних цільових аудиторій до Маріуполя через зовнішню промоцію чинних природних ресурсів: бьордвотчери, екотуристи тощо.

5. ПРИРОДА. Унікальний ландшафт	5.3. Створення та промоція активних видів спорту, пригродницький туризм, скелелазіння, фітнес-тури, кайт-серфінг	5.3.1. Розробка Програми підтримки та взаємодії з місцевими туристичними клубами, спілками зі скелелазіння, клубами водних видів спорту тощо. 5.3.2. Формування на основі активних видів спорту унікальних туристичних пропозицій та готових продуктів, їх просування у рамках міста та поза його межами.
	5.4. Розробка навігації поблизу міста, з улаштуванням місць відпочинку, кемпінги, скаутські дитячі табори	5.4.1. Сприяння формуванню розгалуженої туристичної інфраструктури поблизу міста, створення умов для появи нових туристичних об'єктів. 5.4.2. Поєднання чинних та новостворених об'єктів поблизу міста з Маріуполем через формування єдиної комплексної системи туристичної навігації.
6. Промисловість	6.1. Побудова зв'язків з чинними промисловими підприємствами для створення туристичних продуктів	6.1.1. Створення програми з започаткування та укріплення партнерства з промисловими підприємствами з метою формування на їх базі нових туристичних продуктів. 6.1.2. Виявлення точок тяжіння, унікальних виробничих процесів та особливостей на базі чинних промислових просторів для формування туристичних продуктів.
	6.2. Створення з національними та міжнародними митцями культурних проєктів (заходів, перформансів, виставок тощо) на індустриальних майданчиках	6.2.1. Виявлення атмосферних індустриальних майданчиків, незадіяних у виробничому процесі, для їх використання у якості бази для івентів. 6.2.2. Пошук та формування сталих культурних партнерств з провідними українськими та закордонними митцями, у рамках яких відбуватиметься створення та розвиток унікальних артподій.
	6.3. Розробка екскурсійних турів на індустриальних об'єктах.	6.3.1. Вивчення історичної складової міських підприємств, промислових об'єктів для формування наративної частини екскурсійних турів через взаємодію з відомчими музеями та використання наявних в них ресурсів. 6.3.2. Розробка екскурсійних маршрутів, що включатимуть в себе поєднання історичних об'єктів та сучасних виробничих процесів, а також демонструватимуть історичну невід'ємність промисловості від образу міста.
7. Діловий туризм	7.1. Проведення форумів, Конгресів, виставок за участю національних та міжнародних експертів та діячів	7.1.1. Укладення галузевих партнерств для залучення до міста ділових подій з висвітлення та вирішення актуальних проблематик різних сфер для обміну досвідом та вивчення найкращих практик. 7.1.2. Формування супровідної туристичної програми та набору туристичних пропозицій для учасників ділових подій. 7.1.3. Активізація вивчення працівниками індустрії гостинності іноземних мов шляхом застосування новітніх технологій.
		7.2.1. Виведення міста та його туристичного продукту на презентаційні площини міжнародного рівня у складі українського стенду. 7.2.2. Формування презентаційних пакетів (набір туристичних продуктів, сервісів, пропозицій) для експонування на міжнародному рівні.
		7.3.1. Розробка програми підтримки місцевих виробників для їх презентації на міжрегіональному та національному рівні. 7.3.2. Залучення місцевих виробників для представлення власної продукції під час іміджевих подій та на базі чинних закладів. 7.3.3. Створення туристичної асоціації місцевого бізнесу учасників індустрії гостинності.
	7.2. EXPO	
	7.3. Проведення регулярних національних виставок за участю регіональних, місцевих виробників для їх розвитку та просування продукції	

7. Діловий туризм	7.4. Участь у програмах з обміну досвідом та міжмуніципального співробітництва	7.4.1. Налагодження міжмуніципальної співпраці та взаємодії між територіальними громадами, ефективної комунікації, формування дієвих взаємозв'язків між окремими самостійними адміністративними одиницями. 7.4.2. Формування та впровадження ефективної системи інформування, спільних досліджень, аналізу, оцінки, моніторингу, планування розвитку території в рамках Маріупольського району для розробки спільних туристичних проєктів.
8. Маркетинг та сервіси	8.1. Розробка та промоція основних турпродуктів для розширення туристичного сезону	8.1.1. Робота з місцевими коаліціями та лідерами для формулювання бачення майбутнього та запровадження нових основних турпродуктів, що сприяє розвитку малого та середнього бізнесу. 8.1.2. Розширення туристичних пропозицій на основі унікальних особливостей міста з розбивкою по сезонах року.
	8.2. Залучення інвестицій на реновацію культурної спадщини	8.2.1. Створення умов для підвищення туристичної привабливості прилеглих населених пунктів з огляду на їх історико-культурну спадщину з використанням інтерактивних методів та інфраструктури для осіб з інвалідністю. 8.2.2. Формування готових привабливих проєктних ідей з розвитку та реновації культурної спадщини для їх презентації потенційним внутрішнім та зовнішнім інвесторам.
	8.3. Маркетинг та промоція туристичного продукту у пріоритетних регіонах України	8.3.1. Проведення досліджень, визначення пріоритетних регіонів, цільових груп, підбір відповідних інструментів іміджевої та промоційної політики. 8.3.2. Розробка спільних міжрегіональних туристичних продуктів та культурних проєктів.
	8.4. Створення мережі ТІЦ у передмісті та ключових туристичних об'єктах міста	8.4.1. Проведення аналізу туристичних потоків у прилеглих населених пунктах та вивчення їх потенціалу з точки зору формування туристичного продукту. 8.4.2. Відкриття ТІЦ, підготовка персоналу, розробка методологічних матеріалів та інформаційний супровід, створення їх єдиної мережі з використанням інформаційних технологій. 8.4.3. Поширення ефективних профорієнтаційних заходів популяризації індустрії гостинності, заходи з підвищення їх престижності. Залучення експертів та інструментів маркетингу для популяризації робітничих професій в галузі індустрії гостинності, підвищення престижності професійної освіти.
		8.5.1. Проведення моніторингу бізнес середовища з метою виявлення та зменшення кількості виявлених бар'єрів для інвестування. 8.5.2. Розробка та впровадження дієвого механізму підтримки стартап-компаній у галузі гостинності.
		8.6.1. Створення умов для стимулювання закладів розміщення та харчування до участі у національних програмах стандартизації якості. 8.6.2. Впровадження місцевої системи оцінки якості та міської відзнаки «Знак якості», забезпечення маркетингової підтримки на регіональному рівні. 8.6.3. Залучення закладів сфери гостинності до місцевої програми доступності.

Ключові проекти



1

Створення системи моніторингу туристичних потоків та їх географічної розгалуженості.



2

Оцифрування історичних та туристичних об'єктів для створення цифрової бази туристичних магнітів.



3

Реалізація проектів розвитку міських набережних.



4

Створення мультифункціонального культурного центру самоідентичності «Порт культур».



5

Просування та підтримка національного парку «Меотида».



6

Створення інфраструктури розваг: Меріленд, Аквапарк.



7

Розвиток подієвого туризму.



8

MICE. Проведення ЕХРО, Форумів, Виставок для налагодження співпраці місцевого бізнесу та національних партнерів для промоції ділового потенціалу міста.



9 Створення культурного бізнес-інкубатору: програми з підтримки та супроводу культурних менеджерів та менеджерів креативних індустрій у створенні культурних проєктів, промопроєктів, особистісного росту.



10 Створення та розвиток Баз олімпійської підготовки «Нептун».



11 Проведення національних та міжнародних зборів та змагань на Легкоатлетичному манеж 2 кат.

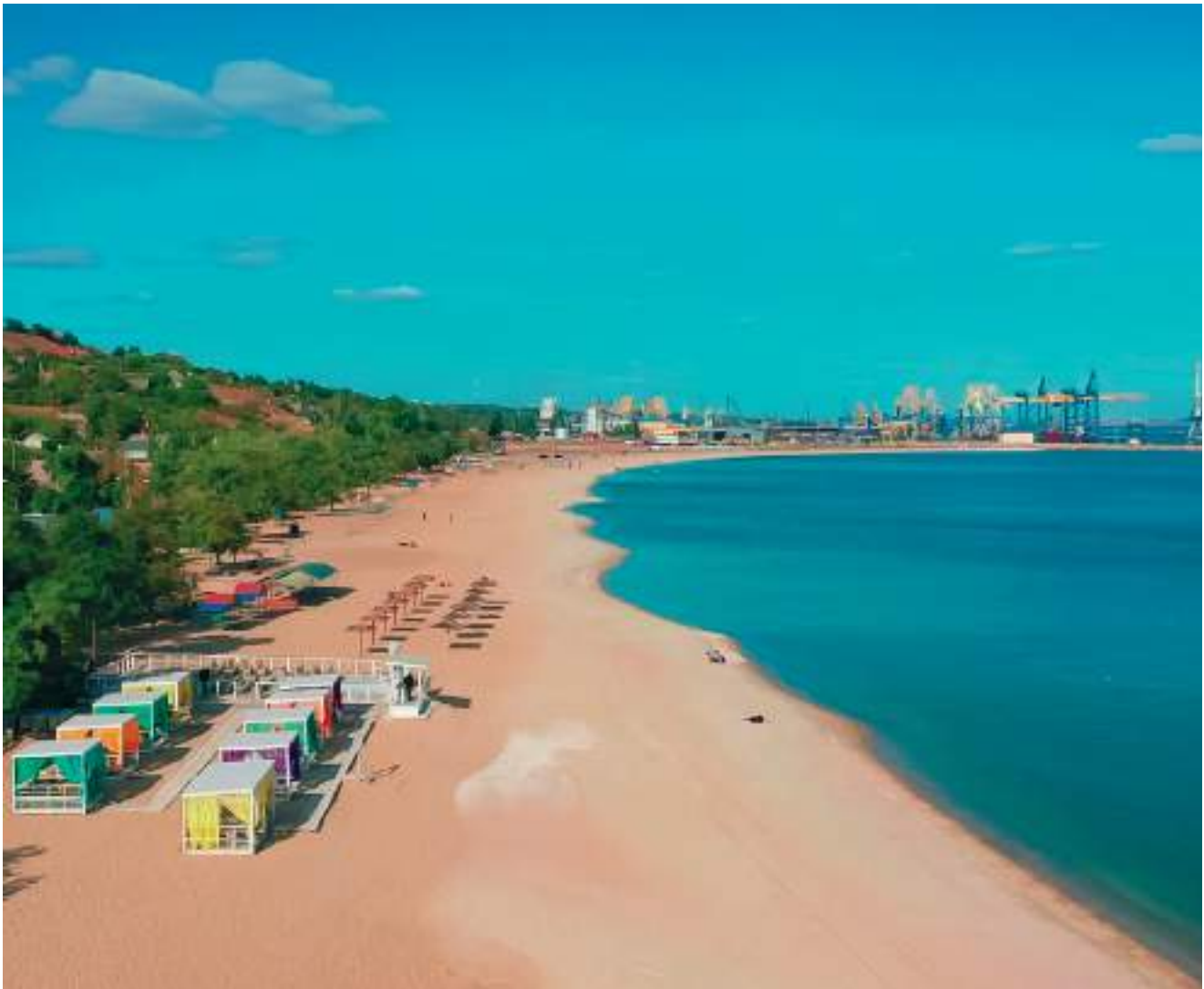


12 Новий туристичний погляд на місто:

- Створення сучасного туристичного простору на базі лікєро-горілочного заводу.
- Перетворення вул. Георгієвська та вул. Нільсена на пішохідні квартали.
- Альтернативні музейні установи (музей Радіо, Музей моря, Археологічний).

Індикатори моніторингу

№ з/п	Індикатор	Одиниця виміру	2021	2022	2023	2024	2025
1	Кількість туристів на рік	од.	100 000	150 000	200 000	250 000	300 000
2	Кількість користувачів туристичних об'єктів на основі природних, історичних, етнографічних ресурсів міста	од.	7 000	9 000	11 000	13 000	15 000
3	Тривалість туристичного сезону	міс	4	4,5	5	5,5	6
4	Середній термін перебування у місті	дні	3	5	6	7	8
5	Приріст кількості відвідувачів музеїв та заходів подій (відповідно до показника 2020 р.)	%	-	+10%	+15%	+20%	+22%
6	Частка населення, зайнятого у сфері гостинності	%	-	5%	6%	7%	8%
7	Створено уніфіковану мережу ТІЦ	од	1	2	3	4	5





КЛЮЧОВІ СТРАТЕГІЧНІ ПРОЄКТИ





1. Будівництво водоочисного заводу
2. Реконструкція стадіону ім. Бойка
3. Реконструкція бази Олімпійської підготовки «Нептун»
4. Створення муніципального лабораторно-діагностичного центру
5. Будівництво нового полігону, сміттесортувального комплексу
6. Реконструкція палацу культури «Український дім»
7. Будівництво парку розваг
8. Реконструкція парку Ювелейного ім. Гурова
9. Створення медичного кластеру
10. Будівництво гірничо-металургійного закладу вищої освіти «Метінвест-Політехніка»
11. Створення ІТ школи
12. Реконструкція пам'яток архітектури будівель зі Шпилями

13. Будівництво мультифункціонального центру надання публічних послуг
14. Створення Центру інновацій M-IT
15. Створення центру сучасного мистецтва «Готель Континенталь»
16. Створення мультифункціонального культурного центру самоідентичності «Порт культур»
17. Створення «Музею науки»
18. Реконструкція Центральної набережної
19. Будівництво Аквапарку
20. Будівництво зернового терміналу, модернізація перевантажувального комплексу Маріупольського морського порту
21. Реконструкція Піщаного пляжу
22. Будівництво нового басейну «H2O» у Лівобережному районі міста
23. Реконструкція Лівобережної набережної

КАТАЛОГ ЧИННИХ ПРОГРАМ І ДОКУМЕНТІВ, що реалізуються Маріупольською територіальною громадою у 2021 році

Загальні програми розвитку міста

1. Бюджет Маріупольської міської територіальної громади на 2021 рік - це план утворення і використання фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення функцій та повноважень місцевого самоврядування. Формування цього програмного документа є одним із найважливіших для кожної територіальної громади.
2. Програма економічного й соціального розвитку Маріупольської міської територіальної громади на 2021 рік. Цей документ є основою для планування сталого розвитку міської територіальної громади на бюджетний рік, що містить визначення основних пріоритетних цілей соціально-економічного розвитку у вигляді напрямків розвитку, завдань і заходів з їх реалізації.

Регіональні програми

1. Стратегія розвитку Донецької області на період до 2027 року.
2. Регіональна цільова програма розвитку фізичної культури й спорту в Донецькій області на 2017-2021 роки.
3. Регіональна програма формування та розвитку екологічної мережі в Донецькій області на період 2019-2022 роки.
4. Регіональна цільова програма щодо здійснення розчистки й регулювання русел річок на 2018-2022 роки.
5. Чисте повітря Донеччини 2018-2020 роки та прогноз до 2030 року.
6. Регіональна програма моніторингу стану довкілля в Донецькій області.
7. Міжвідомча регіональна програма «Екологічна просвіта та інформування для сталого розвитку Донеччини на 2020-2025 роки».
8. Комплексна програма «Оздоровлення та відпочинок дітей Донецької області на 2018-2022 р.р.».
9. Регіональна цільова програма розвитку фізичної культури й спорту в Донецькій області на 2017-2021 роки.
10. Регіональна програма розвитку освіти Донеччини 2021-2024 р.р.
11. Державна цільова програма фізичної, медичної, психологічної реабілітації і соціальної та професійної реадaptaції учасників антитерористичної операції та осіб, які залучалися та брали безпосередню участь у забезпеченні здійснення заходів із забезпечення національної безпеки та оборони, відсічі й стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях на період до 2022 року.
12. Регіональна програма розвитку малого й середнього підприємництва в Донецькій області на 2021-2022 роки.
13. Програма зайнятості населення Донецької області на 2021-2022 роки.
14. Програма забезпечення мінімального достатнього рівня безпеки населення і території області від надзвичайних ситуацій техногенного й природного характеру на 2021-2023 роки.

Міські цільові програми	Термін дії
1. Міська комплексна Програма профілактики й протидії злочинності в місті Маріуполі «Безпечне місто» на 2018 – 2022 роки	2018 - 2022 рр.
2. Міська цільова програма «Запобігання та протидія корупції у м. Маріуполі у 2018-2022 роках»	2018 - 2022 рр.
3. Міська цільова програма «Стоп наркотик у 2019-2021 роках»	2019 - 2021 рр.
4. Доступний Маріуполь	2018 - 2022 рр.
5. Маріуполь із турботою про Вас	2018 - 2022 рр.
6. Велика родина	2018 - 2022 рр.
7. Разом – ми єдині	2018 - 2022 рр.
8. Програма розвитку житлово-комунальної інфраструктури м. Маріуполя на 2018-2022 роки	2018 - 2022 рр.
9. Заходи, направлені на вирішення проблем по об'єктам, незавершеного будівництва, та покинутим, занедбаним об'єктам на території м. Маріуполя на 2020-24 роки	2020 - 2024 рр.
10. Електронний Маріуполь	2018 - 2022 рр.
11. Освіта Маріуполя 2018 - 2022 роки	2018 - 2022 рр.
12. Міська цільова програма «Маріуполь спортивний» на 2018-2022 роки	2018 - 2022 рр.
13. Програма розвитку малого й середнього підприємництва у місті Маріуполі на 2018-2022 роки	2018 - 2022 рр.
14. Прозорі адмінпослуги - якісний сервіс	2018 - 2022 рр.
15. Радіус безпеки	2018 - 2022 рр.
16. Новий муніципалітет	2018 - 2022 рр.
17. Сучасний транспорт й інфраструктура міста Маріуполя 2018-2022 роки	2018 - 2022 рр.
18. Програма підтримки, утримання та розвитку місцевих органів виконавчої влади у місті Маріуполі на 2018-2022 роки	2018 - 2022 рр.
19. Програма розвитку й підтримання діяльності комітетів самоорганізації населення м. Маріуполя	2018 - 2022 рр.
20. Утримання об'єктів міської комунальної власності	2020 - 2025 рр.
21. Житло для лікаря	2022 - 2026 рр.

Вказані програми є актуальними й періодично коригуються та оновлюються з метою відповідності поточним задачам, що становляться перед містом і регіоном, та способам їх вирішення.

Поточний перелік програм доступний за посиланням: <https://mariupolrada.gov.ua/ru/page/katalog-dijuchih-program-rozvitku>



Секторальні стратегії розвитку

В рамках розробки стратегії було синхронізовано всі документи, що складають екосистему нормативного та операційного впровадження змін на території дії Стратегії «Маріуполь 2030».

Від Цілей ООН до національних, регіональних програм, стратегічного плану до галузевих стратегій та програм, що є операційним рівнем впровадження з високим рівнем деталізації. Одночасно такий підхід дав можливість синхронізації 3-х рівневої системи планування регіонального розвитку: державний, регіональний та рівень громад.

Такий підхід дозволяє, за потребою, використовувати чинні напрацювання та поле для розробки наступних секторальних документів, які деталізують якийсь вузький сектор стратегічного розвитку.

Секторальні стратегії розвитку громади доступні за посиланням: <https://mariupolrada.gov.ua/ru/page/sektoralni-strategii-rozvitku>



Методологія розробки Стратегії



Загальна методологія

29 червня 2017 року під час чергової сесії Маріупольської міської ради було прийнято рішення №7/19-154 9 «Про Стратегію розвитку м. Маріуполя «Стратегія 2021», яке окреслило фундаментальні риси розвитку міста на найближчі 5 років.

«Стратегія 2021» розроблялася широким колом експертів.

Цей документ став базовим не лише для визначення місії міста в Україні та критеріїв його розвитку, а й дав чіткі та конкретні цілі, які мають бути досягнуті спільними зусиллями міської влади та жителів міста.

Під час розробки Стратегії було визначено три основні стратегічні цілі:

- підвищення ефективності влади;
- підвищення економічної конкурентоспроможності;
- зростання якості життя.

Протягом 2017-2021 років структурними підрозділами міської ради, комунальними підприємствами міста та громадою в цілому було проведено значний обсяг робіт, спрямований на втілення основної мети «Стратегії 2021» – розбудови сучасного міста та вирішення основних накопичених проблем. Природним продовженням роботи

після прийняття даної Стратегії стало складання і реалізація цільових програм та галузевих стратегій.

Досягнення у реалізації «Стратегії 2021» стали основою і продовженням у Стратегії «Маріуполь 2030».

Значну роль при написанні вищезазначених документів відіграли підписані Меморандуми. Зокрема, Меморандум про співробітництво щодо реалізації Проєкту міжнародної технічної допомоги Агентства США з міжнародної допомоги «Економічна підтримка Східної України» від 16.04.2019 та Меморандум про взаєморозуміння щодо надання технічної допомоги «Маріуполь» №01 між Кімонікс Інтернешнл Інк./Програма USAID «Демократичне врядування у Східній Україні» від 19.10.2021 року і Маріупольською міською радою дали можливість сформулювати систему заходів та експертну підтримку процесу розробки нового документу.

Стратегія – це фундамент майбутнього нашого міста. Це структуровані цінності, яким ми з вами бачимо наше місто. Крім того, Стратегія включає чіткий план – як ми зробимо місто таким. Місія Маріуполя, яка була означена в Стратегії 2021, – бути вітриною українського Приазов'я, центром динамічного розвитку Сходу України, його економіч-

ним, соціальним і мультикультурним хабом, а також символом незалежної і сильної європейської країни.

Стратегія Маріуполя на період до 2030 року є стратегічною дорожньою картою економічного розвитку, з врахуванням цілей, завдань та пріоритетів зростання і лідерства громади з врахуванням інтересів жителів.

Підготовка стратегічного плану відбувалася у відповідності до вітчизняної нормативної бази та методології, що реалізується при розробці стратегій в Україні та країнах Європи з застосуванням підходів та досвіду успішної трансформації економіки міст Європи та Північної Америки. Зокрема, залучений до розробки Стратегії експерт Майк Старесініч (Mike Staresinic) з міста Пітсбург (США) застосував підходи загальної філософії успішної трансформації Пітсбургу та методологічні рамки та акценти. Приклад Пітсбургу окреслив основні акценти розвитку та головні напрямки, збудовані на широкому залученні громади до розробки і впровадження Стратегії.

Методологія, яку використано при розробці Стратегії Маріупольської міської територіальної громади, розглядає сталість (сталий розвиток) і соціальну інтеграцію як основні принципи місцевого розвитку. У Стратегію «Маріуполь 2030» закладено можливості для кожного жителя міста.

Ключовими напрямками з 14 робочих груп стали «Трансформація економіки» та «Молодь», що в системі решти дванадцяти груп формує систему збалансованого підходу до розвитку громади в цілому. «Молодь» – це те найцінніше, що формує майбутнє міста, а «Трансформація економіки» – про те, як стати лідером і збудувати разом з іншими сферами успішне місто.

Залучення широкого кола громадян до процесу розробки Стратегії «Маріуполь 2030» дозволило ідентифікувати та знайти прийнятні шляхи усунення проблем громади, забезпечити налагодження діалогу між громадськістю та владою. При цьому однією

з основних складових процесу планування була участь у ньому усіх активних та зацікавлених представників громади.

Розроблена таким чином Стратегія відображає інтереси усіх громадян, а тому сприймається громадою як «своя». Створена разом з громадою Стратегія незалежно від особистісних якостей керівників або політичної ситуації, спрямовується на покращення стандартів життя, зміцнення місцевої демократії, виховання суспільно-активних громадян та патріотів своєї громади.

Стратегія розроблена на основі положень Конституції України, Законів України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», постанови Кабінету Міністрів України від 16.11.2011 №1186 «Про затвердження Порядку розроблення, проведення моніторингу та оцінки регіональних стратегій розвитку», Концепції державної регіональної політики, інших актів Президента України та Кабінету Міністрів України.

У Стратегії враховані основні вимоги Закону України «Про засади державної регіональної політики», Указу Президента України від 31.07.2004 № 854 «Про забезпечення умов для більш широкої участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» та постанови Кабінету Міністрів України від 15.10.2004 № 1378 «Деякі питання щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики», Постанови КМУ від 03 березня 2021 р. №179 «Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року».

Важливим є врахування міжнародних напрацювань, зокрема Резолюції, прийнятої Генеральною Асамблеєю ООН 25.09.2015 року, щодо «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» (17 цілей сталого розвитку тисячоліття), Указ Президента України №722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30.09.2019 р.).

Учасники створення Стратегії 2030



- Соціологічне опитування молоді (більше 300 респондентів).
- Опитування громадян (більше 1000 респондентів).
- Анкетування бізнесу (більше 70 підприємців).
- Сформовано робочі групи за 14 стратегічними напрямками.
- Охоплено понад 3 000 громадян в рамках Форумів Місцевого Розвитку (ФМР).
- Задіяно 152 учасники у робочих групах в т.ч. 12 експертів.
- Проведено понад 60 групових засідань (в т.ч. міжгрупових).
- Більше 50% зі складу учасників робочих груп – представники громади.
- Підтримано міжнародними партнерами:
 - USAID/ERA;
 - USAID/DG-EAST.

Процес стратегічного планування було розділено на 5 етапів

I. Організаційний: ініціювання розроблення Стратегії, аналіз зацікавлених сторін, визначення персонального складу робочої групи, формування плану-графіку роботи над проектом Стратегії. Розпорядженням міського голови №145 від 05.04.2020 року було прийнято «Положення з розробки проєкту Стратегії розвитку міста Маріуполя до 2030 року «Стратегія 2030». Для формування секторальних груп було створено 14 робочих груп у загальному складі понад 140 осіб та залучених зовнішніх експертів.

II. Аналітичний: збір та узагальнення інформації, визначення сильних та слабких сторін громади, опрацювання сценаріїв розвитку, опитування мешканців та підприємців щодо оцінки поточного стану громади та очікувань. Проведено ряд досліджень та використано матеріали партнерських проєктів, що стало основою для визначення пріоритетів та напрямків розвитку. Основна активність була сконцентрована у Робочих групах, що дало можливість сформувати глибокий секторальний аналіз.

III. Планувальний: формулювання стратегічного бачення розвитку громади, визначення стратегічних, операційних цілей та завдань.

IV. Консультативний: проведення обговорень та консультацій з різними групами зацікавлених сторін. За результатами етапу здійснювалися коригування та уточнення напрацювань планувального етапу. Важливо відзначити, що різного роду консультації (в т.ч. неформальні) можуть також проводитися на кожному з попередніх етапів стратегічного планування.

V. Програмний: створення логічного переходу між стратегічними, операційними цілями, завданнями та планами їх досягнення, формування системи моніторингу та оцінювання впровадження Стратегії.

Стратегічна екологічна оцінка (CEO)

Згідно Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку», який вступив в дію 20 жовтня 2018 року за № 2354-VIII, це процедура, яка необхідна для визначення, опису та оцінювання наслідків, що впливають на довкілля та здоров'я населення через виконання документів стратегічного планування.

Посилання на CEO Стратегії міста Маріуполя до 2030 р.

<https://mariupolrada.gov.ua/page/strategichna-ekologichna-ocinka>



При розробці Стратегії враховані ключові очікування

По-перше, комплекс запланованих у Стратегії «Маріуполь 2030» заходів повинен об'єднувати громаду, у тому числі – представників громадських організацій, підприємців, працівників бюджетної сфери (шкіл, установ культури, закладів охорони здоров'я), які брали участь у її розробці та долучаться до її реалізації.

По-друге, Стратегія «Маріуполь 2030» забезпечує цілісність зі стратегічними документами: загальнодержавними і регіональними. По-третє, факт наявності Стратегії «Маріуполь 2030», що визначає головні сфери розвитку і ключові стратегічні та операційні цілі, і є визначальним документом з розвитку та комплексного залучення інвестицій у структурні сфери міста Маріуполь.

Структура робочих груп Стратегії 2030

- Робочі групи за **14 напрямками**
- **8-15 учасників** в кожній робочій групі
- Кожен учасник рекомендує до **10 стейкхолдерів**

Понад 1000 стейкхолдерів

Залучено до розробки Стратегії



Моніторинг Стратегії

В рамках розробки Стратегії 2030 буде реалізовано позитивний досвід сталих моніторингових заходів, які були запроваджені та реалізовані в Стратегії 2021, та які полягали в щорічному наскрізному моніторингу заходів відповідної Стратегії. Результати узгоджувались з іншими ключовими документами планування на наступний рік, зокрема щорічною Програмою соціально-економічного розвитку, Бюджетом громади та галузевими програмами.

В цій стратегії міста до 2030 року передбачено щорічний двоскладовий моніторинг оцінки кількісних та якісних результатів реалізації. Зокрема, кожна з 14 робочих груп визначила індикатори, на які будуть опиратися при здійсненні моніторингу.

Кількісні показники будуть зібрані за рахунок аналізу звітів виконання заходів департаментами, відділами, комунальними підприємствами та установами, а також даних з Державної статистики та інших інституцій.

Якісні показники - будуть згруповані в опитувальники, які застосовуватимуться в ході зовнішніх соціологічних досліджень з метою аналізу сприйняття змін та верифікації кількісних даних.

Такий підхід дасть можливість визначати заходи необхідні для коригування відповідної Стратегії та розробки допоміжних документів. Також моніторинг буде використовуватись для щорічного публічного звіту щодо реалізації Стратегії 2030 та забезпечення максимальної доступності поданої інформації та її візуалізації.

Методологією моніторингу стратегії передбачено двоетапний процес моніторингу індикаторів: перший етап – моніторинг до 2025 року, після якого проводитимуться уточнюючі та коригуючі дії щодо показників та ключових проєктів-активаторів, та другий етап – моніторинг до 2030 року, комплекс показників, за яким буде окремо розглядатись та затверджуватись на сесії маріупольської міської ради.

Індикатори моніторингу реалізації Стратегії до 2025 р.

№ з/п	Індикатор	Одиниця виміру	2021 р. (базовий показник)	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Трансформація економіки							
1	Розмір власних доходів бюджету громади на рік	млн. грн	4 374	4 821	5 303	5 833	6 416
2	Надходження ПДФО на 1 мешканця (з урахуванням тимчасово переміщених осіб)	грн/на особу	6 113,80	6 721,80	7 444,50	8 106,20	8 781,10
3	Коефіцієнт співвідношення перспективних та базових галузей економіки (питомої ваги податкових надходжень)	%	11,8	12,1	12,4	12,9	13,4
4	Кількість індустриальних та технопарків на території громади	од.	1	1	1	1	3
5	Збільшення кількості суб'єктів підприємницької діяльності, що перемогли в конкурсах на отримання фінансової допомоги з бюджету міста, завдяки грантовим прогамам	од.	12	14	16	18	20

№ з/п	Індикатор	Одиниця виміру	2021 р. (базовий показник)	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Комунальні послуги							
1	% жителів, що називають місто затишним, комфортним для життя	%	74	75	76	77	80
2	Рівень втрат води	%	34,5	33	31	29	27
	Жорсткість води, коефіцієнт (національний норматив 7)	коеф.	8	7	6,5	6	3
3	Виконання заходів інвестиційної програми ККП «Маріупольтепломережа»	%	-	90	95	98	98
4	Скорочення обсягів захоронення ТПВ	%	0	0	0	0	30
5	% жителів, що високо оцінюють місто за якістю житла та ЖК-послуг	%	71	72	73	74	75
6	% багатоквартирних будинків, що не потребують капітального ремонту	%	46	47	48	49	50,5
7	% жителів, що високо оцінюють місто за наявністю місць відпочинку	%	71	75	76	78	79
8	Збільшення кількості зон відпочинку (алеї, сквери, зони В)	од.	0	2	3	3	3
9	% мешканців, що задоволені рівнем озеленення міських територій	%	72	73	74	75	76
10	Динаміка створення ОСББ, % від загальної кількості багатоквартирних будинків	%	60	69	73	76	80
Дизайн міста та дорожньо-транспортна інфраструктура							
1	% виконання реконструкції набережних та пляжів	%	20	40	50	80	90
2	Збільшення випуску рухомого складу КП «МТТУ»	%				15	
3	Збільшення долі електротранспорту у загальному ринку перевезень	%	0,47	0,47	0,5	0,55	0,6
4	Кількість введених в експлуатацію нових квартир	од. на рік		220	394	1 032	840
5	Протяжність відремонтованої дорожньої інфраструктури	км	12	30	50	50	50
6	Підвищення привабливості велоруку	% від загальної кількості пересувань	0,8	1,2	1,6	2	2,4
7	% мешканців, задоволених територіями громадських просторів	%	48	55	65	68	70
8	Відновлення роботи аеропорту	рейси					3 міжнародних 3 внутрішніх
9	% реконструйованих історичних або туристичних об'єктів	%		5	5	10	25

№ з/п	Індикатор	Одиниця виміру	2021 р. (базовий показник)	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Охорона здоров'я							
1	Рівень смертності серед дітей до 1 року	% на 1 000 народжених живими	6,9	6,85	6,8	6,75	6,7
2	Забезпеченість центрів первинної медико-санітарної допомоги лікарями працездатного віку	%	43,8	47	51	55	59
3	Летальність від гострої серцево-судинної патології (від кількості вибулих зі стаціонарів лікувально-профілактичних закладів)	%	6,9	6,7	6,5	6,3	6,1
4	Середній термін перебування пацієнта в стаціонарі лікувально-профілактичного закладу	днів	9,5	9,3	9,2	9	8,7
5	Кількість підключених електронних кабінетів пацієнта (від загальної кількості задекларованого населення)	%	9	15	23	30	40
Освіта							
1	Кількість закладів освіти, які успішно впровадили експериментальні, інноваційні проекти, програми	од.	19	20	22	23	25
2	Кількість вчителів, що успішно пройшли сертифікацію	од.	5	10	15	20	25
3	Кількість здібної учнівської молоді, яка перемогла в предметних олімпіадах і МАН на обласному, Всеукраїнському та Міжнародних рівнях	од.	62	80	100	100	100
4	Частка охоплення дітей позашкільною освітою	%	35	40	45	50	55
5	Відсоток користувачів закладів ЗЗСО, які охопленні харчуванням	%	60	65	70	75	80
6	Зростання вступу учнів до закладів професійної освіти на найбільш запитувані спеціальності від ринку праці міста	%	39	40	45	50	60
7	Частка випускників 11-х класів, які продовжують навчання в ЗВО міста	%	64	65	67	69	70
8	ТОП-100 шкіл України за результатами ЗНО	од.	1	2	3	3	4
9	ТОП-100 ЗВО України	од.	2	3	4	5	6

№ з/п	Індикатор	Одиниця виміру	2021 р. (базовий показник)	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Публичні послуги							
1	% жителів, що позитивно оцінюють свій досвід співпраці з місцевою владою з точки зору якості отриманих послуг	%	35	40	45	50	65
2	% жителів, що задоволені наближеністю й доступністю публичних послуг	%	50	60	62	65	75
3	% від загальної кількості отримувачів, які позитивно оцінюють муніципальні соціальні сервіси (в т.ч. рівень соціальної підтримки від муніципалітету, соцзахисту)	%	40	42	44	46	48
4	% дітей з інвалідністю, що охоплені послугами соціальної реабілітації	%	20	30	40	50	60
5	% жителів, які відчувають, що можуть впливати на розвиток міста	%	30	32	34	36	38
6	Кількість ініціатив, профінансованих з Бюджету участі	кількість ініціатив (не менше)	40	45	50	50	50
7	Кількість муніципальних сервісів, що доступні онлайн	од.	85	90	104	125	152
Спорт							
1	Частка жителів, що регулярно займаються спортом (не менш ніж 150 хв./тиж.)	%	25	26	28	30	32
2	Частка ЗОШ з мультиспортивними майданчиками	%	20	25	35	40	45
3	Частка населення, що використовують нову спортивну інфраструктуру ЗОШ та на придомовій території для задоволення спортивних потреб	%	14	18	22	25	28
4	Кількість активних членів клубів	осіб	5 200	6 500	8 190	10 401	12 000
5	Частка охоплення жителів усіх категорій (обізнаність про спортивні події через Facebook)	%	15	17	22	25	27
6	Частка охоплених жителів у спортивні події під час заходів	%	4	8	11	15	18

№ з/п	Індикатор	Одиниця виміру	2021 р. (базовий показник)	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Культура							
1	Задоволеність мешканців якістю послуг культурної інфраструктури	%	38	43	47	52	60
2	Відвідування закладів культури	осіб	144 000	155 000	165 000	180 000	200 000
3	Трансформовані об'єкти культури	од.	1	2	4	6	8
4	Запущені модулі платформи	од.	0	1	2	4	5
5	Культурні події, зайняті приватним культурно-креативним сектором	%	10	15	20	25	30
6	Мешканці, що регулярно відвідують культурні заходи в місті	осіб	8	10	20	30	40
7	Мешканці охоплені промоцією культури	осіб	8	10	20	35	50
8	Інтегровані заклади освіти в міську програму співпраці з закладами культури	од.	0	20	40	60	80
9	Паспортизовані об'єкти культурної спадщини	%	50	60	75	80	100
Молодь							
1	% молодих людей, що відчуває власний вплив на стан справ у місті	%	16,8	20	22	25	27
2	Кількість молоді, залученої до волонтерської діяльності хоча б раз на рік	осіб	350	500	1 000	1 500	2 000
3	Молодь бере активну участь у громадському житті	Індекс благополуччя молоді	0,65	0,67	0,68	0,69	0,7
4	Кількість молоді, що пройшла курси молодого підприємця та започаткувала власну справу	осіб	0	50	60	70	80
5	Кількість осіб молоді, що охоплено курсами неформальної освіти	осіб	8 000	10 000	11 500	12 000	12 500
6	Кількість учнів та студентів, охоплених профорієнтаційними заходами	осіб	500	1 500	2 500	3 000	3 500
7	Кількість студентів, що пройшли стажування за проектом «Програма професійного розвитку»	осіб	0	40	50	55	60

№ з/п	Індикатор	Одиниця виміру	2021 р. (базовий показник)	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Екологія							
1	Кількість чинних постів моніторингу якості атмосферного повітря	шт, на рік	1	2	3	4	5
2	Зниження питомого енергоспоживання бюджетних організацій	кВт.год/кв.м, на рік	125	121	117	113	110
3	Впровадження комплексної термомодернізації муніципальних будівель	од., на рік	5	6	7	9	9
4	Динаміка зниження споживання електроенергії на зовнішнє освітлення міста	%, на рік	100	92	73	52	52
5	Кількість проведених екопросвітніх заходів	шт, на рік	173	200	220	230	240
6	Кількість населення, що залучено до розробки та реалізації «environmental-friendly» заходів	осіб, на рік	2 300	2 400	2 500	2 600	2 700
7	Площа реконструйованих зелених зон із використанням місцевих видів зелених насаджень	га, наростаючим підсумком на звітний рік	50	54	58	62	66
8	Задоволеність здійсненим облаштуванням міських прибережних зон Азовського моря	Бал, на звітний рік	5,1	5,3	5,5	6	6,3
9	Відсоток реалізованих природоохоронних заходів промислових підприємств згідно термінів, вказаних у місцевій Програмі охорони та оздоровлення навколишнього природного середовища Маріупольської міської територіальної громади до 2030 року	%, на рік	100	100	100	100	100
Технології та цифрова трансформація							
1	Створення нових ІТ-хабів	од.			1		1
2	Створення Технопарку/Наукового, Технологічного парку	од.					1
3	Кількість муніципальних послуг та сервісів, що доступні онлайн через єдиний електронний кабінет	од.	85	90	104	125	152
4	Кількість користувачів єдиного електронного кабінету міста	од.	2 000	5 000	8 000	12 000	20 000
5	Кількість мешканців, що користуються міськими електронними сервісами	од.	70 000	90 000	110 000	130 000	150 000

№ з/п	Індикатор	Одиниця виміру	2021 р. (базовий показник)	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Безпека міста							
1	Мешканці міста, що відчують себе у фізичній безпеці	%	66	66,9	67,8	68,7	69,6
2	Рівень безпеки в спортивних, шкільних та дошкільних установах	кількість встановлених відеокамер	691	755	795	835	875
3	Рівень безпеки на основних магістралях, перехрестях, парках, скверах, площах, місцях дозвілля і відпочинку	кількість встановлених відеокамер	252	282	312	342	372
4	Будинки, в під'їздах яких установлені камери (житлові комплекси)	%	8,5	10,2	11,9	13,6	15,3
5	Вчинення кримінальних злочинів	кількість на 10 000 осіб	102	98	92	86	79
6	Встановлення внутрішніх блоків оповіщення та блоків оповіщення в місцях масового перебування населення	кількість встановлених блоків	265/81	265/81	270/95	280/100	285/105
Імідж та бренд міста							
1	Кількість осіб з інших регіонів та країн, що відвідали Маріуполь	од.	100 000	150 000	200 000	250 000	300 000
2	Кількість користувачів туристичних об'єктів на основі природних, історичних, етнографічних ресурсів міста	од.	7 000	9 000	11 000	13 000	15 000
3	Рівень відвідуваності оновлених просторів	%	0,4	0,5	0,6	0,7	0,8
4	Частка жителів міста, які підтримують вектори розвитку міста	%	0,6	0,65	0,7	0,75	0,8
5	Кількість інформаційних згадувань Маріуполя у національних ресурсах	од.	80	90	100	110	120
6	Частка позитивних інфоприводів до загальної кількості згадувань	%	0,4	0,5	0,6	0,7	0,8
7	Частка жителів, які вважають себе безпосередніми учасниками муніципальних проєктів	%	0,3	0,35	0,4	0,45	0,5
8	Частка жителів, які ототожнюють власні досягнення з Маріуполем	%	0,2	0,25	0,3	0,35	0,4
9	Кількість активних партнерств з українськими та закордонними містами	од.	10	11	12	13	14

№ з/п	Індикатор	Одиниця виміру	2021 р. (базовий показник)	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Туризм							
1	Кількість туристів на рік	од.	100 000	150 000	200 000	250 000	300 000
2	Кількість користувачів туристичних об'єктів на основі природних, історичних, етнографічних ресурсів міста	од.	7 000	9 000	11 000	13 000	15 000
3	Тривалість туристичного сезону	міс.	4	4,5	5	5,5	6
4	Середній термін перебування у місті	дн.	3	5	6	7	8
5	Приріст кількості відвідувачів музеїв та заходів подій (% відповідно до показника 2020 р.)	%		10	15	20	25
6	Частка населення, зайнятого у сфері гостинності	%		5	6	7	8

З щорічними звітами щодо реалізації стратегії можна ознайомитись за посиланням: <https://mariupolrada.gov.ua/ru/page/monitoring-strategii>



Список учасників розробки Стратегії



Вадим Бойченко

Міський голова м. Маріуполь
Голова стратегічного комітету

Керівники робочих груп з розробки стратегії



Орлов С.В.

Заступник
міського голови
Керівник робочих груп
«Трансформація економіки»,
«Технології та цифрова трансформація»



Кочурін О.О.

Заступник
міського голови
Керівник робочих груп
«Освіта», «Спорт»,
«Культура», «Молодь», «Туризм»



Когут М.М.

Заступник
міського голови
Керівник робочої групи
«Комунальні послуги»



Івченко М.О.

Заступник
міського голови
Керівник робочої групи
«Публічні послуги»



Захаров С.В.

Заступник
міського голови
Керівник робочих груп
«Дизайн міста та дорожньо-транспортна інфраструктура»,
«Екологія»



Мешков А.В.

Заступник
міського голови
Керівник робочої групи
«Безпека міста»



Парамонова О.Ю.

Заступник
міського голови
Керівник робочої групи
«Охорона здоров'я»



Сухова К.К.

Секретар міської ради
Керівник робочої групи
«Імідж та бренд міста»

Експерти



Майк Старесініч
експерт (Піттсбург, США)/Mike Staesinic, expert (Pittsburgh, USA)



Левченко Олег
ERA Azov Region Representative Lead, USAID Economic Resilience Activity



Воробей Володимир
Директор PPV Knowledge Networks



Тимків Світлана
Музеологиня, менеджерка проєктів «Музей міста» львівської міської ради



Боршош Соломія
Експертка



Оспіталь Філіп
Експерт



Зотов Віктор
Експерт ZOTOV&CO, CANactions School



Варшаломидзе Леван
Експерт



Тодуров Борис
Директор інституту серця МОЗ України, експерт



Алієва Вікторія
Експертка



Гриневич Лілія
Експертка



Ганна Борщевська
Експертка



Свірідов Юрій
Директор департаменту маркетингу та комунікацій ФК «Шахтар»

Учасники*

1. **Шуршилов Андрій**, Директор ККП «Приазовська інвестиційна компанія».
2. **Бодягін Євген**, Директор департаменту з питань економіки міської ради.
3. **Булатова Олена**, Перша проректорка Маріупольського державного університету.
4. **Гадашевіч Андрій**, Представник ГО «МРПЛ ІТ-кластер».
5. **Пікула Ольга**, Депутат міської ради, керівник Маріупольського міського центру підтримки і розвитку МСБ.
6. **Бондар Дмитро**, Директор ТОВ «СКЛОСЕРВІС».
7. **Стремовський Олександр**, Голова Правління ТОВ «Магма».
8. **Мазуренко Руслан**, Директор ДП «Ілліч-Агро Донбас».
9. **Чичера Дмитро**, Представник ГО «Маріупольська асоціація підприємців».
10. **Бабек Ігор**, Директор департаменту з питань управління підприємствами з благоустрою ММР.
11. **Змитрович Катерина**, Начальник відділу контролю за використанням активів.
12. **Белай Антон**, Директор Маріупольського будівельного коледжу.
13. **Мирошніченко Дмитро**, Директор ККП «Маріупольтепломережа».
14. **Колесников Владислав**, Голова ради голів ОСББ.
15. **Приліпін Сергій**, Директор ПЕМЗО «Міськсітло».
16. **Батенко Максим**, Депутат міської ради.
17. **Пудак Віта**, Начальник планового відділу департаменту з питань розвитку житлового фонду та ремонтів комунальної власності ММР.
18. **Бірюков Микита**, Начальник відділу розвитку транспорту.
19. **Денисенко Вадим**, Експерт ZOTOV&CO, CANactions School.
20. **Комаров Олександр**, Рада громадських організацій Маріуполя.
21. **Овчаренко Наталя**, Начальник управління ГУМА ММР.
22. **Забавін Дмитро**, Рада громадських організацій Маріуполя.
23. **Клат Василій**, Начальник департаменту транспорту ММР.
24. **Донєв Віталій**, Директор КП «МТТУ»
25. **Каблука Ніколай**, Директ-дизайнер, Компанія «Експолайто».
26. **Гібаленко Олександр**, Завідуючий кафедрою «Архітектура» ПДТУ.
27. **Вовк Світлана**, Доцент кафедри ДНМУ.
28. **Саламатина Марина**, Головний лікар МЦ «Адастра».
29. **Федотов Олег**, Завідуючий кафедрою ДНМУ.
30. **Сидоренко Наталя**, Директор КНП «МТМО здоров'я дитини та жінки».
31. **Голубченко Ольга**, Директор обласної лікарні інтенсивного лікування.
32. **Мамаєва Лариса**, Директор КНП «ММЛ№ 1».
33. **Волошин Сергій**, Директор КНП «Міський міжрайонний онкологічний диспансер».
34. **Сапліна Наталя**, Директор ЦПМСД № 4.
35. **Шепотинник Євгеній**, Лікар-невропатолог КНП «ММЛ № 4 ім. І.К. Мацука».
36. **Генова Ольга**, Директор ЦПМСД № 5.
37. **Ян Герчинський**, Експерт.
38. **Братчикова Тетяна**, Директор департаменту освіти.
39. **В'ячеслав Волошин**, Ректор ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет».
40. **Олена Узун**, В.о. директора комунального закладу «Маріупольський медичний коледж».
41. **Олексій Єфименко**, Директор Маріупольського металургійного професійного училища.
42. **Віра Головань**, Директорка транспортно-ліцею.
43. **Наталія Зьома**, Директорка ЗОШ № 10.
44. **Наталія Ровицька**, Директорка ЗОШ № 66.
45. **Марина Єжаковська**, Директорка НВК № 27.
46. **Тетяна Луговая**, Директорка ЗОШ № 15.
47. **Людмила Балабан**, Директорка комунального закладу «Міський центр позашкільної роботи за місцем мешкання».
48. **Оксана Шурдова**, Завідувачка ЗДО № 125.

49. **Вікторія Бойко**, Завідувачка ЗДО № 135.
50. **Юлія Махова**, представник батьківського комітету технічного ліцею.
51. **Крістіна Іванюшенко**, Голова батьківського комітету ЗДО № 159.
52. **Коробка Ірина**, Директор департаменту соціального захисту населення.
53. **Сергєєв Дмитро**, Засновик компанії Open data lab.
54. **Костромітіна Сузанна**, Директор департаменту адміністративних послуг.
55. **Тарасенко Денис**, Декан факультету права в публічного управління ДонДУУ.
56. **Істомін Дмитро**, Директор департаменту ІТ.
57. **Миколаєва Валентина**, Доцент кафедри соціального управління ДонДУУ.
58. **Бессарабова Ганна**, Начальник відділу «Контактно-комунікаційний центр».
59. **Полив'яний Ігор**, Начальник Маріупольського ОУ ПФУ України в Донецькій області.
60. **Передерей Ірина**, Начальник відділу конкурентного опрацювання і аналізу ринку тендерного управління.
61. **Селін Денис**, Представник ГО «Платформа «Громадський контроль».
62. **Красильникова Наталя**, Начальник управління «Служба у справах дітей».
63. **Мельник Едуард**, Директор КЗ «М.спорт».
64. **Казанцев Олексій**, Начальник управління молоді та спорту.
65. **Рибальченко Гліб**, Директор ХК «Маріуполь».
66. **Степнов Дмитро**, Директор СК «Стимул».
67. **Чуфаров Данил**, Спортсмен, представник параолімпійської спільноти.
68. **Мельник Тетяна**, Спортсмен, головний фахівець з розвитку спорту КЗ «М.спорт».
69. **Скутельник Олександр**, Президент федерації баскетболу Маріуполя.
70. **Палатний Андрій**, Проектний менеджер ЦСМ «Дах», GogolFest.
71. **Ляховецький Максим**, Керівник концертного агентства «ML SHOW».
72. **Трима Діана**, Директорка департаменту культурно-громадського розвитку ММР.
73. **Капустнікова Наталія**, Директор КУ «Маріупольський краєзнавчий музей».
74. **Ковальов Микита**, Начальник відділу культурної інфраструктури та охорони культурної спадщини ДКГР ММР.
75. **Бузук Євгенія**, Начальник культурно-освітнього відділу ДКГР ММР.
76. **Тельбізов Антон**, Режисер народного театру «Театроманія».
77. **Козицька Аліна**, голова Молодіжної ради м. Маріуполя.
78. **Табала Лариса**, начальник відділу молодіжної політики управління молоді та спорту міської ради.
79. **Козаченко Тарас**, представник Української академії лідерства.
80. **Ларіонова Світлана**, начальниця відділу з організації виховної та соціально-гуманітарної роботи, голова студентської секції профкому ДВНЗ «ПДТУ».
81. **Давиденко Юрій**, Директор ТОВ «СКЛОСЕРВІС».
82. **Коробченко Лідія**, помічник проректора МДУ з виховної роботи.
83. **Горобій Максим**, голова ГО «Молодь Нової України».
84. **Сизоненко Галина**, Інструктор Молодіжного центру МДУ.
85. **Морозов Микита**, голова курсантського парламенту АМІ НУ «ОМА».
86. **Левченко Олександр**, Директор ККП «МАРІУПОЛЬАВТОДОР».
87. **Марова Світлана**, д.держ.упр., професор.
88. **Мнацаканян Ваагн**, начальник Управління з питань екології, енергоменеджменту та охорони праці.
89. **Кесарев Сергій**, Начальник МКП зеленого будівництва.
90. **Пастернак Олена**, доцент кафедри охорони навколишнього середовища МДУ.
91. **Абалмасова Валентина**, голова Зеленої ради.
92. **Антоненко Володимир**, Директор КП «МАРІУПОЛЬВОДОКАНАЛ».
93. **Хлестова Ольга**, зав.кафедрою охорони праці та навколишнього середовища ДВНЗ «ПДТУ».
94. **Деменков Владислав**, Керівник ГО «ЕКО ДЖАНК».

95. **Коваленко Віталій**, Директор департаменту сталого розвитку та екологічного менеджменту ТОВ «МЕТІНВЕСТ ХОЛДІНГ».

96. **Бородін Максим**, Депутат міської ради, глава депутатської комісії з екології.

97. **Азізов Віктор**, Директор КП «Полігон ТПВ».

98. **Панаркіна Людмила**, Начальник Донецького центру з гідрометеорології.

99. **Белицький Володимир**, Начальник обласного управління Держпродспоживслужба по контролю за дотриманням санітарного законодавства.

100. **Ленцов Ігор**, Проректор ПДТУ.

101. **Калантаренко Андрій**, Керівник компанії TeraWatt Group.

102. **Коваль Ігорь**, Радник міського голови.

103. **Верескун Михайло**, Декан факультету Інформаційних технологій ПДТУ.

104. **Бельченко Єва**, Project Director 1991 Mariupol.

105. **Капканец Євген**, Керівник компанії TRINITY.

106. **Смаглій Ігор**, Керівник комп'ютерної академії «Шаг».

107. **Трифонов Микола**, Керівник проєктів КП «МіськУКБ».

108. **Бичін Сергій**, Начальник МРУП ГУНП в Донецькій області.

109. **Березун Григорій**, Директор департаменту з питань безпеки та запобігання корупції міської ради.

110. **Вершинін Михайло**, Начальник Управління патрульної поліції.

111. **Аніщук Сергій**, В.о.начальника відділу ОЗЦЗ департаменту з питань безпеки та запобігання корупції міської ради.

112. **Нестеров Денис**, Проректор Донецького державного університету внутрішніх справ.

113. **Вапіров Олександр**, Головний спеціаліст департаменту з питань безпеки та запобігання корупції міської ради.

114. **Світлична Ольга**, Проректор Донецького державного університету внутрішніх справ.

115. **Могильний Володимир**, Начальник відділу ОБР та ЗРЗ департаменту з питань безпеки та запобігання корупції.

116. **Гусинський Владислав**, Начальник ДПРЗ-3 ГУ ДСНСУ в Донецькій області.

117. **Фальковський Віталій**, Начальник управління інформації та аналітики.

118. **Кочубей Денис**, Директор департаменту зв'язків із громадськістю.

119. **Осиченко Миколай**, Президент ТОВ «ТРО «Маріупольське телебачення».

120. **Сльота Марія**, директорка ККП «m.ENUB».

121. **Політик Олена**, експертка.

122. **Давва Вікторія**, Заступник директора ККП «m.ENUB».

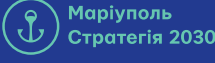
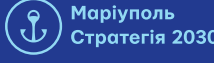
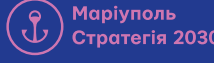
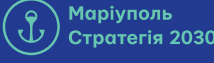
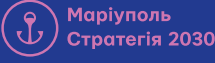
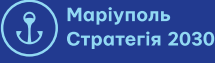
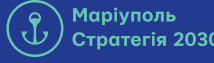
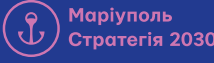
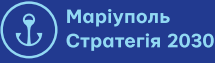
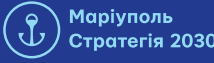
123. **Олександр Рябий**, Регіональний директор проєкту USAID DG East.

124. **Артем Вівдич**, менеджер з трансформації проєктів USAID ERA (Economic Resilience Activity).

*посади наведені станом на період розробки Стратегії.

А також висловлюємо щирі подяку усім небайдужим людям, які брали участь у форумах, групових зустрічах, анкетуваннях, надавали свої ідеї, передавали свій досвід та надихали команду своїми мріями та прагненням зробити наше місто ще комфортнішим, красивішим та вражаючим.

Розробка Стратегії розвитку м. Маріуполя до 2030 р. стала можливою завдяки щирій підтримці американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) в рамках проєктів USAID «Демократичне врядування у Східній Україні» та «Економічна підтримка Східної України»



#ТутВарто Мріяти

#ТутВарто Жити

#ТутВарто Будувати Майбутнє

